

Täysistunto

Keskiviikko 6.9.2023 klo 14.01—22.02

9. Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa

Valtioneuvoston tiedonanto VNT 2/2023 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia, valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Pääministeri Petteri Orpon esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään nopeatahtisena siten, että ryhmäpuheenvuorojen pituus on enintään seitsemän minuuttia. Muut ennakolta varatut puheenvuorot käytetään ryhmäpuheenvuorojärjestyksessä, ja niiden pituus on enintään viisi minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeenkin pidettävät puheenvuorot kestävät enintään viisi minuuttia.

Tiedonannon käsittelyn päätteeksi toimitetaan äänestys valtioneuvoston tai ministerin nauttimasta luottamuksesta, jos keskustelun aikana on tehty ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle tai ministerille. Eduskunta voi päättää lähettää asian valio-kuntaan, jonka tulee tehdä ehdotus eduskunnan päätökseksi. — Keskustelu alkaa. Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.04 **Pääministeri Petteri Orpo** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle tiedonannon yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi. Tiedonannolla halusimme varmistaa, että eduskunta pääsee käymään perusteellista parlamentaarista keskustelua hallituksen linjasta ja suunnitelmista näiden asioiden edistämiseksi.

Suomessa on tehty pitkäjänteisesti työtä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden puolesta. Olemme globaalisti tämän työn edelläkävijöitä. Tästä huolimatta rasismi on edelleen myös suomalaisen yhteiskunnan ongelma. Esimerkiksi työmarkkinoilla ja koulutuksessa on syrjiviä asenteita ja rakenteita, joita pitää muuttaa. Muutos edellyttää rehellistä keskustelua ja siitä kumpuavia toimia. Molempiin tämä hallitus on valmis. Rasisille ei ole suomalaisessa yhteiskunnassa tilaa.

Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut edistämään demokratiaa, oikeusvaltiota ja ihmisoikeuksia. Hallitus on sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä ja tekemään työtä rasismien torjumiseksi. [Keskeltä: Oikein!] Hallituksen jokainen ministeri irtisanoutuu rasismista ja sitoutuu omassa työskentelyssään aktiiviseen työhön rasismia vastaan niin Suomessa kuin kansainvälisesti. [Vasemmalta: Välttämätöntä!] Tämä on hallituksen viesti eduskunnalle, tämä on viesti suomalaisille, Suomeen muuttaneille ja muuttoa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

pohtiville sekä myös maailmalle: Suomi on jatkossakin avoin ja kansainvälinen maa. Otamme ongelmat vakavasti. Teemme määrätietoisesti töitä niiden ratkaisemiseksi.

Arvoisa puhemies! Tiedonannon on valmistellut valtiosihteereiden ja kansliapäälliköiden työryhmä. Se on kuullut noin sataa asiantuntijaa: kansalaisyhteiskunnan edustajia, tutkijoita ja muita keskeisiä toimijoita. Tiedonanto nojaa hallitusohjelman kirjauksiin ja edellisten hallitusten tekemään työhön yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden puolesta. Tiedonanto konkretisoituu toimenpideohjelmalla, joka hyödyntää edellisen hallituksen Yhdenvertainen Suomi -ohjelman toimia. Työryhmän kuulemisissa toistui tarpeita, jotka hallitus on huomionnut. Näitä ovat muun muassa yhteiskunnan eriarvoistavien rakenteiden purkaminen, hyvien väestösuhteiden vahvistaminen, työmarkkinoille pääsyn keskeinen merkitys ja rasismia koskevan tietopohjan vahvistaminen.

Lainsäädännön osalta muutostarpeita esitettiin kuulemisissa vähän. Suomen lainsäädäntö antaa hyvän oikeudellisen pohjan yhdenvertaisuuden edistämiseen. Perustuslain mukaan ihmiset ovat tasa-arvoisia lain edessä. Yhdessä Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten kanssa perustuslaki takaa oikeuden yhdenvertaisuuteen kaikille.

Yhdenvertaisuuden toteutumisessa on parannettavaa. Lainsäädännön toiminnassa ja sen valvonnassa on puutteita. Siksi tiedonannon toimet painottuvat niihin, joilla käytännössä voidaan edistää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteuttamista.

Me emme toimi Suomea yksin. Suomi on johdonmukaisesti kuulunut ja kuuluu myös tämän hallituksen aikana siihen EU-maiden joukkoon, joka rakentaa unionia, jossa yhdenvertaisuutta edistetään ja rasismia torjutaan.

Jokainen ymmärtää, ettei yhteiskunnan rakenteissa ja asenteissa olevia ongelmia ratkaista yhdellä tiedonannolla. Rasismin kitkeminen vaatii pitkäjänteistä työtä. Se vaatii aktiivisuutta ja yhteiskunnan laajaa tukea.

Me olemme hallituksena sitoutuneet tekemään työtä syrjinnän ja rasismin torjumiseksi koko vaalikauden. Vetovastuu siirretään valtioneuvoston kansliaan, ja minä pääministerinä johdan työtä. Kokoamme valtioneuvoston kansliaan syrjinnän vastaista osaamista. Me pidämme huolta, ettei työ yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden puolesta jää sanoiksi paperille. Siksi varaamme toimenpiteiden toteuttamiseen budjettiriihessä myös resursseja — menokehyksen puitteissa. Arvioimme tiedonannon toimien etenemistä ja mahdollisten jatkotoimien tarvetta hallituksen puoliväliriihessä 25. Me teemme yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden eteen enemmän kuin Suomessa on tehty, ja me teemme parhaamme.

Päätöksenteossa on tärkeää kuulla heitä, jotka kokevat arjessaan rasismia ja syrjintää tai työskentelevät näiden ongelmien ratkaisemiseksi. Käynnistämme johdollani vuosittaiset pyöreän pöydän keskustelut yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi. Me vahvistamme myös vuoropuhelua kansalaisjärjestöjen kanssa.

Rasismin ehkäiseminen ja torjunta vaativat tekoja koko yhteiskunnalta. Tekoja pitää tehdä niin politiikassa, kasvatuksessa, harrastuksissa kuin työpaikoilla. [Vasemmalta: Ja eduskunnassa!] Parempaa yhteiskuntaa voi ja pitää rakentaa erilaisissa kohtaamisissa joka päivä — myös täällä eduskunnassa. Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja syrjimättömyys koskevat aivan jokaista. Tässä tiedonannossa hallitus on kiinnittänyt erityisesti huomiota lapsiin ja nuoriin, koska tulevaisuus rakentuu heidän kauttaan.

Suomessa on yhteiskunnallisia rakenteita, joiden kautta voidaan lisätä yhdenvertaisuutta. Me olemme parantaneet ja pystymme edelleen parantamaan mahdollisuuksien tasa-arvoa. Laadukas varhaiskasvatus on yksi tärkeimmistä keinoista. Haluamme lisätä erityises-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

ti maahanmuuttajalasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Suomen tai ruotsin kielen varhainen omaksuminen ja varhaiskasvatukseen osallistuminen antavat jokaiselle hyvät eväät koulupolun aloittamiseen.

Koulutus ja osaaminen ovat aina olleet meille väylä pärjätä maailmalla. Siksi käynnistämme koko koulutusjärjestelmän kattavan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämissuunnitelman. Tunnistamme paikat, joissa voidaan tehdä paremmin ja voidaan tehdä enemmän. Voimme lisätä osallisuutta siinä, mikä antaa yksilöille yhteenkuuluvuutta tai avaa mahdollisuuksia ilmaista itseään: teemme toimia, jotta saamme yhä enemmän maahanmuuttajataustaisia, vammaisia tai muissa vähemmistöissä olevia nuoria mukaan liikunnan, urheilun ja kulttuurin toimiin.

Hallituksena käsittelemme vuosittain Suomen saamat kansainväliset suositukset. Erityisesti vihapuheen estäminen on noussut keskeisesti esille viimeisimmissä suosituksissa. Me torjumme tehokkaasti toimintatapoja, joilla kiihotetaan syrjintään, vainoon, vihaan tai väkivaltaan yksilöä tai ryhmää vastaan etnisen alkuperän, kansallisuuden, uskonnon tai muun vastaavan tunnusmerkin perusteella.

Me vahvistamme mahdollisuuksien tasa-arvoa myös työmarkkinoilla ja edistämme työelämän syrjimättömyyttä, monimuotoisuutta ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Työ, se on muutakin kuin elannon hankkimista: se kiinnittää yhteiskuntaan ja antaa merkitystä elämään. Haluamme parantaa kaikkien väestöryhmien työllisyyttä. Työ on osa onnistunutta kotouttamista.

Me olemme tärkeiden asioiden äärellä. Minä toivon ja uskon, että eduskunta haluaa keskustella näistä toimista ja viedä niitä osaltaan eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Rasismi ei ole suomalaisessa yhteiskunnassa uusi ilmiö, eikä se ole yksin suomalaisen yhteiskunnan ongelma.

Om vi också nu vill vara en global föregångare och utrota diskriminering och rasism i samhället, ska vi göra det tillsammans. Jag hoppas att alla politiska partier och det finländska samhället i stort deltar i arbetet. Endast tillsammans har vi en chans att lyckas.

Suomen vahvuus on historiallisesti ollut, että olemme pienenä maana löytäneet yhteisen sävelen. Yhteinen sävel ei tarkoita, että olemme aina samaa mieltä — se tarkoittaa, että voimme olla eri mieltä ja silti keskustella. Sananvapauden toteutumisesta tulee myös huolehtia demokraattisen yhteiskunnan tärkeänä arvona.

Meidän on säilytettävä sellainen ilmapiiri, jossa vaikeistakin asioista puhutaan, ilmapiiri, jossa kuuntelemme toisiamme emmekä keskity vain oman viestin läpi saamiseen. Ministereillä, kansanedustajilla ja muilla poliittisilla toimijoilla on erityisen suuri vastuu paitsi yhteiskunnallisen keskusteluilmapiirin luomisessa myös siinä, että kunnioitamme toinen toisiamme. Kärjistämisen ja vastakkainasettelun sijaan on etsittävä yhteistä suuntaa.

Suomi on vakaa ja luotettava maa, vahva demokratia ja itsenäinen oikeusvaltio, jossa jokaista tulee arvostaa tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Suomi on jatkossakin maa, jonne halutaan tulla tekemään työtä. Suomi on jatkossakin maa, jossa jokaisen pitää voida elää turvassa ja hyväksytyinä. Tätä Suomea hallitus on sitoutunut rakentamaan. [Anne Kalmarin: Asiallinen puhe! — Oikealta: Kuka voi äänestää vastaan?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, pääministeri. — Edustaja Marttinen, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

14.14 **Matias Marttinen kok** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä tarttuu vakaan aiheeseen. Rasismi ei ole Suomessa uusi ilmiö, mutta se on valitettavasti yhä todellisuutta liian monelle Suomessa asuvalle. Kyse on ihmisten elämästä ja heidän arjessa kohtaamistaan syrjinnästä ja perheenjäsenten, ystävien ja rakkaiden väärinkohtelusta. Samalla rasismi jakaa yhteiskuntia kahtia. Se sulkee osan ihmisistä ulos, asettaa yhteiskunnan jäsenet eriarvoiseen asemaan. Tämä kykenemättömyys hyväksyä toista ihmistä ja kohdata häntä kunnioituksella luo vaarallista vastakkainasettelua keskuuteemme. Meillä ei ole pienenä kansankuntana varaa minkäänlaiseen vastakkainasetteluun. Tänäkin päivänä käytävässä keskustelussa on loppujen lopuksi kyse siitä, miten me kykenemme tätä vastakkainasettelua estämään. Kyse on siitä, että Suomen hallitus ja koko eduskunta sitoutuvat yhdessä syrjimättömyyden edistämiseen ja rasisminvastaiseen työhön Suomessa.

Arvoisa puhemies! Tänäkin päivänä käymämme keskustelu on ensimmäinen kerta, kun hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi yhdenvertaisuutta ja rasismia koskevan tiedonannon. Nyt koko eduskunta pääsee käymään laaja-alaisen ja kattavan keskustelun yhdenvertaisuuden toteutumisesta suomalaisessa yhteiskunnassa. On hyvä asia, että rasismista ja syrjinnästä nyt keskustellaan. Vain nostamalla ongelmat esiin voidaan ongelmiin myös puuttua.

Tiedonanto lähettää koko suomalaiselle yhteiskunnalle selkeän viestin: Suomen hallitus ei hyväksy syrjintää tai rasismia millään tavoin. Tiedonanto on vahva viesti myös kansainvälisesti: Suomi ei muutu eikä käänny sisänpäin — Suomi ei muutu eikä käänny. [Vasemmalta: Muuttuuhan se!] Hallitus on sitoutunut täysimääräisesti tiedonannon ja sen toimenpideohjelman toteuttamiseen. Pääministerin päätös toimenpideohjelman toteuttamisen johtamisesta osoittaa asian tärkeyden maamme hallitukselle sekä koko Suomelle.

Arvoisa puhemies! Tiedonanto jatkaa Suomessa pitkään tehtyä arvokasta työtä syrjinnän ja rasismien estämiseksi. Rasismia ei voida ratkaista eduskunnassa yhdellä tiedonannolla tai päätöksellä, vaan työtä on tehtävä jatkuvasti. Hallitus on tiedonantoa valmistellessaan kuullut yli sataa suomalaisen yhteiskunnan tahoa ja käynyt läpi laajasti eri toimenpiteitä. Tiedonanto on toimenpiteiltään monipuolinen ja kattava. Kokoomuksen eduskuntaryhmä on tyytyväinen tiedonantoon.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tiedonannon toimenpiteet vahvistavat hallitusohjelman mukaisesti työelämän tasa-arvoa. Hallitus muun muassa toteuttaa toimintaohjelman työelämässä aliedustettujen ryhmien, kuten maahanmuuttajanaisten, työelämään osallistumisen lisäämiseksi. Tämän lisäksi hallitus kiristää työntekijöihin kohdistuvista väärinkäytöksistä määrättäviä rangaistuksia. Hallitus tukee työelämän syrjimättömyyttä ja monimuotoisuutta sisällyttämällä yrityspalveluihin monimuotoista rekrytointia tukevia palveluita.

Hallitus selvittää mahdollisuudet natsismin ja kommunismin symbolien käytön kriminalisointiin silloin, kun niitä käytetään aatteiden edistämistä tavoitellen. Suomessa ei ole sijaa minkäänlaiselle ääriajattelulle, ja meidän on yhdessä asetettava vastustamaan sitä.

Hallitus toteuttaa kaudellaan koko koulutusjärjestelmän kattavan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämisohjelman. Hallitus myös nostaa maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisastetta varhaiskasvatuksessa. Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla lähtökohdistaan riippumatta yhtäläiset mahdollisuudet, aivan jokaisella.

Hallitus käynnistää rasismien vastaisen kampanjan valtioneuvoston kanslian johdolla. Kampanja toteutetaan yhdessä työmarkkinajärjestöjen sekä urheilu-, kulttuuri- ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Yhdenvertaisuuden edistäminen on koko yhteiskunnan yhteinen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

asia, ja siksi on tärkeää, että kaikki suomalaiset kutsutaan mukaan rasisminvastaiseen työhön.

Arvoisa puhemies! Rasismin ja syrjinnän vastustaminen on kokoomukselle päivänselvä asia. Kokoomus on yli sata vuotta vanha kansanliike, joka on rakennettu demokratian, oikeusvaltion ja yksilönvapauden pohjalle. Kokoomuslaiset ovat läpi vuosikymmenten rakentaneet Suomesta vapaata yhteiskuntaa, jossa jokaisella on jakamattomat ihmisoikeudet. Me teemme töitä sen eteen, että mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu Suomessa. Jokaisella on taustastaan riippumatta oltava mahdollisuus elää hyvää ja turvallista elämää. Kokoomuslaiseen arvomaailmaan ei yksinkertaisesti mahdu minkäänlaisen epäasiallisen käytöksen, syrjinnän tai rasismin hyväksyminen. Kaikki nämä arvot ovat kantaneet kokoomusta yli sata vuotta, ja niiden pohjalle me perustamme politiikkamme edelleen.

Arvoisa puhemies! Me rakennamme sellaista Suomea, jossa jokainen on samanarvoinen ja ketään ei suljeta ulos — Suomea, jossa yhä harvempi ihminen joutuu kohtaamaan rasismia ja syrjintää. Vastuu yhdenvertaisemman Suomen rakentamisesta kuuluu meistä jokaiselle, kaikille Suomessa asuville. Toivon, että koko eduskunta voi yhdessä tarttua tähän työhön. Yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistäminen on yhteinen asiamme.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

14.20 **Jani Mäkelä ps** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus työskentelee hallitusohjelman kirjausten mukaisesti määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa. Sen ohjelma sisältää lukuisia konkreettisia kirjauksia aihepiiriin liittyen. Tämän pitäisi olla selvää kaikille, jotka ovat vaivautuneet hallituksen ohjelman lukemaan. Oppositio ilmeisesti sitä ei ole lukenut, vaikka aikaa on ollut jo kaksi ja puoli kuukautta. [Mika Kari: Rakentava alku!]

Tänään eduskunnan käsiteltävänä oleva valtioneuvoston tiedonanto on tainnut myös jäädä lukematta oppositiossa, koska sieltähän uhottiin jo ennalta, että epäluottamusta tullaan esittämään, oli tiedonannon sisältö sitten millainen hyvänsä.

Tämä tiedonanto on asiakirja, jossa tarkennetaan hallitusohjelmaan tähän liittyen jo kirjattuja asioita ja periaatteita, konkretisoidaan jo sovittuja ja suunniteltuja toimenpiteitä.

Esimerkiksi yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä edistääkseen hallitus toteuttaa maahanmuuttajanaisten työelämään osallistumisen lisäämisen toimintaohjelman ja torjuu maahanmuuttoon liittyvää työperäistä hyväksikäyttöä.

Hallitus pyrkii nostamaan maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisastetta varhaiskasvatuksessa. Kotoutumisjärjestelmää kokonaisuudessaan uudistetaan enemmän kotiutumiseen velvoittavaksi.

Kunniaan liittyvää väkivaltaa torjutaan hallitusohjelman mukaisesti — Suomessa kun tulee noudattaa Suomen lakia, ja lakimme ei sellaisia käytäntöjä hyväksy.

Lisäksi hallitus laatii poikkihallinnollisen tasa-arvo-ohjelman sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistamiseksi ja naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseksi. Nyt myös miesten ja poikien tasa-arvon näkökulma huomioidaan tässä.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisesta valvotaan, kuurojen ja viittomakielisten komission työ toteutetaan. [Jussi Saramon välihuuto] Ikäihmisten oikeuksien toteutumisesta vahvistetaan ja heidän osallistumismahdollisuuksiinsa tuetaan digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Haluamme nähdä tasa-arvon laajana yhteiskunnallisena asiana.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Arvoisa puhemies! Koko kesän ajan on oppositio median avustuksella aktiivisesti heristellyt rasismikorttia yhden puolueen ministereiden mustamaalaamistarkoituksessa.

Rasismien käsitteen hallitus ymmärtää seuraavasti: Rasismi perustuu yksilöiden tai ihmisryhmien määrittelyyn alempiarvoiseksi, esimerkiksi etnisen alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kulttuurin, äidinkielen tai uskonnon perusteella. Sen lisäksi perustuslaissa määritellään, ettei ketään saa syrjiä lueteltujen henkilöön liittyvien syiden perusteella. Tähän syrjintäkieltoon on sitouduttu hallitusohjelmassa. Hallitusohjelmassa tai hallituksessa ei näin ollen ole rasismia. [Mai Kivelä: Oho!] Perussuomalaiset ovat hallitukseen lähtiesään sitoutuneet hallitusohjelmaan.

Hallitusohjelmaa ei tässä tiedonannossa tulla avaamaan, eikä siihen ole mitään aihetta.

Arvoisa puhemies! Avoin ja erilaisia näkökulmia sietävä keskustelukulttuuri on perusta demokraattiselle yhteiskunnalle. Sananvapaus kuuluu kaikille, myös poliitikoille, ja sananvapaus koskee paitsi myönteisinä, vaarattomina tai yhdentekevinä pidettyjä myös loukkaavia, järkyttäviä ja huolestuttavia tietoja ja ajatuksia.

Yhteiskunnallisista ongelmista ja vaikeistakin asioista täytyy voida keskustella ilman jatkuvaa huolta siitä, kuka keksii tänään loukkaantua ja keiltä kaikilta joudutaan huomenna anomaan anteeksiäntoa. Mielekäs ja realistinen keskustelu esimerkiksi maahanmuutosta käy mahdottomaksi, jos jokainen maahanmuuttoon liittyvä kriittinen mielipide tulkitaan vihapuheeksi tai rasismiksi. [Hälinää]

Nykyinen woke-kulttuuri, jossa mikä tahansa lautapeleistä jäätelöpuikkoihin on jonkun mielestä rasismia, on johtanut koko rasismien käsitteen sumentumiseen.

Aikamme kuvasta kertoo jotain se, että vuoden 2022 tieteenekijän mukaan vaatimus asioiden tarkasta määrittelystä on äärioikeistolaista. Miten tältä korkean tason suomalaisen tieteenekijän lausunnon pohjalta voidaan edes keskustella rasismista, vihapuheesta tai maalittamisesta, ellei näitä käsitteitä edes saisi määritellä? [Vasemmalta: Media on väärässä!]

Hallituksen työlistalla on paljon isoja asioita, esimerkiksi valtion kroonisen yli varojen elämisen korjaaminen ja pohjoismaisesta linjasta poikkeavan löysemmän maahanmuuttopolitiikan aiheuttamiin ongelmiin puuttuminen. Konkreettinen esimerkki näistä ongelmista on jengirikollisuus, joka on Suomessakin päässyt kasvamaan huolestuttaviin mittasuhteisiin. Siinä, kuten muissakin maahanmuuton aiheuttamissa epäkohdissa, on nähtävissä yhteisiä piirteitä muihin länsimaihin. Monesti kysymys on raa'asta väkivallasta, ryöstöistä ja nöyryyttämisestä. Teoissa on nähtävissä myös kantaväestöön kohdistuvia rasistisia piirteitä, jotka on tuomittava yhtä jyrkästi kuin muukin rasismi.

Kyse on aidoista ja ajankohtaisista ongelmista, joiden uhreiksi joutuu koko ajan ihmisiä. Samaa ei voida sanoa 15 vuotta vanhoista nettikirjoituksista tai 7 vuotta vanhoista yksityisviesteistä. Niiden suhteen syytön heittäköön ensimmäisen kiven — on jo omaan nilkkaan kolahtanut monella.

Pari päivää sitten järjestettiin myös mielenosoitus maan demokraattisesti valittua hallitusta vastaan. Mielenosoituksessa oli avoimesti esillä äärijärjestöjä, [Timo Harakan välihuuto] vihasymboleita ja jopa ministereihin kohdistettu väkivallan uhkaus. [Sebastian Tynkkynen: Te marssitte mukana!] Perussuomalaiset tuomitsevat tällaisen jyrkästi. Poliittisella väkivallalla tai sen uhalla ei ole sijaa Suomessa ja sellainen on päättäväisesti torjuttava.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Vaadin ja pidän selvänä, että tämän keskustelun aikana kuulemme mahdollisesti jo eri ryhmien puheissa selvän irtisanoutumisen tuollaisesta toiminnasta. [Juho Eerola: Sitä odotellessa!]

Arvoisa puhemies! ”Pelasta Suomi” oli perussuomalaisten vaalilause. Tänään käytävän keskustelun jälkeen hallitus toivottavasti saakin työrauhan ja pääsee eteenpäin toteuttamaan hallitusohjelmaa. Nyt on korkea aika mennä eteenpäin ja keskittyä isänmaan asioiden kuntoon laittamiseen. [Perussuomalaisten ryhmästä: Paras puhe! — Vasemmalta: Oletteko samassa hallituksessa pääministerin kanssa?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Razmyar, olkaa hyvä.

14.27 **Nasima Razmyar sd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan nyt kuitenkin muistuttaa, miksi olemme täällä tänään. Kyse on yhteiskuntamme keskeisimmistä arvoista: yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja syrjimättömyydestä. Suomi on rakennettu ajatukselle, että näitä loukkaavalle käytökselle on todella nollatoleranssi.

Orpon hallitus ja sen rasismista kiinni jääneet ministerit ovat jättäneet avoimeksi, ovatko he todella irtisanoutuneet rasistisista teksteistään ja sanoistaan. [Perussuomalaisten ryhmästä: Miten kehtaatte?] Anteeksi on pyydetty vasta pakon edessä, tasavallan presidentinkin puututtua keskusteluun. Heti perään on toisaalta todettu, ettei ole mitään pahoiteltavaa. Ei ihme, että jopa hallituksen omat ministerit ovat epäilleet näiden anteeksipyyntöjen aitoutta.

Arvoisa puhemies! Olemme tässä, koska Orpon hallitus ja sen ministerit yrittävät korjata asiaa tiedoksiannolla, jota tänään käsittelemme. On hyvä, että se on tehty, ja on hyvä, että se esittää toimenpiteitä. Sen sijaan tapa, jolla tiedoksiantoon päädyttiin, ei anna mairittelevaa kuvaa hallituksesta ja rasismista irtisanoutumisen vilpittömyydestä. Miten voi olla, että tiedonannon teko on ollut niin kovin vaikeaa, kuten hallitus on monessa käänteessä aivan itse todennut ja sanonut?

Hyvä hallitus ja pääministeri Petteri Orpo, moni asia politiikassa on todella vaikea. Meillä on näkemyseroja muun muassa talous- ja työllisyyskysymyksissä. Mutta kun kyse on jakamattomasta ihmisarvosta, kun kyse on syrjimättömyydestä, miten näiden asioiden kirjaaminen tiedonannoksi on ollut teille niin vaikeaa? [Välihuutoja]

Arvoisa puhemies! Kysyn hallitukselta: Miksi tiedoksiannossa mainitut asiat eivät löydy sieltä teidän hallitusohjelmastanne? [Vasemmalta: Hyvä kysymys!] Miten voimme luottaa hallituksen vilpittömyyteen rasismin vastaisessa työssä, kun sen ensimmäinen syksy alkaa viime tinkaankin parsitulla pelastusoperaatiolla, joka peittää alleen sen perimmäisen kysymyksen? Se kysymys on, mitä ajattelee hallitus ja erityisesti perussuomalainen puolue tasa-arvosta, jakamattomasta ihmisarvosta ja rasismista. Jokaisella suomalaisella on oikeus saada varmuus siitä, että perussuomalaisten ministerien puheet ja tekstit eivät enää edusta heidän arvomaailmaansa ja että he kohtelevat kaikkia ihmisiä kunnioittavasti.

Varje finländare har rätt att veta om de sannfinländska ministrarna i fortsättningen kommer behandla alla människor med respekt.

Arvoisa puhemies! Perustuslain mukaisesti valtioneuvoston jäsenten tulee olla rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja Suomen kansalaisia sekä nauttia eduskunnan luottamusta. Ministereiltä odotetaan arvokasta ja kunnioittavaa kielenkäyttöä toisia ihmisiä kohtaan. Ministe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

reiden ja kansanedustajien tulisi olla esikuvia, joiden sanoilla ja teoilla on erityistä merkitystä. He voivat joko murentaa tai vankistaa luottamusta, jota tunnemme toinen toisiamme kohtaan.

Arvoisa puhemies! Tämän päivän keskustelussa ei ole kyse siitä, teemmekö me ihmiset virheitä. Kyllä me teemme, jokainen meistä. Kyse on siitä, otammeko me virheistämme opiksi. Kyse on siitä, miten toimimme tänä päivänä sanoin ja teoin.

Ajattelen Suomeen muuttanutta kunnianhimoista ihmistä, joka etsii töitä ja haluaa rakentaa tänne hyvän elämän, tai vanhempaa, joka lähettää tummaihoisen lapsensa ulos, ensin opettaen, mitä hänen tulee tehdä, jos joku haukkuu tai käyttäytyy aggressiivisesti. Mietin, miltä täällä asuvasta tummaihoisesta varusmiehestä tuntuu noustessaan junaan kohti prikaatia.

Kaikilla niillä ihmisillä, joista perussuomalaiset ministerit — joiden tulisi olla roolimalleja ja vahvistaa yhteiskunnan luottamusta — ovat käyttäneet kieltä, joka leimaa, joka solvaa, on oikeus kuulla, ettei hallitus enää missään tilanteessa hyväksy tuollaista puhetta. Pääministeri Petteri Orpo, voitteko te vakuuttaa, että kaikki ministerit irtautuvat solvaavasta ja rasistisesta kielenkäytöstä? Onko hallituksen ajattelutapa todella muuttunut?

Arvoisa puhemies! Ihmisyyden syvimpään olemukseen kuuluu halu auttaa toisia ja tehdä hyvää. Me sosiaalidemokraatit uskomme, että taipumus hyvään löytyy meistä jokaisesta. Uskomme, että menestyvä, turvallinen ja hyvinvoiva yhteiskunta rakentuu luottamukselle, yhdenvertaisuudelle, tasa-arvolle ja syrjimättömyydelle. Ne ovat pitkään olleet suomalaisen yhteiskunnan keskeisimpiä arvoja. Vähintä, mitä me voimme eduskunnalta odottaa, on näiden arvojen jatkuva vaaliminen. Kaikki muu on suomalaisen yhteiskunnan rapauttamista.

Siteeraan 22 vuotta opettajana toiminutta naista, joka kirjoitti Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksessaan seuraavasti: ”Koen, että Suomen valtion ylin johto on vetänyt minulta pois tukensa tässä kasvatustyössä, joka perustuu opetussuunnitelmiin ja lakiin. Mitä vastaan oppilaille, joka ihmettelee, miksi hän ei saa käyttää samoja ilmauksia kuin aikuiset ministerit ja esittää avoimesti rasistisia näkemyksiä? Tähän yritän keksiä vastauksen ennen lukuvuoden alkua.”

Haluan lähettää terveiseni tuolle opettajalle: Teet käsittämättömän arvokasta työtä. Tänä me eduskunnassa haluamme varmistaa, että sinun työllesi on tukea, sinun työlläsi on arvoa.

Arvoisa puhemies! Hiljaisuus olisi tässä hetkessä äänekkäin vastaus. Eikä kyse ole vain politiikasta vaan ihmisyydestä ja toisen inhimillisestä kohtelusta. Suomi on hieno maa, jonka kansa rakensi yhdessä sodan runtelemasta maasta yhtenäisen, menestyneen yhteiskunnan. Se on Suomen eetos, se, että jokainen ihminen on arvokas. Nyt tätä eetosta horjutetaan enemmän kuin aikoihin.

Arvoisa puhemies! Tänä hallitus ei vastaa vain eduskunnalle, ei oppositiolle, ei äänestäjilleen. Se vastaa sille äidille, joka pelkää lapsensa puolesta. Se vastaa sille maahanmuuttajanuorelle, joka kokee arvottomuutta, [Puhemies koputtaa] ja se vastaa sille varusmiehelle, joka kokee olevansa toisen luokan kansalainen. [Puhemies koputtaa] Se vastaa sille opettajalle, joka miettii, miten toteuttaa kasvatustehtävää valtiojohton antaessa tällaisen esimerkin lapsille. [Puhemies koputtaa] Se vastaa jokaiselle, joka haluaa, että kunnioitamme toinen toistamme. [Puhemies koputtaa]

Arvoisa puhemies! Kiitän hallitusta tiedoksiannosta. [Puhemies koputtaa] Pelkään kuitenkin, että se on liian vähän, liian myöhään, [Puhemies koputtaa] etenkin kun hallituspuo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

lue perussuomalaiset on jo aloittanut tiedoksiannon sisällön mitätöimisen. [Välihuuto perussuomalaisten ryhmästä]

Arvoisa puhemies! Me olemme odottaneet tätä keskustelua hyvin pitkään, joten sanon tämän viimeisen lauseen:

Tämän vuoksi esitämme eduskunnan hyväksyttäväksi epäluottamusehdotuksen: ”Eduskunta toteaa, että hallitus ei pysty riittävällä tavalla osoittamaan irtisanoutuneensa rasisista ja toimivansa päättäväisesti sen torjumiseksi. Tämän vuoksi hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta.” — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Ja edustaja Kurvinen, olkaa hyvä.

14.35 **Antti Kurvinen kesk** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aloitan puheenvuoron lyhyellä sitaatilla: ”Ihminen tarvitsee ihmistä ollakseen ihminen ihmiselle, ollakseen itse ihminen.” Tommy Tabermanin Pieni laulu ihmisestä muistuttaa, mistä nyt keskusteltavassa tiedonannossa on pohjimmiltaan kyse. Kyse on ihmisyydestä, ja kyse on inhimillisyydestä. Siitä, olemmeko ihmisiä toisillemme. Siitä, onko jokainen ihminen arvokas. Kyse on perimmäisistä, luovuttamattomista asioista. Asioista, joissa sydämen pitäisi sanoa, mikä on oikein ja mikä on väärin.

Keskustan näkökulmasta tänään käsiteltävässä asiassa ei ole mitään epäselvää tai tiedotettavaa. Keskustan mielestä Suomessa ei ole eikä saa olla mitään sijaa minkäänlaiselle rasismille. Jo keskustan oppi-isä Santeri Alkio tuomitsi politiikan, jossa valtaa pidetään ”rotuvihaan kiihotetun kansan kustannuksella”.

Herra puhemies! Miten on mahdollista, että maa ajelehtii kuukausien ajan, ihmisten asiat jäävät hoitamatta ja Suomen maine ulkomailla kärsii sellaisen asian takia, jonka pitäisi olla sanomattakin selvää? Arvoisa pääministeri Petteri Orpo, hyvä kokoomus, mitä neuvoteltavaa on siinä, että jokaisella on jakamaton ihmisarvo? Hyvä valtiovarainministeri Riikka Purra, arvoisat perussuomalaiset, teiltä puolestani joudun kysymään sitä, onko teistä ihmisten yhdenvertaisuudessa, ihmisten tasa-arvossa ja syrjimättömyydessä vieläkin jotakin neuvotteluvaraa. Keskustan mielestä hallituksen tiedonannossa oleellisinta on se, että ilmeisesti nyt jokainen ministeri on sitoutunut toimimaan rasismia vastaan. Tämä on lupaus, ja tämä on sellainen lupaus, jota sekä keskusta että kaikki suomalaiset seuraavat erittäin tarkkaan.

Valtiovarainministeri Purra, te olette nyt varapääministeri. Perussuomalaiset, te olette nyt hallituksen toinen pääpuolue. Siksi pyydän — tai en pyydä vaan oikeastaan edellytän — että kerrotte tänään tässä salissa koko eduskunnalle ja kaikille suomalaisille yksiselitteisesti, miten te ja puolueenne aiotte jatkossa toimia ja asioita hoitaa. [Jani Mäkelä: Äskenhän se kerrottiin! — Mauri Peltokangas: Oletko lukenut tiedonantoa?] Jatkatteko rasisilla flirttailua? Jatkatteko vastakkainasettelun rakentamista? Jatkatteko tulella leikkimistä?

Suomen perustuslaissa todetaan seuraavaa: ”Suomen valtiosääntö on vahvistettu tässä perustuslaissa. Valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa.” Edelleen Suomen perustuslaissa todetaan: ”Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakauksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.” Tämä on kristallinkirkasta tekstiä Suomen laillisen tasavaltalaisen yhteiskunta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

järjestyksen perusteista. Keskusta puolustaa kaikissa oloissa laillisuutta ja oikeusvaltiota. Edellytämme, että kaikki Suomen puolueet — ja etenkin toimeenpanovaltaa käyttävät hallituspuolueet — kunnioittavat ja puolustavat laillista menoa tässä tasavallassa.

Arvoisa herra puhemies! Maahanmuuton ongelmista ja yhteiskunnallisista epäkohdista ylipäätään voidaan keskustella Suomessa asiallisesti, ilman toisen ihmisen arvottomaksi tekemistä. Kunnioitetuille vasemmistopuolueille haluan todeta, että keskustella voi myös vaikeista ja vakavista asioista ilman leimakirveiden heittelemistä. [Perussuomalaisten ryhmästä: Huh huh!] Sellaiset termit kuin ”rasisti” ja ”natsi” ovat nimityksiä, jotka tarkoittavat sanoin kuvaamatonta julmuutta, suunnatonta tuhoa ja käsittämätöntä inhimillistä karsimystä. Näitä termejä pitäisi käyttää tällä vakavuudella. Historiattomuuteen, jos johonkin, emme ainakaan me suomalaiset saisi koskaan sortua. Haluan myös huomauttaa kaikille, että jos kaikki on kohta rasismia, niin kohta mikään ei ole rasismia. [Jani Mäkelä: Sitä minäkin sanoin!] Se jos mikä vasta vaarallista olisikin.

Arvoisa herra puhemies! Suomen ajelehtimisen pitää päättyä. Kaunan kierre, mihin tämä maa on ajettu, pitää nyt saada poikki. Ajat ovat sellaiset, että Suomessa tarvitaan sopimista, yhteistyökykyä ja kaikista tärkeimpänä yhteenkuuluvuutta. Me voimme nyt sitä yli puoluerajojen rakentaa. Samalla voimme myös osoittaa maamme rajojen ulkopuolelle, millainen maa Suomi on ja millaisena maana Suomen haluamme pitää. Sellaisena Suomea, jonka jokainen täällä oleva ja tänne esimerkiksi töiden tai opiskelujen perässä tuleva voi kokea omakseen. Sellaisena Suomea, jossa jokaisella on mahdollisuus hyvään elämään. Sellaisena Suomea, jossa kaiken politiikan lähtökohta on ihmisyyden ja jossa on tilaa myös empatialle. Maana, jossa kaduilla, kodeissa, kouluissa ja työpaikoilla ollaan ihmisiksi. Maana, jossa ihmisenä oleminen ja ihmisiksi oleminen opitaan jo pienestä pitäen.

Arvoisa puhemies! Kysynkin: eivätkö nämä asiat voisi yhdistää meitä yli hallitus—oppositio-rajojen?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Diarra, olkaa hyvä.

14.42 **Fatim Diarra vihr** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulunut kesä on ollut todella raskas minun näköisilleni suomalaisille. Kulunut kesä nimittäin paljasti meille kaikille sen hyytävän arvopohjan, mille monen valtaa pitävän arvomaailma todellisuudessa pohjautuu: [Välihuuto perussuomalaisten ryhmästä] sellaisen arvopohjan, jossa ihmisen arvo ei ole jakamaton; sellaisen arvopohjan, jossa meidät halutaan jakaa meihin ja heihin; sellaisen arvopohjan, jossa rasismi nähdään ensisijaisesti vain mainehaittana Suomelle ja raskaaksi täällä valtaa pitävälle. Se, että me käymme keskustelua rasismista, ei kuitenkaan ole ikävää tai raskasta valtaa pitävälle. Se, että Suomessa on rasismia, on ikävää ja raskasta meille, jotka kohtaamme rasismia.

Arvoisa puhemies! Hallitus antoi viime viikolla tiedonannon, jonka tavoitteena oli pääministeri Orpon mukaan antaa niin kotimaassa kuin kansainvälisesti vahva viesti siitä, että Suomessa sitoudutaan rasismien torjuntaan ja syrjinnän vastaiseen työhön. Tiedonannon antamisesta ei ollut kulunut edes kahdeksaa tuntia, kun perussuomalaisten ryhmän puheenjohtaja julisti suorassa televisiolähetyksessä, ettei Suomessa ole rasismien suhteen ongelmaa, sekä totesi moneen otteeseen, että neuvottelut tiedonannosta olivat vaikeat ja raskaat. Näin ollen en usko hetkeäkään, että tämä tiedonanto aidosti kuvastaisi koko hallituksen suhtautumista rasismien vastaiseen työhön ja tasa-arvon edistämiseen. Päinvastoin luulen, että kyseessä on epätoivoinen ja varsin läpinäkyvä yritys pitää kasassa Suomen historian

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

oikeistolaisiin hallitus, joka on horjunut kannattimillaan ennennäkemättömällä tavalla eikä vähiten siksi, että sen jäsenillä on selkeästi erilainen käsitys siitä, onko ihmisarvo aidosti jakamaton.

On toki hyvä tietää, että ainakin osa hallituksesta haluaa sitoutua rasismiin ja syrjinnän torjuntaan. Mutta samalla toivon, ettette tosissanne kuvittele, että tämä riittäisi. On selvää, että yksi tiedonanto ei riitä ratkaisemaan ongelmaa, josta kaikki lähti liikkeelle: sitä, että kokoomuksen siunauksella valtaa käyttää Suomessa puolue, joka ministereitä myöten pyrkii määrittelemään rasismiin itselleen suotuisalla tavalla ja jopa kiistämään sen olemassaolon; puolue, jonka kansanedustajat ja ministerit ovat toistuvasti käyttäneet syrjivää ja rasistista kieltä loukatun monen suomalaisen, mukaan lukien minun, ihmisarvoa. [Sebastian Tynkkysen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Rasistisia puheita puolustetaan hallituksesta käsin usein toteamalla, että sananvapaus on ihmisoikeus ja sananvapauden piiriin lukeutuu myös rasistinen kieli. Tämä ajattelutapa on puhtaasti itsekäs eikä ota lainkaan huomioon sitä, mitä nämä sanat tarkoittavat eri ihmisille. Te, hallituspuolueiden edustajat, ette voi mitenkään ymmärtää, miltä tällainen puhe kuulostaa meistä, joiden ihmisarvoa on rasistisella puheella pyritty sortamaan jo vuosisatojen ajan. Lisäksi unohdatte yhden tärkeän asian: Rasistisen puheen salliminen ei suojaa sananvapautta. Päinvastoin se johtaa siihen, että ne ihmiset, joiden ihmisarvoa tällainen puhe sortaa, vaikenevat. Perussuomalaiset ovat jo vuosien ajan rakentaneet narratiivia, jossa räikeä rasismi naamioidaan kansallismielisyyden ja isänmaallisuuden taakse. [Perussuomalaisten ryhmästä: Oho!] Rasismi ja äärioikeistolaisuus eivät kuitenkaan ole synonyymejä kansallismielisyydelle tai arvokonservatiivisuudelle. Ja kun nykyinen valtiovarainministeri kutsui naisia mustiksi säkeiksi, ei se ole naisten oikeuksien puolustamista tai isänmaallisuutta. Se on räikeää rasismia, jota minun rodullistettuna suomalaisena sekä kansanedustajana on mahdotonta hyväksyä.

Arvoisa puhemies! Rasismi on myös tekoja. Minun, Suomessa syntyneen ja Helsingissä kasvaneen ihmisen, päälleni on syljetty bussipysäkillä lapsena. Minua on kehoitettu lukuisia kertoja palaamaan sinne, mistä olen tullutkin. Aikuiset ovat huudelleet minun perääni, ja olen joutunut juoksemaan tällaisia ihmisiä pakoon Helsingin kaduilla. Vastuuta näiden tekojen tuomitsemisesta ei voi sälyttää vain kansalaisille bussipysäkeillä tai opettajille koulujen pihoilla. Päinvastoin, teidän tulisi valtioneuvostosta käsin näyttää omalla esimerkillänne, että nämä rasistiset teot ovat tuomittavia. Sen sijaan te, valtiovarainministeri Purra, annatte esimerkillänne hiljaisen ja toisinaan puheillanne, kirjoituksillanne ja epäuskottavilla anteeksipyyntöillänne myös äänekkään hyväksynnän sille, että rasismia tullaan näkemään edelleen katukuvassa, kenties pahempana kuin koskaan ennen. Ja me vihreät emme halua sellaista Suomea. [Jenna Simulan välihuuto]

Meitä erilaisen etnisen taustan omaavia opetetaan lapsesta pitäen hillitsemään itsemme rasismiin edessä. Meitä opetetaan olemaan haastamatta riitaa, olemaan provosoitumatta sellaisissa tilanteissa, joissa meidän ihmisarvomme kyseenalaistetaan, jättämään asiat omaan arvoonsa, jotta emme vahingossakaan ruokkisi ennakkoluuloja ja ajautuisi mahdollisiin vaaratilanteisiin. Tämä asetelma on kohtuuton. Suomessa lapset kärsivät rasismista päivittäin samalla, kun sitä valtaa pitävien toimesta oikeutetaan ja jopa sen olemassaolo pyritään kiistämään. Tätä me vihreät emme voi hyväksyä.

Arvoisa puhemies! Tämä tiedonanto oli toki tehtävä, koska oli pakko tehdä sellainen. Mutta se ei kuitenkaan muuta tämän hallituksen arvopohjaa tai sitä politiikkaa, jota Petteri Orpon hallitus haluaa edistää: politiikkaa, jossa hallitus haluaa evätä paperittomilta oikeu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

den välttämättömiin terveyspalveluihin, [Ben Zyskowiezin välihuuto] eriyttää maahanmuuttajien sosiaaliturvaa sekä vaikeuttaa perheenyhdistämistä entisestään.

Därför kan vi inte sluta diskutera rasismen, som i dag finns överallt i det finska samhället.

Olen keskustellut tämän kesän aikana useiden näköisteni ihmisten kanssa. Tunneskaala vaihtelee huolesta pelkoon: Onko meillä oikeutta olla täällä? Täällä, missä elämämme on; täällä, missä perheemme on; täällä, missä opiskelemme ja työskentelemme. On anteeksi-antamatonta, että olette synnyttäneet Suomeen pelon ilmapiirin vain siksi, että itse pelkääte erilaisuutta.

Mikään hallituksen ajama yksittäinen toimenpide ei ole riittävä, ennen kuin meillä on täysi varmuus siitä, että tämä hallitus puolustaa aidosti jokaisen meidän, myös minun näköisteni ihmisten, oikeutta olla olemassa, rakastaa, työskennellä ja elää Suomessa vailla pelkoa. Valitettavasti tähän me emme voi tällä hetkellä luottaa.

Näin ollen hallitus ei nauti vihreän eduskuntaryhmän luottamusta, ja kannatan edustaja Razmyarin tekemää epäluottamusesitystä.

Emme niin ikään pidä ministeri Purran vastahakoisesti ja osin pakotetun oloisesti esitettyä pahoittelua rasistisista ja ihmisarvoa loukkaavista kirjoituksistaan uskottavana.

Edellä mainituin perustein esitämme, että eduskunta toteaa, ettei valtiovarainministeri Purra nauti eduskunnan luottamusta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

14.48 **Veronika Honkasalo vas** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rasismi on väkivaltaa. Viime viikolla nostettiin esiin useita syytteitä terrorismirikoksista. Lahdessa toimineen ryhmän epäillään valmistautuneen väestöryhmien väliseen aseelliseen konfliktiin, jossa ihmisiä surmattaisiin ja yhteiskunnan rakenteita horjutettaisiin terrori-iskuilla. Epäiltyt uskoivat äärioikeistolaiseen väestönvaihtosalaliittoteoriaan. Kesällä valmistui esituskinta toisesta terrorismi-rikoskokonaisuudesta. Poliisiin mukaan aseina ja räjähteinä varustautunut radikaali äärioikeistoryhmä valmisteli Kankaanpäässä terrori-iskua vastaanottokeskukseen. Suojelupoliisin arvioissa äärioikeistolainen terrorismi on nostettu radikaali-islamistisen terrorismin rinnalle vakavimmaksi terroriuhaksi Suomessa. Mitä enemmän annamme tilaa vihalle, sitä todennäköisemmin joku tarttuu aseisiin. Suora väkivalta on jäävuoren huippu, jonka alla kytee paljon muuta. Rasismin arkipäiväistyminen vaikuttaa monen hyvinvointiin ja yhteiskunnalliseen luottamukseen. Jokaisen on voitava luottaa oikeusvaltion ja yhdenvertaiseen kohteluun päättäjien taholta.

Arvoisa puhemies! Edellinen hallitus antoi rasismin vastaisen toimintaohjelman, joka sisälsi yli 50 konkreettista toimenpidettä — ilman rasismikohuja. Nykyisen hallituksen tiedonannossa on myös hyvää, mutta sitä vaivaa konkretian puute ja aiemmin päätettyjen tai lain vaatimien asioiden luettelu. Konkreettisia toimia on torpattu ennalta, esimerkiksi tuomarien, syyttäjien ja Juristiliiton vuosia peräämä maalittamisen kriminalisointi. Hallituksen edustajat ovat toistelleet tiedonannon historiallisuutta. Onkin historiallista, että hallituksen on erikseen todistettava kunnioittavansa perustuslakia. Hallituksesta on toisteltu, miten raskasta ja vaikeaa tiedonannon valmistelu oli. Mikä sitoutumisessa yhdenvertaisuuteen on niin raskasta ja vaikeaa, arvon hallitus? Totuus on, ettemme käsitelisi tätä tiedonantoa, ellei julkinen paine perussuomalaisen rasististen kirjoitusten vuoksi olisi kasvanut

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

niin kovaksi, että oli pakko tehdä jotain. Tiedonannon ensisijainen tehtävä ei ole torjua rasismia vaan pitää hallitus pystyssä.

Arvoisa puhemies! Tiedonanto ei paikkaa rakenteellista rasismia hallitusohjelmassa. Hallitus aikoo esittää useita syrjintää lisääviä toimia. Maahanmuuttajien sosiaaliturvan eriyttäminen, työttömyysturvan tason sitominen kielitaitoon, paperittomien terveydenhoito-oikeuden heikentäminen ja vastaanottorahan alentaminen — nämä kaikki asettavat Suomeen muuttaneet yhä eriarvoisempaan asemaan. Jos hallitus olisi tosissaan yhdenvertaisuuden edistämiseksi, olisi se valmis avaamaan ohjelmansa. Niin se ei tietenkään tee, koska yhden hallituspuolueen koko politiikka perustuu ihmisten hierarkkiseen erotteluun ja vihanlietsontaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen sanat ja teot ovat ristiriidassa. Te julkaisette rasismitiedonannon, mutta hallitusohjelma kertoo Suomeen haluaville, että tänne ette ole tervetulleita ja tänne ei kannata tulla. [Välihuuto perussuomalaisten ryhmästä] Vuosia tulevaisuuttaan täällä rakentaneille kerrotte, että me teemme teidän elämästänne mahdollisimman hankalaa.

Arvoisa pääministeri Orpo, kesällä 2017 ilmaisitte selkeästi, ettei yhteistyö käy puolueen kanssa, jolla ei ole ihmisyyteen liittyvää, länsimaista arvopohjaa. Mikä on muuttunut, pääministeri Orpo? Sittemmin perussuomalaisten maahanmuuttovastainen agenda on vain kärjistynyt. Väestönvaihdosta huutelevan puolueen kiinteät siteet esimerkiksi Suomen Siisun ovat yhä ilmeisemmät.

Arvoisa kokoomus, te ette välitä edes elinkeinoelämän viesteistä maahanmuuttopolitiikkaan tuhoisuudesta. Teille tärkeintä on sosiaaliturvan murentaminen, työntekijän oikeuksien heikentäminen ja rikkaimpia suosiva talouspolitiikka.

Bästa SFP, ni har möjliggjort ett rasistiskt regeringsprogram och nu möjliggör ni också att ett parti som alltid har föraktat er sitter i den finska regeringen. Skäms ni inte?

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset ei tee irtiottoa rasismista. Sen osoitti ministeri Purra alleviivatessaan, ettei tiedonanto vaikuta puolueen politiikkaan millään tavalla. Sen osoitti perussuomalaisten eduskuntaryhmän puheenjohtaja Mäkelä, joka ei ole pystynyt lupamaan, ettei perussuomalaisilta tulevaisuudessakin kuultaisi rasistista puhetta.

Arvoisa puhemies! Hallituksella ei ole vasemmistoliiton eduskuntaryhmän luottamusta, ja kannatamme hallitukselle tehtyä epäluottamusehdotusta. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä katsoo myös, että ministerinä ei voi toimia henkilö, joka ei kunnioita perustuslain keskiössä olevia ihmisarvon loukkaamattomuutta ja yhdenvertaisuutta. Ministeri Purran räikeän rasistinen kirjoittelu kuvastaa asenteita, jollaisia ministeriltä ei voida hyväksyä. Siksi kannatan edustaja Diarran tekemää epäluottamusehdotusta. Samoin on ministeri Rydmanin osalta. Se, että osa esiin nousseista viesteistä on ollut yksityisiä, ei vaikuta siihen, miten vakavasti ne horjuttavat luottamusta henkilön sopivuuteen ministeriksi. Katumuksen sijaan ministeri Rydman on hyökännyt asiasta uutisoinutta mediaa vastaan. Hallitus on rasismien edessä yhtä heikko kuin sen heikoin lenkki.

Edellä esitettyjen epäluottamusehdotusten lisäksi teen seuraavan epäluottamusehdotuksen: ”Ministerin on kunnioitettava ihmisarvoa ja yhdenvertaisuutta. Ministeri Rydmanin rasistiset kannanotot, joita hän ei ole osoittanut katuvansa, horjuttavat vakavasti luottamusta hänen sopivuuteensa ministeriksi. Tämän vuoksi eduskunta toteaa, että ministeri Ryd-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

man ei nauti eduskunnan luottamusta.” [Sebastian Tynkkynen: Siinä oli ääriesimerkki vastakkainasettelusta!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Andersson, Otto, varsågod.

14.55 **Otto Andersson r** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! ”Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.” Näin lukee Suomen perustuslaissa, ja yhdenvertaisuus on yksi tärkeimmistä kulmakivistä meidän demokraattisessa oikeusvaltiossa. Siitä huolimatta moni ihminen joutuu kohtaamaan rasismia ja syrjintää Suomessa. Jokainen tapaus, jossa lasta kiusataan hänen ihonvärisä takia, työnhakijaa ei kutsuta työhaastatteluun hänen nimensä takia tai ihmistä uhkaillaan hänen elämänsä takia, on liikaa.

Därför är vi i SFP och svenska riksdagsgruppen nöjda att vi i dag kan diskutera detta meddelande, och det är viktigt att denna diskussion förs just här i riksdagen för första gången i denna omfattning.

Meillä kansanedustajilla on aivan erityinen vastuu maamme keskustelukulttuurista ja yhteiskunnallisesta ilmapiiristä. Demokratiassa on voitava käydä keskustelua esimerkiksi maahanmuuttopolitiikan tai sosiaalipolitiikan sisällöistä, ja meillä voi ja tulee voida olla hyvin erilaisia näkemyksiä siitä, miten yhteiskuntaa tulee kehittää. Mutta ratkaisevaa on se, miten me ilmaisemme itseämme, mitä sanoja käytämme ja mitä emme käytä. Tässä meillä on kaikilla aina mahdollisuus valita. Meidän kansanedustajien, meidän kaikkien tässä salissa, tulee näyttää esimerkkiä puhumalla kunnioittavasti ja käyttämällä sellaista kieltä, joka ei loukkaa, ja meillä on aivan erityinen vastuu siitä, miten puhumme esimerkiksi eri vähemmistöistä ja maahanmuuttajista. Ei saa olla tilaa vihjailulle, rivien välissä viesteille eikä puheelle, jossa kirjaimellisesti sanotaan yhtä mutta ilmiselvästi tarkoitetaan toista, ja on tärkeää, että tämä nyt tunnustetaan tiedonannossa.

Ärade talman! När processen kring meddelandet inleddes förutsatte vi i SFP att meddelandet är ambitiöst, trovärdigt och konkret samt ska beakta de över hundra sakkunnighörandena, att det reserveras budgetmedel och att arbetet fortsätter även efter att meddelandet har getts. Nu har vi ett färdigt meddelande som hela regeringen står bakom och som vi kan vara nöjda över, och, ledamot Honkasalo, vi skäms inte över detta meddelande.

I meddelandet konstateras tydligt: ”Regeringen och alla dess ministrar tar avstånd från rasism och motsätter sig all slags extremism samt förbinder sig till aktivt arbete mot rasism både i Finland och internationellt.” Detta är helt nödvändigt inte minst med tanke på vår landsbild och Finlands internationella anseende, men också för att regeringssamarbetet kan fortsätta och regeringens handlingsförmåga kan säkerställas.

Tämän tiedonannon tärkein tarkoitus on kuitenkin yksiselitteinen eli se, että Suomen on oltava maa, jossa jokainen voi elää turvassa ja hyväksyttynä juuri sellaisena kuin on, ja että kaikki, jotka tulevat Suomeen, tuntisivat olevansa tervetulleita, että kaikki, jotka arjessaan joutuvat kohtaamaan rasismia, voisivat suhtautua tulevaisuuteen luottavaisemmin ja että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

kaikki, joita syrjitään, tietäisivät, että hallitus ja eduskunta ottavat sen vakavasti ja että me jatkamme työtä entistä yhdenvertaisemman Suomen puolesta.

Ärade talman! I meddelandet framgår det tydligt vad rasism är och den strukturella rasismen uppmärksammas. Under förra perioden gav regeringen med ledning av dåvarande justitieminister Henriksson ett åtgärdsprogram med namnet ”Ett jämlikt Finland”. Det fortsatta arbetet bygger på det och föregående regeringars arbete samt på regeringen Orpos program. Samtidigt föreslås också helt nya åtgärder.

Suomen lainsäädäntö antaa hyvän oikeusperustan, ja meillä on vakaita rakenteita, kuten valtuutettuja, jotka valvovat haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien ja yksilöiden oikeuksia. Emme kuitenkaan ole päässeet eroon rasismista. Yhdenvertaisuustyön tulee olla pitkäjänteistä, ja juuri siksi työn jatkuvuus on niin tärkeää, vaikka hallitukset vaihtuvat.

Det här meddelandet innehåller 23 punkter med konkreta åtgärder. Det blir bland annat kriminaliserat att förneka Förintelsen, deltagandet i småbarnspedagogik för barn med invandrarbakgrund höjs, ett förslag till ny sametingslag ges ännu i år till riksdagen. Inte heller för detta skäms vi, ledamot Honkasalo.

Pidämme hyvänä myös kirjausta siitä, että Suomi käsittelee nyt vuosittain kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten Suomelle antamat ratkaisut ja päättää niihin liittyvistä toimenpiteistä. Systemaattiselle seurannalle on ollut tarvetta jo aiemmin, ja nyt se tehdään.

Ärade talman! Rasism är inget nytt i Finland, och enbart detta meddelande... [Puhujan mikrofon sulkeutuu]

Puhemies Jussi Halla-aho: Aivan pieni hetki. — Olkaa hyvä.

Kiitos! — Rasism är inget nytt i Finland, och enbart detta meddelande får inte det att försvinna. Det inser vi alla. Men vi i SFP ser meddelandet också som ett startskott och en vägkarta för ett arbete som ska fortsätta hela valperioden på samhällets alla plan. Nästa steg är att börja förverkliga det vi tillsammans har kommit överens om, och när vi säger tillsammans så avser vi också tillsammans med hela vårt medborgarsamhälle.

Kaikilla päivittäin rasism ja syrjinnän vastaista työtä tekevillä järjestöillä on selkeä kuva siitä, miten rasismi ilmenee arjessa, ja laajaa osaamista siinä, miten parhaiten voimme toimia rasismia vastaan. Siksi on keskeistä, että hallitus nyt vahvistaa kansalaisyhteiskunnan roolia. Toivomme jatkotyössä hyvää vuoropuhelua, varsinkin tulevan toimenpideohjelman valmistelun yhteydessä. ”Nothing about us without us” — ei mitään meistä ilman meitä — on keskeinen periaate, jota on syytä noudattaa.

Under sommaren har vi i SFP fört många diskussioner. Vi är eniga att också vi i SFP-rörelsen internt behöver stärka vår kompetens och kunskap i antirasismarbetet. Vi kan alla bli bättre här.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Lopuksi haluamme kiittää pääministeriä siitä, että hän on johtanut tiedonantoprosessia selkeästi. Jatkossa rasismien ja syrjinnän vastaista työtä ohjataan valtioneuvoston kansliasta. Arvostamme sitä, että pääministeri haluaa myös jatkossa itse johtaa yhdenvertaisuuden edistämiseksi tehtävää työtä. Se on hyvin tärkeä ja voimakas viesti. Ajattelen samoin kuin ryhmänjohtaja Kurvinen, että toivon, että tätä työtä voitaisiin eduskunnassa tehdä yhteisymmärryksessä yli hallitus—oppositio-ajan. — Kiitos, tack.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitos, tack. — Edustaja Räsänen, Päivi, olkaa hyvä.

15.03 Päivi Räsänen kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tapasin kerran Puolassa juutalaimuseossa 92-vuotiaan miehen, joka oli nuorukaisena selviytynyt kahdelta keskitysleiriltä. Hän kertoi minulle, mikä oli pahinta holokaustin kokemuksessa. Se ei ollut lopulta nälkä, kylmyys tai kuolemanpelko, vaan ihmisarvon menetys. Juutalaisena häntä kohdeltiin kuin tuhoeläintä tai saastaa. Hän menetti vangitsijoidensa silmissä ihmisyytensä. Tätä on rajuimmillaan antisemitismi ja rasismi, ihmisarvon polkeminen, jopa ihmisyden kiistäminen.

Käsitys kaikkien ihmisten yhtäläisestä arvosta ei ole syntynyt aatteellisessa tyhjiössä. Ihmisoikeusjulistuksien ja -sopimusten juuret ovat vahvasti kristillisessä ihmiskuvassa, jonka mukaan jokainen ihminen kokoon, väriin, ikään, tuottavuuteen tai mihinkään ominaisuuteen katsomatta on luotu Jumalan kuvaksi. Sen vuoksi ihmisarvo ei ole suhteellinen käsite, vaan aina ehdoton ja täysi, elämän alusta sen loppuun asti. Kristillisdemokraattiselle eduskuntaryhmälle poliittisen toiminnan lähtökohta on, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia ja yhdenvertaisia.

Myös sananvapaus on ihmisten samanarvoisuuden seuraus ja todellisen demokratian edellytys. Sananvapauden vahvistamista ja syrjinnän torjuntaa ei pidä asettaa keskenään vastakkain. Ilman sananvapautta ei ihmisoikeuksia pystytä edistämään. Kansanryhmään kohdistuvat vainot alkavat usein juuri sananvapauden rajoituksin. Ensin palavat kirjat, sitten ihmiset.

Rasismien ytimessä on ihmisryhmän tai yksilön arvottaminen esimerkiksi etnisen alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kulttuurin, äidinkielen tai uskonnon perusteella alempiarvoiseksi kuin muut. Tässä on jokaisen syytä tutkia itseään ja myös meidän omaa historiaamme.

Romanit ovat suomalainen etninen, kulttuurinen ja kielellinen yli 10 000 hengen vähemmistö, joka on asunut keskuudessamme yli 500 vuotta. On häpeä, että yhä edelleen monet heistä kokevat arkipäivän syrjintää palveluissa tai työhönottotilanteissa pelkästään nimensä tai pukeutumisensa vuoksi. Euroopan romanivihalla on pitkät perinteet ulottuen aina viime vuosituhannen alkupuolelta omaan aikaamme. Harvoin tulee mainituksi, että holokaustissa tuhottiin myös arviolta puoli miljoonaa romania.

Saamelaiset ovat Euroopan unionin ainoa alkuperäiskansa, mikä on meille ylpeyden aihe. Saamelaiset ovat joutuneet historiassamme alempiarvoistavan sulauttamispolitiikan kohteeksi, jonka viimeisistäkin rippeistä on selkeästi sanouduttava irti.

"Kun muukalainen asuu luonasi teidän maassanne, älkää sortako häntä. Muukalainen, joka asuu teidän luonanne, olkoon niin kuin maassa syntynyt teikäläinen. Rakasta häntä niin kuin itseäsi". Näin neuvotaan jo Vanhassa testamentissa suhtautumaan maahanmuuttajiin, ja tässä meillä on tämän päivän Suomessa parannettavaa. Rasismien vastainen viesti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

on erityisen tärkeä meille myös siksi, että me heikon syntyvyyden ja kasvavan työvoimapolun vuoksi väistämättä tarvitsemme monille aloille tekijöitä ja osaajia myös ulkomailta.

Nostan esiin maahanmuuttajien keskuudesta erityisen haavoittuvassa asemassa olevan ryhmän: islamin uskosta joko lähtömaassa tai Suomessa kristityiksi kääntyneet. He joutuvat kohtaamaan painostusta ja jopa väkivaltaa omien maanmiestensäkin taholta. Maahanmuuttovirasto tai hallintotuomioistuimet ovat tehneet kielteisiä päätöksiä kyseenalaistamalla henkilöiden uskonnollisen vakaumuksen aitouden tavalla, jolla moni luterilaisen kirkon jäsenkään ei ylittäisi rimaa. Islamilaisissa maissa oma perhe saattaa olla suurin uhka, eivätkä viranomaiset pysty tai halua suojella avoimesti islamin hylännyttä ja kristityksi kääntynyttä. Siellä henkeä uhkaaville tahoille oleellista ei ole se, onko kääntynyt nimikristitty vai sydämen kristitty. Oleellista on aiemman uskonnon hylkääminen, jonka merkinä on kristillinen kaste.

Arvoisa puhemies! Hallitus pyrkii ehkäisemään vihatekoja uskontoryhmiä kohtaan. Uskonnollista lukutaitoa tulee vahvistaa uskonnollisten konfliktien torjumiseksi aivan koulujen perusopetuksesta lähtien. Tanska on tällä hetkellä säätämässä lakia, jolla Koraanien polttaminen voitaisiin kieltää, perusteena kansallinen turvallisuus. Ruotsissa terrorismin uhka-arviota jouduttiin nostamaan. Koraanin julkiset polttamiset ovat aiheuttaneet suhteettomia väkivaltaan yllyttäviä vastareaktioita islamilaisesta maailmasta.

Suomessa uskonnonvastaisilta provokaatioilta suojaa laki uskonrauhan rikkomisesta, jota on itse asiassa vuosikymmenien ajan yritetty kumota. Pykälässä kielletään sekä Jumalan pilkkaaminen että sen herjaaminen tai häpäisy, mitä kirkko tai uskonnollinen yhdyskunta pitää pyhänä. Lakia on hyvin perusteiden myös arvosteltu. Uskonnoista on voitava keskustella kriittisesti ja vapaasti. Jumala ei itse tarvitse meidän lakiemme suojaa pilkkaamiseltaan. Kristityt eivät ole juuri lakiin turvautuneet, mutta tässä tilanteessa olemme kuitenkin onnekkaita, että meillä on keinot puuttua tahalliseen uskonnollisen konfliktin aiheuttamiseen.

Arvoisa puhemies! Hallitus on tiedostanut eriarvoistavien rakenteiden purkamisen merkityksen työmarkkinoilla. Yhdenvertaisuuslaki kieltää ikäsyrjinnän, mikä on silti valitettavan yleistä työelämässä. On huomattava, että maamme suurimman vähemmistön ja samalla syrjityimmän ryhmän muodostavat vammaiset. He ovat harvemmin töissä, ja heidän tulotasonsa on matalampi kuin väestöllä keskimäärin.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä tukee hallituksen tiedonantoa. Iloitsemme siitä, että ryhmämme pitkäaikainen tavoite torjua antisemitismiiä nyt toteutuu, eli vainojen uhrien muistopäivää ryhdytään viettämään holokaustin muistopäivänä.

Arvoisa puhemies! Tahdomme osaltamme vahvistaa yhteiskunnallista luottamusta ja keskinäisen kunnioituksen kulttuuria. Muistutan, [Puhemies koputtaa] että yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden suurimmat haasteet eivät kuitenkaan ole lainsäädännössä tai budjetissa, vaan sydämissämme, asenteissamme, [Puhemies koputtaa] siinä, miten arjessa kohtelemme lähimmäisiämme.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Harkimo, olkaa hyvä.

15.11 **Harry Harkimo liik** (ryhmäpuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies, ärade talman! Tämä tärkeä keskustelu on kuitattu yhdellä lauseella: kohtelee ihmisiä niin kuin haluat itseäsi kohdeltavan. Siis kuunnelkaa nyt tarkasti: kohtelee ihmisiä niin kuin haluat itseäsi kohdeltavan. En halua tippaakaan vähätellä tärkeää keskustelua rasismista ja vihapu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

heesta, mutta kyse on lopulta hyvin yksinkertaisesta asiasta, kuten juuri äsken sanoin: kohtelee ihmisiä niin kuin haluat itseäsi kohdeltavan. Se koskee kaikkea kanssakäymistä ihmisten kesken. Ennen kaikkea se koskee kirjoittelua sosiaalisessa mediassa eri kanavissa. Puskista on helppo huudella. Suurin osa somemeuhkaajista menee mykiksi, kun heidät kohtaa silmästä silmään.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Meidän pitää opetella keskustelemaan näistä aiheista. Enkä ole tippaakaan rasisti, vaikka mielestäni meidän pitää kiristää maahanmuuton kriteereitä. Aivan eri asia on, että meillä ei ole varaa syrjintään työmarkkinoilla. Työntekijän palkkaamista ei pidä tehdä syntyperän, ihonvärin tai uskonnon perusteella, vaan kaikilla pitää olla tasavertaiset mahdollisuudet päästä töihin kiinni. Työperäistä maahanmuuttoa tarvitsemme jatkossakin lisää. Siihen pitää keskittyä aivan eri otteella. Miksei meillä voisi olla omaa maahanmuuttoministeriä? Olen usein ihmetellyt, mistä on syntynyt käsitys, että meille olisi tänne tulossa ammattilaisia jonoksi asti. Oikeasti sen eteen pitäisi tehdä paljon enemmän kuin nyt tehdään.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Olen erittäin huolissani sekä eduskunnan että puhemiehen arvovallasta. Mietitään nyt yhdessä, missä merkeissä kesä kului, ja kuunnelkaa nyt toisianne tässä arvokkaassa salissa. Kuka kirjoitti mitä ja koska? Kuka tappoi kissoja, ja kuka teki natsitervehdyksiä, ja milloin ja missäkin? Nyt täällä mitataan ja huudellaan, onko aikaa kulunut riittävästi ja onko osattu oikein pyytää anteeksi. Erotuomaria tähän ei tästä salista löydy. Ainoa oikea erotuomari on äänestävä kansalainen. Onneksi meillä on vaalit.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Koko kesä on kulunut hallituksen tiedonannon ympärillä, jossa luetellaan lista sinänsä tärkeitä itsestäänselvyyksiä ja jossa toteutus jää aika torsoksi. Samaan aikaan Suomi on menossa lamaan, suomalaiset köyhtyvät vauhdilla eivätkä rahat riitä edes perusasioihin, ihmiset eivät pääse hoitoon, yrityksiä menee konkurssiin, työttömyys lisääntyy ja kaiken kukkuraksi uusi hallitus jatkaa julkisen talouden velkarallin lisäämistä. Nyt oikeasti, miten me täällä kehtaamme syytellä toisiamme, kun tärkeät päätökset jäävät tekemättä? 15 vuoteen Suomi ei ole kasvanut, ja siitä ovat kaikki salin vanhat puolueet vastuussa. Nyt ei ole vastakkainasettelun aika. Nyt on vastuunkannon aika. Pistää kysymään: kuinka huonosti Suomella pitää mennä, että yhdessä heräämme laittamaan asioita kuntoon?

Arvoisa puhemies, ärade talman! Hallituspuolueet antavat täällä ymmärtää, että tiedonanto olisi jotenkin merkittävä avaus. Ei se ole. Se on lista itsestäänselvyyksistä sinänsä tärkeissä asioissa. Tiedonannon ainoa tarkoitus on pitää hallitus pystyssä. Nyt hallituksen pitää keskittyä ohjelmansa toteuttamiseen. Töitä kyllä riittää. Nyt tarvitaan päätöksiä. Työikäiset ja työkykyiset suomalaiset pitää saada töihin. Yritykset pitää kannustaa kasvuun ja palkkaamaan ihmisiä. Sote pitää saada kuntoon. Suomen talous pitää saada kasvuun ja velkaralli kuntoon. Hallituksen ohjelmassa on paljon hyvää. On silti käsittämätöntä tässä taloustilanteessa lähteä myymään valtion tuottavaa omaisuutta ja panna miljardi siihen, että päästään 15 minuuttia nopeammin Turkuun. On pakko löytää tuottavampia investointeja.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Jag återkommer ännu till redogörelsen och mitt tals början. Hör på det här ännu en gång: Behandla människor som du själv vill bli behandlad.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Myönnän nyt kolmen minuutin mittaisen vastauspuheenvuoron pääministeri Orpolle, ja sen jälkeen siirrymme debattiin. — Olkaa hyvä, pääministeri Orpo.

15.16 Pääministeri Petteri Orpo: Arvoisa puhemies! Kiitos ryhmille puheenvuoroista. Kiitos myöskin tuesta itse ohjelmalle ja sen yksityiskohdille. En ainakaan huomannut näihin toimenpideluetteluihin paljon sanottavaa. Ne eivät ole, edustaja Harkimo, itsestäänselvyksiä, vaan ne toimenpiteet, jotka ovat siellä, ovat juuri niitä konkreettisia asioita, joilla rasismia ja syrjintää kitketään Suomesta.

Mutta tämä ohjelma on tehty siksi, että kyllä meidän piti antaa selkeä viesti hallituksen linjasta, Suomen linjasta, niille ihmisille, joista täällä edustajat muun muassa esimerkkien valossa kertoivat: siitä, että tämä maa on sellainen, jossa jokainen voi elää ja asua turvassa jatkossakin, ja että tämä maa ei muutu. Ja tämä hallituksen ohjelma on vahva viesti siitä, mihin me sitoudumme hallituksena. Ja se on viesti teille eduskunnalle, ja toivon todella, että me pystymme käymään asiallista ja hyvää keskustelua — niin kuin tämä on nyt kohetuudella lähtenytkin liikkeelle — nimenomaan näistä keinoista, tavoitteista, ja lähtemään tekemään yhdessä vielä enemmän töitä niiden kanssa eteenpäin.

Ei tämän asiakirjan työstämiseen loppujen lopuksi niin kauhean kauan mennyt, reilu kuukausi. Ei ole helppoa identifioida niitä parhaita, toimivimpia keinoja. Edellisellä hallituksella, joka varmasti teki tosissaan työtä, meni puolitoista vuotta oman toimenpideohjelman rakentamiseen. Tämä tehtiin ja tähdättiin tähän istuntokauden alkuun, ja nyt se on teillä valmiina käsiteltävänä.

Hallitus on sitoutunut. Hallitus on sitoutunut niihin linjauksiin, rasismien vastaiseen työhön, irtisanoutunut rasismista — jokainen ministeri on —, ja se ohjaa hallituksen työskentelyä tämän kauden ajan, ja siitä me pidämme yhdessä huolta. Niin me olemme sopineet. On aivan selvää, että nämä asiat ovat myös haastavia. Me tiedämme, millaista keskustelua asiasta käydään suomalaisessa yhteiskunnassa. Minusta kaikkien kannattaisi kokeilla samaa, mitä me tehtiin hallituksessa: istuttiin yhdessä pöydän ääreen, puhuttiin asioista niiden oikeilla nimillä, ymmärrettiin toinen toisiamme keskustelun jälkeen paremmin kuin silloin kun aloitettiin. Saatiin aikaan yhteinen paperi, jonka sisällöstä voisın ajatella teidän vasemmallakin olevan tyytyväisiä. Kiitos keskustalle kannustuksesta tämän tekemiseen. Minusta se on arvokasta, että etsitään yhteistä linjaa. Voi olla, että palokunta on väärä ja sammutusvälineet väärä, mutta jos me halutaan sammuttaa se palo, niin tehdään sitä yhdessä ja pyritään siihen. Otetaan myöskin ne, jotka eivät aikaisemmin ole ehkä olleet niin innokkaita sen tulipalon sammuttamiseen. [Timo Harakan välihuuto] Siihen tässä ollaan pyrkimässä.

Ja, arvoisat edustajat, kaiken tämän takana on toimintakykyinen hallitus maassa, ja me todella olemme täysillä kiinni siinä, mitä edustaja Harkimo peräänkuulutti, käydään kiinni niihin Suomen haasteisiin, joita meidän edessämme on. Mutta tämä keskustelu on käytävä perusteellisesti. Se on arvokasta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Kansanedustajat voivat nyt pyytää minuutin mittaista vastauspuheenvuoroa painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Ojala-Niemelä, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

15.19 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kansanedustajan puheoikeuden on oltava huomattavan vahva, ja parlamentaarinen sananvapaus on lähtökohtaisesti sananvapauden ydinalueella. Tästä huolimatta myös parlamentaariin sananvapauteen voidaan kohdistaa rajoituksia. Sitä käsiteltiin viime vaalikaudella perustuslakivaliokunnassa edustaja Mäenpäättä koskevan jutun yhteydessä, jossa hän puhui torjuttavista vieraslajeista puheenvuorossaan, joka sivusi turvapaikanhakua ja maahanmuuttoa. Oli halventavaa verrata ihmisryhmää kasveihin. Perustuslakivaliokunta totesi tässä yhteydessä, että kansanedustajan puhevapautta ei ole tarkoitettu ihmisarvon ja yhdenvertaisuuden loukkauksiin. Tämän toivon tässä salissa muistettavan myös keskusteltaessa tällä vaalikaudella.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.20 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rasismi on paitsi yksittäisiä tekoja ja sanoja myös ennen kaikkea ajatusmalli, jossa ihmiset laitetaan eriarvoiseen asemaan. Koska kyseessä on tällainen ajatusmalli, niin asiaa on joskus hyvin hankala havaita. Emme voi mennä ihmisten päin sisälle ja sanoa, ajatteleeko joku rasisistisesti tai onko hänen ajattelunsa muuttunut. Siksi ajattelen niin, että meillä ei pitäisi kovin herkästi lähteä toisia leimaamaan ja osoittelemaan sormellakaan. Ehkä suomalainen yhteiskunta tarvitsee tässäkin tilanteessa nytten armollisuutta ja myös sitä, että me voisimme joskus vähän niin kuin parhain päin ymmärtää toisten sanomiset, ja myös sitä, että ajatteleme, että joskus voidaan myös vilpittömästi toimia. Silti minusta tärkeintä tänään on, että tästä salista lähtisi mahdollisimman yksiselitteinen ja yksimielinen viesti: rasismi on väärin, ja me kaikki teemme töitä sen eteen, että suomalainen yhteiskunta olisi yhdenvertainen ja täältä kitketään kaikenlainen syrjintä ja toisten ihmisten rasistinen kohtelu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

15.22 **Markku Eestilä kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On varmaan selvää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa täytyy kaikella tavalla edistää. Mutta itseäni on usein vaivannut tämä perustuslain 17 §, mikä tänne nyt on kirjoitettu, eli saamelaisilla alkuperäiskansana, romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää kieltään ja kulttuuriaan. Ja minä kysyisin nyt oikeusministeriltä: miten suomalaisilla, jotka eivät kuulu näihin ryhmiin, on oikeus ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

15.22 **Vilhelm Junnila ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ymmärtänyt, että hallituksen tiedonannon olennainen tarkoitus on vähentää poliittisten puolueiden välistä polarisaatiota ja rauhoittaa kiihkeäksi luonnehdittavaa yhteiskunnallista ilmapiiriä.

Suomi on tunnettu työstään konfliktien ratkaisemisessa. Pienen kansakunnan tulee omassa parlamentissaan edes yrittää esiintyä yhtenäisenä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi. Kansalaiset toivovat ja ihmisyyys velvoittaa, että eduskunta voisi keskuudessaan jakaa valtioneuvoston tiedonannon keskeisen sanoman ilman vastakkainasettelua hallituksen ja opposition välillä.

Arvoisa puhemies! Miksi emme voisi olla tässä asiassa samalla puolella?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Virta, olkaa hyvä.

15.23 **Sofia Virta vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset tästä tiedoksiannosta. Arvon hallitus, voitte luottaa siihen, että kyllä me täällä oppositiossa haluaisimme luottaa teihin, haluaisimme luottaa siihen, että tässä maassa on yksimielisesti ihmisoi-keusmyönteinen hallitus. Ymmärrätte varmaan, että kuulumme kuitenkin tänään juuri yhden ryhmäpuheenvuoron hallituksen tukipuolueelta, joka ei varsinaisesti tätä luottamusta vahvistanut. Tässä ei ole kysymys rasismikortin käytöstä, ei woke-kulttuurista. Tässä on kysymys siitä, voiko jokainen suomalainen luottaa, että tässä maassa saa olla turvassa, että tässä maassa saa kasvattaa oman lapsensa turvassa.

Tässä on myös kysymys siitä, että itse asiassa hallitusohjelma on osittain ristiriitainen tämän tiedoksiannon kanssa. Kysynkin hallitukselta, vetoan erityisesti kokoomukseen ja RKP:hen: Teettehän te lapsivaikutusten arvioinnit? Teettehän te yhteisvaikutusten arvioinnit? Ja jos näyttää siltä, että maahanmuuttajataustaiset lapset joutuvat eriarvoiseen asemaan, mikä on tämän tiedoksiannon vastaista, niin peruuttattehan te ne päätökset, jotka maahanmuuttopolitiikassa lapsia eriarvoistavat? Toivon, että olette pysähtyneet miettimään, mistä nousee erään puolueen tarve saada ne kiristykset maahanmuuttopolitiikkaan, [Puhemies koputtaa] jollei siitä ajatusmaailmasta, jota tänä kesänä on tämän puolueen taustalta käynyt ilmi. Tämä tiedoksianto on tärkeä, tavoite on tärkeä. [Puhemies koputtaa] Valitettavasti toistaiseksi luottamus sen toteutumiseen puuttuu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Andersson, Li, olkaa hyvä.

15.25 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Orpo, minä pidän erittäin arvokkaana, että pääministeri henkilökohtaisesti, vahvasti sitoutuu yhdenvertaisuuteen ja antirasismiin. Mutta en voi käsittää, miten te voitte sanoa, että Suomi ei muutu. Suomi tulee muuttumaan teidän hallituksenne ohjelman perusteella, kun te tiukennatte kansalaisuuden saamisen ehtoja, te tiukennatte oleskeluluvan saamisen ehtoja, te toimeenpanette tämän kolmen kuukauden säännön, jonka jälkeen pitää lähteä maasta, jos ei ole löytänyt työpaikkaa, te nostatte lukukausimaksuja, te eriytätte maahanmuuttajien sosiaaliturvan. [Ben Zyskowitz: Mikään näistä ei ole rasismia!] Ettekö ole tietoinen siitä kritiikistä, mitä tämä hallitusohjelma on saanut maahanmuuttajayhteisöissä, startup-yhteisöissä? Nyt viimeisenä Aalto-yliopiston rehtori sanoi, että nämä kirjaukset ovat inhimillisesti järkyttävä asia ja myöskin rapauttavat korkealaatuisen tutkimuksen ja opetuksen perustaa Suomessa. Pääministeri Orpo, [Puhemies koputtaa] miksi te ette ole valmiita uudelleenarvioimaan näitä linjauksia?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ollikainen, olkaa hyvä.

15.26 **Mikko Ollikainen r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Det är väldigt fint att vi nu har möjlighet att diskutera detta viktiga ärende, och ett stort tack till statsministern och regeringen för att vi har gjort det här meddelandet. Det här är en sak som har varit på allas läppar under sommaren och där många som inte överhuvudtaget har funderat på värderingar kring jämställdhet, jämlikhet, diskriminering, rasism har funderat på människovärdet och också på hurdan Finlandsbilden är.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Tämä tiedonanto on laaja ja hyvä. Se pohjautuu viime hallituskaudella tehtyyn Yhdenvertainen Suomi -ohjelmaan, ja on todella tärkeää, että me kaikki täällä nyt toimimme sen mukaisesti. Näen, että se on palvelus koko Suomelle, ei vain hallituksessa ja eduskunnassa vaan myös kunnissa ja hyvinvointialueilla. Tulee muistaa, että julkinen sektori on suuri työnantaja ja tuottaa paljon palveluita kaikille suomalaisille.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Östman, olkaa hyvä.

15.27 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rasismin torjunnan perusedellytys on, että me täällä salissa osaamme keskustella sivistyneesti ja kunnioittavasti. On helppo lausua tai kirjoittaa toisesta kollegasta tai puolueesta joskus rumastikin eri somekanavilla, mutta sen sijaan, että me puhumme toisistamme somekanavilla, meidän pitäisi oppia keskustelemaan toistemme kanssa ja rakentavasti — niin kuin aikuisten ihmisten ja erityisesti kansanedustajien tulee toimia. Me olemme roolimalleja nuoremmalle sukupolvelle. Eli, arvoisa puhemies ja arvoisat kollegat, rasismin torjunnan ensimmäinen askel on, että muutamme keskustelukulttuurimme parempaan suuntaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harkimo, olkaa hyvä.

15.28 **Harry Harkimo liik** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Ehkä tämä koko prosessi ja se, mitä me käydään läpi, on ollut hyvä opetus kaikille. Kaikki ovat varmaan miettineet, mitä rasismi tarkoittaa ja miten me suhtaudutaan siihen, ja varmaan moni suomalainen on miettinyt sitä asiaa tämän kesän aikana.

Mutta sitten jos katsoo sitä kolikon toista puolta, että nyt on kulunut kuusi kuukautta ja hallitus ei ole saanut oikein minkäänlaisia päätöksiä aikaiseksi, ja jos mieltii, että tässä alettaisiin nyt hajottamaan hallitusta, niin se tuntuu kyllä uskomattomalta ajatukselta: alettaisiin taas tekemään uusia hallitusneuvotteluja, ja hallitus kaatuisi tämän asian takia. Sitä minä en hyväksy mitenkään, ja toivonkin, että hallitus pysyy pystyssä. Hallitusohjelma on hyvä. Siinä on joitain hyviä asioita ja joitain huonoja asioita, mutta tämä ei ole sen arvoista, että hallitus voitaisiin nytten kaataa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

15.29 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Helsingissä oli mielenosoitus rasismia vastaan yhdenvertaisuuden puolesta — toistakymmentätuhatta osallistujaa, nuoria perheitä. Se oli puolueisiin sitoutumaton mielenilmaisuus kansalaisilta. Tässä mielenosoituksessa oli provokatorisesti sirppi ja vasara -lippu, samoin kuin härski plakaatti ministereiden päiden leikkaamisesta — aito provokaatio.

Mielenkiintoista oli kuulla äsken perussuomalaisten ryhmäpuheenjohtaja Mäkelän puheenvuoro, jossa hän leimasi koko mielenosoituksen tämän puhtaan provokaation pohjalta, jonka myöskin mielenosoituksen järjestäjät tuomitsivat, [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] selkeästi tuomitsivat. Myöskin eduskunnan puhemies on levittänyt jopa kansainväliseen levitykseen tätä. Tämä on aidosti disinformaatiota, se on aidosti sitä disinformaatiota, josta me täällä puhumme. Minä kysyn pääministeriltä: onko teistä tämäntapaisen disinformaation levittäminen parantamassa keskustelukulttuuria Suomessa tästä aiheesta?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Kulmuni, olkaa hyvä.

15.30 **Katri Kulmuni kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On tavallan surullista, että me joudumme käsittelemään tämänkaltaista näin itsestäänselvää ja perustavanlaatuista asiaa eduskunnan täysistunnossa, mutta toivottavasti tämän kautta tästä lähtisi myös jonkinlainen eheyttävä prosessi sen suhteen, että voisimme tulla toisiamme puolitiehen vastaan.

Valitettavasti, kesän mittaan kun hallitus näitä prosesseja on käynyt läpi, useampaan kertaan on kuitenkin kuultu, että tämä on tosi vaikeaa. Mitä vaikeaa on siinä, että rasismille sanotaan jyrkästi ”ei”, syrjintää ei hyväksytä? Näiden pitäisi olla aivan yksinkertaisia ja selkeitä asioita.

Arvostan tietenkin sitä, että hallituksen ministerit nyt ovat sitoutuneet tähän tiedonantoon ja se siellä todetaan, mutta valitettavasti en vielä perussuomalaisten ryhmäpuheenvuorossa kuullut kyllä oikein semmoista sitoutumisen ääntä, mitä esimerkiksi edustaja Junnilla täällä kuitenkin omassa puheenvuorossaan nosti. Onko perussuomalaisten eduskuntaryhmä [Puhemies koputtaa] myös kokonaisuudessaan sitoutunut tähän tiedoksiantoon?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vestman, olkaa hyvä.

15.32 **Heikki Vestman kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! ”Kaikilla on oikeus tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksi Suomessa.” Näin linjataan hallitusohjelmassa. Sellaisessa Suomessa ei ole sijaa rasismille.

Hallitusohjelmassa on sitouduttu yhteiskuntamme ydinhyviin: demokratiaan, oikeusvaltion sekä perus- ja ihmisoikeuksiin. Hallitus vahvistaa laillista yhteiskuntajärjestystä, ja tähän kuuluu myös syrjintäkiellon noudattaminen eli se, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Maahanmuuttopolitiikan ongelmista keskusteleminen ei ole rasismia. Humanitaarisen maahanmuuton tiukentaminen ei ole syrjintää, kuten vasemmistoliitosta on viitattu. Monilla hallitusohjelmaan kirjatuihin muutoksillahan toteutetaan EU-direktiivien mahdollistamia tiukennuksia. Kyse on siitä, [Puhemies koputtaa] että Suomen lainsäädäntö tuodaan yleispohjoismaiselle tasolle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

15.33 **Joakim Vigelius ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huomaatteko te vasemmistossa, mitä te teette? Te olette tehneet rasismien käsitteestä keppihevosen. Ensin te teette näitä arkeologisia kaivauksianne, joissa 15 vuoden takaa tuodaan vanhoja tekstejä käsiteltäväksi politiikkaan moneksi kuukaudeksi. Sen jälkeen te piiskaatte itsenne tuohon kiihkoon, te tulette tänne vaatimaan irtisanoutumisia ja anteeksipyyntöjä, jopa tiedonantaja, ja kun ne tehdään, ne eivät riitä, ne eivät kelpaa, ne eivät ole tarpeeksi hyviä.

Ja kun te lopulta istutte tänne sen kiihkon vallassa, te alatte vastustamaan myös sitä maahanmuuttopolitiikkaa, jota tämä hallitus ajaa, jossa ei ole mitään rasistista. Tämä on rasismien käsitteen inflatointia, tämä on sen tekemistä keppihevoseksi teidän omille puoluepoliittisille pyrkimyksillenne.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Jos teille on edelleen epäselvää, millaista maahanmuuttopolitiikkaa tämä hallitus ajaa ja kuka on Suomeen tervetullut, tänne ovat tervetulleita osaajat, ihmiset, jotka työllistyvät, elättävät itsensä, [Puhemies koputtaa] mutta Suomeen eivät jatkossakaan ole tervetulleita Isis-osaajat tai katujengiosaajat, teidän toiveistanne huolimatta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ohisalo, olkaa hyvä.

15.34 **Maria Ohisalo vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän hallitusta tästä tiedonannosta. Tässä paperissahan on kauniita sanoja ja ihan aidosti tärkeitä toimenpiteitäkin. On kuitenkin niin, että pääministeri Orpon hallitus on vältellyt koko kesän tämän keskustelun käymistä. Pääministeri Orpo on sanonut, että rasismiin voi puuttua vain tekemällä sen näkyväksi, ja kyllä tämän hallituksen ministerit toden totta ovat tehneet rasismiin näkyväksi tässä yhteiskunnassa, mutta mitään aitoa sitoutumista siihen puuttumiseen ei ole nähty. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] Täällä on hyvin esitetty, moneen kertaan, se kysymys — sanotaan, että hallitusohjelmassa ollaan sitouduttu siihen ja tähän, ja tässä paperissa ollaan sitouduttu — mutta ollaanko näissä puolueissa sitouduttu yhdenvertaisuuden edistämiseen, rasismiin kitkemiseen tästä maasta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Saramo, olkaa hyvä.

15.35 **Jussi Saramo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Orpo, teidän ministerinne eivät ole irtisanoutuneet järkyttävistä rasistisista puheistaan, eivät tuoreistakaan — eivät ne kaikki mitään vanhoja ole.

Joitain vuosia sitten ette samasta syystä olleet valmis olemaan perussuomalaisten kanssa hallituksessa. Sanoitte: ”Sellaiselle puheelle, sellaiselle ajatusmaailmalle ei voi olla sijaa siellä, missä päätetään isänmaan ja suomalaisten asioista, ei ainakaan kokoomuksen hyväksynnällä. Tämän haluan tehdä aivan totaalisen selväksi.” No, nyt olemme nähneet, että sijoittajien verottomien tulojen laajennukset ja kaikkein suurituloisimpien veronalennukset ovat teille olleet tärkeämpiä kuin teidän nämä aiemmin mainostamanne arvot. Mutta, pääministeri Orpo, perussuomalaiset ovat ilmoittaneet, että tämä tiedonanto ei muuta mitään. Minä haluan nyt kysyä: Kumpi tässä puhuu totta, te, kun kerrotte, mitä tämä tiedonanto mahdollistaa, vai teidän vieressänne istuvat perussuomalaiset, [Puhemies koputtaa] jotka kertovat, että tämä tiedonanto ei muuta mitään? [Perussuomalaisten ryhmästä: Hallitusohjelmaa!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindtman, olkaa hyvä.

15.37 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus ovat suomalaisen yhteiskuntaan liittyviä perusarvoja, joista ei pidä tinkiä. [Sanna Antikainen: Ja eläinten oikeudet!]

Arvoisa pääministeri, te piditte mielestäni tuossa hyvän puheen, jonka uskon, että tässä salissa ainakin iso osa, suuri osa, voi allekirjoittaa. Se, mistä tässä keskustelussa on nyt kysymys, on se, että syrjivä ja rasistinen kirjoittelu tai puhe kumpuaa rasistisesta ajattelusta tai syrjivästä ajattelusta. Voimmeko täällä nyt olla vakuuttuneita siitä, että tämä ajattelu on muuttunut ja koko hallitus, kuten te olette sanoneet, aktiivisesti sitoutuu näihin toimiin?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Ryhmäpuheenjohtaja Mäkelä tässä elokuun aikana totesi, että ”mielestäni iso kuva tässä on se, että ratkaisemme ongelmaa, jota meillä ei varsinaisesti ole”. Itse piditte tuossa puheessa rasismia ongelmana, jonka eteen pitää tehdä aktiivisia toimia. Onko todella nyt niin, että koko hallitus on tähän sitoutunut?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

15.38 **Pauli Kiuru kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tiedonanto on huolella tehty, yli sata asiantuntijaa. Hallitus on tosissaan, ja tämä on tärkeä keskustelu. On hyvä, että näitä asioita nostetaan esille. On itsestään selvää, että rasistista ajattelua on ollut yhteiskunnassa, ja rasistisia toimintatapoja, ja kun niistä puhutaan, on löydettävä keinot, miten niistä päästään irti.

Tiedonannon pääotsikossa on myös sana ”syrjimättömyys”. Mieltäni lämmittää se, että tiedonannossa on otettu myös ikäkysymys esille, ja monessa puheenvuorossa ikäasia otettiin myös esille. Meillä on satojatuhansia ihmisiä, jotka kärsivät ikäsyrjinnästä. Heidät asetetaan eri asemaan ikänsä puolesta esimerkiksi niin, että kun mielipidetiedusteluja tehdään, niin varttuneemman väen mielipiteitä ei kysytä. Se on aivan uskomatonta. Tämäkin on hyvä muistaa, ja uskon, että tilanne paranee senkin suhteen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laakso, olkaa hyvä.

15.39 **Sheikki Laakso ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me tässä salissa oikeasti saamme palkkioita veronmaksajien rahoista kaksi miljoonaa euroa kuukaudessa — kaksi miljoonaa euroa kuukaudessa. Nyt kun on koko kesän yli jatkunut tämä poliittinen teatteri, niin oikeasti, pystyttekö te nukkumaan yöne hyvin? [Välihuutoja]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Werning, olkaa hyvä.

15.40 **Paula Werning sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni tässä tiedonannossa on kyse hallituksen kasvojenpesusta, mikä on seurannut Orpon hallituksen ensimmäisinä viikkoina esiin nousseesta useiden ministereiden rasistisesta kirjoittelusta ja ajattelusta. Väkisinkin herää kysymys siitä, onko hallituksella aito halu kitkeä rasistinen ajattelu kaikista hallituspuolueista vai yritetäänkö tiedonannon avulla ainoastaan antaa ulospäin sellainen kuva, että homma on hoidettu, vai uskotellaanko sitä itselle ja onko ylipäätään kyse vain siitä, että laastarin tavoin pidetään hallitus kasassa. Hallitus puhuu kauniisti ihmisoikeuksista ja rasismista ja syrjinnän torjunnasta. Pidän hyvin outona sitä, että nyt hallitus pakon edessä on laatinut tiedonannon mutta miksi ihmeessä näitä päivänselviä seikkoja ei löydy hallitusohjelmasta. [Jani Mäkelä: Nehän löytyvät!]

Totesin eilen täysistunnossa, että valitettavasti hallituksen puheet ja teot ovat pahasti ristiriidassa keskenään eivätkä törmää toisiinsa edes pisimmillä suorilla. Nyt on oikea hetki näyttää teoilla, että seisotte puheittenne takana ja irtisanoudutte [Puhemies koputtaa] rasismista kaikilla sen tasoilla. [Sanna Antikainen: Kannattaisiko lukea hallitusohjelma?] — On luettu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Saarikko, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

15.41 **Annika Saarikko kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Onneksi harvoin täällä eduskuntasalissa ilma on näin raskasta, että sitä voisi veitsellä leikata. Pohdin paljon keskinäistä kunnioitusta ja sivistystä, toinen toistemme arvostamista. Mietin kahta asiaa tätä keskustelua kuunnellessani:

Ensinnäkin sitä, mitä tapahtuu tämän jälkeen. Tiedonannossa hallituksen ministerit yksiselitteisesti irtisanoutuvat rasismista. Siihen pitää voida olla lupa luottaa. Sen saman pitää koskea hallituspuolueiden eduskuntaryhmiä ja tapaa, jolla ne toimivat suhteessa tekoihin ja puheisiin.

Toinen asia, jota mietin paljon: Mitä miettivät tästä kaikesta suomalaiset lapset ja nuoret, he, jotka ovat taipuvaisia ajattelemaan vastenmielisellä tavalla muualta tulevista tai erilaisuudesta, tai ennen kaikkea he, jotka kohtaavat tätä arkipäivässään? Tämän keskustelun aihe on vakava. Tämä tunnelma on raskas, [Puhemies koputtaa] ja tästä on kaukana suomalaisten keskinäinen yhteisymmärrys, toimintakyky ja suomalaisten asioiden ajaminen. Sitä meiltä odotetaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä.

15.42 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä useammassa puheenvuorossa on epäilty hallituksen sitoutumista tämän tiedonannon linjauksiin. Sen vuoksi haluan edustaja Saarikon tavoin todeta, että tässä tiedonannossa hallitus — ja nyt sanatarkka sitaatti — ”sitoutuu omassa työskentelyssään aktiiviseen työhön rasismia vastaan niin Suomessa kuin kansainvälisesti”. Mielestäni tämä koskee hallituksen ministerien lisäksi myös hallituksen tukena olevien eduskuntaryhmien jäseniä. Itse katson, että ennalta käsin on vaikeata, ellei mahdotonta, estää paikallistason toimijoiden möläytyksiä ja esimerkiksi vastenmielisiä somepäivityksiä, mutta sikäli, kun tällaisia ilmenee, katson, että hallitus ja hallituspuolueet ovat sitoutuneet myös siihen, että tällaisissa tilanteissa niihin puolueissa puututaan. [Eduskunnasta: Hyvä! — Eduskunnasta: Nyt oli hyvä puhe!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

15.43 **Sanna Antikainen ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Edustaja Lindtman otti esille tämän nykyisen hallituspohjan. On hyvä, että nyt kissa nostettiin tämän asian suhteen pöydälle. Nimittäin nyt vallassa oleva hallitus on tuolla siksi, ja täällä siksi, enemmistönä, koska kansa näin äänesti. Ihmiset äänestivät suurimmaksi kokoomuksen, toiseksi suurimmaksi perussuomalaiset. Ja on muistutettava teitä, arvon vasemmisto, että demokratia ja kansanvalta toimivat myös silloin, kun te häviätte vaaleissa. Ihmiset halusivat erilaista politiikkaa kuin mitä teidän vasemmistolainen hallitus teki. [Välihuutoja vasemmalta]

Ja mitä tulee tähän menneeseen mielenosoitukseen, jossa vaadittiin meidän pääministerin ja varapääministerin päitä niin sanotusti pölkylle, heidän mestaamistaan, niin nyt odotan todella, että te sieltä vasemmistoliitosta ja vihreistä — varsinkin niitten edustajien suulla, [Puhemies koputtaa] jotka osallistuivat tähän mielenilmaukseen — irtisanoudutte tästä. [Puhemies koputtaa] Tämä oli poliittiseen väkivaltaan kiihottamista. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

15.45 **Bella Forsgrén vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedonannon yleisviesti ja suunta on hyvä, ja haluankin kiittää siitä. Mutta valitettavasti sieltä löytyy eräs huolestuttava kohta, johon mielelläni kuulisin myös Orpon mielipidettä.

Tiedonannossa määritellään rasismi todella suppeasti. Tiedonannossa hallitus linjaa rasismien perustuvan yksilöiden tai ihmisryhmien määrittelyyn alempiarvoisena. Tämä ei kata YK:n rotusyrjinnän vastaisen yleissopimuksen alaa, johon kuuluu kaikki syrjintä etnisen tai kansallisen alkuperän perusteella, ei suinkaan vain rotuopit, rotuerottelu tai rasismien ideologia. Elikä tässä yleissopimuksessa ei rajata tätä alempiarvoiseksi, vaan se on laajempi kokonaisuus. — Ja hallitusohjelmassahan se on laajemmin määritelty.

Olisinkin kysynyt hallitukselta: ovatko perussuomalaiset vahingossa saaneet tahtonsa läpi ja kaventaneet tätä rasismien määritelmää, vai eikö hallituksessa ole ymmärretty laajasti tätä kokonaiskohtaa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Furuholm, olkaa hyvä.

15.46 **Timo Furuholm vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa pääministeri, lainaan hieman teidän äskeistä puhettanne: ”Rasismien ehkäiseminen ja torjunta vaativat tekoja koko yhteiskunnalta. Tekoja pitää tehdä niin politiikassa, kasvatuksessa, harrastuksissa kuin työpaikoilla.” Päivän ensimmäinen poliittinen teko nähtiin jo kolmannessa puheenvuorossa 25 minuutin jälkeen, kun tiedonantoa ja sen tavoitteita vähäteltiin. Juuri nämä teot, sanat ja asenteet heikentävät pohjaa hyviltä teoilta kasvatuksessa, työpaikoilla ja harrastuksissa, ja juuri siksi tämä tiedonanto ei ole uskottava. [Ben Zyskowiec: Mitä siten pitäisi tehdä?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väätäinen, olkaa hyvä.

15.47 **Tuula Väätäinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rasismi ja suvaitsemattomuus on ollut pinnan alla Suomessa iän kaiken, siitä on minullakin muistikuvia omasta lapsuudesta. Perussuomalaiset ovat kuitenkin omilla sanomisillaan ja kirjoituksillaan nostaneet rasismien pintaan ja tasolle, joka on johtanut hallituksen tiedonantoon eduskunnalle. Tämän päivän keskustelu ei poista menneitä ja tapahtuneita, mutta tällä keskustelulla voi olla vaikutusta suunnanmuutokselle. Mutta tuota muutoksen suuntaa on kyllä seurattava, ja se seurantavastuu on erityisesti hallituksella ja hallituspuolueilla, jotta te voisitte omatoimisesti tehdä muutoksia, jos suunta ei muutu. Mutta juuri nyt hallitus ei nauti minunkaan luottamustani.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

15.48 **Jouni Ovaska kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Diplomaattipiireistä on kuulunut sellaista viestiä, että Orpon hallituksessa olisi osa ministereitä, jotka eivät ole tervetulleita kaikkiin valtioihin, alueille tai kaupunkeihin. Voitteko te, pääministeri, vahvistaa näitä tietoja, onko todella niin, että teidän joukossanne on ministereitä, joiden katsotaan olevan täysin persona non grata?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Wallinheimo.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

15.48 **Sinuhe Wallinheimo kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä edustaja Diarran innoittamana: Muistan kyllä 80-luvun, kun meillä asui ehkä Keski-Suomen ainoa tumma poika kotona, ja se rasismien määrä, mitä silloin koettiin, oli valtava. Aikaa on kulunut, ja hänestä on tullut isä. Hän sai kaksoset, joista toinen on täysin tumma, toinen on täysin vaalea. Nyt he ovat teini-ikäisiä, ja isän pelko tänä kesänä on ollut se, saavatko he samanlaiset oikeudet ja kohdellaanko heitä samanveroisina ihmisinä jatkossa. Ja ehkä se toiveeni on, että hallitus tekee kaikkensa, että näin tulee tapahtumaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Haavisto, olkaa hyvä.

15.49 **Pekka Haavisto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin täytyy pääministeriä kiittää siitä, että tiedonannossa on myös näitä konkreettisia asioita. Esimerkiksi holokaustin kiellon kriminalisointi on erittäin tärkeä askel myös kansainvälisesti. Ja kiitän edustaja Räsästä siitä, että nostitte esiin Suomen omat historialliset vähemmistöt, romanit ja saamelaiset, myöskin tämän keskustelun yhteydessä.

Mutta Suomi on tunnettu tasa-arvon maana, ja se on esimerkiksi se peruste, jolla voimme tehdä rauhanvälitystä maailmalla — katsomme ihmisiä suoraan silmiin, emme katso nenänvartta pitkin. Itseäni on huolestuttanut kyllä tällainen Suomi-kuvan muutos, joka keuhkolla oli vaarana kansainvälisen lehdistönkin puuttuessa tähän tilanteeseen Suomessa. Ja se vaikuttaa tänne tuleviin työntekijöihin, se vaikuttaa niihin, jotka täällä Suomessa tekevät asiantuntijatehtäviä. Sekä isoissa yrityksissä että startupeissa on huolta siitä, että Suomi ei enää ole niin houkutteleva maa, mikäli tällainen käsitys leviää, että emme kohtelisi ihmisiä tasa-arvoisesti. Pyytäisin vielä pääministeriltä vakuutusta siitä, että teemme kaikkemme, että nämä työntekijät viihtyisivät täällä ja uudetkin työntekijät haluaisivat tulla Suomeen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Sebastian, olkaa hyvä.

15.50 **Sebastian Tynkkynen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Näköjään itse tiedonanto saa kiitosta, joten kyse on kaiveluprosessista. Irtisanoutuminen, anteeksipyyntö, rasisminvastainen julistus, tiedonanto toimenpiteistä — mikään ei ole riittänyt. Eräs vihreiden edustaja, te olette kirjoittanut, että ainut syy muuttaa metsään on inesti ja se, ettei vaimo kuule, kun huutaa apua. Eräs SDP:n edustaja puolestaan oli kuvissa natsiheilausbileissä sekä poseeraamassa natsiviittauksen vieressä. Puoluesihteeriksi valitsitte henkilön, joka oli hakannut kissaemon kuoliaaksi ja sen jälkeen polttanut sen nuotiossa — edellisenä iltana sama kaveriporukka oli tappanut sen kahdeksan pentua. Toinen SDP:n edustaja puolestaan solvasi juutalaisia ja meitä homoja, mutta eteenpäin menttiin ilman sanktioita. Haluan kysyä vihervasemmistolta: onko jokaisella oikeus saada vanhat asiat anteeksi vai vain joillakin?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kokko, olkaa hyvä.

15.52 **Jani Kokko sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti asioita saa anteeksi, jos katumus on oikea ja anteeksipyyntö vilpittömä, [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] mutta kuten tämä keskustelu osoittaa, se ei välttämättä ole ollut ihan selvää.

Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on useassa puheenvuorossa nostettu esille, miten vaikeistakin asioista pitää pystyä keskustelemaan. Sehän on oikeastaan politiikan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

ydinajatuskin, että yhteiskunnallisia ongelmia nostetaan esille, niistä keskustellaan, rakennetaan kompromisseja ja yhteistyötä ja yritetään saada yhteiskuntaa paremmaksi. Se ei kuitenkaan ole uhattuna, tämä vaikeiden asioiden esiin nostaminen, vaikka rasismia tuomiin. Tämä tuntuu olevan nyt jotenkin rinnasteinen sille, että asioista ei voida enää suoraan keskustella. Myös maahanmuuton ongelmista voidaan keskustella suoraan, eikä siinäkään keskustelussa tarvitse syyllistyä kiihottamiseen kansanryhmää vastaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sirén, olkaa hyvä.

15.53 **Saara-Sofia Sirén kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rasismi on vakava yhteiskunnallinen ongelma. Suomessa on rasismia, ja meidän toden totta tulisi pyrkiä ja pystyä ratkomaan sitä yhdessä. Näin ei ole tähän asti onnistuttu tekemään eikä rasismia ole saatu poistettua, mutta yrittää meidän täytyy, ja yrittää meidän pitäisi yhdessä yli puoluerajojen ja myös yli hallitus—oppositio-rajojen.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston valmistelema tiedonanto on hyvä. Se on valmisteltu perusteellisesti, kattavasti kuullen, sataa tahoja kuullen. Arvoisa oppositio, kukaan ei ajattele, että työ olisi tullut tällä tiedonannolla valmiiksi. Päinvastoin. Tiedonanto on alku, ja sitä seuraa toimenpideohjelma, ja tähän työhön hallitus on sitoutunut.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

15.54 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aikamme ilmiö on nimenomaan tänäpäpä käsiteltävä rasismi. Sitä ei saa missään olomuodossa ikinään hyväksyä — tämä lienee selvä asia — ja on hyvä, että hallitus puuttuu tällä tiedonannolla tähän, niin että se tulee kirjoihin ja kansiin ja eduskunta äänestää siitä.

Yksi ilmiö, joka mielestäni on lähes yhtä huolestuttava, on sananvapauden käyttö. Kaikilla meillä on sananvapaus, miten sanomme lähimmäisille tai toisille ihmisille asiamme. Sananvapauteenhan liittyy aina vastuu. Ellemme kannata itse vastuuta, miten asian ilmaissamme vaikka ystäville taikka henkilöille, joita emme ole koskaan tavanneet, muistammeko hänen ihmisarvonsa? Ihmisarvo on jakamaton, ja meidän tulee kodeissa lapsille opettaa se, että he osaavat tämän taidon paljon paremmin kuin me osaamme. Kunnioitamme toista ihmistä, hänen koskemattomuuttaan, hänen ihmisarvoaan — tästä on kysymys. Kun lukee sosiaalista mediaa, niin kyllä siellä joskus rohkeallakin mielellä varustettu mieshenkilö pöyristyy ja suorastaan säikähtää niitä kielikuvia, mitä siellä käytetään. Tämäkin on sellainen asia, jota meidän tulee lapsillemme opettaa. Ilman kasvatusta ei hyvää edistystä tapahdu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

15.55 **Laura Meriluoto vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Onhan se vähän erikoista, että vuonna 2023 Suomen hallitus joutuu erikseen irtisanoutumaan rasismista ja syrjinnästä. Hienoa kuitenkin, että haastavien neuvottelujen jälkeen olette tämän pystyneet tekemään. [Sanna Antikainen: Kansa äänesti niin!] Kauniit sanat eivät kuitenkaan riitä, jos teot ovat ristiriidassa niitten kanssa. Eikä tämä tiedonanto muuta sitä tosiasiaa, kuten on kuultu, että hallitusohjelman toimenpiteitä värittää muukalaisvihamielisyyttä. [Sebastian Tynkkynen: Ei väritä! — Perussuomalaisten ryhmästä: Ei ole totta!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Nostan vielä yhden esimerkin sanojen ja tekojen ristiriidasta. Tiedonannossa kerrotaan, että hallitus aikoo käydä vuoropuhelua kansalaisjärjestöjen kanssa, ja se hallitusohjelmassakin tunnistaa kansalaisjärjestökentän merkittävyyden. Samalla hallitus kuitenkin käy hyökkäykseen kansalaisyhteiskuntaa vastaan esimerkiksi leikkaamalla reilusti sote-järjestöjen avustuksia. Nyt valtiovarainministeriön budjettiesityksessä leikkauslistalla on muun muassa ihmiskaupan uhrien auttamista, pakolaisneuvontaa, Ihmisoikeusliiton ja Naisten Linjan tekemää työtä. [Puhemies koputtaa] Toivottavasti hallitus nyt syrjinnän vastustamisen nimissä torppaa nämä esitykset heti budjettiriihessä. Ei näillä tiedonannoilla ole arvoa, jos teot ovat niitten kanssa ristiriidassa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras, olkaa hyvä.

15.56 **Oras Tynkkynen vihr** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Tämä tiedonanto olisi jonkin verran uskottavampi, ellei samaan aikaan hallituspuolueiden rivistä tulisi jokuseenkin päinvastaisia kannanottoja. Nyt meillä yksi hallituspuolueen kansanedustaja sanoi, että tiedonantoa ei oikeastaan tarvita ollenkaan. Toinen hallituspuolueen kansanedustaja tekee tiedonannosta avoimesti pilkkaa verkkolehdeissä. Ja hallituspuolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja puolestaan on todennut, että tiedonannossa on paljon sellaista, jota hänen ryhmänsä ei voi hyväksyä.

Itse ajattelen niin, että jos hallitus todella haluaa irtisanoutua rasismista, sen pitäisi pystyä tekemään se yhtenä naisena ja miehenä, ja jos hallitus todella haluaa irtisanoutua rasismista, sen pitäisi pystyä tekemään se ilman muttia ja jossittelua.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

15.57 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistäminen yhteiskunnassa — on ensimmäinen kerta, kun hallitus tuo tällaisen tiedonannon ja tuo vielä monipuolisen toimenpideohjelman. Iso kiitos siitä. Kaikilla yhteiskunnan tasoilla jokaisen yksilön on tartuttava tähän työhön. Jokainen ihminen on ainutkertainen, yhtä arvokas.

Rasismille, siis sille, että yksilöitä tai ihmisryhmiä pidetään jostain syystä alempiarvoisina kuin toisia, ei saa olla tilaa yhteiskunnassa, ei myöskään tässä salissa — ei myöskään, kun kyse on kaikista pienimmistä ja puolustuskyvyttömistä. Se, miten kohtelemme heitä, kertoo meistä paljon.

Nostan tässä esiin meidän jokaisen mietittäväksi vielä yhden ryhmän, sen suuren asukas-, asiakas- ja potilasryhmän, jonka asuin- ja kasvupaikka on äidin kohtu. Ettei myöskään yhtäkään heistä kohdella alempiarvoisena, [Puhemies koputtaa] ei tämän salin puheissa eikä yhteiskunnan toimissa, siinä on meille mittaa ja tavoitetta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

15.59 **Miko Bergbom ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Rasismi on vakava asia, ja toivonkin, että siellä vasemmalla laidalla ei tehtäisi pilkkaa siitä termistä. Te syytätte hallitusohjelmaa rasistiseksi sen takia, että siellä on yleispohjoismaalainen linja maahanmuuton osalta. Se ei ole rasismia, se ei sisällä muukalaisvihaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Tämän lisäksi olen äärimmäisen huolissani siitä, miten te lisäätte vastakkainasettelua tässä yhteiskunnassa. Sieltä joku edustaja teistä kertoi, että tämä mielenosoitus, jossa esitettiin, että pääministeriltä ja valtiovarainministeriltä leikattaisiin pää irti, oli vain yksittäistapaus, mutta tämä itse mielenosoitus toteaa: ”Rasistit ja fasistit ulos hallituksesta.” Moni teidän kärkinimistäne oli mukana tässä mielenosoituksessa. Voitteko te nyt kertoa, kuka hallituksesta on rasisti ja kuka täällä on fasisti? Kertokaa ihmeessä, kun te sen takana seisotte.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Razmyar, olkaa hyvä.

16.00 **Nasima Razmyar sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä moni on tänään ilmaissut, tiedonannon uskottavuutta valitettavasti horjuttavat ne puheet, ne sanat, mitä täällä tänään on käytetty. Uskon aidosti, pääministeri Orpo, että puhutte sydämeistä. Uskon aidosti, että niitä asioita, mitä toitte esiin, todella tarkoittatte. Mutta kysyn teiltä kuitenkin: Uskotteko aidosti, että hallituksessanne hallituspuolueet edustavat sitä arvoa maailmaa ja niitä sanoja ja niitä viestejä, mitä kerroitte tänään eduskunnalle? Ei riitä, että meidän viranhaltijamme toteuttavat teidän hyvää tiedonantoanne. Teidän täytyy itse olla esimerkkinä, esikuvina. Ja uskotteko aidosti, että teidän hallituksenne pystyy siihen? Mitä teille nollatoleranssi tarkoittaa? Ja ymmärtääköhän hallitus aidolla tavalla tällä hetkellä, mikä on asian vakavuus, mitä teiltä odotetaan? Mitä te olette valmiita antamaan? [Sanna Antikainen: Nollatoleranssi poliittiselle väkivallalle!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Marttinen, olkaa hyvä.

16.01 **Matias Marttinen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää monia kollegoita hyvin rakentavista puheenvuoroista. Ajattelin, kun tulen tänne saliin istunnon alussa, että olisi hienoa, että me Suomen kansanedustajat voisimme lähettää Suomen kansalle ja myös kaikille tätä lähetystä seuraaville vahvan viestin siitä, että tähän maahan ei mahdu yhtään rasismia ja syrjintää. Me voimme olla eri mieltä toimenpiteistä. Me voimme olla eri mieltä siitä, onko tiedonanto riittävä kaikilta osin. Minusta se on erittäin hieno ja kattava, mutta tärkeää on se, että me lähetämme vahvan yhteisen viestin.

Herra puhemies! Minusta on tärkeää, että tämän tiedonannon käsittelyn jälkeen alkaa nyt tämä yhteinen työ, koska kaikki ei tule tietenkään tehtyä, vaan tämä tarkoittaa, että alkaa uusi valmistelu, jonka myötä tulevaisuudessa tässä maassa on entistä vähemmän rasismia ja syrjintää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Diarra, olkaa hyvä. [Sanna Antikaisen välihuuto]

16.02 **Fatim Diarra vihr** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvon puhemies! Ajattelen vahvasti, että uskon täysin näihin puheenvuoroihin, mitä kuulen varsinkin kokoomuslaisilta. En usko sekuntiakaan, että teidän takananne on ajatuksia siitä, että haluatte rakentaa syrjivää yhteiskuntaa. En sekuntiakaan usko siihen. Ja mitä edustaja Marttinen tässä sanoi, uskon sinun olevan tosissasi, mutta valitettavasti samaan aikaan, kun kuulee näitä puheenvuoroja perussuomalaisen puolelta, on hyvin vaikea uskoa, että koko hallitus on tämän takana. Nyt on kysymys siitä, haluaako Suomen hallitus torjua rasismia ja edistää yhdenver-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

taisuutta. On hyvin vaikea uskoa sitä, kun täällä perussuomalaiset tekee kaikkensa sen eteen, ettei kukaan vain ottaisi heitä tosissaan. — Kiitos. [Sanna Antikainen: Entäs lieksalaiset? Milloin pyydätte anteeksi lieksalaisilta?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen, olkaa hyvä.

16.03 **Antti Kurvinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Luulen, että aika moni suomalainen on jo vähän väsynyt ja ahdistunutkin tähän koko keskustelun aihepiiriin ja monet toivovat, että täällä salissa ja hallituksessa päästäisiin enemmän arkisiin asioihin kiinni. Vaikkapa Suomen taloustilanne on koko ajan synkkenemässä, ja rakennus-alalla on akuutti kriisi käynnissä. [Sanna Antikainen: Niinpä, niinpä! — Oikealta: No niin!]

Puhemies! Kuitenkin on tarpeen ja välttämätöntä kysyä kolme kysymystä täällä salissa. Arvoisa varapääministeri Purra, suomalaiset ovat lukeneet teidän outoja ja häiritseviä vanhoja kirjoituksianne kesällä, ja näistä on paljon keskusteltu ja myös muista perussuomalaisten ministereiden oudoista vanhoista, ahdistavista kirjoituksista. Voidaanko nyt todeta tämän tiedonannon jälkeen, että kirjan kannet ovat kiinni, enää uutta tavaraa teidän osaltanne ja muiden perussuomalaisten ministereitten osalta ei tule, ja ovatko perussuomalaiset ministerit sitoutuneet tähän tiedonantoon? Joudun myös kysymään edustaja Kulmunin ja Saarikon tavoin edustaja Jani Mäkelältä, onko koko perussuomalainen eduskuntaryhmä sitoutunut tähän tiedonantoon, kun kuuntelen vaikkapa edustaja Laakson ja Vigeliuksen puheita. [Puhemies koputtaa]

Ja puhemies, viimeisenä tärkein kysymys: arvoisa pääministeri Petteri Orpo, [Puhemies koputtaa] onko tämän kaiken rasismikeskustelun ja tämän sekavan kesän jälkeen hallitus toimintakykyinen?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

16.04 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelun ja hyvän keskustelun lähtökohta on toisen osapuolen kuuntelu, ja minulle jäi tästä keskustan puheenvuorosta sellainen mielikuva, ettei oikein kuunneltu, mitä sanoin. Käytin puhujapöytästä perustuslaista käytännössä samat sitaatit, jotka edustaja Kurvinen lausui hetken kulluttua uudestaan, ja Kurvinen esittää minulle vaatimuksia, että pitäisi tehdä jotakin, kertomatta, mitä pitäisi tehdä. Siitä ei jäänyt mielikuvaa kuuntelemisesta.

Sen sijaan minä kuuntelin vasemmistoliittoa ja haluan antaa vasemmistoliitolle kiitosta rehellisyydestä. Te avoimesti tunnustatte, että tämä koko rasismikeskustelu on teille vain keppihevonen ja keino hyökätä hallitusohjelmaa vastaan, [Välihuuto vasemmalta] hallitusohjelmaan sisältyviä kirjauksia vastaan, maahanmuuton tiukennuksia vastaan. Sen te tunnustatte avoimesti, ja se oli reilua, mutta nyt minä haluaisin kuulla vastauksen siihen kysymykseen, irtisanoudutteko te vasemmistossa poliittisesta väkivallasta. Teille on esitetty tämä kysymys monta kertaa tässä salissa suoraan, tämän mielenosoituksen yhteydessä, siihen liittyvien äärijärjestöjen suhteen, joihin teillä osalla on sidoksia: irtisanoudutteko te poliittisesta väkivallasta vai ette? [Sebastian Tynkkynen: Ei pitäisi olla vaikeata!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

16.05 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli melko ennakoitua, että perussuomalaisten ryhmäpuheenvuorossa vesitetään koko rasismien vastainen tiedonanto, itse rasismien merkitys ja käsite ja vielä hyökätään vapaata ja riippumatonta mediaa kohtaan. On täysin käsittämätöntä, pääministeri Orpo, että joudumme kerta toisensa jälkeen peräänkuuluttamaan, kuinka tärkeä asia demokratiassa on riippumaton media, kun samaan aikaan hallituksenne ministerit käyvät jatkuvasti hyökkäykseen mediaa kohtaan. Sananvapaus ei oikeuta disinformaation ja vihan levittämistä. [Sebastian Tynkkysen välihuuto] Sananvapauteen ei kuulu syrjintä tai väkivaltaan yllyttävä viha, ja tämän viestin pitäisi käydä ilmi myös eduskunnasta instituutiona. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Andersson, var så god.

16.06 **Otto Andersson r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman, arvoisa puhemies! Rasismin ja syrjinnän vastaiseen työhön tarvitaan sekä hallitusta että oppositiota sekä vasemmistoa, oikeistoa ja meitä vähän keskemällä olevia. Jotenkin, kun tätä keskustelua nyt kuuntelee, en ehkä näe, että se on omiaan parantamaan tätä tavoitetta, joten toivoisin yhteisesti, että voitaisiin jättää nämä syytökset, jotka sinkoilevat nyt joka suunnasta — enkä syytä ketään yksittäistä edustajaa tai puoluetta, mutta tämä ei aja tämän tärkeän asian etua. [Oikealta: Kyllä!] Itse näkisin niin, että mielelläni kuulisin oppositiosta, millä toimenpitein voisimme tätä tiedonantoa parantaa, jos siihen on tarvetta. Suhtaudun rakentavasti tähän edustaja Virran vaikutusarviointiesitykseen. Se kuuluu hyvään lainvalmisteluun. En lupaa, että tehdään muutoksia, mutta lupaan ottaa sen vakavasti. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Päivi, olkaa hyvä.

16.07 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mielestäni tämän keskustelun helmiä ovat olleet jaetut kokemukset tästä ikävästä ilmiöstä, rasismista. Haluan ihan erikseen kiittää edustaja Diarraa hyvin puhuttelevasta omakohtaisesta kokemuksesta, vaikka hänen johtopäätöksistään en olekaan samaa mieltä.

Mutta tämän keskustelun äärellä olen kyllä ollut pettynyt keskusteluilmapiiiriin ja tähän yhä kärjistyvään vastakkainasetteluun. Miksi emme voisi vahvistaa keskinäistä luottamusta? Miksi emme voisi luottaa siihen, kun toinen sanoo pyytävänsä anteeksi tai irtisanoutuvansa jostakin? En haluaisi tätä anteeksipyyttämisen ja anteeksiantamisen arvoa alentaa ja inflatoita.

Toivon, että koko oppositio antaisi arvonsa myös tälle tiedonannolle. Omana 28 vuoden kansanedustaja-aikanani ei ole näin vahvaa keskustelua, näin vahvaa puhetta, näin vahvaa kannanottoa tullut rasismia vastaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Sitten pääministeri Orpo, kolmen minuutin vastauspuheenvuoro.

16.09 **Pääministeri Petteri Orpo:** Arvoisa herra puhemies! Kiitos taas keskustelusta. Minusta tämän välillä turhan kärjekkään puheen keskellä on se ydin, se tämän paperin sisältö. Minusta suuri enemmistö on täällä sitä mieltä, että se paperi on vahva. Edustaja Räsänen 28 vuoden kokemuksella salista sanoi, että se on vahvin, mitä täällä on aiheesta tehty. Minusta sillä on iso arvo. Pysähdytään kaikki hetkeksi sen äärelle. Se on todella tärkeä asia. Riip-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

pumatta siitä, millä prosessilla, miksi ja koska se on syntynyt, se on vahvin asiakirja syrjimättömyyden edistämiseksi, tasa-arvoisen Suomen rakentamiseksi, rasismien kitkemiseksi Suomesta. Se on hyvä. [Timo Harakan välihuuto] — Se on edellisen hallituksen työn pohjalte tehty, edustaja Harakka. Se tehtiin sen päälle. Rasismien määritelmä on käytännössä sama. Se on tiivistelmä, mutta se on virkamiesten hyväksymä, eli siinä ei ole mitään, mistä tarvitsisi olla huolissaan. [Timo Harakka: Miksi se oli vaikeata?]

Sanotaan nyt vielä kerran: hallitus irtisanoutuu rasismista, piste — piste. [Perussuomalaisten ryhmästä: Juuri näin! — Päivi Räsänen: Näin on!] Ja tämä ei ollut erityisen vaikeaa muuten kuin siksi, että tämä piti tehdä kesän aikana. Tämä on todella vaikea, iso kysymys. Te kaikki, jotka olette tehneet näiden asioiden eteen töitä, tiedätte, kuinka syvällä yhteiskunnassa nämä ilmiöt ovat, ja ei se riitä, että sanotaan vain, että irtisanoudumme rasismista, piste, vaan tarvitaan ne toimenpiteet, joita on yli 20. Ne tehtiin niitten edellisten päälle. Se työryhmä kuuli sataa asiantuntijaa. Sekään ei ihan tunnissa tapahdu, vaan tämä otti ajan. Mutta eihän tämä ottanut yhtään ylimääräistä aikaa, koska me olemme nyt täällä, eduskunta on aloittanut, tiedonanto on täällä käsittelyssä, ja minä olen edelleen sitä mieltä, että se on erittäin hyvä, ja me sitoudumme siihen. Hallitus sitoutuu.

Kun minä olen käynyt keskustelua tunteja hallitusryhmien puheenjohtajien kanssa, hallituksen jokaisen yksittäisen ministerin kanssa, niin minä luotan siihen, että siitä, mitä me ollaan nyt yhdessä päätetty, pidetään kiinni. [Timo Harakan välihuuto] Minä luotan siihen, että siitä pidetään kiinni, ja kaikki eduskuntaryhmät ovat tämän hyväksyneet: perussuomalaisten ryhmä, kokoomuksen ryhmä, RKP:n ryhmä ja KD:n ryhmä. Siitä pidetään kiinni. [Vasemmalta: Orpo vastaa heidän puolestaan!] Ja minä uskon siihen, että ihminen voi katuria ja pyytää anteeksi. Joskus pitää päästä eteenpäin, ja nyt on aika päästä eteenpäin. Meillä on paljon tehtävää rasismien torjunnassa, mutta meillä on paljon tehtävää tässä maassa muutenkin, ja nekin murheet ovat nousseet tässä hyvin esille.

Mutta sitten vielä toivon tästä keskustelusta sitä, että keskitytään siihen itse asiaan. Kyllä te ehditte hallitusta moittimaan ja kaatamaan vielä muista syistä, [Naurua] mutta keskitytään nyt tähän rasismiin, yhdenvertaisuuden edistämiseen. Minusta siinä on meille paljon tehtävää.

Wallinheimo ja Haavisto, muun muassa, käyttivät erinomaiset koskettavat puheenvuorot. Nostitte esille näitä huolia, mitä Suomessa on. Kyllä niille nuorille täytyy lähettää viesti. Minä vakuutan, että hallitus tekee kaikkensa siinä, että Suomi ei muutu, että täällä saa elää turvallisesti. Ja vakuutan myöskin sen, että Suomi kansainvälisesti ei tule muuttamaan. Me tullaan tekemään töitä sen eteen, ja toivottavasti siinäkin tämä tiedonanto, joka oli siis välttämätön, antaa sen vahvan viestin maailmalle: Suomi ei muutu. [Vasemmalta: Ja rasismi pysyy! — Ben Zyskowicz: Hyvä puhe, mutta väärin sammutettu!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Meri on pyytänyt puheenvuoroa. Kaksi minuuttia, olkaa hyvä.

16.12 **Oikeusministeri Leena Meri** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Avaan tämän verran: Istuin siinä pöydässä, jossa kävimme näitä kirjauksia — ”demokratia”, ”osallisuus”, ”yhdenvertainen” ja ”tasa-arvo”. Kun täällä joku edustaja totesi, ettei täällä hallitusohjelmassa niin kauheasti olisi tätä tavaraa, jota tässä tiedonannossa on, niin pyydän teitä katsomaan ihan näitä sivuja tästä 191:stä eteenpäin. Yhdenvertaisuudesta todetaan, että ”ketään ei saa syrjiä heidän etnisestä tai kansallisesta alkuperästään” ja niin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

edelleen. Tunnen nämä säännökset perustuslaista, yhdenvertaisuuslaista. Tässä todetaan se, että ketään ei saa syrjiä.

Sitten tähän keskustelukulttuuriin, josta täällä tuli. Tässä pääministeri toi minusta arvokkaasti esille. Voin avata teille, että keskustelimme todella pitkään tästä yhdestä kappaleesta, joka on täällä sivulla 193 ja joka kuuluu näin: ”Edistetään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittämistä. Vahvistetaan hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa jo lapsesta lähtien perustuslaillinen sanan- ja mielipiteenvapaus turvaten.” Ja me puhuttiin siitä, että kouluissa ei ehkä tarpeeksi hyvin opeteta jo lapsesta pitäen sitä, että ihmiset ovat eri mieltä. Ei tarvitse olla toisten riveliissä kiinni, vaan opetettaisiin jo lapsesta lähtien siihen, että hei, me ajatellaan asioista eri lailla. Ja tämä tällainen väittelyn taito olisi ehkä yksi semmoinen asia, joka olisi hyvä saada jo lapsesta lähtien, ja se, että silti ollaan ystäviä — niinhän me täälläkin väitellään, mutta kyllä me usein tuolla kahvilla ollaan. Tämä olisi erittäin hyvä. Näiden jokaisen kirjauksen takana on siis pitkiä keskusteluja, jotka on tiivistetty. Tästä tuli silti näin pitkä, kun meillä oli paljon asiaa, ja lyhyempi sen olisi pitänyt olla.

Eestilälle vielä — edustaja Eestilä lähti: kyllä suomalaista kulttuuria saa ylläpitää ja kehittää, ja niin pitää tehdä, Suvivirrestä kuule kansantanssiin, ja se on oikein hienoa.

Aika loppuu, muuten jatkaisin pidempään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Jatkamme keskustelua. Edustaja Haatainen, olkaa hyvä.

16.15 **Tuula Haatainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten olemme tässäkin salissa kuulleet, rasismi on todellakin totta, ja kannan suurta huolta siitä, että meillä päiväkodeissa ja kouluissa kasvaa tulevia nuoria, jotka jatkuvasti kuulevat järkyttäviä ja vastenmielisiä rasistisia kommentteja ja käyttäytymistä, vain siksi että heidän ihonväriinsä sattuu olemaan toinen kuin valtaväestöllä. Siitä syystä minusta on ollut järkyttävää lukea kesällä näitä keskeisten poliitikkojen, hallituksen jäsentenkin, kirjoituksia, jotka tavallaan lietsovat tätä samaa ajattelutapaa ja legitimoivat sitten sitä käyttäytymistä. Siitä syystä minusta on tärkeää, että hallituksen pääministeri Petteri Orpo on ottanut vakavasti tämän asian ja lähtenyt laatimaan tämän tiedonannon ja keskusteluttanut hallitusta tämän asian ympärillä. Mutta tässä salissa on edelleenkin vielä joitain kummallisia mutkia ja epäselvyyttä siitä, [Puhemies koputtaa] ollaanko tämän takana, ja siitä syystä tämä foorumi nyt koko kansan edessä on tilaisuus myös perussuomalaisten kertoa, mitä ajattelette tästä tiedonannosta ja rasismista. [Sebastian Tynkkynen: Konkretiaa!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

16.16 **Petri Honkonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomalaisen valtaosa haluaisi, että elämme täällä rauhassa ja ketään ei syrjitä. Olen tästä aivan vakuuttunut. Tämä on tilanne. Tästä huolimatta kohtaamme tässä yhteiskunnassa rasismia ja monet vähemmistöt kohtaavat rasismia todella paljon, ja vakavaakin sellaista. No, nyt on hyvä, että hallitus tässä tiedonannossaan ja myös tässä keskustelussa lupaa siihen puuttua, ja pääministeri tässä voimakkaasti vakuutti, että koko hallitus ja kaikki hallituspuolueet ovat siihen sitoutuneita. Tähän luotamme ja näin toivomme.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Maahanmuuttopolitiikan kritisointi ei ole rasistista. Sen sijaan epäkunnioittava, vihaa pulppuava toiminta ja puhe vähemmistöjä kohtaan on. On erikoista, että hallitus käytti koko kesän tämän asian ympärillä tappuroimiseen, siis tappuroimiseen siitä, ollaanko tästä samaa mieltä vai ei. Epäselväksi jäi — pääministeri, ette vielä siihen vastannut — onko hallitus toimintakykyinen. Onko hallituksen toimintakyky vakaviin asioihin, muihinkin vakaviin asioihin kuin rasismiin, reagoimiseksi nyt kohdallaan? [Puhemies koputtaa] Niitä toden totta riittää. Jatkuuko tappurointi, vai tarttuuko hallitus näihin ongelmiin, mitä tämä yhteiskunta on pullollaan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Linnell, olkaa hyvä.

16.17 **Jarno Linnell kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Hyvät edustajat! Täytyy sanoa, että kun täällä tätä ajoittain värikästäkin keskustelua kuuntelee, niin minulle tulee mieleen arvostetun presidenttimme Kyösti Kallion sanat: ”Kansakunnan menestys vaatii sisäistä rauhaa. Mitä pienemmiksi vastakohtat käyvät, olipa sitten kysymys kielellisistä tai eri yhteiskuntaluokkien tai aatesuuntien välisistä eroavaisuuksista, sitä parempi isänmaalle.” — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Minja Koskela, olkaa hyvä.

16.18 **Minja Koskela vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän tiedonannon sisältö on sinänsä hyvä. Olen siitä samaa mieltä monen aiemman puhujan kanssa, mutta riippumatta siitä, mitä täällä salissa on sanottu, on myös niin, että jos tätä hallitusohjelmaa tällaisenaan tullaan toteuttamaan, niin eriarvoisuus tulee tässä yhteiskunnassa lisääntymään.

Hyvä hallitus, te aiotte poistaa paperittomilta oikeuden välttämättömään terveydenhuoltoon. Te aiotte eriyttää maahanmuuttajien ja Suomessa syntyneiden suomalaisten sosiaaliturvan. Te aiotte leikata radikaalisti pakolaiskiintiöitä, ja te aiotte vaikeuttaa perheenyhdistämistä. Millä tavalla tämä ei lisää yhteiskunnan eriarvoisuutta ja polarisaatiota, eli jakoa meihin ja muihin? Yhdenvertaisuuden edistäminen edellyttää konkretiaa, ja, hyvä hallitus, oman hallitusohjelmanne uudelleenarvioinnista kannattaa aloittaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Koskinen, olkaa hyvä.

16.19 **Johannes Koskinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koko eduskunta varmasti yhtyy siihen, että oli hyvä, että kaiken sen kesällä tapahtuneen jälkeen hallitus kokosi asioita, joita pitää tehdä toisin ja paremmin suomalaisessa yhteiskunnassa. Sinne jäävät ne pari asiaa, mitä tästä puuttuu — joita pääministeri Orpo kaipasi.

Siinä on ensinnäkin se, mihin täällä on keskustelussa viitattu, että hallitusohjelmassa on parikymmentä sellaista kohtaa, jotka väärin toteutettuna johtavat käytännössä syrjintään, [Ben Zyskowitz: Kun ne toteutetaankin oikein! — Jani Mäkelän välihuuto] rasismin tyypiseen kohteluun. Ja kun te olette luvanneet katsoa vaikutusarviot ja suhteen perusoikeuksiin, niin siinä yhtenä osana pitää olla hyvinkin vahvasti sen, mihinkä nämä esitykset todella johtavat.

Toiseksi tässä tiedonannossa on järjestelmällisesti vältetty tätä vihapuheasiaa — taitaa kerran olla mainintana, ikään kuin sitaattina muiden havainnoista — ja tähän on se, mi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

hinkä esimerkiksi EU:n komissio on kiinnittänyt huomiota, että Suomessa on vajavaisesti kriminalisoitu vihapuhetta. Sehän ei ole pelkästään oikeudellinen kysymys, vaan se vaatisi tämmöistä laajaa toimintaohjelmaa, että erityisesti somessa tämmöinen yllyttävä, kiihottava, rasistinen kielenkäyttö ajetaan alas. [Puhemies koputtaa] Siihen tarvitaan laaja toimenpideohjelma, ja toivotaan sen olevan myös täydennyksenä jatkossa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

16.21 **Jenni Pitko vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on pyydetty anteeksiantoa. Uskon itsekin siihen, että ihmisille täytyy antaa anteeksi, kun he osoittavat katumusta, mutta täytyy muistaa, että ei voi antaa anteeksi, jos ei ole pyydetty anteeksi. Valtiovarainministeri Purra ei ole pyytänyt anteeksi puheitansa mustista säkeistä, elinkeinoministeri ei ole pyytänyt anteeksi rasistisia yksityisviestejä. [Jani Mäkelä: Ei niitä tarvitse!] Miten me voimme antaa anteeksi, kun te ette ole pyytäneet anteeksi? [Jani Mäkelän välihuuto]

Haluan nostaa esiin vihapuhenäkökulman: Perussuomalaisten eduskuntaryhmän puheenjohtajan puheessa nostettiin sananvapauden yhdeksi riskiksi se, että meidän kansanedustajien puheisiin kohdistuu kritiikkiä ja median toiminta tässä tilanteessa. Eikö sananvapauden suurimpia riskejä Suomessa ole yleistynyt ja yleinen vihapuhe, joka pyrkii siihen, että ihmisiä vaiennetaan, pyrkii estämään ihmisten osallistumisen tähän yhteiskuntaan? Yhdenvertaisuusvaltuutettu on sanonut, että rasismi ja vihapuhe ovat normalisoituneet. [Puhemies koputtaa] Mitä te, hallitus, ajattelette vihapuheesta, ja kuinka te aiotte sitä torjua?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen, olkaa hyvä.

16.22 **Hanna Kosonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen yhdenvertaisuustiedonannossa on verrattoman tärkeä tavoite edistää maassamme yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä sekä toimia rasismin vähentämiseksi. On kyse maassamme asuvien ihmisten pelkotiloista ja sitä kautta alielämisestä. On kyse ihmisen, jokaisen meidän, perimmäisestä tarpeesta kuulua johonkin, olla osa ryhmää tai ihmisjoukkoa, tuntea itsensä tervetulleeksi ja hyväksytyksi porukassa, kotimaassaan tai maassa, johon haluaisi elämänsä perustaa. On kyse ihmisoikeuksista, yhteiskunnallisesta rauhasta ja vakaudesta, taloudellisesta kehityksestämme, kulttuurisesta monimuotoisuudesta sekä siitä, että suomalaiset ja maassamme asuvat saavat oikeudenmukaista kohtelua ja jokaisella on tasa-arvoiset mahdollisuudet riippumatta mistään erityispiirteestä. Olen eri mieltä pääministeri Orpon kanssa siitä, etteikö Suomen pitäisi muuttua. Suomi on yksi Euroopan rasistisimpia maita, ja siksi Suomen on muututtava. [Puhemies koputtaa] Siksi toivonkin, että nämä toimet toteutuvat. Toivotan hallitukselle erinomaista onnistumista siinä työssä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

16.23 **Atte Harjanne vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aiempaa edustaja Kurvisen puheenvuoroa täydennän sillä, että rasismi on valitettavasti hyvin arkinen asia aivan liian monelle. Se on hyvä muistaa tässä, ja siitä on täälläkin kuultu esimerkkejä. Kyse on sekä tästä tiedonannosta että luottamuksesta tänään. Tiedonannon sisältöä on täällä ke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

huttu, ja itsekin pidän sitä pääosin oikein hyvänä. Se kysymys on sitten se, voidaanko teidän hallitukseenne ja teidän ministereihinne luottaa niiden sanojen takaajina tietäen teidän hallitukseenne kokoonpanon ja sen, että lopulta teidän, tämän hallituksen ja sen ministereiden, täytyy nauttia teidän eduskuntaryhmienne luottamusta.

Toisin kuin pääministerillä, minulla ei ollut mahdollisuutta käydä tuntien keskustelua kaikkien teidän kanssa. Kävisin tosi mielelläni, ihan oikeasti. Minä joudun nojaamaan aika paljon, ja moni muukin, erilaisiin julkisiin puheenvuoroihin, ja valitettavasti perussuomalaisten parista on ollut useaan otteeseen — mitä täälläkin on lainattu, ja viimeksi sitten ryhmäpuhe — sen tyyliä sanavalintoja, että ne vähättelevät tätä asiaa. Se murentaa sitä uskottavuutta ja sitä luottamusta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

16.25 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanat vaikuttavat maailmaan, ne jättävät jälkiä ihmisiin. Jokaisen on kannettava vastuu sanoistaan, erityisesti kansanedustajien ja ministereiden. Päättäjien sanat vaikuttavat ihmisiin ja yhteiskuntaan ja voivat vaikuttaa myös konkreettisiin tekoihin. Siksi päättäjien rasistiset puheet ja kirjoitukset ovat erityisen vakava asia. Mutta päättäjillä on sanojen lisäksi vastuu myös politiikan päätöksistä. Valitettavasti hallitusohjelma sisältää linjauksia, tekoja, jotka ovat syrjiviä. Syrjivää on esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten ihmisten sosiaaliturvan erottaminen muista.

Arvostan erittäin paljon sitä, että pääministeri on selvin sanoin irtisanoutunut kaikesta rasismista, arvostan sitä. Valitettavasti minulla ei kuitenkaan ole luottamusta siihen, että koko hallitus olisi aidosti rasismia vastaan, kun näemme koko ajan perussuomalaisten taholta kaksoisviestintää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Tuppurainen, olkaa hyvä.

16.26 **Tytti Tuppurainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä tiedonantohan on oikein hyvä, siinä on paljon arvostettavia asioita. Kiitän itse esimerkiksi holo-kaustin kiistämisen kriminalisointia ja vainojen uhrien muistopäivän muuttamista holo-kaustin uhrien muistopäiväksi. Tiedonanto on oikein hyvä, muttei tässä oikeastaan siitä ole kysymys. Tiedonanto on enkelten kielellä kirjoitettu, mutta kysymys on uskottavuudesta, sitoutumisesta ja luottamuksesta. Ja te, pääministeri Orpo, olette vastuussa. Kuinka uskottavaa on se, että ministeri Rydman ei ole pyytänyt anteeksi aiempia kirjoituksia, vaikka hallituskumppanikin on sitä pyytänyt? Mitä se kertoo sitoutumisesta, että ministeri Purra ei edelleenkään ole itse sanonut ja myöntänyt, että Suomessa esiintyy rasismia? Pääministeri Orpo, kun te olette vastuussa, te olette saatellut perussuomalaiset hallitusvastuuseen, niin voitteko te luottaa, että nyt kaikki sitoutuvat tähän tiedonantoon ja että [Puhemies koputtaa] Suomessa tehdään työtä aidosti monikulttuurisen, [Puhemies koputtaa] avoimen yhteiskunnan puolesta? Kysymys on luottamuksesta. [Puhemies koputtaa] Voiko tähän luottaa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

16.27 **Saara Hyrkkö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikki töpeksivät joskus. Arvostan jokaista, joka on valmis ottamaan opiksi menneistä virheistä, kehittämään ajatteluaan niiden avulla, ja haluan, että Suomi on maa, jossa ihmisillä on mahdollisuus saada anteeksi. Uskottava tapa osoittaa sitä ajattelun muuttumista olisi esimerkiksi analysoida, mistä oma aiempi rasistinen ajattelu on kummunnut, miten se ajattelu on muuttunut ja mikä siihen muutokseen on johtanut. Se vaatisi myös konkreettisia tekoja, esimerkiksi aktiivista puuttumista siihen, jos rasismia tai sen vähättelyä ilmenee omissa joukoissa. Mistään tällaisesta ei kuitenkaan ole ollut merkkejä, ikävä kyllä, että ajattelu sanojen taustalla olisi muuttunut, vaikka kielenkäyttö olisikin siistiytynyt.

Oleellinen kysymys minusta onkin, onko hallituksen sitoutuminen tähän tiedonantoon ja rasismien vastaiseen työhön uskottavaa, voivatko suomalaiset luottaa siihen, että ministerit todella ovat sitoutuneita rasismien kitkemiseen, torjumiseen, siihen puuttumiseen. Ikävä kyllä, omalla kohdallani tällaista luottamusta ei ole, [Puhemies koputtaa] olkoonkin, että pääministeri Orpon sanat ovat vakuuttavia. Koko hallituksen osalta tällaista uskottavuutta ei minusta ole.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

16.29 **Mari-Leena Talvitie kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajattelen, että on todella tärkeää, että keskustelemme tästä asiasta tänään täällä salissa. Haluan kiittää kaikkia heitä, jotka ovat omilla kasvoillaan ja nimellään kertoneet kokemuksestaan syrjinnästä tai rasistisista kokemuksistaan. Osalla ne ovat olleet vuosikymmenten takaa: kouluista, vapaa-ajalta, työhausta. Suurin osa meistä on varmaan saanut sitä palautetta. Suurin osa myös heistä ihmisistä on kertonut, etteivät he ole silloin uskaltaneet puhua asioista. Kuten kollega Diarra toi esiin, on jopa opetettu hillitsemään itseämme. Ja sen takia on tärkeää tässä hetkessä, syksyllä 2023, että keskustelemme tästä tiedonannosta yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä ja käymme yhdessä toimiin. Tämä tiedonanto on alku sille, että suomalainen yhteiskunta tekee toimia, [Puhemies koputtaa] tekee toimia hallituksena, eduskuntana, mutta niitä toimia tehdään arjessa, koulussa, päiväkodeissa ja siellä bussipysäkeillä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

16.30 **Ilmari Nurminen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan myös kiittää hallitusta, että se on tuonut tiedonannon ja tällä annetaan signaali siitä, että tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja turvallisuus ovat Suomen ydintä ja että rasismille meillä ei ole sijaa ja se pitää kitkeä.

Minä haluan uskoa tähän muutokseen, josta hallitus nyt viestittää, vaikkakin täällä puheenvuorot ehkä vähän hämmentävät, ja ylipäätänsä hämmentää tämä prosessi, se, että kun on kyse ihmisarvosta, niin miten voi olla niin vaikeaa, että se on saatu tänne saliin. Mutta nyt tästä eteenpäin teot näyttävät, ja niitä seurataan vahvasti myös kansalaisten taholta.

Ehkä haluaisin kysyä pääministeri Orpolta vielä tästä sosiaalisesta mediasta. Kun täällä on toivottu ehkä näitä konkreettisia tekoja, niin mitä te ajattelette tästä keskustelukulttuurista? Monet kansalaiset ottavat yhteyttä vihapuheesta, disinformaatiosta, maalittamisesta, on pelkoa siitä, että ei uskalla tuoda omia asioita esille. Miten tähän voisi konkreettisesti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

puuttua? Täällä on nyt tätä esimerkin voimaa, [Puhemies koputtaa] mutta onko jotain konkretiaa vielä, miten me saamme tämän muutettua?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

16.32 **Mai Kivelä vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen rasismiongelma ei ratkea tyhjillä julistuksilla. Kokoomukselle on tärkeintä ajaa läpi nämä massiiviset leikkaukset ja heikentää työntekijöiden asemaa jopa siinä määrin, että ollaan kerta toisensa jälkeen valmiita antamaan luottamusta rasistiselle toiminnalle ja räikeälle ihmisoi-
keuksien vastaisuudelle. [Ben Zyskowitz: Ja missä on annettu luottamus rasistiselle toiminnalle?] RKP:n osalta on aidosti vaikea ymmärtää, kuinka voi liittoutua yhteen sellaisen tahon kanssa, joka vastustaa vähemmistöjen oikeuksia, sellaisen tahon, joka vastustaa suomenruotsalaisten oikeuksia.

No, missä se raja menee? Lopulta jokainen on vastuussa omasta toiminnastaan, jokainen on vastuussa omasta äänestyskäyttäytymisestään ja siitä, mitä on valmis legitimoimaan. Ongelma on myös hallitusohjelma itsessään. Amnestyn mukaan hallituksen maahanmuuttopolitiikkaa kehystää rakenteellinen rasismi. Ja nämä ongelmat eivät poistu julistuksilla vaan hallitusohjelmaa muuttamalla ja hallituskumppaneita [Puhemies koputtaa] vaihtamalla.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

16.33 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! EU:n perusoikeusviraston selvityksen mukaan ihonväri johtaa Euroopassa häirintään eniten juuri Suomessa. Afrikasta tulevat tuntevat eniten ahdistelua juuri Suomessa. Syrjintää koetaan muun muassa asunnon ja työpaikan hankinnassa ja arkielämässä, kuten täällä kuultiin. Viime aikoina ja etenkin nyt kesällä olen kuullut useamman toteavan, että he haluavat muuttaa pois Suomesta juuri tämän rasistisen ilmapiirin vuoksi. Sanat johtavat myös tekoihin, ja johdon esimerkki antaa luvan muillekin. Sosiaalisen median ja samanmielisten löytäminen vain vahvistaa tätä jakavaa vaikutusta ja tätä koko Suomea jakavaa vaikutusta.

Pääministeri Orpo ja edustaja Marttinen, nimenomaan muutosta me täällä Suomessa tarvitsemme: rasismien kitkemistä ja tämän yhteiskuntaa jakavan ajattelun poistamista. Tällainen syvään jakaantuminen on viime kädessä turvallisuuspoliittinen haaste. [Puhemies koputtaa] Se on kansantalouden haaste.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Malm, olkaa hyvä.

16.34 **Niina Malm sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan ensiksi: Edustaja Andersson täällä kyseli, mitä pitäisi tehdä, mitkä ovat niitä toimenpiteitä. No, esimerkiksi alipalkkauksen kriminalisoiminen, kanneoikeus ammattiliitoille. Jo niillä on suuri merkitys siihen, että voidaan torjua muun muassa työperäistä hyväksikäyttöä.

Mutta sitten tästä itse ohjelmasta: Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja syrjimättömyys. Tällä tiedoksiannolla halutaan edistää näitä asioita, ja uskon tähän ihan aidosti. Toivon, että hallitus noudattaa tätä ajatusta myös omalla toiminnallaan ja edesauttaa sitä, että sosiaalisessa mediassa tämä asia menee myös eteenpäin. Nimittäin erityisesti vihapuhe rehottaa sosiaalisessa mediassa. Siellä nuoret naiset, varsinkin maahanmuuttajataustaiset, kokevat viha-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

puhetta. Siksi haluaisinkin tietää, että sitoutuuhan hallitus siihen, että he eivät halua, että teistä, teidän vaimoistanne, siskoistanne, tyttäristanne tai isoäideistänne puhutaan samalla tavalla.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

16.35 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen jatkanut tässä kuuntelemista. Olen pannut merkille, että kovin moni täällä kutsuu tätä meidän Suomeamme — joka on kuitenkin pohjoismainen hyvinvointivaltio ja demokratia, eräs maailman tasa-arvoisimmista maista, jonka asukkaat toistuvasti ovat onnellisimpia maailmassa — jollain tavalla rasismien pesäksi tässä maailmassa. Tämä on ajatuksena mielestäni hieman ristiriitainen.

Olen myös huolissani siitä, että täällä ei ole esiintynyt puheenvuoroja ollenkaan siitä huolesta, mitä esitin ryhmäpuheessa, että suomalaisia kohtaan suuntautuu väkivallantekoa myös maahanmuuttajien suunnalta. Taas leviää sosiaalisessa mediassa, jota täällä usein on soimattu, videoita, joissa kantaväestöön kuuluvaa hakataan maahanmuuttajajengien toimesta. Eivätkö nämä asiat huolestua teitä siellä vasemmalla puolella ollenkaan? Näihin ei ole kuulunut mitään vastauksia. Ei ole myöskään kuulunut vastausta esittämäni kysymyseen siitä, tuomitsetteko te ja irtisanoudutteko te poliittisesta väkivallasta. [Vasemmalta: Totta kai! — Jussi Saramo: Jo 90 vuotta sitten!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Andersson, Otto, varsågod.

16.36 **Otto Andersson r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uskon, että joka ikinen kansanedustaja tässä salissa irtisanoutuu poliittisesta väkivallasta.

Kansanedustaja Malm, tässä tuli konkreettisia esityksiä, kiitoksia siitä. Tämän työperäisen maahanmuuton hyväksikäytön osalta tässä hallitusohjelmassa on hyvin järeät toimet. Vaikka itse en aina usko, että uudet kriminalisoinnit ovat parasta politiikkaa, niin sekin puoli on tässä hallitusohjelmassa kunnossa.

Tässä ehkä etenkin vasemmistoliiton puolelta on sanottu, että miksi ette muuta hallitusohjelmaa. Viime vaalikaudella Suomi oli poikkeusoloissa ensimmäistä kertaa koko Suomen historiassa. Meillä oli maailmanlaajuinen pandemia, kaikki muistavat sen. Muutettiin silloin hallitusohjelmaa, vaikka olisi varmasti ollut syytäkin? [Jani Mäkelä: Hyvä kysymys!] Ei muutettu.

Ehkä vielä semmoinen asia, että asioilla on aina monta eri kanttia. SDP ja vasemmistoliitto, haluaisin kysyä sitä, miksi aina vastustatte ulkomaisen työvoiman saatavuusharkinnan poistamista. [Puhemies koputtaa] Eikö se olisi loistava keino saada lisää ihmisiä Suomeen?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Piritta, olkaa hyvä.

16.38 **Piritta Rantanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa keskeisintä on se, mitä ajattelua ja minkälainen ihmiskäsitys maamme korkeimmilla päättäjillä on ja minkälaisia arvoja hallitus ja sen ministerit edustavat tänä päivänä. Se on se asia, johon me haluamme vastauksen. Hallituksessa tätä keskustelua on vähätelty ja haluttu jopa kieltää rasismien olemassaoloa. Tiedonanto tuntuu joiltakin osin käsiensuuhjel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

malta, ja niin kuin sanoitte, pääministeri Orpo, sisältö on tärkein, mutta ajattelen niin, että käytäntöön laittaminen on se kaikista tärkein asia. Sanoitte, pääministeri, myös siitä, että haluatte jo päästä edistämään hallitusohjelmassa olevia asioita, ja kerroitte oppositiolle, että meille tulee aikamme, kun voimme sitten hallituksen kaataa. Kysyn nyt, kun lupasitte, että hallitus on sitoutunut tähän ohjelmaan: eroatteko itse, jos tuo lupaus ei pidä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Myönnän nyt vastauspuheenvuoron pääministeri Orpolle, ja sen jälkeen siirrymme puhujalistalle. — Olkaa hyvä, pääministeri Orpo.

16.39 Pääministeri Petteri Orpo: Arvoisa puhemies! Tämän jälkeen, kun toivon, että tämä tiedonanto hyväksytään ja hallituksen työ jatkuu, mennään siihen toimeenpanovaiheeseen. Kuten se oleellinen linjaus on, niin kaikki nämä toimet, niiden ohjaaminen, seuranta ja toteutus, keskitetään pääministerin alaisuuteen valtioneuvoston kansliaan, ja se työ alkaa tästä. Se työ alkaa tästä, ja siinä päästään tekemään todeksi tätä, mikä tässä linjataan, ja minusta se on aivan oleellista.

Mitä tulee tähän, kun edustaja Koskinen kysyi vihapuheesta: Se nousee esille, sitä tuodaan esille. Siihen on kiinnitetty huomiota muistaakseni muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ihmisoikeusvaltuutetun suunnalta — mikä lie oikea termi. Todetaan myöskin se, että me tulemme vuosittain käsittelemään nämä meille annetut huomautukset ja suositukset ja päätetään toimenpiteistä. Tämä on selvä, että se on meidän ohjelmassamme.

Hyvät edustajat! Minä edelleen haluan kiittää tästä keskustelusta ja niin todella toivon, että me ryhdymme yhdessä tekemään töitä tämän eteen. Tämä ei ratkea hallituksen teoilla, ei pääministerin teoilla vaan sillä, mitä me teemme yhdessä. Poliitiikka on politiikkaa, mutta rasmin vastainen työ on jotain, mitä jokaisen ihmisen pitää tehdä.

Jos sitä rasmin määritelmää vielä miettii, niin voihan siitä käydä akateemista keskustelua, mutta eiköhän se kuitenkin ole niin, että jos sydämessään ajattelee, että jokainen ihminen on samanarvoinen riippumatta siitä, mistä hän tulee, miltä hän näyttää, kuuluuko hän vähemmistöön vai ei, niin jos jokainen on samanarvoinen mutta jos tästä poikkeaa, se on rasismia.

Kyse on siis siitä, miten kohtelee lähimmäistä ihmistä, miten toimii arkipäivässä, on sitten lainsäätäjä tai vaikkapa harrastustoiminnassa mukana. Tämä on se viesti, että jos me näytämme mallia yhteiskunnalle, miten toimia, niin sillä on vaikutusta myöskin sinne verkkoon, sosiaaliseen mediaan, niihin keskusteluihin, mitä siellä käydään. Tämän voisi laajentaa siihen, että meidän täytyy myöskin nuorten kanssa sen esimerkin lisäksi puuttua niihin tilanteisiin, missä me nähdään, että nuoret esimerkiksi toinen toisiaan kohtaan käyttävät vihapuhetta tai väkivaltaa — tai ”järjestelmällisesti kiusaavat” on ehkä oikea termi — niihin on pakko puuttua, aikuisten pitää näyttää mallia.

Meillä on siis paljon tehtävää tässä yhteiskunnassa, ja tämä keskustelu on ollut tärkeä ja välttämätön. Minä todella toivon, että tässä on riittävä vastaus eduskunnalle ja luotto siihen, että me teemme näiden asioiden eteen ja hallitus sitoutuu niin tähän ohjelmaan kuin hallitusohjelmaan ja aikoo panna sitä toimeen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Wallinheimo, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

16.42 **Sinuhe Wallinheimo kok:** Arvoisa puhemies! Urheilussa oppii sen, että tieto, taito ja tahto merkitsevät eniten eikä se, mistä urheilijan, siis ihmisen, vanhemmat ovat kotoisin. Usein sillä tahdolla päästään pisimmälle, kuten lukemattomat urheilutarinat kertovat.

Tarvitseeko suomalaisen yhteiskunnan tässä mielessä erota urheilusta? Ei mielestäni. Jos tahdomme, voimme myös tehdä — ja mehän teemme. Puhumme nyt rasismista juuria myöten, ja hyvä niin. On tärkeää, että kokemukset ja havainnot rasismista ja syrjinnästä nousevat eduskuntakeskusteluun. Vain näin saamme aikaan muutosta. Suomalaisessakin yhteiskunnassa on syrjiviä asenteita ja rakenteita, joita pitää muuttaa. Rasismi ei Suomessa eikä muuallakaan ole uusi ilmiö, eikä se tule Suomessakaan ratkeamaan yhden hallituksen toimilla. Tiedonanto on vahva viesti siitä, että hallitus suhtautuu rasismiin vakavasti ja on sitoutunut työhön sen torjumiseksi.

Tiedonanto nojaa hallitusohjelmaan ja edellisten hallitusten tekemään työhön. Se antaa selkänöjää tulevienkin hallitusten työlle. Tiedonanto ei yksin ratkaise rasismia tai syrjinnän ongelmia, eikä asia ratkeaa edes yhdellä hallituskaudella. Tämä hallitus tekee työtä, jota seuraavat hallitukset voivat sitten jatkaa. Tiedonannon 13 sivulla hallitus tuo esille omat toimenpiteensä, joilla tätä muutosta kohti parempaa Suomea tullaan edistämään. Yhdenvertaisuus, syrjimättömyys ja rasismien poistaminen vaativat toimia tänään, huomenna ja ylihuomenna ja todennäköisesti vielä vuosia ja vuosikymmeniä senkin jälkeen. Siksi kärjistämisen ja vastakkainasettelun sijaan on etsittävä yhteistä suuntaa.

Nyt esiteltyjen toimenpiteiden vaikutukset tulevat näkymään ihmisten arkipäivässä eri tavoilla riippuen heidän taustastaan. Toimenpiteitä tehdään niin koulutusjärjestelmässä, työelämässä kuin urheilussa. Mukana tiedonannossa on myös hallitusohjelman ulkopuolelta uusia toimia, kuten vuosittainen pyöreän pöydän keskustelu pääministerin johdolla. Muita näkyviä toimenpiteitä on muun muassa se, että pääministerin alaisuuteen valtioneuvoston kansliaan kootaan syrjinnänvastaista osaamista. Myös kansalaisjärjestöstrategia ja sen toimeenpanosuunnitelma ovat uusia avauksia, ja hyvä niin. Toimenpiteiden toteuttamista seurataan aktiivisesti myös samoilla menetelmillä kuin hallitusohjelman päätösten edistymistä.

Tiedonannossa ja hallitusohjelmassa linjattujen toimenpiteiden tavoite on Suomi, jossa jokainen voi elää turvassa ja hyväksyttynä. Ja kuten toimenpiteiden laajuus kertoo, hallitus tiedostaa, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koskettavat kaikkia elämän osa-alueita. Suomi on pitkään ollut tasa-arvon ja syrjimättömyyden edelläkävijämaa, ja olemme sitä jatkossakin. Suomi pyrkii aina parempaan, sillä töitä on vielä jäljellä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Sebastian, olkaa hyvä.

16.45 **Sebastian Tynkkynen ps:** Arvoisa puhemies! On helpottavaa, että tämän kesän surullinen saaga saadaan vihdoinkin päätökseen. Natsit ovat huutaneet Twitterissä, kuinka Suomessa ei ole ollenkaan rasismia, ja äärivasemmisto puolestaan on pyrkinyt maalaamaan kuvan, kuinka me emme olisi ollenkaan hyvä maa maahanmuuttajille. Ja onpa jopa ministereidemme päitä vaadittu leikattaviksi.

Allekirjoitan sen ajatuksen, että meillä varmasti Suomessa oli tarve isommalle rasimikeskustelulle, sillä sellaista ei isossa mittakaavassa ole tullut käytyä koko yhteiskunnan läpäisevästi. Samaan aikaan Suomessa maahanmuuttajataustaisten lähimmäistemme osuus on kasvanut nopeasti, ja moni ei ole päivittänyt lapsuudestaan saamiaan eväitä. Siitä ei ole kuin muutama kymmenen vuotta, kun Suomi oli siinä määrin homogeeninen yhteiskunta,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

että aapisessa tummaihoisen ihminen edusti vierautta ja häntä kutsuttiin sanalla, joka tänä päivänä käytettäessä osoittaa suurta piittaamattomuutta. Ikäluokka toisensa perään kasvoi samojen mielikuvien parissa. Sittenmin Suomi on muuttoliikkeen kautta muuttunut niin, että meillä on jo kolmannen sukupolven maahanmuuttajataustaisia lapsia, joiden vanhemmatkin ovat syntyneet Suomeen. On epäreilua ajatella, että he eivät olisi suomalaisia. Samassa tilanteessa varmasti jokainen meistä toivoisi, ettei meitä pidettäisi jotenkin vaillinaisesti suomalaisina, sillä eihän meillä silloin aidosti ole kokemusta muuhun maahan kasvamisesta kuin Suomeen.

Mutta tapa, jolla tämä suuri rasismikeskustelu on käyty, ei kerää pisteitä. Rasismin ja perussuomalaisten välille on väkisin piirretty yhtäsuuruusmerkkiä, ja sen jälkeen jokainen oman elämänsä hyvesankari on potkinut yhtä... [Mikrofoni sulkeutuu] — Nyt meni mikki. Yksi... kaksi...

Puhemies Jussi Halla-aho: Nyt toimii taas.

Jes. — Niin, rasismin ja perussuomalaisten välille on väkisin piirretty yhtäsuuruusmerkkiä. Sen jälkeen jokainen oman elämänsä hyvesankari on potkinut yhtä aikaa palloja yhteen maaliin niin, että puolustautuminen on oikeasti ottanut voimille. Samaan aikaan kaikkia koskevat pelisäännöt on paremmiston kesken muutettu yhdelle joukkueelle. Nimittäin perussuomalaisten osalta nykyisyyttä ei määritä se, miten toimit nyt, vaan se, miten olet toiminut 15 vuotta sitten. Irtisanoutumista ja anteeksipyyttämistä ei enää lasketa, eikä tiedonannon teoillakaan ole enää merkitystä, vaikka ne menisivät pidemmälle kuin mitä paremmisto on itse aikaisemmin ollut valmis edistämään. Sen sijaan esimerkiksi SDP:n uuden puheenjohtajan natsiheilausbileet ja poseeraukset natsiviittauksen edessä ohitetaan olankohautuksella, kuten myös ohitetaan saman puolueen kansanedustajan juutalais- ja homovastaiset puheet. Vanhojen kaivelulla on peruuttamatonta merkitystä, jos kyseessä on perussuomalainen, mutta ei esimerkiksi silloin, kun SDP valitsee puoluesihteerä. Mutta tällaisessa mielipuolisessa toimintaympäristössä me elämme.

Hyvät edustajat, onkin tärkeää päättää, toimimmeko oikeasti yhdenvertaisesti, tasa-arvoisesti ja syrjimättömästi kaikkia kohtaan — ovatko pelisäännöt kaikille samat. Paremmistosta kerrotaan, kuinka maahanmuuttopolitiikasta voi käydä keskustelua myös asiallisesti, ja kun me asiallisesti esitämme ne pohjoismaiset kriteerit, joita muuttoliikkeessä pitäisi olla, kyseessä onkin jo maahanmuuttajavihamielinen hallitus. Kyllä osaakin turhauttaa tällainen. Mutta me emme luovuta. Me tiedämme, että se tiukentava työ, jota teemme, vähentää oikeasti eniten rasismia. Rasismia yhteiskunnassa nimittäin eniten lisää se, jos yksittäiset maahanmuuttajat joutuvat viiteryhmänsä toisten jäsenten tekojen vuoksi epäedulliseen valoon. Ei meidän tule pelätä puhua siitä, mitä hirveyksiä tapahtui Oulussa ja muualla Suomessa sen jälkeen, kun Suomeen tuli 32 000 siirtolaista vuosina 2015 ja 2016. Ei meidän tule katsoa vierestä, kun Suomeen syntyy ensimmäisiä segregoituneita gettoja ja maahanmuuttajataustaiset katujengit nöyryyttävät, varastavat ja pahoinpitelevät julmasti hyvinkin pieniä lapsia. Meidän tulee tehdä toimia, jotta niin suomalaiset kuin maahanmuuttajat itse hyötyvät turvallisemmasta yhteiskunnasta ja siitä, että jokaisella on velvollisuus kantaa kortta yhteiseen kekkoon. Tämän eteen hallitus tulee tekemään työtä, ja se ei ole rasismia. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

16.51 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Olemme viimein päässeet käsittelemään tätä tiedonantoa, joka on pitkälti seurausta hallituksessa olevista ongelmista tunnistaa rasismi ja puuttua siihen. Emme päässeet kesällä keskustelemaan tilanteesta, vaikka teimme puhemiehelle pyynnön istuntotauon keskeyttämisestä poikkeuksellisesti kaikkien oppositiopuolueiden kesken. Onneksi keskustelun aika on nyt koittanut. Täällä eräät tuntuvat nyt tänään kuitenkin haluavan puhua mieluummin ihan mistä tahansa muusta kuin siitä, mistä meidät on tänään tänne kutsuttu puhumaan, eli hallituksen suhtautumisesta rasismiin ja yhdenvertaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Tiedonannossa esitellyt toimenpiteet ovat tarpeellisia. On mielestäni hienoa, että pääministerin alaisuuteen valtioneuvoston kansliaan kootaan syrjinnän vastaista osaamista. Myös tietopohjan vahvistaminen on tärkeää, jotta voitaisiin huolehtia esimerkiksi siitä, että rasismiin ja syrjintään pystytään puuttumaan mahdollisimman tehokkaasti. Työperäiseen hyväksikäyttöön puuttumista pitää tehostaa. Onkin siis kannatettavaa, että tiedonannossa nostetaan esille toimet työperäisen hyväksikäytön rangaistusten kiristämiseksi ja valvonnan tehostamiseksi.

Ärade talman! Regeringen har dock målat upp en bild av meddelandet som om det vore heltäckande och historiskt. Även om åtgärderna i meddelandet i sig är bra, är de i förhållande till den betydelse och det samhällseliga behov som har tillskrivits meddelandet ganska begränsade och generella.

Arvoisa puhemies! Huomionarvoisinta tässä tiedonannossa on kuitenkin se, minkä takia se on tehty. Sitä ei ole tehty siksi, että hallitus olisi jo hallitusohjelmaa tehdessään tunnistanut yhteiskunnassamme esiintyvän rasismin ja syrjinnän. Sitä ei tehty sen takia, että hallitus olisi päättäväisesti valinnut puuttua näihin viheliäisiin ongelmiin ja vaatinut toimenpiteitä jo hallituskauden alkutaipaleella.

Arvoisa puhemies! Hallitus teki tiedonannon siksi, että se halusi paikata omia välejänsä, koska ilman välien paikkaamista hallituksen yhteinen tie ei olisi jatkunut. Se on tämän tiedonannon yksi suurimpia ongelmia. Pelkkä paperi ei riitä, vaan hallituksen on käytännössä osoitettava, että rasismia ei hyväksytä hallituspuolueiden piirissä ja siitä irtisanoudutaan suoraselkäisesti. Tämä on tehtävä ilman venkoilua ja ilman sanojen pehmentämisyriytyksiä muilla foorumeilla. Valitettavasti sitä ennen hallituksen toimintaan rasismin vastustamisessa ei voi luottaa. [Krista Kiuru: Näin on!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Saarikko, olkaa hyvä.

16.55 **Annika Saarikko kesk:** Arvoisa puhemies! Monivaiheinen debatti, josta haluaisin kuitenkin ajatella, että meillä on sama pyrkimys turvallisesta, syrjinnästä vapaasta Suomesta. On muutama asia, arvoisa puhemies, joita haluan täydentää vielä erillisessä puheenvuorossa. Ne liittyvät sekä tilanteeseen, joka hallituksen ympärille on muodostunut, että tähän itse oleellisimpaan: rasismin vastaiseen tiedonantoon.

Aloitan kuitenkin sillä, että minua jää mietityttämään ja ihmetyttämään, miksi tässä keskustelussa koko eduskuntasalin läsnä ollessa ne ministerit, joihin epäluottamusta kohdistettiin, eivät käyttäneet puheenvuoroja. [Krista Kiuru: Näin on, erikoista!] Se olisi ollut paikallaan ja olisi ollut omiaan vahvistamaan luottamusta siihen, että mitä on kirjoitettu, sitä on tarkoitettu. Minusta lähtökohtana tässä salissa toimimisessa ja ihmisten asioiden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

hoitamisessa pitää olla pyrkimys siihen, että ensimmäinen ajatus on luottaa, ei epäillä luottamusta. Ja kun olette kirjoittaneet, että irtisanoudutte rasismien vastaisesta toiminnasta ja koko kesä on käyty keskustelua teidän kirjoitustenne ympäriltä, niin kysyn, uskokaa tai älkää, vilpittömästi: miksi te ette täällä tänään voineet käyttää puheenvuoroja? Se ei vielä ole myöhäistä.

Olisi tärkeää kuulla, niin kuin jo aikaisemmin puheenvuorossani totesin, mitä tapahtuu tämän jälkeen, mitä tapahtuu eduskuntaryhmissä, ei vain hallituksessa, minkälaista Suomea tästä oikeasti yhdessä ryhdytään rakentamaan. Minun oma kokemukseni keskeltä tulevan puolueen edustajana on, että edellytykset yhteisymmärrykselle eivät ole kovin vahvoja tässä salissa. Täällä on myös sotkettu keskusteluun hallitusohjelman selkeästi poliittisia linjavalintoja, joita en nimittäisi rasistisiksi ratkaisuksiksi, vaan poliittisiksi arvovalinnoiksi, jotka ovat kunkin hallituksen oikeus. Ja sitä ei pitäisi sotkea tähän vakavimpaan asiaan, joka on selkeästi muodostunut epäselvyys siitä, minkälaiselta arvopohjalta politiikkaa halutaan toteuttaa suhteessa jakamattomaan ihmisarvoon ja syrjinnänvastaisuuteen.

Paljon olen pohtinut myös sitä, kun sosiaalisessa mediassa on helppo sanoa toisista tai pikemminkin, vielä enemmän, sellaisista, joita ei oikeasti edes tunne, ihan mitä vaan, [Sebastian Tynkkynen: Niin, niin kuin sinä täällä salissa!] ja sitä, mitä me ajattelemme toinen toisistamme tässä salissa ja kuinka keskustelemme. [Sebastian Tynkkynen: Tekopyhää puhetta!] — Edustaja Tynkkynen, te kuvaillette näkemystäni tekopyhäksi. Minusta, rohkenen sanoa, puheenvuoroni ei ole sellainen. Minulla on oikeus edustajana, joka pohtii ministerien luottamuksen äänestämistä, puolueesta, joka on todennut, että me haluamme ajatella, että hallitus on toimintakykyinen ja että se tekee riittävän hyvän tiedonannon — joka on minusta hyvä — perusteltua kysyä silloin puheenvuoroa ministereiltä, joihin muut ovat epäluottamuksen kohdistaneet.

Arvoisa puhemies! Sitten vielä tästä itse tiedonannosta. Nostan siitä muutaman erittäin hyvän asian esiin. Ensimmäinen on maahanmuuttajalasten ja -nuorten asema, esimerkiksi osallistumisasteen lisääminen varhaiskasvatukseen, joka auttaa koko perhettä kotoutumisessa ja kielen oppimisessa. Ajattelen, että linjaus tasa-arvorahoituksen määrärahan vakinaistamisesta on erittäin hyvä varhaiskasvatuksen arjessa. Pidän hyvänä myös kirjausta, joka liittyy harrastamisen mahdollisuuksiin. Viime hallitus laati harrastamisen Suomen mallin, jokaiselle lapselle ja nuorelle oikeuden harrastaa. On erinomaisen hyvä, että tässä vielä tähdennetään, että vammaisten, maahanmuuttajataustaisten tai muihin vähemmistöihin kuuluvien lasten asemaa harrastamisen — liikkumisen, urheilun ja muun harrastamisen — yhteydessä erikseen painotetaan. Kolmanneksi nostan esiin työperäisen maahanmuuton, joka on Suomelle välttämättömyys. Ja ihmiset eivät ole vain työntekijöitä. He ovat tänne muuttavia ihmisiä, joiden kotoutuminen ja asema yhteiskunnassa on kiinnostava ja tärkeä asia myös meille ja Suomen tulevaisuudelle lieveilmiöitä välttääksemme mutta myös siksi, että työnantajien suuntaan katsotaan ja todetaan selkeät sanktiot ja valvonnan lisääminen.

Haluan kuitenkin, puhemies, ajatella tämänkin — hyvin repivän ja vaikean — keskustelun jälkeen, että ehkä tämä rakentaa Suomea. Jotenkin se on saanut meidät miettimään, mitä rasismi todella tarkoittaa. Kaikki ovat voineet ymmärtää, että se on jokapäiväinen ilmiö. Ehkä tästä alkaa eheys, mutta se ei synny itsestään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Täällä ministeri Purra pyysi puheenvuoroa. Hän voi saada sen nyt. — Olkaa hyvä. Yksi tai kaksi minuuttia, kumman nyt haluattekin.

17.00 **Valtiovarainministeri Riikka Purra** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jo huomattavasti ennen tätä eduskuntakeskustelua opposition riveistä on kerrottu, että ministereille Purra ja Rydman tullaan esittämään epäluottamusta. Vastaavasti oppositiosta on kerrottu paljon ennen tämän tiedonannon julkaisua, että täällä ei ole luottamusta hallitukseen. Samaan aikaan me — sekä minä että hallitus laajemmin — olemme korostaneet näitä asioita, koko kesän. Jo heinäkuussa me olemme lähettäneet tiedotteen, me olemme tehneet julkilausuman, me olemme pitäneet tiedotustilaisuuden, jossa me olemme korostaneet näitä asioita. Olen esittänyt siinä anteeksipyyntöni, ja me olemme kaikki irtisanoutuneet rasismista jo tässä meidän tiedotteessamme ja tässä tiedotustilaisuudessa.

Mutta sen sijaan se keskustelu, minkä tiesin tänään täällä salissa käytävän esimerkiksi koskien hallitusohjelmaa, siinä väitettyjä rasistisia ja muukalaisvihamielisiä tai oikeistolaisia vääriä ajatuksia, ei tullut minulle yllätyksenä, ja koin, että minun ei tarvitse tähän keskusteluun osallistua. Sen sijaan oma sitoutumiseni tähän koko hallituksen yhteiseen tiedonantoon ja meidän eduskuntaryhmän sitoutuminen tähän tiedonantoon on aivan selvää. [Sebastian Tynkkynen: Näin juuri!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten mennään takaisin puhujalistaan. — Edustaja Virta, olkaa hyvä.

17.02 **Sofia Virta vihr:** Arvoisa puhemies! Kiitos hallitukselle tästä tiedoksiannosta, kiitos pääministerille arvokkaista puheenvuoroista ja kiitos rohkeudesta monille heistä, jotka ovat tuoneet omiakin kokemuksiaan, henkilökohtaisia tai hyvin läheisiä, kipeitä kokemuksia aiheen tiimoilta.

Kuten pääministeri Orpo on todennut, ei tämä yksi tiedonanto maailmaa muuta, mutta se on alku. Ongelma vain on, että on kovin vaikea luottaa siihen, että tästä alusta todella seuraisi se muutos, jonka myötä jokainen suomalainen voisi luottaa siihen, että jokaiselle tässä salissa istuvalle päättäjälle jokainen lapsi ja nuori olisi samanarvoinen ihonväristään riippumatta. Huoleni on, että nyt ei näin ole, ja rehellisesti sanottuna tietyt puheenvuorot, joita olemme tänään tältä reunalta kuulleet, [Puhuja viittaa oikealle] eivät ole tätä vahvistaneet.

Uskon ja tiedän, että moni hallituspuolueiden edustaja aidosti ajattelee, että minkäänlaiselle rasismille ei ole tilaa. Uskon ja luotan, että erittäin moni hallituspuolueiden edustaja ja myös ministeri pitää jokaista lasta täysin samanarvoisena riippumatta ihonväristä tai mistään muusta henkilökohtaisesta tekijästä. Mutta ne puheenvuorot, joita olemme tänään täällä kuulleet perussuomalaisten riveistä: todella ihmettelen, jos kaikki kokoomuslaiset, kaikki RKP:läiset voivat todeta, että ne ovat olleet sen linjan mukaisia, joita tämä hallitus lupaa edustaa.

Se nimittäin näkyy tavassa, miten tietyistä ihmisryhmistä keskustellaan. Se näkyy politiikassa, miten tätä hallitusohjelmaa suhteessa maahanmuuttajiin toteutetaan. Ja kyllä se näkyy tavassa, jolla kesän aikana koko tätä kohua on sanoitettu vain median tarkoituksenhakuisesti ajojahdiksi ja pyrkimykseksi mustamaalata yksi hallituksen puolueista. Ei tästä ole kyse. [Sanna Antikainen: Kyllä on, kyllä on!] Ei ole kyse ajojahdistista. — Juuri kuolim-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

me, että perussuomalaisten mielestä tästä on kyse. Onko näin, pääministeri Orpo? Onko tämän hallituksen mielestä tässä kaikessa kyse ajolahdistusta? Ei riitä, että ministerit sitoutuvat, vaan eduskuntaryhmien, hallitusryhmien, tulisi sitoutua samaan linjaan.

Kuten sanoin, tämä tiedoksi on tärkeä, ja kuten sanoin, uskon, että moni teistä on siihen aidosti sitoutunut. Ja olen aikaisemmin tänään täällä jo todennut, että kyllä me opposition edustajat haluaisimme aidosti voida luottaa siihen, että kaikille rasismien torjunta on yhteinen asia. Kyllä me haluaisimme enemmän kirittää hallitusta vaikka sen talouspolitiikasta, työllisyyskysymyksistä tai vaikka koulutuskysymyksistä kuin siitä, onko jokaisella ihmisellä tässä maassa jakamaton ihmisarvo.

Tämä tiedoksi ei riitä paikkaamaan sitä vahinkoa, joka on osittain jo ehtinyt tapahtumaan ja jonka paikkaamistarpeesta tuntuu hallituksen sisällä olevan erilaisia näkemyksiä. Oikeusministeri totesi tänään tässä salissa, että hallitus pyrkii vaikuttamaan siihen, että esimerkiksi kouluissa tuetaan lapsia opettelemaan parempia keskustelutaitoja. Itsekin opettajana lasten kanssa työskennelleenä tiedän, että tämä on todella tärkeä tavoite, mutta ongelma ei ole nyt lapsissa. Se on aikuisissa, se on päättäjissä ja päättäjien tavassa puhua — siinä on se ongelma. Ei hukata nyt sitä fokusta, vaan keskitytään siihen yhteiseen maaliin, että tässä maassa ei hyväksytä minkäänlaista rasismia.

Kysyin tänään jo aikaisemmin, että ovathan hallitus ja kaikki sen jäsenet aidosti pysähtyneet pohtimaan, mistä kumpua tietyn hallituspuolueen, perussuomalaisten, tarve tehdä nämä kaikki kiristykset maahanmuuttopolitiikkaan. Maahanmuuttopolitiikasta pitää voida keskustella, siitä on erilaisia näkemyksiä, mutta kuka asiantuntija hallitusneuvotteluissa on esimerkiksi vastustanut työperäisen maahanmuuton vauhdittamista? Kuka asiantuntija on kehottanut, että kannattaa vaikka näitä perheenyhdistämisä vaikeuttaa? Toivon, että te pohditte, että eihän tässä takana ole minkäänlaista erilaisuuden pelkoa, minkäänlaista rasisestisesti sävytynyttä ajattelumaailmaa. Luotan, että pääministeri tekee tämän arvion, koska nyt se ei siltä näytä.

Kysyin täällä aikaisemmin, että tekehän hallitus lapsivaikutusten arvioinnit, yhteisvaikutusten arvioinnit ja vetäytyhän se pois niistä päätöksistä, jos siellä käy ilmi jotain sellaista, mikä on tämän tiedoksiannon vastaista. Jos siellä näkyy, että itse asiassa maahanmuuttajataustaisten lasten asema heikkenee tai eriarvoistuu, niin silloinhan tämä hallitus on nyt lupautunut, että se vetäytyy sellaisista päätöksistä, ja me tulemme oppositiosta odottamaan, että nämä esitykset tulevat. Me tulemme istumaan ne valiokunnan kokoukset ja kirittämään, sparraamaan, kysymään, onko tämä aidosti yhteiskunta, jossa jokainen lapsi, jokainen aikuinen, on täysin yhdenvertaisessa asemassa. Todella toivon, että tähän hallitus sitoutuu, mutta valitettavasti luottamusta siihen ei vielä ole voitu ansaita. Vaikka edelleen olen pahoillani joidenkin hallituspuolueiden edustajien puolesta ja uskon, että teistä moni on vilpitön, niin toivoisin sitä toki jokaiselta hallituspuolueiden edustajalta ja ryhmäpuheelta, joita tässä salissa aiheesta kuullaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Sitten edustaja Saramo.

17.07 Jussi Saramo vas: Arvoisa rouva puhemies! Kokoomus on tänään todistellut, kuinka koko hallitus on sitoutunut rasismien vastustamiseen, myös perussuomalaiset, ja mitä tekevät perussuomalaiset? Ryhmän puheenjohtaja juuri tässä käytti puheenvuoronsa siihen, kuinka maahanmuuttajat tekevät väkivaltaa kantaväestöä kohtaan. [Jani Mäkelä: Teitkö se ei huolestuta?] Edustaja Tynkkynen jatkoi samalla teemalla. Ryhmän puheenjohtaja to-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

tesi viimeksi tänään, että ei tämä tiedonanto muuta mitään. Vaikuttaa siltä, että sosiaalisen median kaksoisviestintä on tullut tähän taloon: täältä pääministeri sanoo yhtä, salissa puhutaan toista, ja kaikkien mielestä se on aivan ok. Erikoinen hallitus.

Arvoisa puhemies! Yhä useampi törmää arjessaan syrjintään ja rasismiin, jota enemmistö ihmisistä ei välttämättä huomaa. Itsekin olen saanut viestejä sähköpostiini, että en minä ole sitä rasismia nähnyt. Mutta kun sukunimi on Virtanen, ihonväri on vaalea eikä usein käy paikoissa, joissa erilaiset ihmiset kohtaavat, on ihan varmasti niin, että ei silloin välttämättä tiedä, kuinka ahdistava yhteiskuntamme voi pahimmillaan olla isolle osalle sen jäseniä. Itsekin olen useamman kerran todistanut esimerkiksi pääkaupunkiseudun julkisessa liikenteessä tilanteita, jollaisia kenenkään ei pitäisi joutua kohtaamaan. Jopa lapset joutuvat kuuntelemaan huutelua siitä, kuinka he ovat vääränlaisia.

Oman pahoinvoinnin purkamista sivullisiin on alettu pitää hyväksyttävämpänä, kun rasismia lietsotaan ja tehdään hyväksyttäväksi täältä eduskunnasta asti, oman poliittisen edun ja äänenkalastelun takia. Samat ihmiset, jotka ovat tehneet kaikkensa, ettei Suomeen olisi helppo kotoutua, leimaavat kokonaisia ihmisryhmiä yksilöiden näköalattomuuden ja osattomuuden seurausten takia. Totta kai me olemme huolissamme — kun täältä nyt huudellaan, että ettekö te ole huolissanne väkivallasta. Totta kai me olemme huolissamme kaikenlaisesta väkivallasta, mutta juuri se, että leimataan tietyt ihmiset vääränlaisiksi, leimataan tietyt ihmiset rikollisiksi tai väkivaltaisiksi, on juuri sen rasismin ytimessä, edustaja Mäkelä.

Arvoisa rouva puhemies! Meillä kaikilla on vastuu omasta toiminnastamme. Rakennameko suomalaista yhteiskuntaa paremmaksi, vai hajotammeko ja revimmekö sitä identiteettipoliittisen äänenkalastelun vuoksi? Tietysti myös hallituksen konkreettiset toimet — ei tietenkään joku yksittäinen toimi sinänsä ole suoraan rasismia, mutta kyllä se on eriarvoistamista ja se on rakenteellista rasismia, kuten Amnesty on tämän hallituksen ohjelman kirjauksista todennut.

Hallituspuolueista on todisteltu tämän tiedonannon historiallisuutta, ja on kyllä historiallista, että hallituksen on erikseen todistettava kunnioittavansa perustuslakia. Irvokkaalta on tuntunut kuulla, miten raskasta ja vaikeaa tämän tiedonannon valmistelu oli — ja miksi ihmeessä sitoutuminen yhdenvertaisuuteen on niin vaikeaa?

Siteeraan siis uudestaan nykyistä pääministeri Orpoa, jonka mielestä Timo Soinin jälkeisten perussuomalaisten edustama arvomaailma esti hallitusvaltaan pääsemisen vielä joitain vuosia sitten:

”Jos muuten jonkun tekee vielä mieli kysyä, mikä se arvomaailma on, kannattaa käydä katsomassa, mitä Hommaforumilla ihmisistä kirjoitetaan juuri tälläkin hetkellä tai millaista palautetta perussuomalaisista lähteneet ei-halla-aholaiset kansanedustajat ovat viimeisen viikon aikana saaneet. Ministeri Sampo Terho julkaisikin osan tästä palautteesta. Sosiaalisessa mediassa huudetaan kuolemaa peppureille, uhataan väkivallalla näitä kansanedustajia ja heidän perheitään.

Se ei ole oikea tapa kohdata toinen ihminen. Se ei ole sivistynyt tapa kohdata lähimmäinen. Eikä se ole kokoomukselle hyväksyttävä tapa osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Sellaiselle puheelle, sellaiselle ajatusmaailmalle ei voi olla sijaa siellä, missä päätetään isänmaan ja suomalaisten asioista. Ei ainakaan kokoomuksen hyväksynnällä. Tämän hulan tehdä aivan totaalisen selväksi.”

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Mutta tämän keskustelun te olette ottaneet nyt hallitukseen mukaan, ja me olemme tänään täällä nähneet, että ei siitä olla valmiita irtisanoutumaan. Mikään ei ole muuttunut. Siksi täällä nostetaan nyt, että kaivellaan yksittäisiä vanhoja lauseita, kun kyse on koko sen politiikan pohjasta, mille on rakennettu tänne eduskuntaan tulo ja kampanjointi. [Miko Bergbom: No ei ole!] Mutta me olemme nähneet, että sijoittajien verottomat tulot ja suurituloisimpien veronalennukset olivat kokoomukselle tätä tärkeämpiä, ja ne ovat perussuomalaisille myös selvästi kannattamisen arvoisia asioita, kunhan oma linja maahanmuuttajien kiusaamisessa on saatu läpi.

Arvoisa puhemies! Oli tarkoitus puhua siitä, miten hallitusohjelmassa on lisää tätä rakenteellista rasismia. Mutta ajanpuutteen vuoksi totean vielä tähän loppuun, kuinka yhteiskunta on kokonaisuus ja oikeistohallitus vie sitä laajasti jokaisella politiikan loholla kohti eriarvoisuutta, vahvimman oikeutta ja syrjintää. Tätä me vasemmistossa emme voi hyväksyä, minkä takia vastuullisin teko on rakentaa uusi hallitus kestävän ohjelman pohjalle, ja kokonaan uusi hallitus. Sen takia kannatan tehtyjä epäluottamusesityksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Biaudet.

17.13 **Eva Biaudet r:** Arvoisa puhemies! Olen iloinen, että voin sanoa näin.

Nyt on tosi kyseessä. Millaista maata me rakennamme, ja kenelle me sitä teemme? Monien ihmisten luottamus politiikkaan on horjunut viime kuukausien aikana. Kysytään, onko hallitus riittävästi sitoutunut perustuslakiin, kansainvälisiin sopimuksiin ja ihmisoikeussopimuksiin sekä rasismien vastaiseen työhön. Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä on siksi aivan välttämätön. Tiedonanto on tärkeä sitoumus pääministeriltä edistää ja jatkaa rasismien vastaista työtä. Pidän myös erityisen tärkeänä tulevaa toimenpideohjelmaa, jonka uskottavuus rakentuu konkreettisille ja määrätietoisille toimille ja niiden rahoitukselle.

Ärade talman! Jag oroar mig allvarligt för att tonen mellan människor blivit råare och även aggressiv och åsikter som tidigare undångömdes på nätforum presenteras i dag i dagsljus. Avsiktlig rasism spelar på rädslor och osäkerhet, skapar motsättningar och utanförskap samt bygger på våld och dehumanisering. Rasismen nedmonterar samhällets trygghet och undergräver demokratins och rättsstatens grunder. Jag säger det inte lätt, men mycket står på spel.

Det är inte tillräckligt att regeringens meddelande nu lyckas övertyga oss själva. Avgörande för trovärdigheten är hur trovärdiga vi är i deras ögon som drabbas av rasism, diskriminering, hatprat och hets i vardagen. Avgörande för trovärdigheten är hur lockande vårt land är för nyinflyttade eller företag som funderar på att investera här.

Vi bekämpar inte rasism endast med lagstiftning. En bred samhällsdiskussion är helt nödvändig, för faktum är att det inte finns en snabb fix. Vi behöver alla tillsammans och var och en skilt för sig välja rätt och visa var vi står, varje dag. Det gäller varje politiskt beslut och varje tweet. Det handlar om strukturer, arbetslivet och skolan. Vi behöver utbilda oss om rasism och diskriminering för att kunna tackla och stoppa dem i stunden. Det handlar om hårdt Finland vi vill ha.

Arvoisa puhemies! Meidän päättäjien vastuulla on nyt näyttää johtajuutta ja reagoida, kun kohtaamme ennakkoluuloja ja syrjintää etnisiä ryhmiä ja muita vähemmistöjä kohtaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Meidän on aktiivisesti rakennettava luottamusta ja hyviä suhteita eri väestöryhmien välillä, koska nyt on aika kantaa vastuuta. Meidän on pysäytettävä vihan ja rasististen asenteiden kehitys. Nyt on aika kantaa vastuuta avoimen ja osallistavan yhteiskunnan puolesta, jossa ihmiset voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja voivat toteuttaa tavoitteitaan taustastaan, uskonnostaan, etnisyydestään tai muusta ominaisuudestaan riippumatta. Nyt on myös aika kantaa vastuuta poliittisesta keskustelukulttuurista, jossa ei hyväksytä rasismia tai vihapuhetta.

Regeringens meddelande är ett första steg för att återskapa förtroendet. Detta är en bra början. Men bara genom systematiskt, målmedvetet arbete kan vi återvinna tilliten till samhället och till varandra. Det är ett skört bygge trots att vi länge föreställt oss att det okränkbara människovärdet är en orubblig grundsten i vårt samhälle, för förtroendet kan raseras snabbt och kräver betydligt mera arbete för att byggas upp igen. Och precis som statsministern sade behövs vi alla i detta arbete. Vi behöver förkovra vår känslighet för tidiga signaler på brister och hot mot våra grundvärderingar. Varje person i Finland behöver kunna känna sig trygg, säker och respekterad för just den hen är. Vi kan inte ge tystnaden i arv till våra barn. Jag kan inte ge tystnaden i arv till mina barn.

Rasismista puhuminen on itsessään tärkeää. Emme voi antaa hiljaisuutta perinnöksi lapsillemme.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja seuraavaksi edustaja Östman.

17.18 **Peter Östman kd:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Räsänen tavoin tuen hallituksen tiedonantoa ja pidän sitä tasapainoisena kannanottona kaikkien ihmisten yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa.

Iloitsen myös siitä, että KD-ryhmämme pitkäaikainen tavoite torjua antisemitismia nyt toteutuu. Jo vuonna 2014 jätin kirjallisen kysymyksen eduskunnan puhemiehelle holokaustin kiistämisen tekemisestä laittomaksi Suomen lainsäädännössä. Holokaustin kiistäminen oli silloin kielletty 13 itsenäisessä valtiossa. Sen sijaan 15 EU-maassa ei rangaista holokaustin kieltämisestä. Silloinen EU:n oikeuskomissaari Viviane Reding vaati tuolloin, että kaikki EU-maat tekisivät holokaustin kieltämisestä laittoman nopealla aikataululla, siis vuonna 2014. Mutta ajatukseni ei silloin saanut vastakaikua.

Viime kaudella kansanedustaja Antero Laukkanen jätti hallitukselle kirjallisen kysymyksen siitä, aikooko hallitus ryhtyä toimenpiteisiin, jotta holokaustin kieltäminen selkeästi kirjataan rikoksena rikoslakiin muiden eurooppalaisten maiden esimerkkien mukaisesti. Antero Laukkanen, joka viime kaudella perusti eduskunnan antisemitismin vastaisen työryhmän, jätti myöskin yhdessä viiden muun jäsenen kanssa kirjallisen kysymyksen liittyen tammikuun 27. päivänä vietettävään vainojen uhrien muistopäivään ja ehdotti nimen muuttamista kansainvälisen käytännön mukaisesti holokaustin muistopäiväksi. Kysymyksen perusteluissa viitattiin muun muassa siihen, että valtioneuvosto käytti englanninkielisessä viestinnässään kyseisestä päivästä englanniksi nimeä Holocaust Remembrance Day mutta päivän harhaanjohtava suomenkielinen nimi johti alkuvuodesta kiusalliseen tilanteeseen, kun Rauman kaupunki päätti muistaa inkeriläisten vainoja. Kaupungin valmistelu- ja päätösasiakirjoissa ei viitattu sanallakaan holokaustiin ja juutalaisvainoihin. Vastaukses-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

saan edellisen hallituksen ministeri vastasi kuitenkin, että muistopäivän nimen muutoksele ei nähdä tällä hetkellä tarvetta. Nyt Petteri Orpon hallitus korjaa tämän epäkohdan, ja vainojen uhrien muistopäivää ryhdytään jatkossa viettämään kansainvälisen käytännön mukaisesti holokaustin muistopäivänä.

Värderade fru talman! Statsminister Orpo poängterade i sitt tal att ministrarna, riksdagsledamöterna och andra politiska aktörer har ett särskilt stort ansvar, inte bara när det gäller att bidra till diskussionsklimatet i samhället utan också när det gäller att respektera varandra. I stället för att driva saker till sin spets och skapa motsättningar måste vi söka en gemensam riktning.

Arvoisa puhemies! Edustaja Kurvisen puhe sisälsi useita helmiä. Hän sanoi muun muassa, että kaunan kierre on katkaistava. Olen samaa mieltä edustaja Kurvisen kanssa: kaunan ja koston kierre on katkaistava. Sen sijaan, että me mollaamme toisiamme julkisuudessa, somessa ja jopa täällä salissa, meidän on ryhdyttävä keskustelemaan toistemme kanssa. Lainaamaan seuraavaksi tekstiä Rovaniemen kirkkoherran hyvästä kirjoituksesta eilisessä Lapin Kansan nettiversiossa ja ilmeisesti tänään printtilehdessä:

”Armolle on tarvetta nykyäänkin. Se kuuluu jokaiselle katuvalle puoluekannasta ja mistään muusta ominaisuudesta riippumatta.

Monta kertaa olen ollut pahoillani siitä, että mediassa ja erityisesti somessa unohdetaan ihminen uutisen takana. Ei ole hyvä särkeä uudelleen ihmistä, joka on jo saanut elämänsä kestävämmälle pohjalle.

Mielestäni on kaikkien etu, että jokainen yksilö pystyy täyttämään paikkansa yhteiskunnassa, jos se on suinkin mahdollista. Asiallinen kritiikki julkisiin tehtäviin liittyen on luonnollisesti paikallaan, mutta kohtuus on hyve näissäkin asioissa.”

Bästa vänner, det är bättre att vi talar med varandra än om varandra.

Yhteiskunnallinen luottamus ja keskinäisen kunnioituksen kulttuuri ovat varjeltavia asioita. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Salla.

17.23 **Aura Salla kok:** Arvoisa puhemies! Suomi on sivistysvaltio. Sivistysvaltion keskeisiä arvoja on ihmisarvon, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kunnioittaminen. Kieli, viestintä ja sanat ovat keinoja ja tapoja ilmaista joko kunnioitusta tai halveksuntaa. Ihmiskunnan historia tuntee liian monta esimerkkiä, joissa viholliskuvien maalaamisesta on ollut lyhyt matka kynän käyttämisen sijasta miekkojen käyttämiseen. Siksi vihaiset sanat, joilla loukataan ihmisarvoa, ilmaistaan rasismia tai viitataan väkivaltaan, eivät ole koskaan vain sanoja.

Euroopan unionin perusoikeusviraston vuoden 2020 perusoikeusraportin mukaan rasismien ja muukalaisvihan kitkemisessä ei ole tapahtunut jäsenmaissa riittävää edistystä. Vähemmistöjen oikeudet on turvattava täysimääräisesti Suomen perustuslain mukaisesti ja maastamme on rakennettava avoin, suvaitsevainen ja vastaanottava.

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle käsiteltäväksi tiedonannon yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Kiitän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

tiedonantoon osallistuneita valmistelijoita, asiantuntijoita ja laatijoita laadukkaasta työstä. Seuraava askel on siihen sitoutuminen varauksetta kaikilla hallinnon ja yhteiskunnan taasoilla sekä toteutus käytännössä.

Lähdin politiikkaan yli kaksikymmentä vuotta sitten, koska halusin edistää Suomen asemoitumista osana länttä, EU:n ja Naton jäsenmaana. Haluan edistää maamme avoimuutta, kansainvälisyyttä ja maailmaa, jossa ihmisarvo on jakamaton.

Arvoisa puhemies! En ole valmis tekemään minkäänlaisia kompromisseja, jotka oikeuttaisivat ihmisarvon kiistämisen, rasismien, vähätteleminen tai minkäänlaisen syrjinnän. Ihminen voi muuttaa ajattelutapaansa, ja anteeksi voi saada, mutta politiikassa katumus on osoitettava myös tekoina. Pienenä maana olemme saaneet olla ylpeitä peruskoulustamme ja korkeasta sivistystasostamme. Sivistyneeseen poliittiseen kulttuuriin ei kuulu leikkittely minkään ääriateen, rasismien, väkivallan tai salaliittoteorioiden kanssa.

Haukkumalla ihmisten uskonnollisia tai kulttuurisia symboleja, olemusta tai pukeutumistapoja osoitamme olevamme kaukana sivistyneestä hyvinvointivaltiosta. Hyväksymällä toisten ihmisten polkemisen tai väheksymisen hajotamme länsimaisten arvojen perustaa sekä rikomme siltoja eri ihmisryhmien välillä. Nyt on aika yhdistää, ei hajottaa.

Erilaisuus on rikkautta. Yksityisellä sektorilla ja yrityksillä on keskeinen rooli monimuotoisuuden ja avoimuuden edistämiseksi. Tutkimusten mukaan yritykset, joiden palveluksessa on erilaisilla taustoilla olevia työntekijöitä, menestyvät verrokkejaan todennäköisemmin taloudellisesti. Suomi tarvitsee kipeästi menestyviä yrityksiä ja eri alojen osaajia myös EU:n ulkopuolelta. Elinkeinoelämän keskusliiton arvion mukaan työikäisten määrä vähenee 130 000 hengellä vuoteen 2030 mennessä. Palvelu- ja hoitoalan ihmisiä kaivataan vähintään yhtä kipeästi kuin koodareita tai huippuutkijoita. Kilpailu työvoimasta on kovaa, ja Suomen on oltava houkutteleva kohde asettua, yrittää ja elää. Anonyymiä rekrytointia meidän tulee tiedonannon mukaisesti edistää aktiivisesti.

Hyvinvointivaltion pelastaminen on tämän hallituksen tärkein tehtävä. Siinä voidaan onnistua vain sivistyksen ja jakamattoman ihmisarvon kunnioituksella. Hallituksen tiedonanto rasismien kitkemiseksi osoittaa, että Orpon hallitus on jo nyt esittänyt laajemman ja konkreettisemmän toimeenpanosuunnitelman taisteluun rasismia vastaan kuin yksikään aikaisempi hallitus. Seuraavaksi on meidän kaikkien yhteinen tehtävä varmistaa sen toteuttaminen käytännössä — myös jokapäiväisissä asenteissamme ja teoissamme, sillä maailma on edelleen vaarallinen paikka niiden vuoksi, jotka vaikenevat.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Simula, poissa. — Edustaja Haatainen.

17.28 **Tuula Haatainen sd:** Arvoisa puhemies! Kesän aikana yhteiskunnallisen keskustelun ytimessä on ollut rasismi. Tämän kesän keskustelun myötä tuntui siltä, että on vaikea enää tunnistaa sitä, onko kyseessä Suomi, maa, jota on totuttu pitämään paikkana, jossa kaikkien ihmisten on hyvä elää. Kesällä muutamassa kuukaudessa hallitus päätyi selittelemään ja kertomaan, mitä rasismi on ja mitä yhdenvertaisuus tarkoittaa. Onhan tämä todellakin erikoista, että hallitus joutuu nyt tiedonannon eli oman luottamuksensa mittauttamisen kautta selkiinnyttämään omia näkökantojaan, siis selkeyttämään tässä suhteessa omia poliittisia näkemyksiään.

Arvoisa puhemies! Lukuisat tutkimukset piirtävät kuvaa siitä, miltä rasismi Suomessa näyttää. Esimerkiksi Euroopan unionin perusoikeusviraston Being Black in the EU -tutki-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

muksessa Suomi oli 12 tutkitusta jäsenvaltiosta rasistisin. Suomen vastaajista rasistista häirintää oli kokenut peräti 63 prosenttia — 63 prosenttia. Viime vuonna ulos tullessa THL:n tutkimuksessa taas havaittiin, että yli 40 prosenttia maahan muuttaneista oli kokenut syrjintää. Syrjintää esiintyy yhteiskunnan eri tasoilla, ja esimerkiksi ihonväri tai ulkomaalaiselta kuulostava nimi vaikuttaa ihmisten arkeen, vaikuttaa työllistymiseen ja mahdollisuuksiin elää.

Arvoisa puhemies! Uuden hallituksen tiedonanto kokoaa nyt yhteen suunniteltuja toimia. Sinänsä tiedonannossa olevat toimenpiteet ovat hyödyllisiä perusteellisesti toteutettuina. Toivon, että hallitus vielä ottaisi uudelleen käsiteltäväksi pari asiaa.

Ensiksi maalittaminen. Moni joutuu sosiaalisessa mediassa raskaan maalittamisen uhriksi. Erityisesti tätä kohtaavat nuoret naiset, ja varmasti raskainta se on maahanmuuttaja-taustaisen nuoren kohtaamana. Maalittamisen kriminalisointi olisi keino suojella tältä vastenmieliseltä toiminnalta. Tähän valmistelu on aloitettu edellisellä hallituskaudella. Muun muassa poliisi ja oikeuslaitos ovat pitäneet tätä tärkeänä. Oikeusministeri Meri kuitenkin ilmoitti, että asiaa ei edistetä tällä hallituskaudella. Hallituksen tiedonannossa tunnustetaan tarve tähän puuttumiseksi mutta ei anneta mitään konkreettista keinoa.

Toinen vakava kysymys on vihapuhe. Vihapuhe pitäisi kattavammin kriminalisoida. EU-komissio on katsonut, että lainsäädännössä näiltä osin Suomessa on joitakin puutteita suhteessa EU:n asiaa koskevaan puitepäätökseen. Oikeusministeriö on maaliskuussa 2022 todennut komission huomiot vihapuheesta oikeiksi ja katsonut, että rikoslakia on tarve näiltä osin tarkentaa. Mikään näistä ei kuitenkaan päätynyt hallitusohjelmaan. Tiedonannossa on nostettu esiin holokaustin kiistämisen kriminalisointi, ja se on hyvä asia.

Arvoisa puhemies! Hallituspuolue perussuomalaisten suusta on vielä elokuussa, siis loppukesästä, viime kuussa, kuulunut: ”Ratkaisemme ongelmaa, jota meillä ei varsinaisesti ole.” Tällainen toiminta ei herätä sitä luottamusta, jota me täällä peräänkuulutamme ja todellakin tarvitsemme. Tästä kaikesta seurauksena viime sunnuntaina Helsingissä jopa 11 000 henkilöä kerääntyi rasismiin vastaiseen mielenilmaukseen — ja Suomessa kadulle eivät kovin vähällä ihmiset lähde. Suuri joukko ihmisiä halusi kertoa oman mielipiteensä, ja sitä meidän on kuultava. Rasismi ei kuulu Suomeen.

Arvoisa puhemies! Rasismi on Suomessa totta, mutta sitä vastaan pystytään toimimaan, jos meillä todellakin on halua. Tämän veivaamisen tämän asian ympärillä pitää loppua, ja tilanteeseen pitää saada selvyys. Eli ihmisillä, suomalaisilla, pitää olla selvä käsitys siitä, mitä hallitus ajattelee, ja nyt sitä selvyyttä ei tässä keskustelussa vielä ole saatu. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Hoskonen.

17.32 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa puhemies! On hyvä, että tätä asiaa käsitellään näin perusteellisesti ja on saatu tiedonanto, jonka lukemalla pääsee asiassa todella paljon pitemmälle. Kiitoksia siitä hyvin valmistellusta asiakirjasta.

Haluan nostaa esille vielä yhden asian. Kun puheenjohtajamme, ryhmämme puheenjohtaja Antti Kurvinen piti hyvän puheenvuoron ja siinä perusteli näitä keskustalaisia näkemyksiä, niin nostan siitä aatemaailmasta vielä yhden ajatuksen esille. Santeri Alkio lausui aikoinaan: ”Ihmisyys ja sen kehitystarve on pantava kaiken yhteiskunnallisen ja valtiollisen uudistamisen edelle.” Sen täytyy olla näin, eli ihmisyyssaate on juuri sitä, että kaiken

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

valtiollisen ja yhteiskunnallisen toiminnan ensimmäinen asia on ihmisyysaate. Ihmisyys nostetaan siihen arvoon, mihin se kuuluu.

Nyt kun on tämä keskustelu, mitä olen eri puolilta kuullut viime aikoina, niin onhan sillä kieltämättä näitä rikottu aika räikeästi. Mutta pitää muistaa, että kun on esimerkiksi somekirjoitukset — kun moni niistä tuntuu loukkaantuneen — niin juuri äsken luin yhden somekirjoituksen, joka ei mielestäni ollut kovin asiallinen, mutta en minä siitä mieltäni pahoitannut. Nostaisin esille vain sen, että kun me helposti kyllä tuomitsemme toisen ihmisen puheenvuoron ja sitten esitämme sen jälkeen argumentin, joka saattaa olla jopa pahempi, niin sanoisinko niin, ja sanonkin niin, että kaikkein tärkeimpänä näen sen, että vaikka lakeja tiukennetaan, rangaistuksia kovennetaan ja sitten valvontaa tiukennetaan ja niin edelleen, niin kaikkein tärkein aina unohdetaan: Ei yhteiskunta voi lainsäädännöllä kovin paljon vaikuttaa siihen, miten kasvatamme lapsiamme. Kyllä lastenkasvatus perheissä on se kaikkein tärkein asia. Kun se pieni ihminen tähän maailmaan syntyy, niin millaisen maailman me vanhempina tai isovanhempina heille opetamme? Opetammeko heille suvaitsevaisuutta, erilaisuuden ymmärtämistä, hyviä käytöstapoja, hyvää elämäntapaa, terveellistä elämäntapaa, joka sekkin on noussut esille? Toivoisin, että tässä asiassa kilpailisimme keskenämme, koska jos me emme tätä asiaa lapsille kotonamme opeta, jos perheissä sitä ei opeteta, niin sitä ei kyllä kadulla opi koskaan.

Ja olen huomannut muutamissa täällä tapahtuneissa asioissa, kun on keskusteltu esimerkiksi budjettiasioista, että siellä vedotaan aina siihen, että pitää olla rahaa, että kasvatetaan kouluille lisää rahaa, yliopistoille lisää rahaa. Hyvä, että rahaa tulee joka paikkaan, mutta sekään ei poista sitä mahdollisuutta, että jos lapsi pienenä ei opi niitä hyviä käytöstapoja, niin yhteiskunta sitä muuten ei kunnolla pysty opettamaan. On surullista, jos lähin omainen on viranomainen. Kyllä pitää sen kotikasvatuksen olla hyvää ja ihmisen ymmärtää jo pienestä lapsesta alkaen hyvän ja pahan ero, ja luotan edelleen siihen, että Suomessa tämä osataan, ja tiedän, että perheissä tehdään hyvää työtä.

Toivoisinkin, että kun budjettimäärärahoja jaetaan, niin siihen perheiden tukemiseen ja heidän auttamiseensa panostettaisiin enemmän, koska sieltä se kaikki lähtee. Ja kun lapsena kaiken hyvän on oppinut, monta hyvää asiaa on oppinut, niin sen muistaa sitten kyllä lopun elämäänsä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu.

17.36 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Rasismi rikkoo Suomea. Se vähentää mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan ja vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisten elämänlaatuun ja hyvinvointiin. Raskain taakka — uhkailut, pelot, joskus väkivalta, umpikujat työelämässä tai koulutuksessa — on rasismia kohdanneilla, mutta vaikutus ulottuu koko yhteiskuntaan, meihin kaikkiin. Sisäisten erimielisyyksien lietsominen vähemmistöjä kohtaan on omiaan luomaan epävakautta ja turvattomuuden tunnetta. Vastakkainasettelulle ei tule antaa periksi. Se rikkoo Suomen aiempaa vahvuutta: rauhallista keskinäiseen luottamukseen ja tasa-arvoon perustuvaa, korkean osaamisen varaan nojaavaa yhteiskuntaa. Nämä vaikutukset ovat niin kansantaloudellisia kuin turvallisuuspoliittisia.

Meillä kansanedustajilla ja erityisesti ministereillä on erityinen vastuu niin puheissa kuin teoissakin huolehtia siitä, että emme itse ole luomassa ja vahvistamassa eriarvoisuutta ja epäluottamusta yhteiskunnassa. Me emme saa tehdä toimillamme tilaa sorsiville puheille tai jopa väkivallalle. Siksi olen jättänyt teidän kaikkien allekirjoitettavaksi tänään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

toimenpideoitteen siitä, että kiihottaminen kansanryhmää vastaan poistetaan kansanedustajien syytesuojan alaisuudesta.

Kansanedustajien pitää voida keskustella avoimesti ja olla asioista eri mieltä. Tämän ei kuitenkaan tule tarkoittaa vapautta vastuusta. Puhevapauden tarkoitus ei ole, että kansanedustaja asetettaisiin rikosoikeudellisesti erityiseen asemaan suhteessa muihin kansalaisiin. Kansanedustajan koskemattomuutta ja puhevapautta ei ole — yksiselitteisesti — tarkoitettu perustuslaissa turvatuksi ihmisen arvon ja yhdenvertaisuuden loukkauksiin valtiopäivätoiminnassa. Sitä ei ole tarkoitettu myöskään rikollisen toiminnan suojaksi. Kansanedustajalla ei voi olla suuressa salissa erivapautta vihapuheelle. Jos tällaista kieltä käyttää, kansanedustajan tulee kantaa vastuu siitä tuomioistuimessa. Rasistiset, muukalaisvihamieliset puheet ja rikokset loukkaavat ihmisoikeuksia ja uhkaavat oikeusvaltioperiaatteita ja demokratian vakautta — juuri niitä asioita, joiden toteutumista meidän täällä tulisi vahtia.

Keskusteluilmapöytäkirjasta kertoakseni luenpa yhden monista kommentteista, joita tämä aloitteeni jo on poikinut: ”Höpsö-Hopsu se haluaa tehdä Lex persut, jolloin vihervasemmistolainen oikeuslaitos voisi tekaistuin perustein saada koko persujen eduskuntaryhmän linnaan.” Ongelma ei — edustaja Hoskoselle olisin kommentoinut — ole siinä, loukkaako tällainen kommentti vai ei. Toki sekin on yksi elementti, mutta kyse tässä somekeskustelussa on myös siitä, kuinka paljon disinformaatiota — väärää, paikkansapitämätöntä tietoa — levittää. Tässä kommentissa niitä oli jo useita.

Arvoisa puhemies! Opettajana pohdin, missä olemme menneet pieleen, miten Suomi on päätynyt tilaan, jossa Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimuksen mukaan olemme EU:n rasistisin maa ja jossa hallituksen usean ministerin taustoista löytyy vahvasti rasistista ajattelua. Johtuuko se maamme syrjäisyydestä, siitä, että olemme olleet vähemmän kansainvälisessä vuorovaikutuksessa, että tiedon sijaan täällä vellovat pelot? Vai olemmeko kuitenkin epäonnistuneet tasa-arvon suhteen, niin että oman pahan olon tai vaikean elämäntilanteen syyksi on muiden helppo osoittaa jotain muuta?

Rasismien kitkemisen kaltaista tehtävää ei ratkaista hetkessä. Edellinen hallitus toteutti tähän tarkoitukseen Yhdenvertainen Suomi -ohjelmaa, ja on hyvä, että hallitus on nyt päätyttyä samaan tarpeeseen, tehdä konkreettisia toimia. Kysynkin ja pohdinkin, voisiko tätä ohjelmatyötä jatkaa parlamentaarisesti, jotta sille saataisiin myös jatkuva yli seuraavien hallituskausien.

Ehkä vielä yksi nosto siitä, mitä toivoisin, että ohjelma sisältää. YK:n rotusyrjintäkomitea on antanut valtioille kattavan suosituksen etnisen profiloinnin estämisestä turvallisuusviranomaisien toiminnassa. Suositus koskee sekä perinteistä poliisitoimintaa että tekoälyn hyödyntämistä. Etnisen profiloinnin piirteitä Suomessa on valitettavasti nähty muun muassa vartijoiden toiminnassa. On ehdottoman tärkeää, että luottamus poliisiin ja turvallisuusviranomaisiin säilyy, ja siksi jokaisen alalla olevan tulisi saada koulutusta aiheesta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Anderson, Li.

17.41 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Kolme vuotta sitten julkaistiin yhdenvertaisuusvaltuutetun selvitys, joka käsitteli afrikkalaistaustaisten suomalaisten kokemuksia syrjinnästä ja rasismista. Minusta se avaa varsin konkreettisesti, minkälaisesta ongelmasta me tänään puhumme. Selvityksen mukaan rasismi ja syrjintä vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisten elämään. Syrjintää kohdataan kuukausittain, viikoittain tai jopa päivittäin, niin jul-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

kisissa paikoissa ja arkisissa tilanteissa kuin työelämässä ja myös sosiaali- ja terveystalveissa. Joka viides vastaaja ilmoitti kokeneensa etnistä profiloimista poliisin tai vartijoiden toimesta, ja tämän lisäksi kaksi kolmasosaa ilmoitti kokeneensa rasismia ja syrjintää koulutuksessa. Monien ensimmäiset kokemukset syrjinnästä ja rasismista ovat peräisin ajalta, jolloin he olivat varhaiskasvatuksessa — lapsina.

Rasismi voi hajottaa ihmistä sisältä. Se voi hajottaa yhteisöjä, jopa yhteiskuntia. Se muodostaa jo nyt konkreettisen uhan terveydelle ja turvallisuudelle liian monelle suomalaiselle, ja siksi on äärimmäisen tärkeää, että me kansanedustajina kannamme vastuuta yhteiskuntamme suunnasta. Me täällä vaikutamme suoraan yhteiskunnan asenteisiin, voimakkaammin kuin moni muu.

Tämä tiedonanto on annettu eduskunnalle ministereiden rasististen kirjoitusten takia. Se on surullinen tosiasia. Yhtä surullista on se, että hallituspuolueiden puheenjohtajat tiedotustilaisuudessa toinen toisensa perään painottivat, kuinka vaikeaa tämän tiedonannon laatiminen on ollut — siis tiedonannon yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja syrjimättömyydestä. Tärkeintä nyt on kuitenkin se, mitä tästä kaikesta seuraa: johtaako tämä keskustelu myös johonkin, olemmeko kansanedustajina valmiita tekemään oman osamme, jotta syrjintä tässä yhteiskunnassa vähenisi? Ilman tekoja on vain kauniita sanoja, vain kuolleita kirjaimia. Tästä päästään myöskin hallitusohjelmaan. Nämä ministereiden vanhat viestit olivat räikeitä esimerkkejä, räikeitä esimerkkejä rasismista, ja vähintään, mitä voi odottaa ja vaatia sellaisten kohdalla, on täysin yksiselitteinen, selkeä irtisanoutuminen ja anteeksi-pyyntö. Se ei saisi olla näin vaikeaa.

Mutta pääministeri itse puhui tänään myöskin toisesta käsitteestä. Hän puhui rakenteellisesta syrjinnästä ja linjasi, että hallitus haluaa puuttua myös rakenteelliseen syrjintään. Se onkin meille päätöksentekijöinä vähän vaikeampi pala, koska siihen liittyvät kysymykset usein eivät ole niin yksiselitteisiä tai ilmiselviä kuin mitä nämä ministereiden rasistiset viestit olivat. Perustuslain mukaan me emme saa tehdä täällä lainsäädäntöä, missä me asetamme ihmisiä eriarvoiseen asemaan ilman hyväksyttävää syytä, mutta siitä huolimatta me tiedämme, että tässä yhteiskunnassa esiintyy rakenteellista syrjintää, aivan kuten pääministeri itse tässä totesi. Jotta me voimme puuttua siihen ongelmaan, meidän pitäisi olla kykeneväisiä näkemään, minkälaiset päätökset, minkä tyyppinen lainsäädäntö toteutuessaan vahvistaa rakenteellista syrjintää yhteiskunnassa.

Valitettavasti, arvoisa hallitus, minä löydän hallitusohjelmasta useita esimerkkejä tämänkaltaisista päätöksistä ja lainsäädännöstä. Vastaanottorahan pienentäminen entisestään, vaikka meillä jo tällä hetkellä seisoo ukrainalaisia pakolaisia ruokajonoissa Suomessa — minusta se ei ole kunniaksi meille. Jos perustuslaki antaa periksi, hallitus haluaa eriyttää maahanmuuttajien sosiaaliturvan muiden vastaavasta, ja te haluatte maksaa matalampaa työttömyysturvaa puutteellisen kielitaidon omaaville. Tämän päälle tulevat kaikki ne lukuisat tiukennukset ja heikennykset, joita te suunnittelette niin kansalaisuuden saamisen ehtoihin kuin oleskelulupien ehtoihin. Nämä ovat konkreettisia esimerkkejä niistä hallitusohjelman kirjauksista, jotka toteutuessaan tulevat tekemään Suomesta huonomman paikan muualta tänne muuttaville. Ne lisäävät syrjintää, ne eivät vähennä sitä.

Tämä tiedonanto ja siihen liittyvät toimenpiteet eivät tasapainota tai muuta näitä heikennyksiä, jotka ovat hallitusohjelmassa, ja siksi olisin itse odottanut, että hallitus olisi osoittanut olevansa tosissaan syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden edistämisen kanssa näytämällä sen, osoittamalla valmiutta myöskin muuttaa teidän omaa hallitusohjelmaanne.

Kannatan edustaja Honkasalon esityksiä. [Juho Eerola pyytää vastauspuheenvuoroa]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, sitten otetaan yksi vastauspuheen vuoro. — Edustaja Eerola.

17.47 **Juho Eerola ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Andersson piti puheenvuoron, jossa hän nosti esille näitä hallitusohjelman kirjauksia liittyen siihen, mitä tiukennuksia nykyinen hallitus tulee tekemään maahanmuuttopolitiikkaan, ja käytti niitä ikään kuin esimerkkeinä siitä, millä tavoin ne muka sotivat tätä meidän nyt annettua tiedonantoamme vastaan ja ikään kuin tietyllä tapaa lisäävät sitten ehkä eriarvoisuutta ja rasismia. Minun henkilökohtainen näkemykseni on nimenomaan päinvastoin. Kun me tiukennamme niitä edellytyksiä, joilla Suomesta jatkossa saa oleskeluluvan, saa kansalaisuuden, niin se ikään kuin nostaa sitä tasoa, millä perusteella tänne saa oleskeluluvan. Nämä maahanmuuttajat tulevat olemaan vähemmän kuormittavia sitten tälle meidän järjestelmällemme, jolloin suomalaiset ihmiset, joita nyt syytetään usein rasismista ja jotka kenties siihen mahdollisesti syyllistyvätkin, tulevat saamaan entistä enemmän positiivisia kokemuksia maahanmuuttajista, koska maahanmuuttajat, jotka täällä Suomessa sen jälkeen tulevaisuudessa asuvat, ovat ikään kuin keskiarvoa paremmalla tolalla. Eli nyt usein väitetään niin... — No niin, menikö minuutti? Olisin ehkä innostunut, mutta ehkä tilaan puheenvuoron ja jatkan tästä myöhemmin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten puhujalistaan. — Edustaja Wickström.

17.48 **Henrik Wickström r:** Värderade talman, arvoisa puhemies! Under den gångna sommaren har det i det finländska samhället förts en aktiv debatt angående arbetet om att främja likabehandlingen och icke-diskrimineringen av människor i det finska samhället. Vi är väl medvetna om att det i det finska samhället finns strukturell rasism som vi i samhället bör motarbeta på alla plan. Vi kan inte acceptera att någon diskrimineras eller felbehandlas på grund av sin bakgrund eller personlighet.

Regeringen har förbundit sig att främja likabehandlingen och icke-diskrimineringen samt att arbeta för att minska rasismen. Regeringen vill engagera hela det finländska samhället i det här arbetet. Alla vi kan vara med och bygga upp ett Finland där var och en kan leva tryggt och bli accepterad. Det är speciellt alla våra politikernas uppdrag.

Kyseinen tiedonanto, joka eduskunnalle on annettu, on monipuolinen ja uskottava kokonaisuus, ja pääministeri tämän keskustelun aluksi antoi kattavan esityksen siitä, mitä kaikkea se pitää sisällään. On syytä muistaa, että suomalainen lainsäädäntö edellyttää jo tänään sitä, että jokaista ihmistä kohdellaan yhdenvertaisesti. Hallitus on kuitenkin nostanut esiin konkreettisia toimia, joilla voimme parantaa työtä yhdenvertaisuuden edistämiseksi entisestään. Henkilökohtaisesti pidän todella tärkeänä sitä, että pääministerin alaisuuteen valtioneuvoston kansliaan kootaan syrjinnän vastaista osaamista. Tiedonannossa linjataan myös yhdenvertaisuuden edistämisen seurannasta hallituskauden aikana. Mielestäni on todella tärkeää, että me yhdessä käymme tasaisin väliajoin vuoropuhelua siitä, miten olemme tässä tärkeässä työssä onnistuneet. Jatkuva seuranta on tämän työn keskiössä.

Värderade talman! I det här meddelandet har regeringen konkret kunnat klargöra för hur regeringen arbetar med att främja likabehandlingen i samhället samt hur regeringen vill

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

motarbete rasismen i Finland. Det här meddelandet binder hela regeringens arbete. Hela meddelandet grundar sig på regeringsprogrammet, och nu har regeringen velat förtydliga hur man förhåller sig till dessa viktiga frågor så att inga oklarheter kan uppstå, för vi pratar nu om fundamentala värderingar och frågor som vi inte alls kan pruta på i det här samhället.

Olisin itse kuitenkin toivonut, että voisimme tässä salissa käydä asiallista keskustelua tämän tärkeän aiheen tiimoilta. Mielestäni rasismen vastaisen työn ja yhdenvertaisuuden edistämisen tulisi yhdistää yli hallitus- ja oppositiorajojen. Kyseessä on kuitenkin työ, jossa juuri jatkuvuus on tärkeää. Myös kansainvälisessä kontekstissa on tärkeää, että me olemme uskottavia näiden asioiden kanssa. Kyseinen tiedonanto on osa hallituksen työtä, ja se on siis tiekartta sille työlle yhdenvertaisuuden edistämiseksi, jota hallitus haluaa tehdä. Hallitus on myöskin valmis panostamaan tähän työhön taloudellisesti. On ollut ikävä huomata, että keskustelu asian ympärillä on ollut tässä salissa tietyin osin myöskin ahdistavaa. Meidän tulisi löytää näin tärkeiden asioiden tiimoilta yhteisiä näkemyksiä väärinymmärrysten sijaan. Tämä tiedonanto on tiekartta, ja toivon, että voimme tämänkin asian suhteen keskittyä yhdessä näiden tärkeiden asioiden toimeenpanemiseen tämän keskustelun jälkeen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Poutala.

17.52 Mika Poutala kd: Arvoisa puhemies! Onpas aikamoisia puheita taas tänään kuultu täältä penkistä, mutta haluan silti nostaa muutaman helmen esille. Edustaja Kurvinen osasi aika tyylikkäästi säätti ympäri salia, ja siitä tuli semmoinen virkistävä kuva, kun joku oli vähän niin kuin tasapuolinen puheessaan. Toisaalta edustaja Razmyarin puhe oli taas teknisesti minun mielestäni aivan maailmanluokkaa, jäi kyllä mieleen.

Minun unelmani on semmoinen eduskunta, missä hallitus ja oppositio voisivat yhdessä työskennellä rakentavasti ja arvostavasti, niin että jokainen voisi kokea täällä olevansa arvokas osa tätä yhteiskuntaa ja työyhteisöä ilman semmoista pelkoa tarkoituksellisesta väärinymmärryksestä. Nyt käsittelyssä on tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä, ja minun ymmärrykseni mukaisesti tämä on toteutettu erittäin hyvin, sitä on jopa laajasti kiiteltu, myös opposition puolelta. Tämä on oikeastaan semmoinen asia, mikä onkin hyvä ymmärtää: se, että sanat ovat sanoja ja teot ovat tekoja. Mutta silti olisi jotenkin virkistävää, jos välillä hallitusta kritisoidisiin ihan oikeista hallituksen teoista.

Viime päivinä on puhuttu SDP:n puoluesihteerin Näkkäljärven menneisyydestä ja on korostettu sitä, miten hänen anteeksipyyntönsä ja katumisensa on ollut aitoa, ja toisaalta taas pari kuukautta aikaisemmin valtiovarainministeri Purran anteeksipyyntö ja katumiset eivät olleet aitoja. Herääkin semmoinen kysymys, kuka määrittelee ne kriteerit, miten se anteeksianto pitää tänä päivänä pyytää. Onkohan kukaan tullut ajatelleeksi, että kyseessä on kaksi erilaista ihmistä, joilla on erilaiset taustat, erilaiset luonteenpiirteet, erilainen tyyli kommunikoida? Tämän takia minun mielestäni on aika lailla kaksinaismoralistista julistaa, kenen anteeksipyyntö on aito ja vilpitön ja kenen ei. Kukaan meistä ei sitä tiedä, se on fakta, eikä ole meidän tehtävämme sitä edes arvuutella.

Jokainen meistä tarvitsee kuitenkin uuden mahdollisuuden. Ja varmaan jokainen meistä on kuullut tarinoita muun muassa rikollisista, jotka ovat sovitaneet rikoksensa ja muuttaneet elämänsä täydellisesti sen jälkeen, tai huumausaineriippuvaisista, jotka ovat vapautu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

neet täysin huumeista ja saaneet elämänsä raiteilleen tämän jälkeen. Veikkaan, että kaikki eivät olisi olleet valmiita hyväksymään heidänkään anteeksipyyntöjään aluksi, mutta niin vaan muutos tapahtui. Tämän takia on aika surullista kuunnella ihmisten syyllistämistä ja jopa ivailua, vaikka jokaisella meistä löytyy elämästä ne hetket, joista me emme ole niin ylpeitä. Me tarvitsemme vähän enemmän armoa ja hyvyttä eduskuntaan. Joskus olisi suotavaa edes koettaa asettua sen toisen asemaan ja koettaa ymmärtää, mistä lähtökohdista hän tulee, kun hän puhuu näin.

Sitten kun tämä minun unelmani toteutuu ja me voidaan ihan oikeasti tehdä yhdessä työtä arvostaen, kunnioittaen ja rohkaisten toinen toisiamme, niin minun työni on tehty. Täsäkin salissa on paljon minua viisaampia henkilöitä, parempia puhujia, pätevämpiä poliitikkoja, mutta ilman rakkautta näistä ei ole oikein hirveästi hyötyä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Keto-Huovinen, poissa. — Edustaja Keskisarja.

17.56 Teemu Keskisarja ps: Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomionne tuhmaan, tyhmään f-sanaan. Klikkausjournalismin otsikoissa toistuu flirttailu. Some sekoaa, kun poliitikot flirttailevat mitä milloinkin. Minä iloton ikämies en kykene flirttiin edes kielikuvilla, ja toivottavasti viriilitkin edustajakollegat vakavoituvat syrjintäkeskustelussa. Flirttailun sijaan kaipaan kliseisiin kajoamista, hurskastelun häirintää ja näennäishyveiden kriittistä kourimista.

Suomen rasismihistorian lyhyt tiedonanto:

Impivaara ei rotusortanut ketään ja mitään, ei pystynyt. Valtaväestö kävi vallatonta elämäntaistelua. Savutuovissa tihrusteli nokinaamoja, hipiältään sonnanruskeita kaskeajia ja tervanpolttajia. Tieteen katsannossa supisuomalaisilla oli sienimäisen löysä iho ja keho ja hidas äly. Esivanhempamme eli Pohjolan neekerit olivat 1800-luvun rotuopeissa vastakohta germaanitaustaisille viikingeille ja vaaleiden arjalaisten sinisilmille. Suomi-neitoa ei painanut valkoisen miehen taakka. Suomenmaa oli riistomaa, nälkämaa, kehitysmaa: ilmasto nuiva, inhimillisen kehityksen mittari paukkupakkasen puolella. Säätö-yhteiskunta sotki suohon rahvaan, vähemmistö vallitsi, vallassväki hallitsi. Enemmistö oli äidinkielen ja alkuperän vuoksi pelkkä maan matonen.

En kanna kaunaa Ruotsille, Venäjälle ja yläluokalle. Minun maakuvaani eivät kuulu uhuriutuminen ja uikutus vaan voimaantumisen ja kiitollisuus. Onneksi J. V. Snellman flirttaili nationalismilla ja kunniallisesti kosi hyvyden hengetärtä. Kielitaistelu aloitti yhdenvertaisuuden ja ihmisarvon. Fennomania levisi kuin kielo, kansalliskukka, ja kaunisti kotomaamme koko kuvan, sen ystävälliset äidinkasvat.

Haukottelette, että menneisyys ei vaan oo tätä päivää. Selvä, palaan kohti nykyisyyttä.

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti on vuodesta 1995 asti tutkinut murhien ja tappojen vaikuttimia. Kiistaton tilasto, kaikkiaan tuhansia tapauksia. Nyt syrjintäsyytöksissä rapa ja veri roiskuvat, mutta montako rasistista hengenriistoa ovat impivaaralaiset todella tehtailleet? Nolla. Ei yhtään, kuulitte aivan oikein. Neljännesvuosisadassa kukaan ei ole Suomessa kuollut äärijärjestön kynsissä kadulla päällekkarkauksessa tai polttopullois-kussa ihonvärin ja uskonnon tähden. Suomi on turvapaikka isolla T:llä varsinkin niille kansanryhmille, joita lähtömaissaan teurastavat naapurit ja heimolaiset.

Kohujen kesä 2023 vähätteli myönteisiä tosiseikkoja. Hallituksen riveissä ja salin oikealla laidalla ei raivoa rasismi, luoja paratkoon. Jo riittää somen höpöjutuilla flirttailu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Iloitkaamme, ylpeilkäämme siitä, että Suomi on nimenomaan vähemmistöille maailman turvallisin maa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Anna-Kristiina Mikkonen.

18.01 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa rouva puhemies! Siteeraan tähän alkuun meidän kaikkien tuntemaa laulua: ”Ihmisiä on kuin muurahaisia. / Ne loputonta polkuansa taivaltaa. / On kaukaa katsottuna kaikki samanlaisia, / niin ettei heitä toisistaan voi erottaa. / Jokainen ihminen on laulun arvoinen. / Jokainen elämä on tärkeää.” Näin lauloi Veikko Lavi jo vuosikymmeniä sitten.

Suomen perustuslaki lähtee siitä lähtökohdasta, että ihmiset ovat yhdenvertaisia eikä kehtää ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Miksi me olemme tänään tässä tilanteessa, että joudumme keskustelemaan perusoikeuksista? Syynä siihen ovat hallituksen edustajien yhdenvertaisuutta loukkaavat ulostulot, joiden selittely johti julistukseen ja myöhemmin sitten tähän tiedonantoon. Ennätyspitkistä hallitusneuvotteluista huolimatta hallituksen edustajille tuli yllätyksenä, miten eri tavoin perustavanlaatuisiin kysymyksiin ryhmissä suhtaudutaan.

Hallituksen tiedonanto on sikäli asiallinen kirjelmä, että siinä melkein tunnustetaan tosiasiat. Haluaisin kuitenkin nähdä ja kuulla, miten hallituksen ministerit ja heidän eduskuntaryhmiensä jäsenet pystyvät sitoutumaan tiedonannon sisältöön ja ennen kaikkea rasismien vastaiseen työhön käytännössä.

Suomessa on rasismia, ja se on tosiasia. Se ilmenee vihapuheena, maalittamisena, epäasiallisena kohteluna, syrjintänä tai epätasa-arvona. Suomalaisessa yhteiskunnassa on edelleen syrjiviä rakenteita, joiden purkamiseksi meidän kaikkien on yhdessä tehtävä työtä.

Arvoisat kuulijat! Monet julkisessa roolissa toimivat kohtaavat toimessaan systemaattista häirintää ja vainoamista. Suomessa on oltava kaikilla yhdenvertainen mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamistyöhön ilman pelkoa tai sen uhkaa. Marinin hallituksen aikana valmisteltiin maalittamisen kriminalisointia. Se tulisi ottaa Orpon hallituksen työlistalle viipymättä, vaikka oikeusministeri onkin jo kiirehtinyt osaltaan ilmoittamaan, ettei aio asiaa edistää.

”Me emme vaikene.” Näin totesi kymmentuhatpäinen joukko suomalaisia viikonlopun mielenilmauksessa. Me emme vaikene, vaan meidän on yhdessä päätettävä, että huomenna on paremmin kuin tänään, jotta jokaisella suomalaisella on turvallinen arki ihan joka päivä.

Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Lopuksi haluan vielä muistuttaa, että ihmisarvo on jakamaton aina ja kaikissa tilanteissa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohi.

18.04 Markus Lohi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kuten tuossa debattipuheenvuorosani totesin, rasismi on paitsi yksittäisiä tekoja ja sanoja, ennen muuta ajattelumalli. Malli, jossa ihmiseen suhtaudutaan eriarvoisesti ja alentuvasti ihonvärin, kulttuurisen tai etnisen taustan, kielen tai uskonnon perusteella. Tätähän tapahtuu Suomessa, valitettavasti, ja sitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

tapahtuu myös kantasuomalaisten keskuudessa. Koska kyseessä on ajatusmalli, on sitä asiaa joskus hankala havaita. Emme voi mennä kenenkään ihmisen päälle katsomaan, miten joku ajattelee tai onko hänen ajattelunsa muuttunut. Siksi, kuten totesin edelläkin puheenvuorossani, on hankala lähteä osoittelemaan ketään sormella.

Tämä ajattelumalli kuitenkin ilmenee ihmisen puheina, kirjoituksina, syrjivinä tekoina. Historia muuten osoittaa, kuinka järkyttäviin tekoihin se voi vaivihkaa normalisoituna johdattaa. Emme saa sitä koskaan unohtaa. Ääriesimerkkinä voi mainita natsi-Saksan kauheudet, Neuvostoliiton Stalinin vainot, Ku Klux Klanin, apartheidin, orjakaupan, ja nämä kaikki historiasta tuntemamme karmaat ilmiöt ovat sellaisia, joiden kanssa kukaan sivistynyt ihminen ei voi laskea leikkiä.

Arvoisa puhemies! Oleellista politiikassa on aktiivinen toiminta yhdenvertaisen Suomen rakentamiseksi. Me voimme tehdä poliittikkoina sitä säätämällä täällä lakeja, hallitus tuomalla tänne tiedonantoja, mutta myös sen pohjalta lainsäädäntöä, ja myös tietenkin omissa puheissamme. Mutta ehkä kaikista tärkeintä on se, miten me kohtaamme arjessa erilaisia ihmisiä, miten me arvostamme heitä. Siksi onkin tärkeää muistaa se ero, että me voimme puuttua lainsäädännön tasolla, ja meidän tuleekin puuttua, jos meillä on erilaisia ongelmia, jotka liittyvät vaikka maahanmuuttoon. Me haluamme tietenkin kaikki kitkeä ongelmia pois ja pyrkiä siihen, että jokainen voisi tänne kotoutua ja myös suomalaiseen kulttuuriin sopeutua sillä tavalla, että meidän lainsäädäntöä noudatetaan. Kun sitä on täältä kyseenalaistettu joissakin puheenvuoroissa, niin ihmettelen vähän, koska itse oletan kuitenkin, että kaikki varmasti tässä salissa lähtee siitä, että jos joku syyllistyy taustastaan riippumatta rikokseen, olkoon hän suomalaistaustainen tai tänne muuttanut henkilö, niin se on aivan yhtä tuomittavaa, mutta ei se, että joku ulkomaalaistaustainen, jonkun maan kansalainen, joka täällä asuu, syyllistyy rikokseen, tee kaikkia sen maan kansalaisia tai etnisen alkuperän omaavia rikollisiksi, eikä heihin voi suhtautua eriarvoisesti ja alentuvasti ja lähteä siitä, että se määrittää koko tämän henkilön tai sen etnisen joukon jotenkin huonomaksi.

Toinen asia, jonka haluan nostaa, arvoisa puhemies, esille on se, että ehkä tänä päivänä eniten olen huolestunut siitä, millä tavalla päättäjät näyttävät esimerkkiä siitä, miten sosiallisessa mediassa kirjoitetaan toisista kunnioittavalla tavalla. Minusta se kertoo paljon, miten siellä eri poliittiset toimijat — olkaamme vuorotellen sitten oppositiossa tai hallituksessa tai miten vain — erilaisen poliittisen arvomaailman omaavia kohtelevat, kuinka kunnioittavasti me osaamme olla eri mieltä.

Katson tässä myös peiliin. Varmasti meillä kaikilla on parantamisen varaa. Näen kuitenkin, että tämä hallituksen tiedonanto on tarpeen, keskustelu tästä on tarpeen. Tämähän voi parhaimmassa tapauksessa edistää myös rakettavaa keskustelua, ja sitäkin täällä salissa on nähty aika paljon. Ja itse ajattelen niin, että tämä on tehty vilpittömässä mielessä. Ei lähtökohtaisesti pidä lähteä kyseenalaistamaan, että no niin, täällä on joku koira haudattuna ja eivät nämä ministerit edusta oikeasti sitä kantaa, mitä he tässä sanoivat. Jos sen täällä vilpittömästi jokainen sanoo, että sitoudumme tähän, niin minä uskon siihen, ja ministeri Purra, valtiovarainministeri, sanoi minusta hyvin selvästi myös tämän. Kunnioitan sitä ja annan mielelläni mahdollisuuden näyttää, että näin myös hallitus tulee käytännössä toimimaan.

Kun kysymys on kuitenkin ajatusmallista, on tämä aihealue tietenkin, niin kuin ollaan täälläkin nähty, aika herkkä sille, että täällä lähdetään helposti leimaamaan toisia. Siksi minusta tämän päivän poliittinen kulttuuri laajemminkin — en puhu pelkästään tästä aiheesta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

— ehkä kaipaisi enemmän armollisuutta, toisten kunnioittamista ja myös hyvää tahtoa, eikä niin, että ajatellaan, että se toimii parhaiten, joka onnistuu vääristämään parhaiten toisen viestin tai ymmärtämään tahallaan väärin. Ehkä meillä kaikilla on tässä vielä parantamisen varaa. Annettaisiin myös jokaisen itse sanoittaa oma poliittinen viesti. Sitäkin näkee paljon, että kerrotaan, mitä mieltä joku toinen on, eikä anneta hänelle tilaisuutta.

Arvoisa puhemies! Haluan tämän puheeni päättää siihen, että minusta, kuten tuossa totesin edelläkin, olisi valtavan tärkeää — ja onneksi täältä salista lähtee minusta riittävän yhtenäinen viesti, ei niin, että täältä lähtisi ulospäin viesti, että nyt eduskunta riitelee tässä viikon rasismista — että lähtisi yhtenäinen viesti, että suomalaiseen yhteiskuntaan ei kuulu millään asteella, millään tavalla rasismi. Tämä on tärkeä viesti täältä, ja tämä on minusta aika yhteinen viesti tästä salista tänäänkin ollut.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hyrkkö.

18.11 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! Tämä tiedonantohan ei syntynyt hallituksen oma-aloitteisesta halusta torjua rasismia vaan valtavan julkisen paineen pakottamana. Valtiovarainministerin vanhat ja uudemmatkin kirjoitukset sekä hallituksen haparointi niiden äärellä ovat järkyttäneet suomalaisia laajasti ja järkyttävät yhä. Siitä kertoo minusta tuhansien tavallisten ihmisten aktivoituminen esimerkiksi Me emme vaikene -mielenosoituksessa. Tuon mielenosoituksen painoarvoa ei parin anarkistin täysin asiaton lakana poista. Haluan kiittää kaikkia, jotka olette ottaneet kantaa rasismia ja fasismia vastaan, ja sanoa, että hävetkää, te, jotka yrititte tai yritätte tätä painavaa viestiä vesittää. Poliittisella väkivallalla vihjailulle ei ole sijaa Suomessa, ei myöskään asiallista ole disinformaation levittäminen tästä mielenosoituksesta.

Se, miten maamme johtavat poliitikot puhuvat toisista ihmisistä tai millaisen ihmiskuvan ja arvomaailman pohjalta meidän maatamme johdetaan, ei ole yhdentekevää. Sillä on hyvin konkreettisia vaikutuksia lukemattomien ihmisten elämään ja turvallisuuteen. Valta tuo mukanaan vastuun, ja siksi rasismille ei tule antaa piiruakaan periksi.

Arvoisa puhemies! Kesää ja tätä tiedonantoa koskevia neuvotteluja on hallituspuolueiden rivistä kuvattu raskaiksi ja vaikeiksi. Se on minusta hiukan erikoista. Ymmärrän, että rasismikohuissa vellominen voi olla raskasta ja vaikeaa valtaa pitäville, mutta ei se ole minusta olennaista. Olennaista on se, miten raskasta tämä kaikki on ollut niille suomalaisille, jotka kohtaavat kasvavia määriä rasismia omassa arjessaan, koska sitä on valtaa pitävien tasolta normalisoitu ja oikeutettu. Sitäkin minun on hiukan vaikea ymmärtää, miksi vaadittiin vaikeat ja raskaat neuvottelut sen toteamiseksi, että Suomessa jatketaan rasismia vastaan työtä. Se kertoo kai siitä, että tämä asia ei ole ollut itsestäänselvää ja että joku hallituksessa on myös vastustanut tämän työn jatkamista. Olennainen kysymys kuuluukin: Onko hallituksen sitoutuminen tähän tiedonantoon ja rasismia vastaiseen työhön uskottavaa? Voivatko suomalaiset luottaa, että ministerit todella ovat sitoutuneita rasismia kitkemiseen, sen torjumiseen, siihen puuttamiseen? Toivoisin sydämeni pohjasta, että vastaus olisi ”kyllä”, mutta ikävä kyllä hallitus on omilla toimillaan aiheuttanut sen, että luottamus ei ole.

Arvoisa puhemies! Vuosienkaan takaiset rajun rasistiset tekstit eivät ole ihan tavanomaista nuoruuden hölmöilyä, eikä näiden tekstien perkaaminen ole yhdentekevää, jos kirjoittaja on maamme valtiovarainministeri. Sanat luovat todellisuutta, ja poliitikkojen puheella on erityinen voima luoda tilaa ja hyväksyntää tietynlaiselle ajattelulle ja toiminnalle

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

— tässä tapauksessa vihalle, rasismille ja syrjinnälle. Tämä ei ole vain periaatteellinen kysymys vaan hyvin konkreettinen turvallisuuskysymys lukemattomille suomalaisille, jotka kohtaavat muutenkin rasismia arjessaan säännöllisesti. Alleviivaan nyt vielä, että nämä kyseiset kirjoituksethan siis eivät ole millään lailla tavanomaisia. Olemme ehkä jo vähän päässeet unohtamaan, olemme ehkä halunneetkin unohtaa, mitä kaikkea olemme joutuneet lukemaan. Ne ovat rajun rasistisia, ja minusta sellaiseen kielenkäyttöön ei yksinkertaisesti saa turtua.

Arvoisa puhemies! Ajattelen näin, että kaikki töpeksivät joskus, ja arvostan jokaista, joka on valmis ottamaan opiksi menneistä virheistä, kehittämään ajatteluaan niiden avulla. Haluan, että Suomi on maa, jossa ihmisellä on mahdollisuus saada anteeksi. Uskottava tapa osoittaa tätä ajattelun muutosta olisi analysoida, mistä tällainen rasistinen ajattelu on kummunut, miten ajattelu on muuttunut ja mikä tähän muutokseen on johtanut. Se vaatisi myös konkreettisia tekoja, esimerkiksi aktiivista puuttumista siihen, jos rasismia tai sen vähättelyä ilmenee omissa joukoissa. Mistään sellaisesta ei kuitenkaan ole ollut merkkejä, että ajattelu- ja arvopohja näiden tekstien taustalla olisi muuttunut, vaikka kielenkäyttö olisikin siistiytynyt, ja juuri ajattelu ja arvopohja ovat olennaisia kysymyksiä, kun mietitään luottamusta toimia valtioneuvoston jäsenenä. Siitähän tässä on kyse, ei yksittäisistä henkilöistä.

Arvoisa puhemies! Itse tiedonannossa on paljon hyvääkin. On hyvä, että rasismin vastaisen työn johtamista ja koordinaatiota vahvistetaan. Se voi kuulostaa hyvin paperinmaaiselta, mutta parhaimmillaan pääsemme Suomessa aiempaa vahvemmin kiinni tähän monisyiseen ongelmaan. Jäin silti kaipaamaan konkreettisia linjauksia. Holokaustia koskeva kirjaus osoittaa, että sellaisiakin tiedonantoon olisi voitu kirjoittaa. Jäin myös kaipaamaan hallitukselta itsereflektiota. Odotin, että hallitus olisi perannut läpi oman ohjelman, arvioinut vielä kerran niitä linjauksia, jotka jakavat ihmisiä tässä maassa meihin ja muihin, asettavat esimerkiksi lapsia eriarvoiseen asemaan keskenään. Sen sijaan hallitus on todennut, että tämä tiedonanto ei vaikuta hallitusohjelmaan tai hallituspuolueiden toimintaan tai linjoihin.

Arvoisa puhemies! Tulen äänestämään perjantaina hallitukselle epäluottamusta, en siksi, että olen oppositiossa, vaan siksi, että en kerta kaikkiaan ole vakuuttunut tämän hallituksen halusta ja kyvystä torjua ja kitkeä rasismia Suomessa. Mikäli kuitenkin käy niin, että hallitus saa enemmistön luottamuksen, on teillä, pääministeri Orpo, valtiovarainministeri Purra, ja teidän joukoillanne näytön paikka. Näyttäkää, että tämän tiedonannon kirjatukset eivät ole sanahelinää. Puuttukaa puolueidenne riveistä kuuluviin rasistisiin kannanottoihin. Lakatkaa oikeuttamasta rasismia tai sälyttämästä vastuuta siitä rasismia kohtaville. Lopettakaa rasismin vähättely ja määritelmien kanssa kiemurtelu. Osoittakaa, että teidän ajattelunne on todella muuttunut.

Lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että tämän pitäisi olla itsestäänselvää: rasistinen kielenkäyttö ei kuulu Suomen eduskuntaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Muistuttaisin edustajia viiden minuutin puheajasta. — Seuraavaksi edustaja Kivelä.

18.17 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Hallituksen rasismiongelma ei ratkea yhdellä tiedonannolla, se ei ratkea tyhjillä julistuksilla, vaan hallituksella on edelleen useampi ratkaisematon ongelma liittyen syrjintään ja sen mahdollistamiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Ensinnäkin, hallitusohjelma on ihmisoikeusvastainen ja lisää eriarvoisuutta. Hallitus aikoo tehdä Suomesta vähemmän tasa-arvoisen ja vähemmän avoimen yhteiskunnan. Hallitusohjelman kautta kokoomus ja RKP ovat sopineet, että heille käy perussuomalaisten ajama maahanmuuttajien aseman heikentäminen ja sulkeutuneen Suomen rakentaminen. Teille, niin kutsutut liberaalit kokoomuslaiset ja RKP:läiset, on siis ok muun muassa maahanmuuttajien sosiaaliturvan tason eriyttäminen, työttömyysturvan tason sitominen kieli-taitoon, paperittomien terveydenhoito-oikeuden heikentäminen ja vastaanottorahan alentaminen. Sen lisäksi, että nämä ovat eriarvoistavia päätöksiä, ne ovat myös huonoja päätöksiä koko yhteiskunnan näkökulmasta. Tilanteessa, jossa osaaajapula on yksi Suomen pahimpia ongelmia meidän menestyksellemme — kuulimme tästä viimeksi tänään talousvaliokunnassa — ei voi olla järkevää hankaloittaa maahanmuuttoa pelkästään perussuomalaisten ajamista ideologisista syistä. Nyt te kuitenkin olette niin tekemässä, ja te olette tätä ideologiaa kuittaamassa.

Arvoisa puhemies! Toiseksi, hallitukseen on ylipäättään menty puolueen kanssa, jonka ytimeen kuuluu ihmisten asettaminen eriarvoiseen asemaan, puolueen, joka on tietoisesti kerännyt kannatusta viljelemällä muukalaisvihaa ja muukalaispelkoa, puolueen, joka on pumpannut meidän yhteiskuntaan vihaa — vihaa, joka pahimmillaan antaa kimmokkeen väkivaltaisiin tekoihin. Kokoomus kuitenkin hyväksyy tämän, koska tarvitsi jonkun hyväksymään eriarvoistavat leikkaukset ja liittoutui siten perussuomalaisten kanssa. RKP taas omalta osaltaan mahdollisti tämän hallituksen syntymisen. Nämä ongelmat liittyen hallitusyhteistyöhön sekä hallitusohjelmaan eivät siis ole millään tavalla lakaistavissa maton alle yhdellä julistuksella.

Arvoisa puhemies! Samaan aikaan Suomi on yksi Euroopan rasistisimmista maista. Rasistinen häirintä, etninen profilointi ja syrjintä on valitettavan yleistä ja arkipäivää monelle Suomessa. Tyhjyyttä kumisevien nollatoleranssijulistusten sijaan me tarvitsisimme rehellistä itsekritiikkiä ja epäkohtien tunnistamista. Me tarvitsemme aktiivista, aitoa ja sitoutunutta antirasistista työtä, ja politiikalla on tässä aivan erityinen vastuu. Tämä vastuu ei myöskään ole vapaaehtoinen vaan meitä velvoittava. Perustuslain ja kansainvälisten sopimusten turvaamat ihmisoikeudet eivät ole politiikan sivujuonne vaan sen perustavanlaatuista ydintä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ministerien luottamuksesta: Jokaisen poliittisen toimijan pitää itse tietää, missä menevät omat rajat. Siksi kysyn vielä teiltä, kokoomuslaiset ja RKP:läiset: jos ministeri Purran tai ministeri Rydmanin kirjoitukset olisivat tulleet ilmi tällä viikolla, niin voisitteko te äänestää luottamuksen puolesta? Moraalinen kompassi ei nimittäin voi olla riippuvainen lomakuukausista. Kesätauko näiden kirjoitusten esilletulon ja tämän aiheen eduskuntakäsittelyn välissä ei voi olla se, minkä ansiosta luottamus voidaan nyt antaa. Näiden kirjoitusten tulisi olla kokoomuslaisille ja RKP:läisille aivan yhtä järkyttäviä edelleen nyt syksyllä, vaikka aikaa onkin kulunut. Itse ajattelen, että perjantain äänestyksessä jokainen meistä näyttää henkilökohtaisesti, missä meidän omat rajamme kulkevat.

Itse kannatan kaikkia tehtyjä epäluottamuslauseita.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Otetaan tähän väliin ministeri Henriksson, ja sen jälkeen pieni keskustelu, jos sille on tarvetta — sitä on kyselty. Sen jälkeen mennään sitten näihin puheenvuoropyyntöihin. — Ministeri Henriksson, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

18.22 Opetusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies, värderade talman! Tämä tiedonanto on tärkeä. Tämä tiedonanto on hallituksen, jokaisen hallituspuolueen, selkeä viesti siitä, että hallituksessa on nollatoleranssi rasismille. Tässä tiedonannossa on 23 kohtaa, joissa on paljon erilaisia toimenpiteitä, joilla halutaan kitkeä rasismi Suomesta, joilla halutaan vaikuttaa siihen, että jokainen suomalainen, jokainen, joka täällä asuu, pystyy luottamaan siihen, että tämä hallitus ja eduskunta haluaa, että jokainen voi tuntea olonsa turvallisiksi ja tietää, että jos tapahtuu ylilyöntejä, niin meillä on riittävästi mekanismeja.

Mielestäni on ollut äärimmäisen tärkeätä se, että juuri tämän tiedonannon johdosta meillä on selkeä tahtotila siitä, mikä on Suomen hallituksen tahtotila. Jokainen ministeri on sitoutunut tähän, ja myös jokainen eduskuntaryhmä, hallituksen eduskuntaryhmä, on tähän nyt sitoutunut. Ja mielestäni on ollut tämän keskustelun aikana erittäin hienoa nähdä, että oikeastaan itse tätä tiedonantoa ja sen sisältöä kohtaan ei ole nostettu paljon kritiikkiä. Päinvastoin ollaan todettu, että nyt jatketaan sitä työtä, mitä edellinen hallitus ja sitä edelliset hallitukset tekivät, ja viedään tätä työtä eteenpäin ja tehdään se yhdessä. Ja mielestäni oli erittäin hyvä, että myös valtiovarainministeri Purra piti tässä puheenvuoron, jossa hän myös itse toi esille sen, että myös perussuomalaiset ovat tähän sitoutuneet. Mielestäni myös tämä kannattaa nyt huomioida. Se on sitten aivan eri asia, että ollaan erimielisiä siitä, mitä muuta hallitusohjelmassa on, siihen saadaan palata, mutta itse tämä tiedonanto on erittäin tärkeä tässä tilanteessa, missä me olemme, ja ei saa olla minkäänlaista epäilyä siitä, että koko hallitus seisoo tämän takana. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

18.24 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Tässä ministeri Henrikssonin innostamana itse asiassa jatkan tätä vielä siltä osin, että mielestäni on todella tärkeätä, että täällä on tänään tällainen henki, että me olemme kautta salin hyvin sitoutuneita tekemään työtä rasismin vastaisesti ja ehkäisemään syrjimistä. Minusta se on erittäin tärkeä tahtotila meillä kaikilla.

Jatkaisin tätä vielä siltä osin, että paitsi että me olemme nyt täällä valtiona, valtiotyönantajana, eri hallinnonaloina, sitoutuneita tähän ja kutsutaan kansalaisjärjestöt mukaan, kansalaisyhteiskunta, niin myöskin eri hallinnon tasoilla täällä on toimia, jotka ulottuvat sinne aluehallintoon. Vaikkapa Ankkuri-toiminnassa myöskin hyvinvointialueet ovat matkassa. Siellä on myöskin hyvin paljon toimia, joihin kutsutaan kuntakenttä mukaan ja kunnissa on vaikkapa segregaatiota ehkäisevä työ, mitä tehdään, tai vaikkapa tasa-arvorahoitus kouluissa, varhaiskasvatuksessa. Siellä on todella paljon tällaisia toimia, joissa voidaan toimia koko yhteiskunta yhdessä tämän ilmiön eteen.

Minä olen iloinen, että me ollaan pystytty tänään ja tänä kesänä käymään tätä tärkeätä keskustelua. Sille on paikkansa meidän yhteiskunnassa. Kiitoksia siitä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Seuraavaksi ministeri Häkkänen, ja sen jälkeen edustajat voivat V-painiketta painamalla ja seisomaan nousten pyytää vastauspuheenvuoroa. — Ministeri Häkkänen.

18.26 Puolustusministeri Antti Häkkänen: Puhemies! Tällä tiedonannollahan haettiin juuri tätä näin, että eduskunnan sali laidasta laitaan käy tällaisen keskustelun vilkkaan ke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

säkeskustelun jälkeen ja sen jälkeen itse asiassa lähettää juuri sen viestin, joka tänään tästä on tullut. Eli kaikki yksimielisesti tuomitsevat rasismien, haluavat edistää yhdenvertaista Suomea ja syrjimätöntä Suomea, ja kaikki ovat siitä samaa mieltä. Anteeksipyyntöön sävyissä tai painopisteissä näköjään on se ero, mutta se ei ole se olennainen kysymys tässä itse asiassa, koska nythän Purra jo ilmoitti, että täysimääräisesti ovat myös perussuomalaiset irtisanoutuneet rasismista ja sitoutuneet tiedonannon jokaiseen sanaan. Eli nyt on hyvin laaja yhteinen näkemys tästä tässä salissa.

Miten tämä jalkautetaan, se on sitten se ydinkysymys, ja siinä tarvitaan jokaista kansanedustajaa mutta ennen kaikkea jokaista kansalaista. Tämä on korvien välissä oleva asia. Jos sydän sanoo, että se on rasismia, niin sinnepäin se sitten vähän on. Sen takia kansanedustajien oma esimerkki puhetyylissä, omien kotiseutujen, järjestöjen ja muiden aktivoiminen tähän yhdenvertaisuustyöhön on nyt äärimmäisen tärkeää, että tämä ei jää pelkästään sanahelinäksi tässä salissa vaan että se jalkautuu sinne. Sen takia tiedonannossa on nyt monta hanketta, joita valtioneuvosto myös rahoittaa — siellä on järjestöt, urheiluseurat, kulttuurijärjestöt sekä lasten ja nuorten järjestöt, joissa oikeasti jalkautetaan tämä yhdenvertaisuustyö. Tähän työhön tarvitaan kaikki tässä salissa. Kun ollaan kerran näin yksimielisiä, lähdetään sitten myös tekemään sitä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jos on tarve ministereiden puheenvuorojen pohjalta kommentoida, voi pyytää vastauspuheenvuoroja — ja näköjään sitä on. Katsotaan, mitä sinne listalle tuli, pieni hetki. — Istukaa vain, olkaa hyvät, ne näkyvät täältä. — En ole ihan varma, kuka oli ensimmäisenä, mutta jos oikein katsoin, niin edustaja Gebhard.

18.28 **Elisa Gebhard sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka tiedonannossa on sinänsä hyviä elementtejä, on hallituksella uskottavuusongelma. Edustaja Mäkelä ryhmäpuheenvuorossaan varsin selkeästi todisti, että perussuomalaiset tällä ryhmällä eivät kykene vielääkään täysin irtisanoutumaan kaikenlaisesta rasismista. Sen sijaan ensin sanotaan rasismia vastustettavan ja sitten heti perään annetaan ymmärtää, että on olemassa myös vähemmän tuomittavaa rasismia. Minusta olisi tyylikästä suhtautua nöyrästi ja tunnustaa: ”Ei ole minun määriteltävissäni, mikä loukkaa toista ihmistä.” Kysymys on siitä, voimmeko kuitata yhdellä tiedonannolla sen, että kaikissa eduskuntaryhmissä ei olla suhtauduttu ennen eikä suhtauduta nytkään riittävän vakavasti rasismiin. Kaipaamme itse perussuomalaisilta vastauksia, kuullaanko teiltä ryhmänä yksiselitteinen rasismien tunnistaminen ongelmana ilman vähätteleviä sivulauseita. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kosonen.

18.29 **Hanna Kosonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuin tilauksesta liikuntaministeri saapui paikalle — nimittäin tiedonannossa on useita hyviä toimia, joista nostan esiin erityisesti tämän rasismien vastaisen kampanjan urheilussa. Liikunnan ja urheilun seuratoiminnan ja harrastusten jos minkä pitää olla turvallinen paikka lapsille ja nuorille, sellainen paikka, jossa voi kokea iloa ja riemua ja onnistumisen kokemuksia yhdessä. Jokaisen on oltava siellä turvassa, mutta nyt kuitenkin näin ei valitettavasti selvitysten mukaan ole. Erityisesti afrosuomalaiset ja Afrikka-taustaiset lapset kokevat huutelua ja solvauksia ja heille tehdään rasistisia eleitä, ja tekijöinä ovat valitettavasti yleensä aikuiset, eli vanhemmat, jopa valmentajat. Rasismiin olisi puututtava systemaattisesti lajiliitoista

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

seuroihin ja tuomaritoimintaan. Urheilu tuo meidät yhteen, ja liikkuminen yhdistää ja on myös yhteinen kieli, [Puhemies koputtaa] ja urheilu voisi toimia esimerkkinä koko Suomelle ja yhteiskunnalle syrjimyksen kitkemisessä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

18.31 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Petteri Orpo totesi, että hallituspuolueilla ei ole yhteistä arvopohjaa mutta yhteinen tehtävä on. Ajattelen, että pitäisi tunnustaa asioiden arvo ja nähdä, että on olemassa korkeampiakin arvoja, ja niihin meillä tulisi olla varaa. Yhteisen arvopohjan puuttuminen johtaa helposti siihen, että kyllä hallitus tietää kaiken arvon mutta tosiasiaa se määrittellään hinnan mukaan.

On olennaista, että ihmisoikeudet, rasisminvastaisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat sellaisia arvoja, joista ei ole tinkimisen varaa — joko ollaan 100-prosenttisesti mukana tai ei olla. Tänään uskomme, että hallituspuolueet sitä ovat, mutta perussuomalaisten osalta [Puhemies koputtaa] eduskuntaryhmän puheenjohtaja todisti toisin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ohisalo.

18.32 **Maria Ohisalo vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luottamushan on turvallisuudentunteen tärkeimpiä edellytyksiä. Ja sen vuoksi rasisminvastaisuudella ja yhdenvertaisuuden edistämällä on valtavan suuri merkitys myös tämän maan sisäiselle turvallisuudelle ja sen vahvistamiselle. Tässä tiedonannossa nyt mainitaan, että rasisminvastaiset toimet ja yhdenvertaisuuden edistäminen viedään hallinnonaloille, kuten tässä myös ministerit aiemmin totesivat hyvin. Tätä työtä teimme myös viime hallituskaudella. Muun muassa sisäministeriön tontilla poliisissa otettiin esille se asia, että meillä olisi entistä enemmän erilaisista etnisistä taustoista tulevia ihmisiä töissä poliisissa. Tämäkin oli osaltaan sitä luottamuksen rakentamista.

Olisinkin tiedustellut sisäministeriltä... Valitettavasti nyt ei perussuomalaisten ministereitä näy, ei muuten näy myöskään perussuomalaisten kansanedustajia. Onko tämä nyt sitten nollatoleranssi sille rasismille, kun kukaan ei teemasta keskustele? Olisin tiedustellut hallituksen ministereiltä: mitkä juuri teidän hallinnonaloillanne ovat niitä kaikista keskeisimpiä toimia, joita viette sinne omalle kentällemme? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm.

18.33 **Niina Malm sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen kokenut epätoivoa seurattessani kesän keskustelua. Siitä huolimatta haluan kuitenkin uskoa, että me pystymme täällä parempaan. Mutta se vaatii peruseriaatteista kiinni pitämistä. Suomen vahvuudet nimittäin löytyvät meidän keskustelukulttuurista, sopimisesta ja perusoikeuksista kiinni pitämisestä. Sitä kutsutaan sopimusyhteiskunnaksi. Jos Suomen eduskunta ja kansanedustajat eivät pidä kiinni näistä arvoista ja oikeuksista, niin kuka sitten pitää?

Puhemies! Vihapuheen arkipäiväistyminen on uhka ennen kaikkea myös demokratialle. Vihapuhe vaikuttaa ihmisten halukkuuteen toimia politiikassa ja esimerkiksi asettua ehdolle vaaleissa. Siksi rasismille, syrjinnälle ja törkeälle käytökselle ei tule antaa tilaa eikä hyväksyntää julkisessa keskustelussa, ja siksi niihin tulee jokaisella kerralla puuttua. Loppu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

jen lopuksi vihapuheen ja rasismien torjuminen on meidän kaikkien yhteinen asia — myös valtioneuvoston ja sen jäsenten.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Autto.

18.34 **Heikki Autto kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ajattelen niin, että jokainen ihminen on erilainen, ainutlaatuinen ja jokainen ainutlaatuinen ihminen on yhtä arvokas. Uskon, että tämä perusperiaate on meidän jokaisen jakama. Sen vuoksi on tietysti erittäin hienoa, tärkeää työtä hallitukselta tällä historiallisella tavalla olla edistämässä yhdenvertaisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa, jotta jokainen yhtä arvokas ihminen tulee samoin kohdeksi lain edessä tässä yhteiskunnassa.

Tosiaan, nyt kun tässä salissa rakennamme suomalaista yhteiskuntaa, niin täällä salissa se tapahtuu puheen kautta, ja todella toivon, että tämä aika polveileva keskustelu tästä pikkuhiljaa kaarratteli kohti sellaista kansallisen yhtenäisyyden henkeä, jossa tosiaan tämä jokaiselle hyvän yhteiskunnan rakentaminen toteutuisi mahdollisimman hyvin. Ajattelisin niin, että olisi tärkeää, että kun hallitus on historiallisen tiedoksiannon asiasta tuonut, niin nyt eduskunta laajasti hallitusta tukisi, ja arvioidaan hallitusta niiden tekojen mukaan, jotka hallitus on luvannut nyt tässä tiedonannossa toteuttaa, sitten kun näemme, kuinka ne alkavat toteutua.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Furuholm.

18.36 **Timo Furuholm vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ongelma ei ole tämä tiedonanto. Siinä ei ole mitään vikaa. Se pitää sisällään tärkeitä kirjauksia yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon puolesta. Siitä me olemme varmasti kaikki samaa mieltä. Mutta toistan nyt sen, että se ongelma on se, kuten edustaja Gebhard tässä totesi, että tänäänkin me olemme kuulleet täältä salista sellaisia puheenvuoroja, että epäilen, voimmeko olla varmoja, että tämä tiedonanto on uskottava ja siitä pystytään pitämään kiinni.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Marttila.

18.37 **Helena Marttila sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi haluan kiittää ministereitä, jotka ovat vielä täällä paikalla ja osallistuvat keskusteluun. Se viestii omaa kieltään. On myös silmiinpistävää, että yksi ryhmä ministereineen puuttuu paikalta. [Krista Kiuru: Ja edustajat!]

Antirasismi on aktiivisia tekoja rasismia vastaan. Pelkkä rasismien passiivinen vastustaminen ei riitä. Täällä on tänään kuultu hallituspuolueen edustajalta puheenvuoro, että Suomeen ovat tervetulleita osaajat, viestittäen, että esimerkiksi apua tarvitsevat eivät tänne tervetulleita ole. Edustaja käytti myös termiä ”Isis-osaaja”, ja arvaan, että tällainen video leviää pian TikTokiin tai someen nuorten kuultavaksi. Kysyisinkin: onko esimerkiksi tällainen kielenkäyttö ja viestintä mielestänne nyt hyväksyttävää ja toivottavaa, vai mitä se nolatoleranssi käytännössä tarkoittaa?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Andersson.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

18.38 **Otto Andersson r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rasismien vastainen työ on kaikkien yhteiskunnan toimijoiden asia. Kiitos ensin ministereille erittäin vakuuttavista vastauksista, ja yhdyin tähän ministeri Häkkäsen näkemykseen, että tätä työtä on jalkautettava kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Meidän valtakunnanpoliitikkojen tehtävä on näyttää esimerkkiä esimerkiksi täällä eduskunnassa, mutta meillä kaikilla puolueilla on myös vastuu siitä, että tämä työ jatkuu kunnissa. Kunnallispoliitikot ovat paikallisia mielihyvävaikuttajia ja luovat sitä paikallisyhteisön ilmapiiriä. Kuten totesin ruotsiksi tuossa ryhmäpuheenvuorossani, me RKP:ssä olemme tänä kesänä myös huomanneet sen, että meillä itsellämme puolueena on vielä tehtävää tässä antirasismityössä, ja minä uskon, että on tosi tärkeää, että kaikki puolueet sitoutuvat myös tähän ja jalkauttavat tätä ajattelutapaa ja käytäntöjä omissa kunnissaan ja omille luottamushenkilöilleen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

18.39 **Eemeli Peltonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos pääministeri Orpon johtamalle hallitukselle tästä tiedonannosta. Se pitää sisällään monia kannatettavia asioita, jotka tosin olisi voinut ja myöskin pitänyt sisällyttää jo itse hallitusohjelmaan. Nyt hallitus heräsi, ehkä osin pakotettuna, kovin myöhään täyttämään sitä aukkoa, joka hallitusohjelmaan oli jäänyt. Mutta tässä meillä nyt on se, mitä hallitusohjelmasta puuttui ja mitä olemme koko kesän odottaneet. Se kiteytyy tiedonannossa tähän: ”Hallitustyöskentelyssä on nollatoleranssi rasismille. Hallitus ja sen jokainen ministeri irtisanoutuu rasismista ja vastustaa kaikenlaista ääriajattelua sekä sitoutuu omassa työskentelyssään aktiiviseen työhön rasismia vastaan niin Suomessa kuin kansainvälisesti.”

Tätä me nyt, arvoisa hallitus, teiltä odotamme. Jäämme seuraamaan tämän tiedonannon sisältöjen toteutumista ja siihen sitoutumista, sitä, että tämä tiedonanto muuttuu teoiksi toden teolla ja ettei se unohdu, kun keskustelu tässä salissa tänään päättyy, vaan sitä viedään eteenpäin kaikilla hallinnon tasoilla. [Heikki Autto: Hyvä ja rakentava puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jos edustajilla on vielä tarve lyhyttahtiseen keskusteluun, niin seuraavan puheenvuoron aikana nappi on auki, mutta sen jälkeen se sulkeutuu. — Seuraava puhuja on edustaja Heikkinen.

18.41 **Janne Heikkinen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Keskustelun alkaessa en ollut alkuunkaan vakuuttunut siitä, tuleeko tämä keskustelu lisäämään kansallista koheesiota ja yhteisymmärrystä ja toistemme parempaa ymmärtämistä, mutta ilokseni sain huomata, että keskustelun aikana käytettiin useita rakentavia puheenvuoroja. Erityisesti oppositiosta keskustaa haluan kiittää niistä alkiolaista sovintoa sisältäneistä puheista, joissa haluttiin lisätä keskinäistä yhteisymmärrystä.

Sen sijaan kyseenalaistan hieman sitä, miten vasemmistoliiton riveistä edustajat Saraamo, Andersson ja Kivelä halusivat tarkoituksellisesti siirtää keskustelun maalia rasismien vastaisesta työstä hallituksen sisältökysymyksiin, esimerkiksi sosiaaliturvaan liittyviin kysymyksiin. Kaikissa kansallisvaltioissa tehdään tietynlaisia kriteerejä sille, miten kansalaisuuden saa tai miten sosiaaliturvaan on oikeutettu, ja esimerkiksi, toisin kuin edustaja Kivelä väitti, kielikriteerien lisääminen sosiaaliturvan vastikkeeksi ei ole mitenkään syrjivää, ei rakenteellisesti tai muutenkaan, vaan kaikki maailman maat, joissa on kattava sosiaaliturva, ovat valmiita sitä myös rajaamaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koskela.

18.42 **Minja Koskela vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viitaten tähän aiempaan puheenvuoroon: Edustaja Andersson piti hyvän puheenvuoron rakenteellisesta rasismista aiemmin, ja ajattelen sillä tavalla, että kun puhutaan rasismista, niin jos rasismi määritellään ainoastaan lainsäädännöllisiksi toimenpiteiksi, me kadotetaan aika paljon siitä keskustelusta. Tänäpäin täällä salissa perussuomalaisten puolelta on kuulunut tällaisia esimerkkejä kuin esimerkiksi ”poliittinen teatteri” tai ”rasismikortin heiluttelu” tai ”rasismin inflatointi”, ja ajattelen itse niin, kuten Andersson, joka täällä aiemmin puhui, että rakenteellista rasismia voidaan kitkeä esimerkiksi sillä, että täältä salista lähetetään viesti, että tällaista ei hyväksytä. Itse olen ollut hieman hämmentynyt siitä, että kun ministerit täällä aikaisemmin toistelivat, että kaikki tässä salissa ovat sitoutuneet rasismin kitkemiseen, niin ehkä olen itse ollut kuuntelemassa eri keskustelua, koska nämä mainitut perussuomalaisten esimerkit eivät minusta osoita irtisanoutumista rakenteellisesta rasismista, johon valitettavasti myös nämä hallitusohjelman kirjaukset pahimmillaan johtavat, kun ne eriarvoistavat yhteiskuntaa ja jakavat ihmisiä meihin ja muihin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

18.44 **Timo Suhonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Käsittelemme nyt valtioneuvoston tiedonantoa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Kyseessä on erittäin tärkeä tiedoksianto, joka ei saa jäädä vain paperiksi, vaan tämän tiedonannon kirjausten tulee edellyttää niitten toteuttamista.

Tiedoksiannossa julistetaan hyvin mahtipontisesti, kuten kuuluukin: ”Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen.” Ihmisoikeuksien osalta meitä sitoo myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien, joka on tunnustanut lakko-oikeuden yhdeksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklassa esitetyn ammatillisen järjestäytymisoikeuden osaksi.

Tämän tänään ainoastaan käsitellyssä olevan valtioneuvoston tiedoksiannon osalta onkin hämmäntävää ja suorastaan ristiriitaista se, mitä siellä Orpo—Purra-hallitusohjelmassa kuitenkin on tulossa. Huolimatta tästä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseen liittyvästä asiapaperista on hallitus toteuttamassa historiallisen suuria, suorastaan järjestyttäviä työmarkkinauudistuksia, jotka todella ovat ristiriidassa niin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kuin tänään käsiteltävän tiedonannon tekstien kanssa. Hallitus on rajoittamassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 11 artiklan lakko-oikeutta ja jopa asettamassa henkilökohtaista sakkoa lakkoilijoille.

Miten tämä valtaisa ristiriita on selitettävissä, miten nämä tekstit voivat olla näin suuressa ristiriidassa toteutuksen osalta? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Yritetään pysyä siinä minuutissa — se on haastavaa, kun asiaa on paljon —, jotta ehditään tämä keskustelu käydä kohtuullisessa ajassa. — Ja nyt edustaja Krista Mikkonen.

18.45 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä tämänpäiväinen keskustelu on todella tärkeä. Suomi on rasistinen maa, valitettavasti. Tämän monet

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

tutkimukset ovat tuoneet esille, me olemme yksi Euroopan rasisimmista maista, ja sen takia on äärimmäisen tärkeää, että me teemme työtä rasismien vähentämiseksi ja syrjinnän kitkemiseksi.

Tämä keskustelu tänään käydään siksi, että kesällä suomalaisille syntyi epäily siitä, aikooko tämä nykyhallitus jatkaa sitä pitkäjänteistä työtä, mitä aiemmat hallitukset ovat tehneet rasismien vähentämiseksi, etenkin, kun myös hallituksen jäseniltä tai hallituspuolueiden sisältä kuului puheita, kommentteja siitä, miten jokainen ihminen ei ehkä olekaan yhdenvertainen. Sen takia on tärkeää, että hallitus toi tämän tiedonannon tänne keskusteltavaksi, mutta pakko on sanoa, että jos ei me tänään keskusteltaisi tiedonannosta, niin meillä olisi käsillä välikysymys. Nyt on tärkeää, että hallitus lunastaa nämä lupaukset, mitä tiedonantoon on tehty, päästään niihin konkreettisiin toimiin, ja on aivan varmaa, että me täällä oppositiossa haluamme niissä konkreettisissa teoissa teitä tukea ja tulemme myös seuraamaan ja vahtimaan, että ne edistyvät.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kokko.

18.46 **Jani Kokko sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Opetusministeri ja puolustusministeri esittivät hyvät näkökulmat, ja toivon kyllä, että teidän näkemyksenne on koko hallituksen linja. Mutta onhan tässä tämä ilmiselvä luottamusongelma. Ihan näin niin kuin konkreettisena esimerkkinä, että jos 11.7. valtiovarainministeri pyytää anteeksi viisitoista vuotta sitten tehtyjä kirjoituksiaan, niin voidaan vilpittömästi hyväksyä se hänen anteeksipyyntönsä, mutta jos pari vuorokautta myöhemmin sitten tulee julkisuuteen tuoreempia kirjoituksia, joissa muun muassa verrataan ihmisiä jätesäkkeihin ja joita ei nähdä tarpeelliseksi pyytää anteeksi, niin kyllähän tässä tämmöinen ilmiselvä luottamuspula ainakin näin oppositiopuolueen edustajalla syntyy siitä, kuinka vilpittömästi tämä anteeksipyyntö ja oikeastaan tämä linjanmuutos ja tämä rasismien tuomitseminen loppujen lopuksi on. Ja kuten tässä muun muassa edustaja Furuholm ja Gebhardkin ovat kommentoineet edustaja Mäkelän puhetta, niin kyllähän tämäkin keskustelu osoittaa, että on lievää epäilyä siitä, mikä on oikeasti se perussuomalaisten linja suhteessa tähän tiedonantoon.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Linnell.

18.48 **Jarno Linnell kok** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies, ärade talman! Edustaja Ohisalo nosti mielestäni täällä hyvin keskeisen asian esille, josta me emme ole vielä tarpeeksi puhuneet. Se on se, miten vahvasti turvallisuus liittyy yhdenvertaisuuteen, syrjimättömyyteen ja rasismien torjumiseen. Kun me täällä tänään salissa väittelemme ja keskustelemme, Ukrainassa käydään sotaa, siellä kuolee ihmisiä. Se, miksi Ukraina pärjää ylivoimaiselta tuntuvaan hyökkääjän edessä, on se, että siellä on yhtenäinen ja yksimielinen kansa. Samaa toivoisin Suomelta.

On myös hyvä muistaa, että meidän ulko- ja turvallisuuspolitiikan aivan keskeisiä periaatteita on oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, demokratia ja tasa-arvo, ja sitä kohti toivottavasti tämäkin keskustelu vie paremmin eteenpäin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

18.49 **Bella Forsgrén vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kertoa teille, miksi minun on vaikea luottaa teidän tiedonantoonne, vaikka sen sisältö onkin todella tärkeä. Mitä tapahtui ensin hallituksen toimesta nyt kesällä jokaisessa hetkessä, jossa tuli ikäviä rasistisia tekstejä esille julkisuuteen? Hiljaisuus — hiljaisuus —, ja se hiljaisuus sattui eniten. Vasta sen jälkeen, kun esimerkiksi Junnilan kohdalla presidentti Niinistö tuli esille, tuli yksittäisiä kansanedustajia ja toimijoita ja ministereitä, jotka tuomitsivat tekstit, mutta aina kun uusia tuli, jokaisen kohdalla oli niin, että teiltä ei tullut sitä ensimmäistä vahvaa reaktiota, että ”me tuomitsemme tämän, me olemme teidän rodullistettujen puolella, me olemme yhdessä tätä rasismia vastustamassa”. Haluankin kiittää, että yksittäisistä kansanedustajista Eva Biaudet oli sellainen, että koin, että hän on jokaisessa tilanteessa vastaamassa niitten ihmisten puolesta, joiden kanssa hän kuitenkin jokapäiväisessä työssään tekee työtä. Sen takia ajattelenkin, että tämä on se luottamuksen pohja, mitä te ette saavuttaneet, ja sen eteen teidän pitää nyt tehdä töitä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Perholehto.

18.50 **Pinja Perholehto sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu valitettavasti hieman hankalalta suhtautua tähän hallituksen tiedonantoon vakavasti, koska samalla kun kokoomuksen ja RKP:n edustajien toimesta vakuutellaan, että hallitus on kollektiivisesti sitoutunut tähän tiedonantoon ja rasismien ja syrjinnän vastaiseen toimintaan, pidetään toisaalta puheenvuoroja, joiden mukaan kyse onkin poliittisesta teatterista, rasismikortin heiluttelusta tai wokeista. On kohtuutonta toivoa, että oppositio yhtäkkiä antaisi hurraten luottamuksensa hallitukselle, joka ei alun perin maininnut rasismia hallitusohjelmassaan sanallakaan, hallitukselle, joka ei kohujenkaan jälkeen kyennyt irtaantumaan rasismista ja joka lopulta teki tiedonannon mutta ei siltikään ole aivan varma siitä, mistä puhutaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin kysyä hallitukselta: todellako te itse pidätte tätä tiedonantoa ja hallituksen kollektiivista sitoutumista siihen uskottavana, kun tänään täällä puhujapöytästä käytetään n-sanaa häpeilemättä eikä kukaan teistä ole siitä moksiskaan?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

18.51 **Anna-Kristiina Mikkonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän käsittelyssä olevan tiedonannon toimenpiteen 6 mukaan ”hallitus torjuu tehokkaasti toimintatapoja, joilla kiihotetaan syrjintään, vainoon, vihaan tai väkivaltaan yksilöä tai ryhmää vastaan”. Olisin halunnut tiedustella näistä toimenpiteistä ja varmistaa, että ei kai tehokkaana torjuntatoimenpiteenä aiota käyttää joidenkin perussuomalaisten esittämää ”kiihottaminen kansanryhmää vastaan” -kriminalisoinnin poistamista rikoslaista.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pitko.

18.52 **Jenni Pitko vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää, että tässä tiedonannossa käsitellään myös sitä Suomen kenties synkintä rasismihistoriaa eli kohtelua saamelaisia kohtaan. On hyvä asia, että hallitus ottaa sen rohkeasti esille, koska myöntämällä myös ne virheet, mitä me olemme historiassamme tehneet, me puretaan myös sitä syrjintää, mitä saamelaiset kokevat yhä tänä päivänä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Tässä hallituksen tiedonannossa on tavoitteena turvata kaikkien lasten sivistykselliset oikeudet. Saamelaisten osalta se tällä hetkellä toteutuu edelleen varsin huonosti, ja ajattelisin, että osana sitä tavallaan anteeksipyyntöä, minkä me heille olemme velkaa, meidän tulisi taata paremmin saamelaislasten mahdollisuus saada lakisäateistä varhaiskasvatusta omalla kielellään ja yhä useamman saamelaislapsen ja -nuoren mahdollisuus saada myös perusopetusta omalla äidinkielellään. Hyvin harva kunta tällä hetkellä sitä järjestää. Jos opetusministeri Henriksson pystyisi tähän ottamaan kantaa, niin toivomme, että tätä voitaisiin viedä eteenpäin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Täällä on vielä muutama pyydetty vastauspuheenvuoro. Sen jälkeen mennään ministereiden pyytämiin puheenvuoroihin ja sen jälkeen puhujalistaan. — Edustaja Hiltunen.

18.53 Pia Hiltunen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Itse en ole voinut olla miettimättä, miten me voimme käydä näin taantunutta keskustelua täällä täysistun-
tosalissa, kun elämme vuotta 2023 niin kutsutussa sivistysvaltiossa. Tämänkaltaiselle keskustelulle ei pitäisi olla tarvetta mutta ikävä kyllä on.

Muun muassa oppilaitoksia velvoittaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat, joissa työyhteisöt ovat sitoutuneet toimimaan näitä perusasioita edistäen ja lapsille toisten kunnioittamista ja erilaisuuden hyväksymistä opettaen. Lapset ja nuoret ymmärtävät sen, mistä tämän päivän yhteiskunnassa on kyse: jokaisella on oikeus kokea kuuluvansa yhteiskuntaan, elää omannäköistä elämäänsä ja elää yhteiskunnassa, jossa minkäänlaiselle syrjinnälle tai rasismille ei ole tilaa. Ongelman ydin on täällä.

Kysyisin, millä oikeutuksella kenelläkään täällä on varaa kokea olevansa jollain tapaa arvokkaampi kuin joku toinen. Onko oikeasti varaa luokitella ja arvottaa ihmisiä heidän taustansa tai ominaisuuksiensa perusteella, ja vieläpä ajassa, jossa tarvitsimme yhtenäisyyttä ja inhimillisyyttä vastakkainasettelun sijaan? Tämän päivän keskustelu osoittaa, että työtä riittää. Ja haluaisin kysyä vielä ministereiltä: miten toimitte, mikäli joku teidän hallituksenne ministereistä ei toimi teidän oman sopimuksenne ja tiedonantonne mukaisesti? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru. — Mikrofoni, edustaja Kiuru.

18.55 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tämä keskustelu osoittaa sen, että meillä on suuri joukko edustajia, iso enemmistö, jotka ovat oikeasti sitä mieltä, että on olemassa arvoja, joista ei ole tinkimisen varaa. Kiitän ministereitä, erityisesti ministeri Henrikssonia, mutta myös kokoomuksesta pidettyjä puheenvuoroja siitä, että te aidosti olette tosissanne. Tämä tiedonanto on myös suomalaisille eheyttävä kokemus. Me saamme tässä seurata vierestä, että tietyt hallituksen puolueet ovat hyvin sitoutuneita tähän, ja minusta se on ollut tärkeää. Mutta hämmästyin itse, kun vilkaisin tämän päivän lehti uutisia ja huomasin, että Purra, hallituksen varapääministeri, toteaa RKP:lle, että pitäisi varmistaa rivien suoristuminen. Minusta se kertoo kyllä uskomattomalla tavalla kauraa kielä siitä, että perussuomalaiset eivät ole suoristamassa omia rivejään tämän rasmin vastaisen työn rintamaan. On käsittämätöntä ohjeistaa muita suoristamaan rivejään, kun siellä puolella eduskuntaryhmän puheenjohtaja Mäkelä todisti, että rivien suoristamista ei tule.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm.

18.56 **Niina Malm sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten täällä on todettu, tämän päivän keskustelussa ei ole kyse siitä, mitä on vuosia sitten tehty, sanottu, kirjoitettu, vaan siitä, miten kaikkeen siihen nykypäivänä suhtaudutaan. Puheet ”mustista säkeistä” eivät kaipaa puolustamista. Sellaisen kielenkäytön puolustaminen on kestäväntöntä, varsinkin ministeriltä. Vaikeistakin aiheista on pystyttävä keskustelemaan kunnioittavasti ja rauhallisesti. Se on meidän vastuumme poliitikkoina. Hallitus puhuu paljon vastakkainasettelun vähentämisestä, mutta hallituspuolueiden puheet, erityisesti perussuomalaisten, eivät vastakkainasettelua vähennä. Senpä tähden maahanmuuttajat, maahanmuuttajataustaiset, ihmiset, jotka puhuvat äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea, kohtaavat rasismia, syrjintää ja ennakkoluuloja kaikilla elämän osa-alueilla, olipa kyse sitten koulusta, työelämästä, asiakaspalvelutilanteesta tai politiikasta, vain muutamia tilanteita luetellakseni.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Multala.

18.57 **Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos tästä erinomaisesta keskustelusta. Erityisen herkällä korvalla olen kuunnellut teitä kaikkia, jotka kerotte niistä omakohtaisista kokemuksista, joita arjessa olette kohdanneet tai läheisenne ovat kohdanneet. Mielestäni se osoittaa, että kyllä Suomessa on rasismia. Sen vuoksi onkin äärimmäisen tärkeää, että hallitus on tehnyt tiedoksiannon, jossa me kaikki ministerit, hallituspuolueet ja eduskuntaryhmät sitoudumme tähän tiedoksiantoon, sen periaatteisiin ja niihin toimenpiteisiin, joita toki on tarkoitus tulla lisää, myös konkreettisen toimenpideohjelman muodossa.

Edustaja Ohisalo kysyi omilta toimialoilta meitä tärkeimpiä toimenpiteitä, joilla voimme edistää syrjinnän kitkemistä ja yhdenvertaisuutta ja toisaalta kitkeä rasismia. Nostan muutaman omilta hallinnonaloiltani:

Jo hallitusohjelmassa toki linjattiin — mutta nyt tässä tiedoksiannossa vielä toistettiin ja ehkä hieman syvennettiin sitä —, että esimerkiksi edustaja Kososen jo aiemmin täällä hyvin kuvailemassa urheilutoiminnassa käytössä oleva Et ole yksin -palvelu laajennetaan ja vakiinnutetaan koskemaan myös muuta harrastustoimintaa, niin kulttuuri- kuin nuorisopuoltakin. Se tarkoittaa sitä, että esimerkiksi kulttuuriharrastuksiin tulee kanava, jossa voi kertoa ja ilmoittaa erilaisesta syrjivästä kohtelusta, oli se sitten rasismia tai muuta, epäasiallista käyttäytymistä tai syrjintää. Tämä tullaan toteuttamaan.

Toisekseen, ehkä suurempanakin haasteena näen sen, että kulttuuritoiminnassa, niin kuin emme muutenkaan harrastustoiminnassa, emme oikein tavoita kaikkia lapsia ja nuoria. Usein erityisesti muunkieliset kuin suomen- tai ruotsinkieliset ovat erittäin aliedustettuja erilaisissa harrastustoiminnoissa — se koskee myös kulttuuriharrastuksia. Toivoisinkin, että voisimme edistää osallisuutta ja sitä kautta yhteenkuuluvuutta yhteiskunnassamme myös harrastustoiminnan, lasten ja nuorten harrastustoiminnan, ja tietenkin kaiken kulttuuritoiminnan kautta.

Lisäksi tietysti sitten korkeakoulutuksen puolella on tämä saavutettavuuden edistäminen, jota on jo alettu tekemään erilaisten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien ja saavutettavuussuunnitelmien myötä. Sitä tulee jatkaa, sillä me tiedämme sen, että eivät

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

kaikki edelleenkin korkeakoulutuksen saavuttamisessa tai sinne pääsystä ole samalla viivalla. Tätä työtä jatketaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Henriksson.

19.00 Opetusministeri Anna-Maja Henriksson (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta. Minäkin haluan vastata tähän kysymykseen, jonka edustaja Ohisalo nosti esille.

Ennen kuin lähdän siihen, totean edelleen: jokainen hallituksen ministeri on sitoutunut nyt tähän tiedonantoon, näihin toimenpiteisiin, ja se tarkoittaa tietenkin myös sitä, että jokainen ministeri omassa tehtävässään, omassa toimessaan on sitoutunut tähän. Se on asia, jossa ainakin minun edustamani puolue tulee olemaan hyvin tarkka, että näin myös toimitaan. Luulen, että se on koko hallituksen linja. Näin tullaan toimimaan. Tämä on edellytys sille, että me voimme kaikki luottaa siihen, että me kaikki toimimme nyt tästä eteenpäin tämän mukaisesti.

Näihin opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpiteisiin: Muutama erittäin tärkeä toimenpide on mukana myös tässä tiedonannossa. Muun muassa osana tätä poikkihallinnollista tasa-arvo-ohjelmaa käynnistetään koko koulutusjärjestelmän kattava tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämisohjelma vuosina 2024—25. Tässä on kyse siitä, että halutaan auttaa kouluja, halutaan auttaa koulutuksen ylläpitäjiä, varhaiskasvatuksen ylläpitäjiä tässä käytännön työn jalkauttamisessa. Hallitus haluaa tässä helpottaa tilannetta, koska moni kunta, moni toimija on ollut ehkä vähän yksin näitten asioiden parissa, ja sen takia tähän nyt puututaan. Tässä kehittämisohjelmassa voidaan tuottaa tukimateriaalia, voidaan järjestää koulutuksia ja vaihtaa hyviä käytänteitä, ja tavoitteena on tietysti se, että tähän osallistetaan myös nuoret, lapset, opiskelijat ja henkilökunta.

Sitten toinen asia. Puhuttiin aikaisemmin siitä, että meidän tavoite on, että me saadaan maahanmuuttajataustaiset lapset enenevässä määrin mukaan varhaiskasvatukseen, ja siihen tullaan panostamaan. Sen takia tämä tasa-arvorahoitus tullaan vakiinnuttamaan, ja sitä kautta pystymme myös palkkaamaan lisää opettajia ja avustajia päiväkotien ja koulujen arkeen. Varsinkin niitten kaupunginosien osalta, niitten alueitten osalta, joissa segregaatioriski on suurempi, tasa-arvorahaa tarvitaan. Tätä tullaan myös budjettiriihessä varmasti käsittelemään, ja olen luottavainen, että tähän löytyy myös rahoitusta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Mennään jo toiselle kierrokselle, eli ministerit Häkkänen ja Ikonen, minuutti, olkaa hyvät.

19.03 Puolustusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kiitoksia hyvästä keskustelusta.

Edelleen keskustelu vahvistaa sen, että salissa on laaja yksimielisyys hallituspuolueiden ja oppositiopuolueiden kesken siitä, että suomalaiseen yhteiskuntaan ei kuulu rasismi. Rasismin torjuntaa pitää määrätietoisesti jatkaa ja yhdenvertaista Suomea edistää. [Krista Kiuru: Näin juuri!] Tätä työtä on vuosikymmeniä Suomessa tehty alkaen aikanaan eduskuntaudistuksesta, naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, sen jälkeen täydentäen perustuslakiin yhä enemmän yksilöllisiä oikeuksia ja päätyen siihen, että ihminen on täysin tasavertainen ja yhdenvertainen riippumatta synnyinmaastaan, etnisestä taustastaan, kotitaustastaan tai muista seikoista. Tätä työtä hallitus jatkaa — nyt näköjään kannatusta tälle

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

tiedonannolle löytyy vasemmalta oikealle —, ja sen jälkeen on kyse siitä, miten toimenpiteet viedään eteenpäin.

Meillä esimerkiksi puolustushallinnossa nähdään kriittisen tärkeänä, että kaikki suomalaiset taustastaan riippumatta kokevat tämän hyvän maan puolustamisen arvoiseksi. Sen takia maan pitää olla hyvä ihmisille riippumatta kotitaustasta, ja sen takia Puolustusvoimissa tehdään erityisen paljon töitä sen eteen, että jokainen yksilö kokee tämän maan puolustamisen arvoiseksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Ikonen, minuutti.

19.05 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin hallitus on vahvasti sitoutunut tekemään yhteistyötä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Edustaja Ohisalon kysymykseen myöskin omalta osaltani vastaisin, että tuossa äsken jo kuvasin vähän tätä kuntakentän toimea. Tämä segregatio tulee vaikkapa MAL-sopimuksissa huomioon otettavaksi. Se näkyy, mitä ministeri Henriksson kuvasi, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toiminnassa. Meillä on sekä kunnissa että hyvinvointialueilla mutta sitten myöskin valtion työnantajapolitiikassa ja asiakasrajapinnassa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat ja niitten jalkauttaminen, on tämäntyyppisiä toimia.

Sitten ajattelin, että nostan vielä ihan pari tämmöistä välinettä, mitä meillä myöskin on:

Valtio voi toimia tiedon jakajana, ja meillä on valtiolla tällainen koko henkilöstölle suunnattu eOppiva-oppimisympäristö, jossa on valmiina jo 4–5 tällaista koulutuskokonaisuutta tai -sisältöä, jotka palvelevat näitä tavoitteita. Siellä on vastauksia monimuotoisuuteen, tasa-arvoon, ihmiskeskeisyyteen ja vihapuheen torjuntaan. Tämäntyyppistä siellä on.

Samoin sitten, kun täällä on näitä toimia kansalaisjärjestöjen suuntaan, meillä on olemassa myöskin tämmöinen kansallisten dialogien malli, jolla luodaan vuoropuhelua hallinnon ja kansalaisten ja yhteisöjen kesken, ja sitä kautta voidaan luoda välineitä tällaiselle keskustelulle.

Eli meillä on tämäntyyppisiä välineitä, joita myöskin voidaan hyväksikäyttää täällä. Tehdään monella tasolla tätä työtä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Bergqvist.

19.06 Liikunta-, urheilu-, ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos, edustaja Kosonen, hyvästä puheenvuorosta. Ensinnäkään rasismi ei kuulu Suomeen. Se ei kuulu tähän saliin, se ei kuulu kouluihin, se ei myöskään kuulu urheiluun, mutta valitettavasti sieltä se kyllä löytyy. Nuorisojärjestöjen ja urheiluseurojen piirissä on jo pitkään tehty työtä tasa-arvon edistämiseksi ja yhdenvertaisuuden puolesta, ja opetus- ja kulttuuriministeriö on uudistanut valtionavustuksen kriteerit niin, että tällä hetkellä vaaditaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia myös nuorisojärjestöiltä ja urheiluseuroilta.

Sitten myös ministeri Multala mainitsi tämän Et ole yksin -palvelun, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää seksuaalista häirintää, väkivaltaa ja epäasiallista kohtelua urheilussa. Tähän tarjotaan myös koulutuksia, ja tavoite on myös luoda rakenteita ja toimintamalleja siihen, mitä sitten tehdään, jos jotain tämmöistä tapahtuu. Samalla tiedonannossa to-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

detaan myös, että perustetaan erillinen rasismien vastainen kampanja, mikä on tietysti erittäin tärkeä asia, ja uskon, että myös monet nuorisjärjestöt ja urheiluseurat haluavat liittyä tähän.

Mutta täytyy myös muistaa, että me aikuiset olemme myös esikuvia meidän nuorille. Se on ehkä se tärkein asia tässä. Ja pitäisi sanoa se ääneen vielä kerran, että erilaisuus on rikkaus. Näillä sanoilla aloitettiin lukukausi monessa koulussa. Tämä on erittäin tärkeä viesti kaikille nuorille mutta myös meille aikuisille.

Ja sitten tuli kysymys myös saamelaisista. Hallitusohjelmassa on mainittu myös siitä, että saamelaisnuorilla on oikeus nuorisotyöhön myös omalla äidinkielellään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ja sitten puhujalistaan. Edustaja Ollikainen.

19.08 Mikko Ollikainen r: Arvoisa rouva puhemies! On todella hienoa, että täällä on keskusteltu tänään todella laajasti tästä tiedonannosta, yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja syrjimättömyydestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Välillä tämä keskustelu on ollut aika suoraa — niin sen pitääkin tässä salissa olla — mutta suurimmaksi osaksi kyllä aika kunnioittavaa, ja se on minun mielestäni todella hieno ja hyvä asia. Kuten tässä ministeri Multala totesi, minäkin olen todella kiitollinen varsinkin siitä, että on nostettu esille tällaisia omakohtaisia kokemuksia. Se on ollut todella hienoa.

Tässä muodossa samanlaista tiedonantoa ei ole aikaisemmin täällä salissa koskaan ollut — tai en tiedä, onko koskaan, mutta ainakaan ei 28 vuoteen, muistaakseni edustaja Räsänen siitä mainitsi. Suomi tarvitsi tämän keskustelun nyt. Olen kesän aikana sattuneista syistä saanut aika paljonkin palautetta tästä asiasta, ja olen huomannut, että aika moni, joka ei normaalisti keskustele näistä asioista, kuten arvoista, ihmisarvosta ja myös siitä, millainen on meidän maakuva, on nyt miettinyt juuri tätä asiaa, tätä kokonaisuutta, mistä nyt puhumme, ja se on todella hieno asia. Me tarvitsimme tämän keskustelun.

Tämä tiedonanto on selkeä viesti siitä, että hallitus ei hyväksy minkäänlaista rasismia. Kuten tässä on todettu, kaikki ministerit ovat sitoutuneet toimimaan aktiivisesti tämän suhteen, myös koko eduskunta. Tämä tiedonanto sisältää monia harppauksia eteenpäin koko yhteiskunnassamme ja pohjautuu viime kaudella tehtyyn Yhdenvertainen Suomi -ohjelmaan. Ja sen jälkeen on tehty vielä enemmän toimenpiteitä. Näen myös, kun tämä meidän yhteiskunta muuttuu koko ajan, että jos on tarvetta tulevina vuosina tehdä lisää, niin sitten tehdään lisää, jos tulee sellainen tilanne.

Meillä kaikilla tässä salissa on oma vastuumme, mutta kuten tässä aikaisemminkin totesin, niin kunnilla ja hyvinvointialueilla on todella tärkeä rooli olla mukana edistämässä tätä toimintaa esimerkiksi eri strategioiden suhteen. Kyse on siitä, millä tavalla me puhumme arvokkaasti ja kunnioittavasti. Kysymys on kaikkien Suomessa elävien turvallisuudesta, hyvinvoinnistamme, mutta myös siitä, millaisen signaalin me annamme.

Det är väldigt fint att vi har kunnat föra den här diskussionen här i salen i dag kring lika-behandling, jämställdhet och icke-diskriminering, och det var på tiden. Vi behövde, Finland behövde en sådan här diskussion. Regeringen fransäger sig och accepterar inte någon form av rasism, och det gäller nog att ta det här på allvar, såväl bland ministrar och riksdagsledamöter som också på andra stadier i vårt samhälle. Vi ska vara ett öppet, tryggt samhälle även i framtiden, ett välkomnande Finland, och för mig är det här helt enkelt en självklarhet.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Vi har ett åtgärdsprogram med över 20 punkter. Det har räknats upp de olika grejerna som är viktiga där — vi pratar om anonym rekrytering, om att fler barn med invandrabakgrund ska komma med i småbarnspedagogiken, vi har talat om fritidsaktiviteter, att ledare ska utbilda sig och så vidare. Det är jättebra.

Suomen lainsäädäntö antaa hyvän oikeudellisen pohjan yhdenvertaisuuden edistämiseen, ja näen, että me voimme jatkaa ihan hyvin tässä työssä. Suomi on historiassaan ollut edelläkävijä yhteiskunnallisen tasa-arvon, oikeusvaltion ja yksilön inhimillisen elämän edellytysten parantamisessa, ja tätä meidän tulee vaalia.

Rasismia ei kitketä yhden hallituskauden aikana tai yhdellä tiedonannolla, mutta tiedonanto antaa päätöksenteolle tarvittavat työkalut. Meidän tulee jalkauttaa tiedonannon tiekarttaa kaikilla poliittisilla tasoilla, ja haluan myös nostaa esille tässä sen, mitä edustaja Otto Andersson tässä otti esiin koskien poliittisten puolueiden vastuuta. Elikkä meidän tulee myös poliittisten puolueiden piirissä kouluttaa tässä, ja kyse on sitten myös tästä poliittisesta kulttuurista.

Bästa kollegor, kort så här avslutningsvis: Det är otroligt viktigt nu att vi inte anklagar varandra mellan opposition och regering, för vi ska jobba tillsammans härifrån framåt. Det här är vår gemensamma utmaning och det är nog viktigt att vi alla jobbar på det här så att vi har ett välkomnande Finland, och jag ser att det finns en öppning. Den här diskussionen har varit väldigt bra, tack för det. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sirén poissa. — Edustaja Gebhard.

19.14 **Elisa Gebhard sd:** Arvoisa puhemies! Rasismi kaikissa muodoissaan on yksiselitteisesti väärin — ja ongelma Suomessa. Minusta tämän sanominen ääneen ei ole erityisen radikaalia vaan vähintä, mitä voimme tehdä. Siksi olen hyvin pettyneenä seurannut hallituksen yhden puolueen ministerien ja edustajien kiemurtelua aiheesta. Jos hallitus ja kaikki sen ministerit todella ovat sitoutuneita rasisminvastaisuuteen, miksi anteeksipyyntö tuli pakotettuna? Jos hallituspuolue perussuomalaiset ja eduskuntaryhmä ”vastustavat rasismia, mutta...”, silloin kyse ei ole nollatoleranssista. Jos rasismista irtautumisen jälkeen tulee sana ”mutta” ja jokin tekosyy vähätellä rasismia, silloin kyse on luultavasti muusta kuin rasismin vastustamisesta. Rasistisissa kannanotoissa kyse ei ole Suomen maabrändistä. Kyse on ihmisistä. Meidän on aika ottaa vastuu siitä, että Suomi ei ole kaikille tasa-arvoisen maa.

Arvoisa puhemies! Tiedonannossa on sinänsä hyviä elementtejä, ja paljon on varmasti omaksuttu myös pääministeri Marinin hallituksen aikaisesta rasisminvastaisesta ohjelmasta. Kyseisen ohjelman seurauksena toteutettiin esimerkiksi yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus, jonka myötä yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltaa laajennettiin työelämän kysymyksiin. Lisäksi yhdenvertaisuussuunnittelu ja yhdenvertaisuuden edistäminen tuotiin osaksi varhaiskasvatusta. Häirinnän määritelmää muutettiin siten, että se voi kohdistua myös ihmisryhmään. Nämä ovat hallituksen mielestä varmasti tärkeitä asioita — tunnustetaanhan tiedonannossakin, että rasismia ilmenee esimerkiksi työelämässä. Olen tästä samaa mieltä.

Tiedonannon ongelma on, että siinä listataan hyvin paljon asioita, joita jo nykyllä lainsäädäntö kieltää. Esimerkiksi työelämässä ei saisi syrjiä ketään, mutta siihen puuttuminen on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

vaikeaa. Mielestäni työelämän rakenteita tuleekin uudistaa niin, että syrjintä johtaa aidosti toimenpiteisiin. Esimerkiksi ammattiliittojen ja tasa-arvo- sekä yhdenvertaisuusvaltuutettujen kanne oikeus syrjintätapauksissa olisi tehokas keino. Valitettavasti kokoomus on näitä työelämän tasa-arvoa vahvistavia asioita vastustanut aiemmin, joten en ole järin toiveikas niiden osalta.

Arvoisa puhemies! Sen sijaan, että tyytyisimme puhumaan vain asenneilmapiirin muuttamisesta, pitäisi meidän muuttaa lainsäädäntöä niin, että se mahdollistaa rasismiin puuttumisen. Esimerkiksi holokaustin kieltämisen kriminalisoiminen on ehdottoman kannattava mutta ei riittävä toimenpide. Lisäksi olisi tärkeää, että Suomessa kriminalisoitaisiin nykyistä selvemmin myös yksilöön kohdistuva rasistinen puhe, kun se perustuu kansanryhmään kuulumiseen. Vihapuheerikokset tulisi myös saada virallisen syytteen alaisiksi.

Hallituksen uskottavuusongelman ydin on siinä, että toisen päähallituspuolueen pitkäaikainen ja järjestelmällinen sekä tietoinen rasismien kanssa flirttailu yritetään nyt kuitata yhdellä tiedonannolla. Tämä tiedonanto on käsienpesua varten, ja siksi se ei ole riittävä. Arvoisat perussuomalaiset, teidän hallituskumppaninnekin tietävät, että tämä on käsienpesutiedonanto. Siksi sitä ei millään muotoa voida pitää riittävänä. Itse toivon, että saamme vielä myös koko perussuomalaisten eduskuntaryhmältä aidon irtisanoutumisen rasistisista kannanotoista ilman ”mutta”-sanoja. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kosonen.

19.18 **Hanna Kosonen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Moni joutuu maassamme elämään pelossa, kuka seuraavana satuttaa teoilla tai kommenteilla. Meillä on paljon rakenteellista syrjintää ja rasismia. Sen tietää ja tuntee nahoissaan hän, jolle kiusaamisen ja pois sulkemisen kokemukset toistuvat.

Meitä kaikkia on joskus pelottanut, ja me kaikki tiedämme, millaista on toimia peläten. Onko oleminen helppoa? No ei ole. Tuleeko mieleen luovia ajatuksia? No ei tule. Olenko tehokas missään? En ole. Olenko alttiina sairastumisille? Kyllä olen. Haluanko pois sieltä, missä pelottaa? Kyllä haluan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen yhdenvertaisuustiedonannossa on verrattoman tärkeä tavoite edistää maassamme yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä sekä tehdä toimia rasismien vähentämiseksi. Tässä on kyse maassamme asuvien ihmisten pelkotiloista ja sitä kautta alielämisestä. On kyse ihmisen, jokaisen meidän, perimmäisestä tarpeesta kuulua johonkin joukkoon. On kyse ihmisoikeuksista mutta myös yhteiskunnallisesta rauhasta ja vakauudesta, turvallisuudesta. On kyse maamme taloudellisesta kehityksestä, kulttuurisesta monimuotoisuudesta sekä siitä, että suomalaiset ja maassamme asuvat saavat oikeudenmukaista kohtelua ja jokaisella on tasa-arvoiset mahdollisuudet riippumatta mistään erityispiirteistä. On kyse maamme ilmapiiristä, siitä, saako täällä jokainen kukoistaa vai joutuuko painumaan kasaan. On kyse maamme tulevaisuudesta, siitä, kukoistaako maamme vai painuuko se kasaan. Vain kukoistavat ihmiset voivat saada aikaan sen tulevaisuuden, mitä tässä salissa oletan kaikkien meidän toivovan tapahtuvaksi.

Arvoisa puhemies! On olennaisen tärkeää, että tiedonannon toimet toteutuvat. Toivotan hallitukselle tässä hyvää onnistumista — tärkeä tehtävä. Tiedonannon toimien avulla rasismia voidaan yhteiskunnastamme kitkeä paremmin. Tiedonanto oli tarpeellinen yksilöiden ja ihmisryhmien takia mutta myös maan hallituksen ja päättäjien puhekultuurin takia, kun syy tiedonannon tekemiseen ei valitettavasti ollut yhteiskuntamme tilanne vaan hallituk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

sen tilanne. Tiedonanto tehtiin, koska hallituksen ministerit ja hallituspuolueiden kansanedustajat ovat puhuneet ja kirjoittaneet syrjivillä tavoilla. Haluan kuitenkin uskoa ihmisen kehittymiseen ja siihen, että virheistä voi oppia. Maassamme pitää olla mahdollista moka-ta ja päästä siitä eteenpäin. Mutta lähtökohdan on ilman muuta oltava se, ettei maassamme saa olla mitään sijaa syrjinnälle, kiusaamiselle tai rasismille. Aina on mahdollista aloittaa uusi aika.

Arvoisa puhemies! Meillä päättäjillä, erityisesti ministereillä ja kansanedustajilla, on suuri vastuu siitä, millaista Suomea luomme. Luomme Suomea puheillamme ja kirjoituk-sillamme. Mikään kohtelu ei ole vähäpätöistä, mutta erityisen vaikuttavaa on se, kuinka täällä eduskunnassa näistä asemista käsin toinen toisiamme kohtelemme ja millä tavalla toisillemme puhumme.

Arvoisa puhemies! Poliitiikan tekemisen tavalla on merkitystä. Pentti Saarikoski on kir-joitannut: ”En pelkää ketään. Rakastan maailman ihmisiä, haluan kaikille hyvää, se on mi-nun politiikkani, että me rakastaisimme toinen toistamme, ei väitellen vaan keskustellen sovussa. Menisimme ikään kuin mustikkaan yhdessä. Lämmittäisimme saunan. Istuisim-me laiturilla huohottamassa. Olisimme ihmisiksi.”

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ohisalo.

19.23 **Maria Ohisalo vihr:** Arvoisa puhemies! Tässä salissa on ehditty väläytellä, että op-positio olisi kenties ylireagoinut hallituksen rasismikohuun ja että nyt olisi vain syytä olla tyytyväinen tähän tiedoksiantoon ja panna piste keskustelulle hallituksen ministerien rasis-mikohusta. Päinvastoin. On syytä muistaa, että tämä tiedonanto ei olisi syntynyt ilman val-tavaa julkista painetta hallitukselle. Syy sille, miksi me keskustelemme tänään tässä salissa rasismista, ei suinkaan ole se, että sen torjuminen olisi pääministeri Orpon hallituksen oh-jelman ydintä tai hallituspuolueille jokin prioriteetti. Syy on se, että tämän hallituksen pe-russuomalaisten ministereiden julkisuuteen noussut kielenkäyttö on ollut niin järkyttävän rasistista, että hallituksella ei pystyssä pysyäkseen käytännössä ole ollut muuta vaihtoehto-a kuin tuoda eduskuntaan tämä tiedonanto.

Arvoisa puhemies! Tässä tiedonannossa listatuista toimenpiteistä monet ovat erittäin hyviä. [Perussuomalaisten ryhmästä: Hyvä!] Useista toimenpiteistä puuttuu kuitenkin konkretia, ja monet asiantuntijoiden ja meidän vihreiden ehdottamat toimenpiteet ovat jää-neet, tai siis ne on jätetty, tästä tiedonannosta kokonaan pois. Hyviä toimenpiteitä ovat esi-merkiksi yhdenvertaisuutta edistävien viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyön ja koordinoinnin tehostaminen sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-osaamisen vahvistaminen muun muassa koulutuksen keinoin. Myös vihatekojen ehkäisy eri uskontoryhmiä kohtaan sekä holokaustin kiellon kriminalisointi ovat tärkeitä. Toisaalta mihin unohtuivat konk-reettiset kirjaukset esimerkiksi järjestäytyneen rasismien kieltämisestä rikoslaissa ja rasisti-sen vihapuheen kriminalisoinnista? Lisäksi esimerkiksi anonyymien rekrytoinnin edistämi-sestä olisi pitänyt linjata ohjelmassa paljon nykyistä vahvemmin. Meillä on lukemattomia kokemuksia siitä, miten pelkkä vieraskielinen sukunimi voi viedä mahdollisuudet työpaik-kaan tai asuntoon. Tällainen työelämässä ja asuntomarkkinoilla näkyvä syrjintä on oppi-kirjaesimerkki rakenteellisesta rasismista, jota olisi hyvin helppo ryhtyä kitkemään oikeil-la toimenpiteillä.

Arvoisa puhemies! Tämä tiedonanto ei poista sitä, että Petteri Orpon hallituksen minis-teri Rydman ei ole pyytänyt aiempia rasistisia kommenttejaan anteeksi, eikä sitä, että mi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

nisteri Purra ei ole sanoutunut yksiselitteisesti irti omista rasistisista kommenteistaan ja että on epäselvää, ovatko he todella sitoutuneet tämän tiedonannon henkeen. Perussuomalaisten poliitikot jatkavat yhä edelleen halventavaa puhettaan vähemmistöistä, kuten maahanmuuttajista, eikä perussuomalaisen puolueen linja ole tämän tiedonannon myötä muuttunut, senhän olemme saaneet kuulla. Perussuomalaisten eduskuntaryhmän puheenjohtaja ei kuulemma pysty lupaamaan, ettei ryhmästä enää tulisi rasistisia kommentteja. Ja miten pystyisikään, kun ensimmäisenä päivänä istuntotauon jälkeen täällä salissa perussuomalaiset puhuvat Suomesta koko maailman sosiaalitoimistona? Yhä edelleen on syytä muistaa, että kokoomuksen, RKP:n ja kristillisdemokraattien tuki on mahdollistanut perussuomalaisten nousun hallitukseen ja heidän ihmiskäsityksensä on ollut tiedossa jo ennen kesän kohujakin. Onko tämän hallitusohjelman toteuttaminen, erityisesti kaikkein heikoimmilta ihmisiltä leikkaaminen, todella sen arvoista?

SFP, jag vädjar speciellt till er: Tror ni verkligen att detta meddelande räcker för att hindra framväxten av rasistiska krafter i samhället? Är det verkligen värt att sitta kvar i denna regering?

Arvoisa puhemies! Suomi on monien tutkimusten mukaan surullisen rasistinen maa, ja suuri osa rodullistetuista suomalaisista ja ulkomaalaisista kohtaa täällä syrjintää. Päättäjien velvollisuus on torjua rasismia kaikin keinoin, ei vain julistusten ja juhlapuheiden muodossa. Hallitusohjelma kannattaisikin nyt käydä kokonaisuudessaan läpi ja selvittää, millaisia yhdenvertaisuusvaikutuksia esimerkiksi hallituksen maahanmuuttopolitiikalla tulee olemaan, ja nollatoleranssin pitäisi näkyä tekoina. Tämä tiedonanto on siis hyvä alkua mutta ei yksinään riitä. Nyt on hallituksen ja hallituspuolueiden vastuulla näyttää, onko tähän tiedonantoon todella sitouduttu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Minja Koskela ja sen jälkeen sosiaaliturvaministeri Grahn-Laasonen ja sitten takaisin puhujalistaan.

19.28 **Minja Koskela vas:** Arvoisa puhemies! Keskustelemme tänään hallituksen yhdenvertaisuuteen liittyvästä tiedonannosta. Luin itse tämän tiedonannon heti kun siitä tuli julkinen, ja siitä huolimatta, että paperista puuttuu konkretiaa sen ollessa pitkälti jo olemassa olevien mekanismien luettelua, on tietenkin hyvä asia, että yhdenvertaisuustavoitteita on kirjattu. Minulla ei siis sinänsä ole mitään ongelmaa tämän tiedonannon sisällön kanssa, mutta sen sijaan minulla todellakin on ongelma sen kanssa, että tiedonannon julkaisun jälkeenkin hallituspuolueiden edustajat ovat julkisissa ulostuloissaan saivarrelleet rasismin määritelmästä ja tiedonannon tarpeellisuudesta sekä vähätelleet niitä täysin asiattomia ja rasistisia puheita, joiden ilmi tultua tiedonannosta ylipäänsä tuli hallitukselle välttämätön instrumentti. Tämä herättää kysymyksiä siitä, miten vakavasti jotkut hallituspuolueiden edustajat ja eräät ministerit itse asiassa suhtautuvat tiedonannon linjauksiin.

Nämä kysymykset eivät ole kadonneet mihinkään tämänpäiväistä keskustelua kuunnellessani. Perussuomalaisten poliitikkojen viittaukset poliittisesta teatterista tai rasismikortin heiluttelusta eivät osoita sellaista vakavuutta, jolla tiedonantoon tulisi suhtautua, median integriteetin kyseenalaistamisesta puhumattakaan.

Arvoisa puhemies! Tämä nyt käytävä keskustelu edellyttää huomioimaan paitsi tiedonannon sisällön myös sen, millaisessa kontekstissa tämä tiedonanto on annettu. Konteksti-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

na toimii kesällä leimahtanut rasismikohu, toisin sanoen tilanne, jossa valtioneuvoston jäsenten on osoitettu puhuneen ja kirjoittaneen tavoilla, jotka eivät ole hyväksyttäviä eivätkä yhdenvertaisuutta edistäviä, vaan täysin päinvastoin. Tilanne, jossa hallitus osoittaa tiedonnalla sitoutuvansa perustuslakiin ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, on historiallinen, mutta ei tiedonannon sisällön vuoksi vaan siksi, että tiedonanto on ollut käytännössä ainoa tapa osoittaa, että hallitus todella on sitoutunut perustuslakiin. Sen tulisi toki olla itsestään selvää, enkä muista, että yksikään aiempi hallitus olisi tarvinnut näin mittavaa manööverinä tällaisen itsestäänselvyyden artikuloimiseksi.

Arvoisa puhemies! Tiedonanto ei poista sitä tosiasiaa, että hallitusohjelman kirjaukset tulevat lisäämään yhteiskunnallista jakoa meihin ja muihin. Toimet kuten maahanmuuttajien sosiaaliturvan eriyttäminen sekä paperittomien terveydenhuollon merkittävä heikentäminen eriarvoistavat yhteiskuntaa ja antavat signaalin, että tänne ei kannata tulla. Kuten monessa yhteydessä on todettu, tämä tekee erittäin huonoa Suomen maakuvalle, mutta minä haluan sanoa nyt ennen kaikkea tämän: Hallitusohjelmaan kirjattu eriarvoistava politiikka tekee inhimillisistä hallaa erityisesti niille ihmisille, jotka ovat tässä yhteiskunnassa jo valmiiksi kaikkein haavoittuvimmassa asemassa. Mikäli hallitus ei ole valmis avaamaan omaa ohjelmaansa ja tarkastelemaan eriarvoisuuden syntymiseen johtavia kirjauksia uudestaan, jää jo valmiiksi konkretiassaan ohut tiedonanto erittäin ontoksi.

Arvoisa puhemies! Niin sanottujen sivistysporvareiden arvot on myyty halvalla. Se on tullut selväksi. Minua ihmetyttää myös edelleen, missä ovat RKP:n arvot. Kuinka monta rasistista kirjoitusta täytyy vielä tulla julki ennen kuin todetaan, että ei, tällainen ei meille käy ja ei, me emme voi sitoutua tällaiseen arvopolitiikkaan? Kristillisdemokraateilta voisin puolestani kysyä: Tämähän on teidän käsityksenne lähimmäisenrakkaudesta? Onko lähimmäisenrakkaus sitä, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta viedään oikeus terveyspalveluihin, tai sitä, että perheenyhdistäminen vaikeutuu?

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan siteerata erästä suomalaisesta politiikassa pitkään vaikuttanutta henkilöä: ”Emme voi antaa hiljaista hyväksyntää toisten loukkaamiselle tai vähättelylle näiden syntyperän, perhetaustan, ihonvärin, sukupuolen tai seksuaalisuuden tai muunkaan henkilöön liittyvän seikan takia. Me haluamme kantaa myös globaalia vastuuta hädänalaisten ihmisten auttamiseksi. Yksi konkreettinen asia voisi olla pakolaiskiintiön nostaminen. Nämä ovat länsimaisia arvoja, joille liberaali demokratia perustuu. Ne eivät ole kauppatavaraa, niistä ei neuvotella eikä tehdä kompromisseja.”

Arvoisa puhemies! Tämä sitaatti oli lainattu Petteri Orpon puheesta kesältä 2017. Kesällä 2023 kirjoitettiin Orpon johdolla hallitusohjelma, jossa pakolaiskiintiötä laskettiin 1 050:stä 500:aan. Arvoisa puhemies, arvovalintoja.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Grahn-Laasonen.

19.33 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Kiitos paljon, arvoisa puhemies! Ja kiitos myös inhimillisistä ja ymmärrystä lisäävistä puheenvuoroista, joita tänään on kuultu erityisesti siitä näkökulmasta, miten tätä tiedonantoa voisi vielä parantaa ja konkretisoida, kun lähdetään toimeenpanemaan ja tekemään niitä varsinaisia konkreettisia toimia.

Mielestäni yksi tärkeimmistä huomioista tässä salissa pääministeri Petteri Orpon suulla oli se, että tähän työhön tarvitaan mukaan kaikki, myös ne henkilöt ja ihmiset sekä tässä salissa että yhteiskunnassa, joilla on varmasti parannettavaa ja vielä opittavaa. Itsekin mietin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

tämän keskustelun aikana, mitä voisi tehdä vielä enemmän ja paremmin sen eteen, että Suomi olisi yhdenvertainen ja tasa-arvoinen maa kaikille, ja toivon, että voin tasa-arvon ministerinä olla edistämässä sitä kaikin mahdollisin keinoin. Tämä nimenomainen tiedonanto rajautui ymmärrettävistä syistä ja tarkoituksenmukaisesti nimenomaan rasismien torjumiseen. Se on erittäin tärkeää. Hallituksen tasa-arvopolitiikassa laajemmin päästään eteenpäin myöskin vaikkapa tulevan tasa-arvo-ohjelman päivityksen kautta, ja siihen liittyen meillä olikin jo ensimmäinen laaja keskustelu, jossa käytiin läpi sitä, miten voidaan tasa-arvoa edistää ja syrjimättömyyttä edistää yhteiskunnassa myöskin sukupuolten välillä.

Sosiaaliturvan osalta tuli täällä joitakin kysymyksiä ja huomioita, ja sosiaaliturvan uudistamisessa arvopohja kumpuaa hallitusohjelmasta. Demokratian edistäminen, oikeusvaltio, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys ovat myöskin sosiaaliturvauudistuksissa kantava ajatus, kun uudistamme sosiaaliturvaa työhön kannustavaksi pohjoismaiseksi sosiaaliturvaksi. Sen haluan yksiselitteisesti todeta, että näissä uudistuksissa, joita tehdään, ei ole hallitusohjelmassa rasistisia kirjauksia. Maahanmuuttopolitiikka ja myöskään esimerkiksi maahanmuuttajien sosiaaliturvaa koskevat kirjaukset eivät ole rasismia, vaan ne ovat maahanmuuttopolitiikkaa, ja niissä kantavana ajatuksena on huolehtia siitä, että kotoutuminen toteutuu, että myös maahanmuuttajataustaiset henkilöt pääsevät Suomessa osaksi työelämää, kotoutumaan tähän yhteiskuntaan, koulutukseen ja tasa-arvoisiksi, tasavertaisiksi jäseniksi. Siitä tulemme vahvasti pitämään kiinni.

Lähtökohtaisesti, kun tänään puhumme yhdenvertaisuudesta ja syrjimättömyydestä, ajattelen niin, että meillä kaikilla suomalaisilla on sisäänrakennettuna pyrkimys hyvään. Ja siitä syystä toivon, että tämä keskustelu sen monista säikeistä huolimatta kantavana ajatuksenaan välittäisi sen viestin, että voimme olla tässä työssä yhdessä mukana ja oppia uutta ja toteuttaa tätä tiedonantoa tavalla, joka vähentää Suomessa rasismia ja joka torjuu syrjintää uskottavasti, ja viemme sen viestin täältä salista eteenpäin. Ja kiitos myös siitä, että laajalti tässä salissa tunnuttiin olevan sitä mieltä, että tähän tiedonantoon kirjatut toimet ovat tarpeellisia ja oikeita. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Päivärinta.

19.37 Susanne Päivärinta kok: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää Orpon hallitusta rasismien vastaisesta tiedonannosta — kiitos.

Tämä tiedonanto sisältää monia konkreettisia toimenpiteitä yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi, ja toimiin varataan nyt myös resursseja.

Tämä tiedonanto on tärkeä. Se on tärkeä vain yhdestä syystä. Se on tärkeä sen takia, että rasismia ja syrjintää ilmenee Suomessa monin eri tavoin yhä vain. Ja se on hyvä, että nyt me keskustelemme rasismista, mutta tämän työn tulee jatkua. Tämän työn tulee jatkua niin kauan kuin meidän yhteiskunnassamme on syrjiviä asenteita ja rakenteita. Rasismien vastaisen työn tulee jatkua niin kauan, ettei yksikään lapsi, ei yksikään nuori eikä yksikään aikuinen joudu kuuntelemaan loukkaavia sanoja, kokemaan nöyryytyksiä, väkivaltaa, kohtaamaan halveksuvia katseita tai ryhmän ulkopuolelle jättämistä. Tämän työn tulee jatkua niin kauan, ettei kenenkään kohdalla sukunimi tai ihonväri ole este Suomessa työllistymiselle.

Arvoisa puhemies! Töitä siis riittää. Tähän työhön kutsun myös teidät, arvon opposition edustajat, joita tässä salissa ei tällä hetkellä paljon näy, mutta kutsun tähän työhön myös jokaisen suomalaisen mukaan. Mutta samalla haluan kysyä kuitenkin teiltä, arvon oppositio,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

miten syrjintää ja miten rasismia arjessaan kohtaavaa auttaa se, että aika moni sieltä teidän riveistänne ilmoitti etukäteen, ennen kuin tätä tiedonantoa oli edes annettu, ennen kuin sitä oli julkaistu, että kirjaukset ovat huonoja, että luottamusta ei ole. [Perussuomalaisten ryhmästä: Juuri näin!] No tänään me olemme saaneet kuulla, että tämä tiedonantohan on hyvä, mutta se on annettu vääristä syistä. Miten tällainen auttaa niitä ihmisiä? Miten tällainen puhe auttaa niitä ihmisiä, jotka kohtaavat rasismia päivittäin?

Ei rasismia ilmene Suomessa vain silloin, kun ilmassa on halu kaataa hallitus. Tänään on kuultu siitä monta kertaa, että ette aio antaa luottamusta hallitukselle, mutta minä en ole kuullut yhtäkään puheenvuoroa siitä, että miten te aiotte kitkeä rasismia. Miten te haluatte kitkeä rasismia? [Välihuutoja vasemmalta] Olen miettinyt monta kertaa tänään, kun olen kuunnellut teidän keskustelujanne, että miltä tuntuu niistä ihmisistä, jotka ovat rasismien kohteina, kun he kuuntelevat tätä juupas—eipäs-keskustelua. Miltä heistä tuntuu, kun he avaavat television? Siellä keskustellaan rasismista. Siellä on päättäjiä. Siellä on valtaväestöä, mutta yksikään heistä ei ole siinä keskustelussa. Mikä meitä vaivaa? Miltä heistä tuntuu, kun he avaavat television? Siellä on uutistenlukijoita. Miksi he eivät ole itse juontamassa noita lähetyksiä? Sitä minä kysyn. Ja haluaisin myös kysyä Antti Lindtmanilta, koska hänkin on ilmoittanut, että haluaisi kaataa, haluaa kaataa ja aikoo kaataa hallituksen: jos tämä rasismi on niin sydämen asia teille — valitettavasti hän ei ole paikalla, Antti Lindtman — niin montako kertaa viime hallituskaudella, kun te olitte hallitusvastuussa, sanoitte sanan ”rasismi” tässä salissa? Montako kertaa? Yhden kerran, kaksi kertaa vai nolla kertaa? Sitä minä haluaisin kysyä.

Minä toivon vilpittömästi, että puheet ja teot rasismien kitkemiseksi eivät lopu tähän viikkoon ja että me puhutaan ja puututaan niin kauan, ettei kenenkään tarvitse kokea olevansa alempiarvoinen, vähäarvoisempi Suomessa.

Arvoisa puhemies! Me emme ole onnistuneet kitkemään rasismia vuosikymmenten saatossa Suomessa.

Pakitetaanpa ajassa vähän taaksepäin, 70-luvun Ouluun. Silloin siellä ei ollut pakolaisia, ei ollut eri maahanmuuttajaryhmiä, mutta siellä oli eräs pikkutyttö. Hän oli vähän tummempi kuin muut. Tuo pikkutyttö juoksi sydän riemusta pamppaillen elämänsä ensimmäistä kertaa kohti koulua. Kun koulupäivä oli loppunut, hän juoksi itkien kotiin. Koulun keittäjä oli ottanut hänet ruokalaan ja pessyt saippualla hänen kasvonsa. Koulun keittäjä sanoi, että ei kukaan voi kesän jälkeen muuttua noin mustaksi. Sinä olet likainen. Te varmastikin arvaatte, etteivät nuo kasvot vaalentuneet tuon saippuapesun jälkeen. Mutta osaatteko te kuvitella, miltä tuosta työstä tuntui vuosi vuoden jälkeen — vuosi vuoden jälkeen, kun hän sai kuulla, että hän on väränläinen, hän on väräin väräinen? En voi toistaa niitä sanoja, mitä hän sai kuulla, koska ne ovat niin loukkaavia. Vuosi vuoden jälkeen hän sai todistaa: kyllä, minä olen suomalainen, minä en ole sekundasuomalainen. Valitettavasti tänä päivänä, tällä hetkellä, valitettavasti huomenna noita loukkaavia sanoja liian moni lapsi, liian moni nuori ja aikuinen joutuu kuulemaan. Ei tuollaista kukaan voi unohtaa. Ei tuollaista voi unohtaa, se jättää jäljet. Minä tiedän sen, minä olen tuo tyttö. [Ville Merinen: Hieno puhe oli! — Perussuomalaisten ryhmästä: Hieno oli!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Merinen.

19.43 Ville Merinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Huonot lapsuuden kokemukset aiheuttavat pelkoa. Turvattomat vanhemmat aiheuttavat pelkoa. Vaikeat yhteiskunnalliset ajat ai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

heuttavat pelkoa. Turvaton Eurooppa aiheuttaa pelkoa. Tuntematon voi aiheuttaa pelkoa. Elämä ilman suuntaa aiheuttaa pelkoa.

Arvoisa rouva puhemies! Rasismi on pelkoa. Pelkoa voi vähentää tutustumalla toisiin. Pelkoa ei voi vähentää välttelemällä tai syrjimällä toisia. Rasismia voi vähentää toisiin ihmisiin tutustumalla.

Arvoisa rouva puhemies! Rasismi on ennen kaikkea pelkoa, ja pelokkaat ihmiset eivät voi johtaa maatamme. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkonen, poissa. — Edustaja Pitko.

19.45 Jenni Pitko vihr: Arvoisa rouva puhemies! Olemme tänään tärkeän asian äärellä, ja vaikka meillä on ollut erilaisia ristiriitoja tänään, ajattelemme silti, että olemme ehkä opineet jotain uutta, jokainen meistä, ja jo se on arvokasta.

Rasismi heikentää meidän yhteiskunnan toimintaa monella tavalla. Se heikentää meidän työmarkkinoiden toimivuutta, se heikentää meidän talousjärjestelmää, ja se on inhimillistä tuskaa aiheuttava ja kuormitusta aiheuttava asia monelle suomalaiselle ihmiselle ja heidän läheisilleen, jotka rasismia kokevat. On selvää, että tässä salissa jaetaan hyvin laajasti halu torjua rasismia, ja vaikka me eletään tällä hetkellä repivää aikaa, niin jotenkin tunnen myös ehkä lämpöä, joka nousee tässä keskustelussa, ja se voi olla jonkun paremman, uuden alku.

Ajattelin käyttää puheen kahdesta asiasta, ensinnäkin sananvapaudesta, jota täällä välillä on sivuttu ja joka liittyy rasismiin sen kautta, että rasistinen vihapuhe on yleistä Suomes-
sa, se on yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan juurtunut suomalaiseen yhteiskuntaan. Sananvapaus on sinänsä tärkeä arvo, sen varmasti joka ikinen tässä salissa jakaa. Se on yksi yhteiskunnan kulmakivistä, yksi demokratian kulmakivistä. Kuitenkin, jotta me voimme tunnustaa sananvapauden tärkeyden ja kunnioittaa sen arvoa, meidän pitäisi myös tunnustaa se, että rasistinen vihapuhe on aito ongelma sananvapaudelle. Rasistinen vihapuhe on henkilön taustaan tai ominaisuuksiin kohdistettua epäasiallista häirintää, jonka tarkoitus on kaventaa ja estää kohdehenkilöitä toteuttamasta sananvapauttaan ja osallistumasta yhteiskuntaan. Sen tarkoitus on siis rajoittaa toisten sananvapautta. Sillä, että me huolehdimme yhteiskunnallisesta ilmapiiristä ja siitä, että kaikilla on tilaa osallistua, pidämme siis huolta sananvapaudesta, emme kavenna sitä, ja vaikka täällä on myös pidetty niitä puheenvuoroja, että ei saisi puuttua toisten sanavalintoihin, niin jokainen me silti kannamme vastuamme myös siitä, että käyttämällä omaa sananvapauttamme emme saa sortua kaventamaan toisten sananvapautta.

Tämä tiedonanto ei vielä vastaa tähän ongelmaan. Täällä on esitetty konkreettisia keinoja esimerkiksi vihapuheen kriminalisointiin liittyen, ja olin kuulevinani, että pääministeri lupasi, että hallitus tulee näihin asioihin tarttumaan. Uskon siihen ja toivon, että tähän löydettäisiin ratkaisu, ja se ei ole helppo asia, sen myönnän totta kai.

No, erityisen hirvää rasismi on silloin, kun sen kohteena ovat lapset, pienet, kasvavat ihmiset, joille haluaisi maailman olevan enemmänkin pehmeä ja hyvä kuin jonkun niin hirveän ilmiön kuin rasismin osa. Lapset, jotka kokevat rasismia, voivat elää joka päivä pelossa, stressissä ja ahdistuksessa, mikä syntyy siitä, kun koskaan ei voi tietää, tuleeko kohdatuksi yhdenvertaisena, tuleeko jopa kiusatuksi esimerkiksi oman ihonvärin takia tai syrjityksi harrastuksessa, koulussa tai julkisessa tilassa, mistä niin monesti myös kuulemme tarinoita, tai kun joutuu näkemään tällaista kohtelua omaan läheiseen liittyen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

YK:n lasten oikeuksien sopimusta valvova elin on antanut Suomessa selkeitä suosituksia siitä, miten Suomessa voitaisiin parantaa lasten tilannetta rasismien ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Yksi konkreettinen suositus siinä on, että Suomi toteuttaisi jonkunlaisen kampanjan tai koulutuksen opettajille ja kasvattajille, jotka ovat arkipäivässä tekemisissä lasten ympäristössä, jotta me voitaisiin purkaa niitä rasistisia toimintatapoja, rasistisia asenteita, jopa sosiaalisia normeja, mitkä syrjivät ja aiheuttavat rasismien kokemuksia. Toivoisin, että hallitus voisi myös sitä harkita osana lasten oikeuksien sopimuksen toteuttamista ja miettiä, millä tavalla voitaisiin erityisesti siihen puuttua.

Rasismi on ongelma myös sen takia, että se luo sellaisen tosi synkän kuvan maastamme. Itse ajattelen, että me halutaan monestakin syystä olla näyttämässä tietä siitä ihmisoikeuksien ja syrjimättömyyden toiminnasta ja yhteiskunnallisesta toiminnasta, mihin meillä on kaikki mahdollisuus tässä hyvässä suomalaisessa yhteiskunnassa. Rasismi antaa myös huonon kuvan siinä samalla, kun me tarvitsemme tänne niin kipeästi ulkomaista työvoimaa. Toivon, että myös siitä näkökulmasta me teemme kaikkemme, että viesti Suomesta ulospäin paranee sen kolhun jälkeen, mitä me olemme tässä joutuneet näkemään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Furuholm ja sen jälkeen ministeri Sato-nen, ja sitten puhujalistaan. — Edustaja Furuholm.

19.51 Timo Furuholm vas: Arvoisa puhemies! Historiallista — näin kuvailtiin tätä käsittelyssä olevaa hallituksen tiedonantoa jo ennen sen valmistumista. Minusta historiallista on enemmänkin se, ettei uunituore hallitus kyennyt alkumetreillään uskottavasti, yksiselitteisesti ja yhteistuumin tuomitsemaan rasismia, vaan apuun tarvittiin tasavallan presidentti. Jollain tasolla historiallista on ollut myös se, ettei yksi puolue ole ollut alusta alkaenkaan aivan varma, haluaako se olla osa tätä hallitusta. Oikeistolaisen kesäteatterin draaman kaari on ilmeisesti huipentunut nyt tähän tiedonantoon.

Itse tiedonannossa ei ole mitään vikaa. Se pitää sisällään tärkeitä kirjauksia yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon puolesta. En nyt sano, että siinä on paljon mitään uuttakaan, mutta kuitenkin edellisessä hallituksessa näiden periaatteiden noudattaminen oli itsestään selvää, kaiken toiminnan lähtökohta. On selvää, että tätä tiedonantoa ei ole tehty halusta rakentaa parempaa, turvallista yhteiskuntaa kaikille. Tiedonanto oli hallitukselle kuin pariterapiaa hääyönä, jotta selvittää edes arkeen asti. Sillä ei kitketä syrjintää yhteiskunnastamme, mutta toisille hallituspuolueille se sopii kilven kiillotukseen, toisille taas käsien pesuun — ei kovin lupaava lähtökohta edes järkiavioliitolle.

Huolestuttavaa taas on se, että tällaisen tiedonannon kirjoittaminen on ollut raskasta ja vaikeaa. Mielenkiintoista onkin se, minkälaisia ovat olleet ne kompromissit, joilla tämä yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon tähtäävä paperi on lopulta saatu valmiiksi. Kauniit sanat muuttuvat painaviksi vain, jos niihin sitoudutaan päivittäisessä tekemisessä. Pääministerin määrätietoinen lupailu paremmasta uhkaa jäädä täällä pidettyjen puheenvuorojen jalkoihin. Saivartelu ja tarkoituksellinen hämmentäminen näyttää edelleen jatkuvan.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä rasismista ja äärioikeistosta. Rasismi tai äärioikeisto ei juurra yhteiskuntaamme yhdessä yössä. Ne eivät myöskään kysy kauniisti lupaa tullessaan. Tämä suomalaisen yhteiskunnan kannalta epäsuotuisa kehitys tapahtuu hiljalleen pala palalta ja lopulta pyrkii erottelemaan ihmisiä toisistaan vihan voimalla. Vihan voiman edessä on helppo pysyä hiljaa ja toivoa sen loppuvan itsestään, mutta hiljaisuudessa viha saa kasvaa ja levitä rauhassa, niiden ihmisten hiljaisuudessa, jotka puhuvat muuten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

kauniisti ihmisoikeuksista ja yhdenvertaisuudesta, niiden ihmisten hiljaisuudessa, jotka voisivat puuttua näkemäänsä syrjintään mutta eivät syystä tai toisesta sitä tee. Kesällä oli aivan liian hiljaista aivan liian monta kertaa.

Arvoisa puhemies! Kun rasismille ja syrjinnälle nyökätään hiljaisuuden hyväksynnällä, on tiedonantojen väsäily ja nollatoleranssin julistaminen riittämätöntä. Uskottavampaa olisi, jos hallitus arvioisi uudelleen oman hallitusohjelmansa kirjauksia, jotka lisäävät syrjintää ja eriarvoisuutta yhteiskunnassamme.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Satonen.

19.55 Työministeri Arto Satonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana liittyen työelämälainsäädäntöön ja nimenomaan ulkomaiseen työvoimaan ja sen käyttöön.

Sehän on lähtökohtaisesti hyvin positiivinen asia, että meillä on ulkomaista työvoimaa täällä Suomessa erityisesti niillä aloilla, joilla meillä on työvoimapula, enkä ole tässä salissa kuullut tänään käytettävän yhtään semmoista puheenvuoroa, että ulkomailta tänne tulevat työntekijät eivät olisi tervetulleita silloin, kun he ovat täällä töissä ja maksavat veronsa tänne ja ovat osa suomalaista yhteiskuntaa. Tähän liittyy kuitenkin myös tiettyjä haasteita, ja tiedän jo edellisen hallituksen yrittäneen puuttua näihin epäkohtiin, jotka ovat siis vain pieni osa tätä kokonaisuutta, mutta kuitenkin tärkeä osa sekin. Nyt hallitusohjelmassa on erittäin painavat kirjaukset, ja itse asiassa työ on jo käynnistymässä siitä, että näihin epäkohtiin puututaan. Niitä on ollut tässä matkan varrella, kuten tiedämme, esimerkiksi kynnyseroja. Meillä on ollut tiettyjä ongelmia esimerkiksi marjanpoimintaan liittyen, sitten meillä on ollut esimerkiksi rakennusalalla tilanteita, että perinteistä palkkatyötä on siirretty yrittäjätuypiksi työkseksi, ja tämäntyyppisiä asioita, jotka ovat sitten johtaneet siihen, että osa ulkomaalaisista työntekijöistä ei ole saanut Suomessa reiluja työmarkkinoita, niin kuin tietysti pitäisi. Näihin tullaan siis nyt puuttumaan hallitusohjelman mukaisesti, ja tämä työ on jo käynnissä.

Sitten vielä ihan lyhyesti siitä, mikä täällä mainittiin muun muassa pääministerin puheenvuorossa, että rasismien kitkeminen on tietysti tärkeää ja siinä työssä myös työpaikoilla on iso rooli. On hyvä, että työmarkkinajärjestöt ovat myös tässä työssä mukana, kuten tuossa ohjelmassa on todettu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Linnell.

19.57 Jarno Linnell kok: Arvoisa puhemies, ärade talman! Minusta on ollut hienoa nähdä, että täällä salissa on tänään ollut mukana myös tunnetta. Tunteet kuuluvat politiikkaan, tunteet kuuluvat rasismiin, tunteet kuuluvat inhimillisyyteen. Minusta meillä on täällä varsin yhdenmukainen linja Suomen linjasta. Rasismia emme hyväksy, ihmisarvon loukkamattomuus ja yhdenvertaisuus ovat perusarvojamme, ja ääriliikkeille emme halua antaa tilaa. On ihan selvää, että sanojen lisäksi tämän pitää näkyä teoissa, niin politiikan linjauksissa kuin jokaisen arkipäivässä. Ihmisarvo on aina yhdenvertainen. Ja kun puhumme nyt perusarvoista isänmaassa, niin se ei ole hallituksen asia, se ei ole opposition asia, se on koko yhteiskuntamme asiaa, ja kyllä sekä tämä vilkas yhteiskunnallinen keskustelu että täällä eduskunnassa edelleen jatkuva keskustelu yhdenvertaisuudesta ja syrjimättömyydestä minun mielestäni osoittavat sen, että tehtävää meillä vielä on. On tärkeää, että itse kukin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

meistä myös oppii ymmärtämään paremmin rasismien muotoja, omaa toimintaa sen tekijänä tai hiljaisena hyväksyjänä. Rasismiin ja syrjintään puuttuminen on luonnollisesti ihan jokaisen suomalaisen asia. Meidän kaikkien on voitava ja saatava olla mukana rakentamassa Suomea, jossa jokainen voi elää turvassa ja hyväksyttynä.

Yhdenvertaisuus on myös sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden asia. Tärkeä opetus Venäjän hyökkäyssodassa Ukrainaan on nimenomaan puolustajan yhtenäisyys ja tahto puolustaa omaa maataan ylivoimaiseltakin tuntuva vihollisen edessä. Suomen turvallisuuden tärkein tekijä on yhtenäinen Suomen kansa, ja tämän merkitys korostuu entisestään näinä maailmanpolitiikan epävakaina aikoina. On myös hyvä huomioida, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia.

Arvoisa puhemies! Keskusteluilmapiiri meidän yhteiskunnassamme on myös turvallisuusasia. Täytyy sanoa, että itse olen huolestuneena seurannut viime kuukausien aikana yhä kärjekkäämpää ja vastakkainasettelua edistävää keskusteluilmapiiriä. Onneksi meillä on edelleen myös asiallista keskustelua, niin kuin on tänäänkin täällä ollut, mutta isossa kuvassa suuntaus valitettavasti näyttää menevän yhä enemmän kärjistävämpään ja epäasiallisempaan suuntaan. Tähän me tarvitsemme, hyvät ystävät, ryhtiliikkeen. On ihan selvää, että rakentava keskustelu on demokratian, yhdenvertaisuuden ja myös toimivan yhteiskunnan perusedellytys, on sitten kysymys rasismista tai jostain muusta yhteiskunnallisesti merkittävästä asiasta. Tässä ei luonnollisestikaan ole kyse sananvapauden kaventamisesta vaan sananvapauteen liittyvästä vastuusta. Kyse on toisiamme kunnioittavasta tavasta keskustella ja myöskin kuulla toisiamme, mitä tänään on täällä moneen kertaan hyvällä tavalla korostettu.

Arvoisa puhemies! Tuossa aikaisemmin jo debatissa siteerasin Kyösti Kalliota, presidenttiä, ja haluan tehdä sen uudelleen, koska nämä hänen sanansa myös turvallisuuden näkökulmasta tässä hetkessä sopivat suomalaiseen yhteiskuntaan erittäin hyvin: ”Kansakunnan menestys vaatii sisäistä rauhaa. Mitä pienemmiksi vastakohtat käyvät, olipa sitten kysymys kielellisistä tai eri yhteiskuntaluokkien ja aatesuuntien välisistä eroavaisuuksista, sitä parempi isänmaalle.” — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Elo.

20.02 **Tiina Elo vihr:** Arvoisa puhemies! Rasismi koskettaa lukemattomia suomalaisia, jotka joutuvat päivittäin, viikoittain, kuukausittain kokemaan, ettei heitä hyväksytä osaksi Suomea ja suomalaisuutta. Liian monet täällä asuvat, myös lapset ja nuoret, joutuvat kohtaamaan vähättelyä, halveksuntaa, nimittelyä, väkivallan uhkaa ja jopa väkivaltaa. Tästä on kuultu tänään koskettavia puheenvuoroja. Ne ovat olleet arvokkaita, ja niistä haluan edustajia kiittää.

Suomalainen rasismi näkyy myös tutkimuksissa. Tummaihoisena EU:ssa -raportin mukaan Suomi on yksi Euroopan rasistisimmista maista. Kyselyn suomalaisvastaajista 63 prosenttia kertoi kokeneensa rasistista häirintää ja 14 prosenttia rasistista väkivaltaa viimeisen viiden vuoden aikana. Terveystieteiden tutkimuksessa lähes 40 prosenttia ulkomaalaistaustaisista aikuisista raportoi kokeneensa syrjintää etnisen taustan perusteella viimeisen vuoden aikana.

Tässä salissa meidän erityinen vastuumme on siinä, ettemme saa antaa rasistisen puheen normalisoitua. Nyt on korkea aika toimia YK:n rotusyrjinnän poistamista käsittelevän ko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

mitean Suomelle vuonna 2017 antaman suosituksen mukaisesti ja tuomita julkisesti virkamiesten ja poliitikkojen rasistinen vihapuhe ja muukalaisvihamieliset lausunnot, irtisanoutua niistä julkisesti ja kehottaa poliitikkoja varmistamaan, etteivät heidän julkiset launtonsa osaltaan edistä suvaitsemattomuutta, leimaamista ja yllyttämistä vihaan. Tätä odotamme nyt erityisesti hallitusvastuuta kantavilta. Teillä on velvollisuus nyt osoittaa käytännön toimin, että tuomitsette oikeasti kaikenlaisen rasismien, syrjinnän ja vihapuheen ja olette valmiita tekemään työtä niiden kitkemiseksi yhteiskunnastamme.

Arvoisa puhemies! Vaikka tämä tiedonanto syntyi kovan julkisen paineen takia, se voi olla tärkeä askel rasismien torjumisen tiellä. Yksinään, ilman toimeenpanoa ja konkretisointia, se ei kuitenkaan ole millään muotoa riittävä. On hyvä, että olemme tänään saaneet täällä hallituksesta ministereiltä vakuutuksia siitä, että myös toimeenpanoon suhtaudutaan vakavasti. On hyvä, että hallitus nojaa tiedonannossaan viime hallituksen Yhdenvertainen Suomi -toimenpideohjelman tavoitteisiin ja jatkaa työtä sen pohjalta. On tärkeää, että syrjinnänvastaista työtä pyritään koordinoimaan jatkossa paremmin ja että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-osaamista vahvistetaan eri hallinnonaloilla. Tärkeää on myös koko koulujärjestelmän kattava tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämisohjelma.

Olisin kaivannut tiedonantoon määrätietoisempaa puuttumista rakenteelliseen rasismiin, jota esimerkiksi suomalaisessa työelämässä ja asuntomarkkinoilla on. Toivottavasti esimerkiksi tiedonannon työelämän syrjintää koskevat kirjaukset todella toimeenpannaan viipymättä. Tiedonannosta puuttuvat myös kirjaukset meidän lainsäädännön ilmeisistä selkiyttämistarpeista. Voimassa olevat rikoslain säädökset ovat vaikeaselkoisia ja johtavat siihen, että esimerkiksi järjestäytynyt rasismi ja vihapuhe jäävät tunnistamatta ja tutkimatta.

Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu paljon tiedonannon suhteesta hallitusohjelmaan. Pidän tärkeänä, että hallitus peilaa koko hallitusohjelmaansa tämän tiedonannon valossa ja huolehtii siitä, että esitysten vaikutukset yhdenvertaisuuteen arvioidaan. Tällä tavalla voidaan varmistaa se, että nämä rasisminvastaiset lauseet ja hyvät tavoitteet, joita tähän tiedonantoon on kirjattu, eivät jää tyhjiksi lauseiksi.

Kuten moni jo tänään on tässä salissa todennut, rasismikeskustelua on käytävä niin kauan kuin rasismia yhteiskunnassamme esiintyy. Itse myös vetoan siihen tai ajattelen, että olennaista on nimenomaan keskittyä vastakkainasettelun tai jopa suoranaisen vihan lietsontaan sijaan ongelmien tunnistamiseen ja ratkaisuun, ja sitä keskustelua me ollaan mielestäni tänään kyllä hyvin täällä salissa käyty, ja sitä on tärkeä jatkaa. Ja siihen osaltaan tämä tiedonanto ja sen toimeenpano antavat myös hyviä mahdollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Jokaisen ihmisen on voitava kokea olevansa Suomessa turvassa. Kaikkien eduskuntapuolueiden on osoitettava sanoin ja teoin, että rasismia ei hyväksytä tässä maassa missään muodossa. Hallituksen ministerien rasistiset kirjoitukset ovat tehneet suurta vahinkoa niin ihmisten turvallisuudelle, suomalaiselle keskusteluilmapiiirille kuin Suomen uskottavuudelle tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden mallimaana.

Tässä nyt vielä vetoan hallitukseen: Teillä on todella nyt vakava näytön paikka rasismien kitkemiseen. Siihen tarvitaan toimivaa lainsäädäntöä, riittävää resursointia ja ennen kaikkea aitoa sitoutumista rasismien ja syrjinnän nollatoleranssiin kaikessa toiminnassa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Aalto-Setälä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

20.08 **Pauli Aalto-Setälä kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Täällä on tänään puhuttu viisaasti rasismista, ja tuntui välillä siltä, että kaikki ovat kanssani samaa mieltä. Näin ei kuitenkaan voi olla, koska yksikään teistä ei minua äänestänyt enkä minäkään ketään teistä, mutta erimielisyyden sietäminen on tämän valtioelimen tehtävä. Puolustan parlamentaarikkojen oikeutta olla eri mieltä ja journalistien oikeutta arvioida työtämme. Näiden instituutioiden puolustaminen on kaiketi demokratian tärkein rooli ja tehtävä. Ihmisarvo ei kuitenkaan ole mielipidekysymys.

Tänään keskustelimme rasismista rakentavasti ja siitä, mitä me voisimme enemmän tehdä rasismien kitkemiseksi. Paradoksaalisesti juuri tässä hallituksessa on ihmisiä, jotka ovat aiemmin syyllistyneet rasistiseen kielenkäyttöön, ja sitä on tänään kyseenalaistettu. Siksi on erityisen tärkeää, että juuri he irtisanoutuivat moneen kertaan rasismista ja ovat valmiit työskentelemään yhdenvertaisemman ja tasa-arvoisemman Suomen puolesta.

Keskusteltu ja yhdessä sanoitettu tiedonanto on myös sopimus. Rasismien vastaista työtä valvoo tästä lähtien pääministeri, ja se on aika jyrkää statement, niin Suomeen kuin Suomen ulkopuolelle. Suomessa ei ole vain rasismia vaan rasismeja, niin rakenteissa ja arjessa kuin kulttuurissa ja puheessa — puheessa, joka on juuri tämän joukon pääinstrumentti, sillä täällä sanat ovat tekoja, siltoja tai aseita. Kiusaus sormella osoittamiseen ja itsensä ylentämiseen on melkoinen, sillä virheen osoittaminen on helpompaa kuin sopiminen, ja olen syyllistynyt siihen kyllä itsekin. Ja täytyy myöntää, että tämä ylväs sali jopa yllyttää henkilöön ja ryhmään kohdistuvaan vihanpitoon, ja välillä siihen saa selkääntaputuksen, kun oikein ilkeästi sanansa muotoilee. Kysyin joskus presidentti Martti Ahtisaarelta, jota arvosteltiin Jugoslavian sodan aikana paljon, siitä, miten hän otti neuvottelupöytänsä sotivia osapuolia, väärin tehneitä oikeamielisten pöytään. Hän vastasi, ettei hän neuvottelijoiden puolesta neuvottele vaan kansojen.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituspuolueet ovat nyt sitoutuneet edistämään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä, vähentämään rasismia. En ymmärrä, miten yksikään edustaja voisi tällaista vastustaa. Rasismi on aivan liian vakava asia tahalliseen väärinymmärrykseen tai itsensä ylentämiseen. Kansan valitseman kollegan halveksunta syö molempien luottamusta. Yhteiskuntaa ylläpitävien ja virheistä oppivien instituutioiden halveksunta uhkaa mielestäni demokratiaa. Niin kuin olette huomanneet, demokratiat eivät sivistysvaltioissa romahda maan tasalle enää yhdessä yössä vaan rapautuen vähitellen vaivihkaa. Minä näen sen rapautumisen täällä. Katsokaa vaikka Unkaria, Turkkia, Puolaa, Itävaltaa, Ranskaa, Saksaa, Yhdysvaltoja. Juuri tällainen keskustelu voi lisätä polarisaatiota, joka on itsevaltioiden polttoainetta. Amerikkalaistutkijoiden mukaan demokratian hajoaminen on jo alkanut silloin, kun joku seuraavista kolmesta asiasta tulee näkyväksi: 1) Poliittisista vastustajista aletaan puhua vihollisina. Heidät luokitellaan, ja heitä nimitellään. 2) Vapaa media demonisoidaan. Journalistisen median väitetään olevan vihollisen hallussa. Toimittajia vainotaan. 3) Kiistetään laillisten vaalien tulos, jos kansa äänestää väärin.

Hyvät uudet rakkaat kollegani, arvoisa rouva puhemies ja kuulijat kotona, oletteko havainneet näitä ilmiöitä Suomessa? [Oikealta: Kyllä!] Pystyisimmekö kukin parempaan? Jospa me emme kilvoittelisi siitä, kuka meistä on vähiten rasisti ja kuka on ollut aikaisemmin ja eniten oikeassa, vaan tekisimme työmme. Väitellään rohkeasti, miten vähentäisimme yhdessä rasismia Suomessa, kuinka valmistaudumme Venäjän uhkaan, miten tasapainotamme taloutemme ja pelastamme palvelumme, joihin äänestäjillämme on oikeus riippumatta siitä, miltä he näyttävät, mitä uskontoa he harjoittavat tai ketä he viimeksi äänestivät. Tästä hienosta salista tämä murtuma lähtee, ja täällä sen voi myös pysäyttää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Laakso, poissa. Edustaja Mattila, poissa. — Edustaja Tynkkynen, Oras.

20.13 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua tänään ovat varmasti kuunnelleet monet sellaiset ihmiset, joille rasismien vakavuutta ei tarvitse erikseen tähdentää, joille rasismien määritelmä ei ole epäselvä, koska he kokevat rasismia omassa arjessaan, ovat saattaneet kokea sitä lapsesta asti esimerkiksi sen takia, että he ovat tulleet Suomeen muualta ja puhuvat suomea murtaen tai he saattavat näyttää erilaiselta kuin mihin tässä maassa on totuttu, vaikka ovatkin syntyneet täällä.

Tätä keskustelua tänään ovat varmasti seuranneet myös monet sellaiset ihmiset, jotka eivät ole kokeneet rasismia omakohtaisesti omassa elämässään. Miksi myös kaltaiseni Suomeen syntyneen, äidinkielenään suomen kieltä puhuvan, valkoihoisen keski-ikäisen yrittäjämiehen kannattaa välittää rasismista? Minkä takia rasismista kannattaa välittää silloinkin, kun se ei välttämättä kohdistu juuri omaan elämään?

No, ensinnäkin meidän kaikkien kannattaa välittää rasismista siksi, että se saattaa osua joihinkin meidän lähimmäisistä. Rasismi voi iskeä puolisoon, joka on muuttanut maahan Thaimaasta, tai tummaihoiseen adoptiolapseen. Se voi iskeä kollegaani työpaikalla tai inttikaveriin. Se voi vahingoittaa naapuria tai tuttua bussikuskaa.

Toiseksi kaikkien meidän kannattaa välittää rasismista siksi, että se on hyvin vahingollista Suomelle. Jos emme syrjinnän takia saa houkutelua tähän maahan osajia ohjelmistoyrityksiin tai kasvihuoneisiin, se näivettää meidän taloutta. Jos emme syrjinnän takia saa houkutelua tekijöitä terveyskeskuksiin ja vanhainkoteihin, se hankaloittaa hyvinvointipalveluiden tarjoamista. Jos syrjinnän takia emme saa houkutelua ihmisiä siivoamaan meidän katuja ja tarjoamaan ruokaa meidän ravintoloissa, se kurjistaa meidän arkea.

Mutta kolmanneksi ja selvästi kaikkein tärkeimpänä: Kaikkien meidän kannattaa välittää rasismista yksinkertaisesti siksi, että rasismi on väärin. Ihmisarvo on yhtäläinen, ihmisoikeudet ovat jakamattomia, ja hyökkäys yhden oikeuksia vastaan on aina hyökkäys meidän kaikkien oikeuksia vastaan. Siksi meidän kaikkien velvollisuus on puolustaa jokaisen ihmisen oikeuksia myös silloin, kun syrjintä ei kohdistu suoraan juuri meihin itseemme.

Näistä syistä meidän kaikkien kannattaa välittää rasismista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Jäntti.

20.16 Aleks Jäntti kok: Arvoisa rouva puhemies! Kuten on jo useaan kertaan käynyt ilmi, valtioneuvoston tiedonanto, jota käsittelemme, ei tietenkään sellaisenaan kitke rasismia Suomesta. Hallitus ei pysty sitä tekemään, oppositiosta puhumattakaan. On naurettavaa vaatia pääministeriltä tai jonkin puolueen eduskuntaryhmän puheenjohtajalta vakuutusta siitä, että kukaan heidän edustamiensa viiteryhmien jäsenistä ei käyttäisi enää koskaan rasistista kieltä. Ei sellaista vakuutusta voi antaa, tai tietenkin voi, mutta minkä kysyjät ovat ajatelleet seuraukseksi, jos vakuutuksesta huolimatta rasistiseksi tulkittava ulostulo ilmaantuukin? Hallitus ja hallituspuolueet ovat yksiselitteisesti ilmoittaneet, etteivät hyväksy rasismia ja tulevat puuttumaan asiaan, jos sellaista havaitsevat. Jokainen puoluejohtaja tai eduskuntaryhmän puheenjohtaja, joka vakuuttaa, että yksikään oman puolueen edustaja ei käyttäydy istuntosalissa enää koskaan muita kohtaan epäkunnioittavasti, saa halutessaan ilmoittautua minulle. Huoneeni sijaitsee Pikkuparlamentissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Ensimmäinen askel kohti rasismia on muita kohtaan osoitettu epäkunnioitus. Vaikka emme voi hallituksena, oppositiona tai edes eduskuntana kitkeä rasismia, yksilöinä voimme toimia niin, että kanssaihmisemme voivat tuntea arvostusta, kunnioitusta ja yhdenvertaisuutta. Eduskunnan tulisi toimia tällaisen toisia kunnioittavan käytöksen näyteikkunana ja kansanedustajien esimerkkinä. Jokainen voi omalta osaltaan pohtia, kuinka on tässä onnistunut ja kuinka aikoo toimia jatkossa.

Arvoisa puhemies! Emme pääse toistemme päin sisään. Siksi emme varmuudella tiedä, kuinka moni tässä salissa tai sen ulkopuolella on ajatuksiltaan rasistinen. Siksi emme tiedä, kenen anteeksipyyntö tai katumus on ollut vilpitön. Yhdenvertaisuuden nimissä meidän on lähdettävä siitä, että anteeksipyyntö on aina vilpitön. Vaikka osa hallituspuolueiden edustajista olisikin rasisteja klassisesti, modernisti tai peräti postmodernisti ymmärrettyinä, oleellista on, että hallitus sekä ohjelmassaan että tässä tiedoksiannossa irtisanoutuu rasismista. Tämä on se viesti, jota oppositionkin tulisi toivottaa jokaisessa kadunkulmassa ja mielenosoituksessa, ja niin se tekisikin, jos kyse ei olisi ensisijaisesti valtapolitiikasta. Yksittäiset kansanedustajat saattavat olla ajatuksiltaan, jopa teoiltaan, rasistisia, mutta huomionarvoista on kuitenkin se, kuten tänäänkin on kuultu, että yksikään eduskuntapuolue ei ole. Jos kyse ei olisi opposition osalta ensisijaisesti valtapolitiikasta, se ei tekisi sitä strategista virhettä, että syyttäisi hallitusta rasistiseksi. Strategisesti viisasta viestintää olisi se, että koko eduskunta yhtenäisesti, opposition vasemmistopuolueet muiden joukossa, osoitaisi puheillaan eli poliitikon teoilla jokaiselle sellaiselle äänestäjälle, jolla on ollut ääntä antaessaan rasistisia motiiveja, että siinä näitte, hukkaan meni ääni, että Suomessa ei kannata äänestää sellaista henkilöä tai puoluetta, joka silmää iskien flirttailee rasismille. Valtaan päästyään kaikki kuitenkin edistävät tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Sellainen on Suomi, ja sellaisena sen tulee jatkossakin olla, tärkeissä kysymyksissä yhtenäinen ja päättäväinen.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman sanoin: ”Vahva ja välittävä Suomi on vakaa ja luotettava maa, vahva demokratia ja itsenäinen oikeusvaltio, jossa jokaista arvostetaan tasa-vertaisena yhteiskunnan jäsenenä.”

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Gare-dew.

20.21 Kaisa Gare-dew ps: Arvoisa puhemies! Tässä rasismitiedonannossa hallitus kertoo toimenpiteistä, joilla se aikoo edistää yhdenvertaisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa ja kansainvälisessä politiikassa. Myös hallitusohjelma vähentää rasismia ja tuo tasa-arvoa. Tiedonannossa todetaan, että varsinainen lainsäädäntö on jo nyt hyvällä pohjalla. Suomessa tasa-arvokysymykset ovat aina olleet tärkeitä ja kaikille on haluttu tarjota samanlaiset mahdollisuudet menestyä. Nyt pääpaino on yleiseen ilmapiiriin vaikuttamisessa ja kansakunnan yhtenäisyyden palauttamisessa.

Hallituksen turvapaikkapolitiikka perustuu hädänalaisimpien auttamiseen, kansainväliseen yhteistyöhön, turvallisuuden takaamiseen ja länsimaisten arvojen, kuten demokratian ja tasa-arvon, puolustamiseen. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten, naisten ja vammaisten oikeuksiin.

Rasismia voi vähentää pitämällä esillä jokaisen yksilön ihmisarvoa, ja tähän hallitus on sitoutunut. Jokainen ihminen on yhtä arvokas, samanarvoinen. Ulkoisista tai sisäisistä piirteistä huolimatta, meriiteistä tai varallisuudesta riippumatta. Tämän tulisi olla perusarvo,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

johon lapsemme ja nuoremme kasvatetaan päiväkodeissa ja kouluissa. Jokaisen ihmisen elämällä on valtavan suuri merkitys. Tämä ihmisarvo ei vähene siitä, mitä ihminen tekee, mitä mieltä hän on asioista, onko hän eri mieltä joistain kuin mitä valtavirta ajattelee tai kuuluuko hän vaikka johonkin tiettyyn puolueeseen.

Jokainen aikuinen ihminen on vastuussa omista sanoistaan ja teoistaan. Jokainen Suomessa oleskeleva on yhdenvertainen myös lain edessä. Ei ole rasismia tuomita laittomat teot ja määrätä niistä seuraamuksia. Esimerkiksi olen erittäin iloinen hallitusohjelman kirjauksesta, että kunniaan liittyvä väkivalta tullaan torjumaan. Suomessa emme hyväksy minkäänlaisia naisten alistamista emmekä kunniaväkivaltaa. Tiukka maahanmuutto- ja turvallisuuspolitiikka, se ettei maahamme pääse ihmisiä väärin motiivein hyödyntämään sosiaalietuuksia, tekemään rikoksia eikä luomaan omaa varjoyhteiskuntaa integroitumatta suomalaiseen yhteiskuntaan, ei ole rasismia vaan erittäin tehokasta rasismintorjuntatyötä. Mitä paremmin maahanmuuttajat integroituvat suomalaiseen yhteiskuntaan, oppivat kielen, pääsevät työelämään ja sopeutuvat yhteiskuntamme normeihin, sitä vähemmän on aihetta rasismiin synnylle. Tämä hallitus puuttuu rasismiin juurisyihin.

Työn tekemisen ja itsensä elättämisen mahdollisuus on yksi tärkeimmistä avaimista syrjäytymisen ehkäisemiseen sekä siihen, että henkilö voi löytää oman paikkansa osana yhteiskuntaamme. Työelämässä aliedustettujen ryhmien, kuten vammaisten, romanien, eri maahanmuuttajaryhmien ja maahanmuuttajanaisten, työelämään osallistumisen lisäämiseksi toteutetaan toimenpideohjelma. On hyvä, että hallitus tulee tekemään työtä sen eteen, että myös romaneiden ja vammaisten työllistymismahdollisuuksia voitaisiin parantaa.

Arvoisa puhemies! Tämä hallitus tulee ehkäisemään vihatekoja myös juutalaisia ja kristittyjä kohtaan. Juutalaiset ovat Euroopassa ja Suomessakin joutuneet järkyttävien tekojen kohteeksi. Jotta vastaavaa ei enää koskaan tapahtuisi, hallitus aikoo kriminalisoida holokaustin kieltämisen. Myös vainojen uhrien muistopäivää tullaan viettämään kansainvälisen standardin mukaisesti nimenomaan holokaustin uhrien muistopäivänä. Kristityt puolestaan ovat maailman vainoituin uskonto. Tälläkin hetkellä noin 360 miljoonaa kristittyä elää vainojen ja väkivallan uhan alla uskonsa vuoksi. On hienoa, että Suomi on kansainvälisessä politiikassaan sitoutunut edistämään myös heidän kuten muidenkin vähemmistöjen uskonnonvapautta ja ihmisoikeuksia.

Nyt kun tiedonanto on tehty ja toimenpiteistä päätetty, todella toivon, että voidaan keskittyä konkreettisiin politiikkatoimiin tämän kansan parhaaksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Kokko.

20.26 **Jani Kokko sd:** Arvoisa puhemies! Kuluneiden kuukausien aikana kansalaisten ajatukset ovat täyttyneet huolista: inflaatio ja elinkustannusten nousu sekä korkojen nousu, arjesta selviytyminen ja kokonaisuudessaan maamme talous- ja työllisyystilanne. Nämä vaativat toimenpiteitä, ja kansalaiset myös odottavat niitä tältä salilta.

Kuitenkin tämän vaalikauden alku on käytetty hallituspuolueiden, ainakin osan, taholta keskusteluun siitä, missä menee rasismien raja, minkälainen syrjintä on hyväksyttävää ja minkälainen ihmisen arvottaminen on ok. Vastauksen olettaisi olevan yksinkertainen. Minkäänlaiselle rasismille, syrjinnälle tai ihmisen arvottamiselle hänen taustansa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella ei ole tilaa Suomessa. Tämä ei vaadi mitään klassista, modernia tai edes postmodernia tulkintaa vaan voidaan todeta ihan suoraan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Kuitenkin osalle hallituspuolueiden edustajista edellä mainitun toteaminen tuntuu olevan vaikeaa. Ihmisarvoa loukkaavia kirjoituksia ja puheita saatetaan pyytää anteeksi, mutta seuraavana päivänä se jo perutaan. Ääri liikkeen tilaisuuteen saatetaan eksyä ihan vahingossa juhlapuhujaksi. Tuomio kiihottamisesta kansanryhmää vastaan koetaan lähinnä kunnianosoitukseksi. Ja kaikki tämä voidaan tarvittaessa kehystää vitsiksi, hauskaksi huumoriksi, jota ei pitäisi ottaa todesta.

Onneksi vitsailulla näyttää olevan rajansa, ja sen on viime kuukausien keskustelu osoittanut. Laajat kansalaispiirit, järjestöt ja jopa elinkeinoelämä ovat ottaneet vahvasti kantaa rasismia ja suvaitsemattomuutta vastaan. He näkevät aivan oikein, että Suomi voi menestyä ainoastaan olemalla avoin, tasa-arvoinen ja suvaitsevainen maa, joka houkuttelee osajia ulkomailta. Toivottavasti varsinkin elinkeinoelämän ja vuorineuvosten viesti kuullaan siellä salin oikealla laidalla.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tiedonannossa luetellaan 23 toimenpidettä, joiden monipuolisuutta on syytä kiittää — esimerkkeinä toimenpide 11 maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen nostamisesta varhaiskasvatuksessa ja toimenpide 14 maahanmuuttajanaisten siirtymisestä työmarkkinoille. Kuitenkin konkretiaa toivoisi enemmän, etteivät kirjaukset jää vain hienoiksi lauseiksi paperilla. Erityisesti toimenpide 6, jossa todetaan, että ”hallitus torjuu tehokkaasti toimintatapoja, joilla kiihotetaan syrjintään, vainoon, vihaan tai väkivaltaan yksilöä tai ryhmää vastaan etnisen alkuperän, kansallisuuden, uskonnon tai muun vastaavan tunnusmerkistön perusteella”, vaatii enemmän konkretiaa.

Lopuksi: ”Hallitus ja jokainen sen ministeri irtisanoutuu rasismista ja vastustaa kaikenlaista ääriajattelua sekä sitoutuu omassa työskentelyssään aktiiviseen työhön rasismia vastaan niin Suomessa kuin kansainvälisesti.” Näin hallitus toteaa tiedonannossaan. Kirjaus herättää ristiriitaisia tunteita, sillä ennen tätä kevättä en edes kuvitellut eteen voivan tulla tilannetta, jossa Suomen tasavallan hallituksen täytyy näin yksiselitteisesti irtisanoutua rasismista maamme kansainvälisen maineen pelastamiseksi joidenkin ministereiden todellisten mielipiteiden tultua julki.

Mutta tilanne on nyt tämä, ja tiedonanto on tarpeellinen. Kuitenkin vasta teot ratkaisevat. Toivotan pääministerille menestystä hänen tehtävässään rakentaa entistä suvaitsevaisempaa Suomea. Voitte luottaa siihen, että me oppositiossa tulemme kirittämään teitä muistuttamalla, että paperille kirjatut linjaukset myös toteutuvat ministereiden toiminnassa. — Kiitokset.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja edustaja Harjanne.

20.30 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Politiikassa luottamuksella on valtavan iso merkitys. Tänäkin on keskusteltu luottamuksesta, hallituksen luottamuksesta, yksittäisten ministerien luottamuksesta. Hallituksen tiedonanto on sisällöllisesti pääpiirteittäin kannatettava joistakin puutteistaan huolimatta. Ilman luottamusta se on kuitenkin vain niitä sanoja paperilla. Kaiken viimeisten kuukausien aikana nähdyn ja kuullun myötä moni Suomessa on ymmärrettävästi pohtinut, voiko tähän hallitukseen ja sen ministereihin luottaa siinä, että rasismi otetaan vakavasti ja sen kitkemiseen todella sitoudutaan, että hallitus kautta linjan pyrkii rakentamaan, että se edes haluaa rakentaa yhdenvertaista Suomea.

Tilaa luottamuksen lunastamiselle on annettu, kuten pitääkin. Synnitöntä, virheetöntä tai viatonta ei tästä salista löydy, ei silloinkaan, kun sali on täynnä. Vanhoja kirjoituksia olenaisempaa on, miten niihin tänä päivänä vaikkapa vastuullisena valtioneuvoston jäsenenä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

suhtautuu. Hallituksella, sen ministereillä, eduskuntaryhmillä, puolueilla on ollut mahdollisuus pahoitella, irtisanoutua, selittää, vakuuttaa, perustella. Tämän suuntaisia askelia on kiistatta otettukin, ja tämä tiedonanto on tietysti yksi niistä. Nämä askeleet eivät kuitenkaan vakuuta, sillä ne on otettu liian kompuroiden suhteessa asian vakavuuteen.

Jokainen sitoutuminen rasismiin vastaiseen työhön ja arvoihin täällä on arvokas. Samalla on rehellistä todeta, että hallitus on tehnyt välttämättömyydestä hyveen. Tiedonanto syntyi pakon ja paineen edessä, ja sen tekeminen oli kuulemma raskasta ja vaikeaa. Miksi se oli raskasta ja vaikeaa, jos mukana oli neljä rasismiin kitkemiseen sitoutunutta puoluetta? Vai onko kuitenkin niin, että yhdelle hallituspuolueista rasismi, ksenofobia, vastakkainasettelu ovat edelleen liian tärkeää poliittista polttoainetta, jotta niihin voisi tehdä perusteellista pesäeroa? Ministeri Purran anteeksipyyntö kuultiin vasta uskottavuutta syöneiden käänneiden jälkeen, ministeri Rydmanilta sellaista ei kuultu lainkaan. Perussuomalaisten puheenvuoroissa kerta toisensa jälkeen syylliseksi on valjastettu työtään tehnyt media. Sen sijaan itse asiaa, rasismia ja tarvetta sen vastaisille toimille, on vähätelty ja pyritty viemään huomiota pois aiheesta. Se on jatkunut myös salissa tänään.

Hallituksen tiedonanto toteaa seuraavasti: ”On voitava keskustella vaikeistakin asioista. Ministereillä, kansanedustajilla ja muilla poliittisilla toimijoilla on erityisen suuri vastuu tässä — paitsi yhteiskunnallisen keskusteluilmapiirin luomisessa myös siinä, että kunnioitamme toinen toisiamme. Kärjistämisen ja vastakkainasettelun sijaan on etsittävä yhteistä suuntaa.”

Millaista keskusteluilmapiiriä nykyiset ministerit ovat rakentaneet? Miten median maalaaminen viholliseksi sopii tässä mainittuun vastuuseen? Entäpä haluttomuus tarttua verkossa leviävään ja ihmisiä hiljentävään vihapuheeseen ja masinoituun häirintään? Miten salaliittoihin viittaavien termien viljely auttaa etsimään yhteistä suuntaa?

Totta on, että vaikeista asioista on voitava keskustella, ja vaikeita asioita on paljon. Ihmisten yhdenvertaisuuden syntyperästä, etnisyydestä, kielestä, uskonnosta tai kulttuurista riippumatta ei kuitenkaan pitäisi olla vaikea asia. Päinvastoin se on perusasia, perusarvo, jonka pohjalta Suomea pitää rakentaa ja maailmaa muuttaa. Muistuttaisin, että kansa valitsee kansanedustajat, ja niin sen pitääkin mennä. Hallituksen ja sen ministereiden luottamuksen kuitenkin punnitsee tämä sali, ja me itse asetamme kriteerit sille, mitä ministereiltä edellytetään.

Kaiken nähdyn, kuullun ja tämän keskustelun jälkeen minäkin kannatan epäluottamusta hallitukselle, ministeri Purralle ja ministeri Rydmanille. Jos eduskunnan enemmistö kuitenkin kallistuu antamaan hallitukselle luottamuksen, on viimeistään tämän keskustelun oltava herätys — tältä se on usein tässä kuulostanutkin — siihen, ettei rasismia torjuta pelkällä paperilla, se vaatii tekoja ja julkilausuttujen arvojen takana seisomista.

Edustaja Andersson täällä aikaisemmin totesi myös puolueiden työn tässä. Itse asiassa kannustaisin jokaista eduskuntapuoluetta omalta osaltaan tekemään oman työnsä ja linjaamaan vastaavasti omista rasismiin vastaisista toimistaan.

Lopuksi totean, kun tätäkin täällä jossain vaiheessa kysyttiin, että totta kai kaikenlainen yllyttäminen poliittiseen väkivaltaan ja sen lietsominen on tuomittavaa, oli se sitten lakana mielenosoituksessa tai postaus somessa tai ihan mitä vain.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

20.35 **Mari-Leena Talvitie kok:** Arvoisa puhemies! Sano tai tee toiselle niin kuin haluaisit toisen tekevän sinulle. Se on ollut pitkään ainakin oma ajatusmaailmani ja kasvatustalon polku, johon olen kasvanut. Samalla tavalla ajattelen, että jokainen meistä on laulun arvoinen. Jokaisella ihmisellä on aivan yhtä tärkeä arvo. Näen, että keskustelu tästä hallituksen tiedonannosta on tärkeää. Se on tärkeää senkin takia, että vihdoinkin on vahvasti tämän suuren salin keskustelussakin tunnustettu ja tunnustettu, että rasismi on pitkään ollut ongelma suomalaisessa yhteiskunnassa, ja vain niitä asioita, joista puhutaan ja joihin tartutaan, voi rakentaa paremmaksi.

Olemme tänään keskustelemassa siis hallituksen tiedonannosta yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Hallitus antoi eduskunnalle tiedonannon, ja se tiedonanto nojaa hallitusohjelmaan. Yhdenvertaisuus, syrjimättömyys ja rasismien poistaminen vaativat toimia tänään ja huomenna. Yksikään hallitus ei tee maailmaa valmiiksi, ja jokaisella hallituksella on velvollisuus tehdä parhaansa. Kiitän siitä, mitä edellinen hallitus on tehnyt ja sitä edellinen hallitus tehnyt yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden eteen. Se työ saa nyt jatkoa.

Suomen vahvuus on historiallisesti ollut se, että olemme pienenä maana kyenneet löytämään yhteisen sävelen, ja olen tyytyväinen siitä, että tässä salissa tänään sitä yhteistä säveltä on löydyntä. Moni on tuonut asioita esiin yhteisesti paremman keskustelukulttuurin, paremman huomisen puolesta, ja näin ollen voimme ajatella, että tämä keskustelu varmaan — niin kuin hallitustakin on vahvistanut tämän tiedonannon valmistelu — vahvistaa myöskin tätä eduskuntaa ja Suomea.

Tiedonannossa tuodaan esiin, että työmarkkinoilla on paljon syrjiviä rakenteita ja asenteita, ja näihin on puututtava. On tehtävä korjaustoimia, jotka vahvistavat yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä työmarkkinoilla. Tässäkin asiassa on, mitä moni meistä kansanedustajista voi tehdä omassa työyhteisössään ja luottamushenkilönä erilaisissa johtavissa vastuupaikoissa. Olen itse toiminut muutaman vuoden Tekniikan akateemisten, TEKin, puheenjohtajana, ja olemme edistäneet työelämän yhdenvertaisuutta esimerkein, kampanjoin ja moninaisten pelisääntöjen kautta ja nähneet myöskin erilaisten tutkimustulosten kautta, että näihin asioihin voidaan aika lyhyessäkin ajassa saada yhteiskunnassa muutosta.

Oppositioista on moni ihmetellyt, miten hallitus on tuonut esiin, että tässä on ollut raskas prosessi. Tätä on välttämätöntä kommentoida siitä näkökulmasta, että edellisellä hallituksella Yhdenvertainen Suomi -ohjelman valmistelu oli noin puolitoista vuotta. Siitä ei käyty keskustelua juurikaan mediassa, eikä valitettavasti täällä eduskunnassakaan. Orpon hallitus valmisteli tätä tiedonantoa puolitoista kuukautta, ja kuten tiedämme, siitä on oikeastaan koko sen ajan käyty keskustelua mediassa, ja nyt on tärkeää, että keskustellaan myöskin täällä eduskunnassa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että rakennamme sellaista Suomea, jossa jokainen on samanarvoinen eikä ketään suljeta pois, Suomea, jossa yhä harvempi ihminen joutuu kohtaamaan rasismia ja syrjintää. Vastuu yhdenvertaisemman Suomen rakentamisesta kuuluu meistä jokaiselle. Se kuuluu hallituksen ja eduskunnan lisäksi kaikille Suomessa asuville. Toivon, että koko eduskunta voi tarttua yhdessä tähän työhön.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen.

20.41 **Sara Seppänen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on antanut tiedonannon, joka sisältää hallitusohjelman kirjauksia tarkennettuina. Minulle itselleni on täysin selvää, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

rasismi on tuomittava. Meille kaikille tässä salissa kansanedustajina ja suomalaisina on selvää, että yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys ovat olleet Suomen yhteiskunnan vahvuuksia kautta aikojen. Olemme tehneet työtä tasa-arvon eteen ja myös historiamme tapahtumista johtuen hioutuneet yhteen. On aika muistaa ja huomata myös hyvä. On aika nostaa esille ne perinteet, millä suomalaiset ovat selvinneet, sillä nyt jos koskaan suomalainen yhteiskunta tarvitsee myös yhteistyökykyä, ja me kansanedustajat tässä suuressa salissa voimme omalta osaltamme toimia esimerkkeinä tähän.

Perussuomalainen ryhmä seisoo tämän tiedonannon ja hallitusohjelman takana. Ohjelma sisältää useita erittäin hyviä ja tarpeellisia toimia, kuten maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen nostamisen varhaiskasvatuksessa ja kunniaan liittyvän väkivallan torjunnan.

Suomalaiset odottavat meidän kansanedustajien hoitavan Suomen taloutta ja ihmisten kannalta tärkeää lainsäädäntöä arvokkuudella ja ihmisten luottamuksen arvoisesti. Suomen taloudellinen tilanne on heikko, ja olemme ajautumassa lamaan. Tämän asian korjaamiseen on hallitus ryhtynyt, jotta tulevaisuudessakin voimme kutsua Suomea hyvinvointiyhteiskunnaksi. Hyvinvointiyhteiskunnan säilyminen on kaikkien meidän yhteinen tavoite.

On paljon meistä kansanedustajista itsestämme kiinni, minkälaista keskustelukulttuuria ylläpidämme. Huutoon yleensä vastataan huudolla. Tarvitsemme yhteiskunnallisten siltöjen rakentajia, emme niiden polttajia. Ymmärrän varsin hyvin hallituspuolueiden ja oppositiopuolueiden erilaiset roolit, ja hyvä onkin, että roolit ovat erilaiset, mutta kuten sodassa, on tämä sali ottanut tavakseen maalata vastustajasta epäinhimillisen.

Kriittinen suhtautuminen maahanmuuton ongelmiin ei ole rasismia. Suomalaisen ihmisen puolustaminen ei ole rasismia tai vihaa muita, ei-suomalaisia kohtaan, vaan se on rakkaudesta isänmaata kohtaan. Maahanmuuton saattaminen yleiseurooppalaiselle tasolle on täysin laillista, ei rasismia. On hyvä, että asioista keskustellaan syvällisemmin. Tällöin ymmärtäminen vaatii aitoa kuuntelemisen taitoa kaikilta osapuolilta. Me voimme olla eri mieltä ja silti kunnioittaa toisiamme. Tämä on oma ohjenuorani politiikassa.

Arvoisa rouva puhemies! On huolehdittava siitä, että ruotsinkielisen vähemmistön alueella ei suomenkielisiä syrjitä, että suomalaisen enemmistön parissa ei eri kulttuureista saapuvia syrjitä.

Olen ylpeä omasta maakunnastani Lapista ja siitä, että meillä on Euroopan alkuperäiskansa saamelaiset. On hyvä, että saamen kielen opetuksesta huolehditaan ja kielen elvyttämistyötä jatketaan. Meidän tulee huolehtia, että myöskään pienen saamelaisväestön sisällä ei sallita rasismia ja syrjintää esimerkiksi osaa inarinsaamelaisia kohtaan. Miltä kuulostaisi, että Suomen kansalaisuus ja äänioikeus annettaisiin sillä perusteella, että sinun tulee todistaa usean sukupolven takaa isovanhempiesi puhuneen suomen kieltä? Usean saamelaisen kohdalla tämä on suomalaistamistoimenpiteiden vuoksi mahdotonta.

Meidän on yhdessä huolehdittava paremmasta tulevaisuudesta. Se tapahtuu vain kuuntelemalla ja yrittämällä ymmärtää sekä löytämällä keinot yhdessä. Kilvoitellaan hyvänä ihmisenä olemisesta. Hyvällä ihmisellä on kirkas mieli ja lämmin sydän. Hän tunnistaa toisissa ihmisissä hyvän ja pahan riippumatta tämän taustasta, ihonväristä, uskonnosta tai etnisyydestä.

Vielä lopuksi, arvoisa rouva puhemies, haluan kiittää niistä rakentavista puheenvuoroista, mitä olemme kuulleet erityisesti keskustan ryhmän osalta. Pyritään mekin hyvään ja sopuun myös tässä salissa kotimaan parhaaksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, poissa. — Edustaja Mikkonen.

20.46 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että olemme tänään keskustelleet laajasti rasismien vähentämisestä ja yhdenvertaisuuden lisäämisestä. Aihe on äärimmäisen tärkeä. Monille eri vähemmistöjen edustajille häirintä ja kiusaaminen ovat arkipäivää meillä Suomessa, valitettavasti. Tutkimusten mukaan esimerkiksi suomalaiset tummaihoiset joutuvat kokemaan rasistista häirintää omassa kotimaassaan muita Euroopan maita enemmän.

Rasismien ja syrjinnän kitkeminen on pitkäjänteistä työtä. Siihen on sitouduttava ja siihen on varattava riittävästi resursseja. Työtä on tehtävä kaikilla tasoilla ja kaikilla hallinnonaloilla. Poliitikoilla on suuri vastuu siitä, että tätä työtä tehdään. Meillä on myös suuri vastuu siinä, millaista esimerkkiä itse näytämme yhteiskunnallisen keskusteluilmapiirin luomisessa. Siksi ei ole lainkaan ihme, että viime kesänä monella suomalaisella syntyi aito huoli siitä, aikooko Orpon hallitus jatkaa monien edellisten hallitusten tekemää työtä rasismien ja syrjinnän vähentämiseksi. Hallitusohjelmassa ei esimerkiksi rasismien torjumista tai seksuaalivähemmistöjen oikeuksien parantamista mainittu lainkaan.

Kun samanaikaisesti nousivat esille hallituksen joidenkin ministereiden ja hallituspuolueiden kansanedustajien muita ihmisiä halventavat puheet ja kirjoitukset, jopa rasismille ja natsismille flirttailu, ei ole ihme, että kesän aikana kävimme vilkasta keskustelua aiheesta. Ja tämä kaikki pakotti hallituksen antamaan tänään keskustelussa olevan tiedonannon, sillä vaihtoehtona olisi ollut vastaaminen välikysymykseen. Ja hyvä niin: tiedonannon myötä hallitus on nyt kertonut sitoutuneensa rasismien vastaiseen työhön ja tekevänsä erillisen toimenpideohjelman. Hallituksen tiedonannon viesti ja suunta ovat kannatettavia. Toivon, että itse toimeenpano-ohjelmassa saadaan vielä lisää konkretiaa tiedonannossa esille nostettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ja on tiedonannossa jo nyt hyvääkin, esimerkiksi vihatekojen ehkäisy eri uskontoryhmiä kohtaan ja holokaustin kieltämisen kriminalisointi. Positiivista on myös yhdenvertaisuuden ja syrjinnän vastaisen työn parempi koordinaatio ja yhdenvertaisuus ja tasa-arvoosaamisen vahvistaminen. Tärkeää on myös varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa käytettävän tasa-arvorahoituksen vakiinnuttaminen.

Moni asiantuntijoiden suosittelamista keinoista jää kuitenkin uupumaan. Esimerkiksi järjestäytyneen rasismien kieltäminen rikoslaissa sekä rasistisen vihapuheen ja maalittamisen kriminalisointi olisivat tarpeen.

Tiedämme hyvin, että rakenteellinen rasismi ja syrjintä vaikeuttavat kouluttautumista sekä työn saamista ja siinä etenemistä tietyille väestöryhmille. Tähän liittyen olisin kaivannut enemmän konkreettisia keinoja ja esimerkiksi anonyymien rekrytoinnin laajaa käyttöä.

Arvoisa puhemies! Halveksivan ja rasistisen puheen viljely ylimpien vallankäyttäjien suulla johtaa samanlaisen puheen lisääntymiseen arkikäytössä. Tämä on valitettavasti jo nähtävissä. On täysin selvää, että tällaista puhetta ei pidä sallia millään muotoa. Emme saa normalisoida rasistista ja muita ihmisiä halveksivaa puhetta ja vihan lietsontaa, puheista kun on valitettavan lyhyt matka tekoihin. Myös puheet itsessään lisäävät ihmisten turvatomuutta ja pelkoa. Sen sijaan meidän tulee rakentaa yhdessä yhteiskuntaa, jossa jokainen ihminen voi elää turvassa pelkäämättä syrjintää tai solvauksia. Ihmisiä ei saa asettaa eri

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

asemaan kielen, kulttuurin tai syntyperän perusteella. Jokaisella tulisi taustastaan riippumatta olla samat mahdollisuudet.

Arvoisa puhemies! Minua on tänään erityisesti ihmetyttänyt ne kommentit, joiden mukaan rasismien vähentämisestä puhumisesta pitäisi päästä eteenpäin toteuttamaan hallitusohjelmaa, ikään kuin oikeisiin töihin. Ei rasismien ja syrjinnän vastainen työ ole muusta yhteiskunnasta erillistä, se on kytkeytyneenä kaikkeen muuhun. Otan muutaman esimerkin:

Jokaisen ihmisen yhdenvertainen kohtelu on edellytys sille, että onnistumme lisäämään työperäistä maahanmuuttoa, jota tarvitsemme Suomen talouden vahvistamiseksi.

Vastaavasti rasisminvastaisuudella ja yhdenvertaisuudella on suuri merkitys sisäiselle turvallisuudelle. Luottamus toisiin ihmisiin ja viranomaisiin on turvallisuuden tärkein edellytys. Luottamus syntyy siitä, että voi kokea olevansa osallinen ja arvokas ja kokea, että minua kuunnellaan.

Maanpuolustustahtoon ei synny, jos ei koe maataan puolustamisen arvoiseksi. Sitä kokemusta ei synny, jos joutuu jatkuvasti syrjityksi omassa maassaan.

Ilman määrätietoista ja konkreettista työtä rasismien ja syrjinnän vähentämiseksi hallituksen on mahdotonta saavuttaa omaa visiotaan vahvasta ja välittävästä Suomesta. Ja ennen kaikkea ilman määrätietoista ja konkreettista työtä rasismien ja syrjinnän vähentämiseksi ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi [Puhemies koputtaa] emme pysty rakentamaan hyvää ja turvallista yhteiskuntaa, joka on edellytys Suomen menestymiselle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Piisinen.

20.52 **Jorma Piisinen ps:** Arvoisa puhemies! Olemme tänään käyneet täällä varsin vilkasta ja värikästä keskustelua valtioneuvoston tiedonannosta yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Olemme kuulleet tarinoita siitä, kuinka rasismi ja epätasa-arvo esiintyy näiden seinien ulkopuolella. Itse ajattelin keskittyä siihen, mitä me voimme tehdä tasa-arvon edistämiseksi täällä kansanedustuslaitoksessa.

Syrjimätön ja tasa-arvoinen, toista arvostava käyttäytyminen ja puhe sekä näiden edistäminen politiikassa ei ole vain ihanteellinen tavoite, vaan se on välttämätön perusta oikeudenmukaiselle ja toimivalle yhteiskunnalle. Eduskunta on paikka, jossa päätetään maamme tulevaisuuden suunnasta sekä laeista, joiden puitteissa isänmaatamme palvelemme. Sen vuoksi on ehdottoman tärkeää, että eduskunta heijastaa monimuotoisuutta ja tasa-arvoa niin sukupuolen, etnisen taustan, seksuaalisen suuntautumisen kuin muidenkin tekijöiden osalta. Tasa-arvoisen poliittisen toiminnan tavoitteena on se, että kaikkien äänet kuullaan ja kaikki näkökulmat otetaan huomioon, ja ennen kaikkea se, että jokainen uskaltaa tuoda ajatuksensa esille ja tuntee olonsa turvallisiksi ajatuksiansa sanoiksi pukiessaan, ilman pelkoa siitä, että tulee vaiennetuksi.

Tasa-arvoinen poliittinen toiminta ei ole pelkästään oikeudenmukaisuuskysymys, vaan se kohottaa myös päätöksenteon laatua. Kun erilaiset näkökulmat ja kokemukset uskaltaaan tuoda esiin ja otetaan huomioon, teemme parempia päätöksiä, jotka hyödyttävät koko yhteiskuntaa. Me voimme toki puhua täällä äänekkäästi, mutta toisiamme ja toistemme ajatuksia kunnioittaen. Tarvitsemme kaikkien tuen ja sitoutumisen, jotta voimme luoda todellisen tasa-arvoisen poliittisen toimintaympäristön niin täällä eduskunnassa kuin muualsakin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Arvoisa puhemies! Päätän puheeni toiveikkuuteen siitä, että voisimme siirtyä eteenpäin tämän tärkeän mutta henkisesti raskaan keskustelun myötä ja pääsemme rakentamaan yhdessä opposition kanssa oikeudenmukaisempaa ja tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa, joka kunnioittaa jokaista kansalaisistaan ja antaa äänen kaikille.

Kiitän hallitusta erinomaisesta tiedonannosta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo.

20.55 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Edellinen edustaja päätti puheenvuoronsa sanoihin ”henkisesti raskas keskustelu”. Me voisimme käyttää ehkä muitakin tapoja muotoilla tässä. Sanotaan ainakin, että tämä on ollut myöskin henkisesti palkitsevaa keskustelua, ja on tärkeää, että sitä on käyty. Erityisesti arvostan, että täällä on kaksi ministeriä ja ministeriaitio on koko tämän keskustelun ajan ollut täynnä, toisin kuin monissa vastaavissa keskusteluissa, jolloin se kertoo siitä, että myöskin hallitus on ottanut tämän teeman vakavasti ja annetun tiedonannon myöskin vakavasti. Täällä keskustelussa varmaan kaikki voimme yhtyä siihen, että tämä tiedonanto on tärkeä. Sisällöllisestikin voimme varmasti jakaa sen sisällön riippumatta siitä, että jotkut ovat sanoneet, että se on jälkijättöisesti jätetty suhteessa hallitusohjelmaan tai tilanteen sanelema johtuen julkisesta keskustelusta, jota on käyty. Näillä termeillä en haluaisi aliarvioida tätä tiedonantoa vaan todeta sen merkittävyyden. Siitä meidän täytyy lähteä liikkeelle, että puhumme isosta asiasta.

Me puhumme niin isosta asiasta, että tämä on itse asiassa kaiken fundamentti. Niin kuin olemme sanoneet monet tässä, kysymys on ihmisarvosta, ihmisarvon kunnioittamisesta. Haluan sanoa sen niin voimakkaasti: sinä olet maailmankaikkeuden lapsi, ja sinulla on oikeus elää täällä ja kasvaa täällä. ”Sinä” tarkoittaa meitä kaikkia. Ja meitä kaikkia ylitse myöskin tämän kansakunnan rajojen. Me olemme kaikki, koko ihmiskunta, saman maailmankaikkeuden lapsia. Siinä suhteessa se ihmisarvon kunnioittaminen ja sen arvostaminen menee kaiken muun edelle, ja sen takia minusta on tärkeää, että me pystymme tunnistamaan tässä keskustelussa tämän kaikkein olennaisimman, ihmisyyden, ja se on tärkeää, että hallitus sen haluaa tässä sanoa. Me käytämme termejä rasismi ja yhdenvertaisuuden kunnioittaminen ja niin edelleen, joilla me yritämme tavoittaa sitä asiaa.

Täällä on paljon viitattu puheenvuoroihin, joita ihmiset ovat matkan varrella käyttäneet. Täällä on viitattu valtiovarainministerin lausuntoihin 15 vuoden takaa, ja tuoreempiakin lausuntoja löytyy. Täällä jotkut sanoivat, että täällä on harrastettu arkeologista kaivaustyötä, kun on poimittu yksittäisten ihmisten lausuntoja, ja on haluttu aidosti sanoa, että ne lausunnot eivät elä sillä ihmisarvon kunnioittamisen tasolla kuin miten me haluaisimme asioihin suhtautua. Haluaisin sanoa kuitenkin sen näinpäin, että jokaisella ihmisellä täytyy olla myöskin kasvun paikka, ja annetaan se kasvun paikka. Ihmiset voivat myöskin elämänsä kuluessa kasvaa ja ottaa uuden kulman todellisuuteen ja uudella tavalla myöskin mitoittaa sen oman arvostuksensa suhteessa yhteiskuntaan ja suhteessa toisiin ihmisiin, niin että arvostetaan sitä ja annetaan sille tila, kun se aidosti tehdään. Tämän tilan olen valmis antamaan kaikille, itsellenikin, koska minäkin kasvan, jokainen meistä kasvaa ja me syyllistymme virheisiin.

Mutta se, mikä tässä on nyt olennaisin asia, kun me puhumme poliittisesta toimintakentästä tällä hetkellä, niin minun on pakko katsoa tänne salin oikealle laidalle, siitä kulmasta liikkeelle lähtien, että meillä on olemassa myöskin poliittista liikettä, jonka käyttövoimana

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

yhä edelleen on ei yhdenvertaisuuden kunnioittaminen vaan pahimmillaan rasistiset sanomat. Minä olen ollut tässä salissa ja kuunnellut aivan hiljattain ”vieraslajeista”. Se on sanottu tässä salissa. Se ei ole ihmisarvon kunnioittamista. Olemme kuulleet tämän poliittisen liikkeen kannanmuodostusta, jossa puhutaan ”loisivista elukoista” — ei tässä salissa, mutta muualla. Lievempiä ilmaisuja ovat termit kuten ”pakkoruotsi”, jolla aliarvioidaan, aliarvostetaan ja ei haluta kunnioittaa kielivähemmistön oikeuksia. Tai puhutaan ”elintasopakolaisista”, jolla syyllistetään ja leimataan kautta linjan ihmisiä, jotka etsivät elintilaa tässä yhteisellä pallollamme. On valitettavaa, jos tämä kaikki tämäntapainen leimaaminen on jonkun poliittisen liikkeen käyttövoima ja kantovoima siihen, että on sitten kansanedustajia isot joukot täällä. Tämä on se olennaisin, että annammeko tilaa tämäntapaiselle keskustelulle suomalaisessa yhteiskunnassa.

Haluan sanoa tähän selkeästi vielä loppuun, että sana barbaari on antiikin kreikan ilmaisu änkyttäjistä, vierasmaalaisesta. On ikaikainen ongelma tämä vieraan kokeminen uhkaavana ja minun elintilaani haastavana. Siinä suhteessa se on kasvun paikka meille kaikille tunnistaa tämä, että meidän täytyy lähestyä toista ihmistä toisesta kulmasta, sekä maahanmuuttajille että maassa asuville ihmisille. Annetaan tälle yhdessä tila.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, poissa. — Edustaja Hänninen.

21.01 **Juha Hänninen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Aloitan puheenvuoroni sanomalla, että olen sitoutunut demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Niin ikään olen sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä sekä tekemään työtä rasismien vähentämiseksi.

Valtioneuvoston tiedonanto on huomattavan järeä väline. Se, että hallitus on nyt julkaissut rasismien vastaisen ohjelman tiedonantona, on osoitus siitä, että hallitus ottaa asian erittäin vakavasti ja se haluaa konkreettisin keinoin kitkeä ja torjua rasismia sekä edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä suomalaisessa yhteiskunnassa. Tiedonannossa hallitus myös vastaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja huoliin, jotka ovat liittyneet hallituksen linjaan.

Kokemukset ja havainnot rasismista ja syrjinnästä ovat nousseet keskusteluun. Se on hyvä. Vain avoimella keskustelulla, yhteistyöllä ja konkreettisilla teoilla saamme aikaan muutosta. Tuki, joka suomalaisilta tähän työhön on saatu, on ollut massiivista ja tärkeää.

Hallituksen tiedonantoa on myös arvosteltu. Sitä pidettiin huonona ennen kuin se oli saatu valmiiksi. Sitä on kritisoitu sillä, että se on huono, koska se on annettu vääristä syistä ja sen ovat tehneet väärät tahot. Tiedonantoa on kritisoitu erityisesti konkretian puutteesta. Tiedonannossa kyllä on kerrottu konkreettisia keinoja, mutta sen tarkoituksena ei ole olla kaan pelikirja, vaan sen pohjalta laaditaan toimenpideohjelma. Siellä tulee sitä kaivattua konkretiaa ja aktiivisia tekoja, paikallis- ja ruohonjuuritasoa.

Kun päästään konkretian tasolle, voimme myös arvioida, onko tiedonannon määritelmä rasismista oikeanlainen ja riittävä ja onko koko tiedonanto vain paperi vai jotain muuta. Minä sanon, että se on paljon muuta, hyvin paljon enemmän. Hyvät kollegat, poliitikot ovat avainasemassa näyttämään esimerkkiä siitä, kuinka käyttäytyä ja kuinka suhtautua toisten tekemisiin. Tämä pitää jokaisen poliitikon ottaa erittäin vakavasti. Tämän hallituksen osalta tiedonanto on alku rasismien vastaiselle työlle, ja työ jatkuu pääministerin johdolla koko vaalikauden. Tiedonanto ei yksin ratkaise rasismien tai syrjinnän ongelmia, eikä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

asia ratkea yhdellä hallituskaudella. Tämä hallitus tekee työtä, jota seuraavat hallitukset voivat jatkaa. Tähän työhön hallitus haluaa sitouttaa koko suomalaisen yhteiskunnan. Yhteiskunta olemme me, sinä ja minä, jokainen ihminen yksilönä ja yhteisönä.

Itselleni on erityisen tärkeää, että tuossa paperissa todetaan yksiselitteisesti, että hallitus ja sen jokainen ministeri irtisanoutuvat rasismista ja vastustavat kaikenlaista ääriajattelua sekä sitoutuvat omassa työskentelyssään aktiiviseen työhön rasismia vastaan. Tiedonannolla hallitus vahvistaa hallitusohjelman viestiä siitä, että hallitus on sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä ja torjumaan rasismia. Muistutan edelleen, että hallituksen tiedonanto on järeä väline. Sillä on tuotu nyt päivänvaloon ja keskusteluun erittäin tärkeitä asioita. Tavoitteena on Suomi, jossa jokainen voi elää turvassa ja hyväksyttynä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kvarnström, poissa. — Edustaja Siponen, olkaa hyvä.

21.07 Markku Siponen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Eduskuntavaaleista on nyt kulu-
nut aikaa yli viisi kuukautta, ja uusi hallitus on käyttänyt kolmatta kuukautta aikaa ja voi-
mavaroja tämän tiedonannon tekemiseen. Välillä on tuntunut, että tiedonannon tavoite on
hallituksen pystyessä pitäminen, ei varsinaisen ongelman ratkaiseminen. Tiedonannossa lu-
vataan muun muassa perustaa pääministerin johdolla pyöreän pöydän keskustelu yhden-
vertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi. Hyvä niin, mutta toivon, että pyöreät
pöydät kokoontuvat lähiviikkoina enemmän myös talouden ja seuraavan vuoden budjetin
ympäri.

Arvoisa puhemies! Valitettava totuus on, että Suomessa esiintyy rasismia, on syrjintää
asenteissa ja rakenteissa. Sen vähentämiseksi on jokaisen tehtävä töitä. Me keskustalaiset
olemme olleet aina valmiita siihen työhön ja aivan varmasti teemme sitä myös jatkossa
omien ja puolueemme arvojen mukaisesti. Keskustan mielestä vapauteen liittyy aina vas-
tuu, myös sananvapauteen. Rasismi ei poistu pykälillä, vaan ihmisten keskinäistä kanssa-
käymistä ja luottamusta lisäämällä sekä ymmärtämällä toistemme erilaisuutta.

Hallituksen tiedonannon sisältö on pääosin hyvä, ja haluan uskoa siihen, että ministeri-
en johdolla hallituspuolueet sitoutuvat esitettyihin toimenpiteisiin. Haluaisin katsoa eteen-
päin ja antaa mahdollisuuden muutokselle, mutta kysyn: onko siihen kaikilla aitoa halua?

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi: Aivan erityisesti meiltä kansanedustajilta edellyte-
tään asiallista ja syrjimätöntä käytöstä, esimerkiksi yhdenvertaisuuden edistämistä. Tä-
män talon ei tule antaa yhtäkään rasistista esimerkkiä kouluihin tai koteihin tai maailmalle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten edustaja Marttila, ol-
kaapa hyvä.

21.09 Helena Marttila sd: Arvoisa rouva puhemies! Kesän kaikista teksteistä minut py-
säytti erityisesti erään äidin omakohtainen kirjoitus ja yksi lause hänen lapseltaan: ”Äiti,
ministerit pelottaa.” Olemme vakavan aiheen äärellä.

Haluan ensimmäisenä lausua kiitokset jokaiselle, joka on kesän mittaan puolustanut ih-
misarvoa somessa ja kahvipöydissä — siitäkkin huolimatta, että saattaa saada päälleen vi-
haa. Tänäpäin salissakin on huomattu, että rasismin vastustaminen ei ole hallitus—opposi-
tio-kysymys.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Kiitän useita edustajia, jotka ovat tänään puhuneet sydän paljaana ja pitäneet koskettavia puheenvuoroja. Tämä on ollut hienoa aistia ja muistuttanut, kuinka painavan asian äärellä olemme. Jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus saada varmuus siitä, että häneen ei suhtauduta vihamielisesti tai ennakkoluuloisesti poliittista valtaa pitävien toimesta. Nyt viha on kukoistanut yhteiskunnassa ja somessa.

Antirasismi on aktiivisia tekoja. Rasismin passiivinen vastustaminen ei riitä. Arvostan, että moni ministeri on ollut täällä kuuntelemassa keskustelua. Arvostan ministeri Grahn-Laasosta, joka lupasi jatkaa pohdintaa: mitä vielä itse voisi tehdä? Itse lupaan tehdä samoin ja jatkossa suhtaudun jokaiseen kohtaamani henkilöön sillä oletuksella, että hän on suomalainen ja Suomessa syntynyt huolimatta ihonväristä tai nimestä. Espoossa joka kolmas ekan luokan aloittava puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Vantaalla vastaava luku on 40 prosenttia. Tämä on tulevaisuuden Suomi.

Arvoisa puhemies! Tiedonannon osalta on oleellista puhua siitä, voidaanko hallituksen antamaan lupaukseen luottaa. Huoleni on, että meillä on hallituksessa puolue, joka ymmärtää ja haluaa määrittää rasismin eri tavalla kuin muut puolueet ja valtaosa kansasta. Meillä on oikeus tietää, miten hallituspuolueet suhtautuvat rasismiin kaikessa julkisessa puheessa, niin eduskunnassa, valtuustoissa, somessa kuin toreilla.

Jatkan sen verran vanhojen kaivelua, että lainaan viisaita sanoja kesältä 2017: ”Ei politiikka voi olla vain sitä, että katsellaan ympärille, havaitaan ongelmia ja sitten vain ruveetaan ratkaisemaan niitä. Poliittisen liikkeen koko olemassaolon moraalinen perusta on siinä, että sillä on ideologia ja arvomaailma, jonka pohjalta sen kannanmuodostus ja myös ongelmanratkaisu tapahtuu. Arvot eivät ole vain luettelo sanoja, jotka liitetään juhlapuheiden jatkoksi. Ne ovat merikortteja, joiden avulla pystytään suunnistamaan silloinkin, kun päivittäisten kysymysten ja päälle kaatuvien tilanteiden sumu peittää suuret linjat.” Näihin Petteri Orpon sanoihin on helppo yhtyä.

Tiedonannon onnistuminen mitataan tästä hetkestä alkaen, ja vilpittömästi koko sydämeistäni toivon, että rasisminvastainen viesti on juuri niin vahva kuin täällä on tänään puhuttu.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, poissa. Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

21.14 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Pääministeri Orpon hallitus on antanut eduskunnalle tiedonannon yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämä tiedonanto on suoraa seurausta joidenkin nykyisen hallituksen ministerien aikaisemmista rasistisista kirjoituksista, jotka nousivat kesällä esiin mediassa. Nämä suomalaisia laajasti järkyttäneet paljastukset asettivat perustellusti kyseenalaiseksi koko Orpon hallituksen sitoutumisen rasismin ja syrjinnän torjuntaan.

Hallitus päätyi antamaan tiedonantonsa, koska se oli kesällä joutunut selkään seinään vasten suhtautumisessaan rasismiin. Tiedonantoon siis päädyttiin vasta, kun julkisuuden paine hallitusta kohtaan oli kasvanut suureksi. Kuvaavaa on, että vielä kesäkuussa julkistetussa hallitusohjelmassa ei mainittu sanaa ”rasismi” kertaakaan. Vertailun vuoksi: Pääministeri Marinin hallituksen ohjelmassa luvattiin, että Suomessa on nollatoleranssi kiusaamiselle ja rasismille. Siinä luvattiin myös, että rasismia ja syrjintää torjutaan kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Tämän kirjauksen olisi voinut kuvitella siirtyvän hallitukselta toiselle, jos asia kuitenkin on yhteinen ja laajasti puolueiden kesken jaettu. Nyt annettu

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

tiedonannon sisällön tai edes sen pääperiaatteiden olisi pitänyt sisältyä jo hyväksytyyn hallituksen ohjelmaan. 2020-luvun Suomessa pitää olla itsestäänselvää, että hallituksen kokoonpanosta riippumatta ohjelmassa otetaan kantaa yhteen yhteiskuntamme keskeiseen kipupisteeseen: kaikkien yhdenvertaisuuden puolesta, kaikenlaista rasismia ja syrjintää vastaan.

Arvoisa puhemies! Mutta tässä meillä nyt on se, mitä hallitusohjelmasta aiemmin puutui ja mitä olemme koko kesän odottaneet. Se kiteytyy tiedonannossa tähän: ”Hallitustyöskentelyssä on nollatoleranssi rasismille. Hallitus ja sen jokainen ministeri irtisanoutuvat rasismista ja vastustavat kaikenlaista ääriajattelua sekä sitoutuvat omassa työskentelyssään aktiiviseen työhön rasismia vastaan niin Suomessa kuin kansainvälisesti.” Lainaus tiedonannosta päättyy. Toivottavaa on, että hallitus sitoutuu tämän tiedonannon sisältöön samalla tavalla kuin hallitusohjelmaansa se on luvannut sitoutua, sillä tässä tiedonannossa on paljon hyvää ja kannatettavia toimenpiteitä. Tiedonanto on hyvää jatkoa pääministeri Marinin hallituksen työlle. Tässä tiedonannossa todetaankin hallituksen nojautuvan edellisen hallituksen rasismiin vastaisen toiminnan ohjelman tilannekuvaan sekä asetettuihin tavoitteisiin — kiitos siitä.

Monista tiedonannossa esitetyistä kannatettavista toimenpiteistä haluan nostaa yhden esiin. Hallitus esittää, että virkamiesten, tuomareiden ja muiden julkisten toimijoiden systemaattista häirintää ja vainoamista ehkäistään. Tämä on kuitenkin vakava yhteiskunnallinen ongelma, jonka ratkaisemisessa hallituksen toivoisi menevän vielä pidemmälle. Vastauksena esimerkiksi poliisin, tuomareiden ja tutkijoiden kokemaan järjestelmälliseen häirintään hallituksen tulisi kriminalisoida maalittaminen. Tätä ovat myös monet oikeusoppineet ja esimerkiksi Poliisihallitus aiemmin esittäneet.

Arvoisa hallitus, edellinen hallitus selvitti hyvin pitkälle maalittamisen kriminalisointia, ja lakipykäläkin on selvitystyön yhteydessä luonnosteltu oikeusministeriössä. Tässä on yksi sellainen konkreettinen keino, jonka toteuttamalla hallituksen tiedonanto saisi lisää lujaa maaperää perustakseen.

Arvoisa puhemies! Aika näyttää, muuttuuko hallituksen tiedonanto todeksi ja teoiksi. Varmaa on, että hallitus saa oppositiolta täyden tuen tiedonantonsa tärkeiden toimenpiteiden toteuttamiseen, kun tavoitteena on rasismiin nollatoleranssin vahvistaminen yhteiskunnassamme. Suomessa pitää olla nollatoleranssi kaikenlaiselle rasismille, syrjinnälle ja kiusaamiselle. Olkoon tämä eduskunnan ja kaikkien puolueiden vahva viesti niin nyt kuin tulevaisuudessakin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Harakka.

21.19 **Timo Harakka sd:** Arvoisa puhemies! — Ja on ilo sanoa näin. — Hallitus ilmaisee tahtonsa hallitusohjelmassa. Hallitusohjelmassa ei mainita rasismia. Siinä ei haluta jatkaa Marinin hallituksen yhdenvertaisuusohjelmaa, jossa oli 52 konkreettista toimenpidettä. Siinä ei mainita edes kuurojen totuus- ja sovintokomiteaa, jonka työ uhkasi peruuntua, ja siinä heikennetään vammaispalvelulakia. Kaikki tekoja yhdenvertaisuutta vastaan. No, kuten salissa on monta kertaa jo todettu, ulkopuolinen paine ja ulkomainen maine pakottivat hallituksen kaivamaan Säätytalon roskakoreista edellisen hallituksen linjauksia. Tulos ei ole kovin ihmeellinen, saati historiallinen. Edes anonyymi työnhaku ei ole ohjelmassa.

Ministeri Henriksson sanoi, että tämä paperi on historiallinen, ja edustaja Otto Andersson vakuutti RKP:n tyytyväisyyttä. No, ymmärrämme miksi, mutta nämä toimet odottavat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

vielä toteutumistaan. Ja on tietenkin oireellista, että kaikki nämä toimenpiteet ovat suoraan pääministerin alla, ei oikeusministerin, kuten viime kaudella usein. Syy on selvä, ja edustaja Peltonen siihen jo viittasi: oikeusministeri lopetti maalittamisen kriminalisoinnin valmistelun.

No hyvä, edustaja Zyskowicz siteerasi hallituksen lupausta aktiivisesta työstä rasismia vastaan. Mutta tämä julistus tehtiin jo 11. päivä heinäkuuta. Sen jälkeen kahden kuukauden aikana on kuultu vain lisää solvausta ja leimaavaa puhetta. Ja jos ministeri Henriksson olisi tässä, niin kysyisin, kun hän edellytti ja sanoi, että RKP edellyttää aitoa katumusta, kysyisin suoraan, missä on nähty tätä aitoa katumusta. Pääministeri Orpo sanoi haluavansa sammuttaa tulipaloja. Paras keino olisi se, että hän ottaisi ministereiltään tulitikut pois.

Uskooko joku tosiaan, että perussuomalaiset luopuvat poliittisesta valttikortistaan, joka on ulkomaalaisilla pelottelu? Tutuksi on tullut vinoilu ja viisastelu, vakavilla asioilla vit-sailu ja virnuilu, joka on jatkunut täällä salissakin. Uskooko joku, että puolue on vakavasti huolissaan väestöryhmien suhteesta, vähemmistöjen asemasta ja tekee kaikkensa syrjimi-sen ja väkivallan vähentämiseksi? Uskooko kukaan?

Mutta uskoa täytyy, ja nyt vielä loppuun ehkä tällainen optimistisempi sointi. Äsken päättyi Radion sinfoniaorkesterin konsertti, jossa esiintyi eteläafrikkalainen sellisti ja säveltäjätahti Abel Selaocoe. Se oli monikulttuurista kommunikaatiota hienoimmillaan täydessä Musiikkitalossa. Ei voisi suurempi kontrasti olla tämän salin ja tuon Musiikkitalon salin välillä, mutta uskon, että meillä on vielä mahdollisuus. Moni meistä ihailee Yhdys-valtoja. Yhdysvaltojen tunnuslause on: E pluribus unum. Se tarkoittaa: moninaisuudessa ykseys. Ja juuri sitä moninaisuutta juhlittiin äsken Musiikkitalossa, ja sitä moninaisuutta Suomi tarvitsee. Se on isänmaan etu.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Eskelinen.

21.23 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että monien hallituksen sisäisten prosessien kautta nyt sitten tämä tiedoksianto on tänään tuotu tänne saliin keskusteluun. Vähän sekava olotila on, ja hämmästyttäen on tietysti herättänyt hallituspuolueiden hyvin erilaiset näkemykset toimeksiannon ja toimenpideohjelman painoarvosta. Perussuomalaiset on usealla suulla ilmoittanut, että tällä ei ole mitään vaikutusta hallitusohjelmaan. Kun hallitusohjelman sisältö tiedetään, niin kyllähän tässä herää monta kysymystä. Pääministerille kiitos ja kokoomukselle — he kumminkin ovat vakuuttaneet, että asiakirja tulee olemaan tietty osa myös tulevaa hallitusohjelmaa ja sen jalkauttamista. Tämä hallituspuolueiden erilainen tulkinta kyllä hiukan kyseenalaistaa tiedonannon painoarvoa ja sen uskotavuutta.

Lisäksi lausuntokierroksella on esitetty ohjelmaan paljon konkreettisia toimenpiteitä, niin kuin aiemminkin on todettu, mutta hyvin pieni osa niistä on noteerattu sitten tiedonannossa. Kyllähän tämä vähän kilven kiillotukselta ikävä kyllä maistuu.

Huomiota myös herättää, että Marinin hallitus juuri viime kaudella hyväksyi laajan asiakirjan ”Yhdenvertainen Suomi — toimintaohjelma rasismien torjumiseksi ja hyvien väestösuhteiden kehittämiseksi”. Ohjelma sisälsi yli 50 toimenpidettä, joista iso osa on myös linjauksina sitten jalkautettu.

Hallituksen tiedonannon julkistamisessa hehkutettiin asiankirjan historiallisuutta ja ainituolaisuutta. Sitäkin sopii kysyä. Se täytyy myöntää, että tiedonannossa on kieltämättä hyviäkin asioita, joita pitää edistää tai toivottavasti edistetään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Mutta kun tiedoksiannon nimi on ”Yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistäminen suomalaisessa yhteiskunnassa”, ja kun sitten peilaa hallitusohjelman toimenpiteitä, niin esimerkiksi toimenpideohjelman työelämäehdotukset kyllä herättävät suuria kysymyksiä — ja niitä on useita. Ristiriita juuri hallituksen työmarkkinaesitysten kanssa on iso kysymysmerkki. Työntekijöiden aseman rajut heikennykset ja leikkaukset pienituloisilta vievät monen tiedonannon kohdan esityksiltä täydellisesti pohjan. Hallituksen suunnitellut leikkaukset työntekijöiden irtisanomissuojaan, määräaikaisten työntekijöiden aseman raju heikennys ja työttömyysturvaheikennykset kohdistuvat työmarkkinoilla jo heikoimmassa asemassa muutenkin oleviin ihmisiin. Aikamoinen ristiriita on myös se, että kun ohjelmassa puhutaan useissa kohti työntekijöiden hyväksikäytön estämisestä, väärinkäytösten tiukentuvista rangaistuksista ja valvonnan lisäämisestä, niin samaan aikaan hallitus leikkaa miljoonia harmaan talouden rahoituksesta.

Toinen iso huoli on se kuva, miltä Suomi näyttää ulospäin hallituksen sisäisen käihin jälkeen. Hallituksen nuiva maahanmuuttopolitiikka ja rasistinen keskustelu eivät paranna maamme vetovoimaa ulkomaalaisten silmissä. Suomi tarvitsee välttämättömästi kansainvälistymistä, opiskelijoita, osaajia ja työvoimaa. Meidän onkin tehtävä kaikkemme, että pärjäämme tässä kovassa kisassa osaajista. Suomeen muuttava ei saa olla vain puuttuvaa työvoimaa paikkaava hyödyke, joka voidaan heti heittää pellolle, jos työllistymisessä tulee pienikin katkos.

Arvoisa puhemies! Toivotaan, että hallitus aidosti vie tiedonannon toimenpiteitä eteenpäin ja myös opposition kanssa pystyy tätä jatkokeskustelua käymään ja tämä tiedoksianto näkyisi erityisesti myös sitten hallitusohjelman toimenpiteissä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hiltunen, poissa. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

21.28 Miko Bergbom ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos hallitukselle tiedonannosta. Yhdenvertaisen ja syrjinnästä vapaan Suomen tulee olla meidän jokaisen tavoitteena. Kiitän myös osaa oppositiosta, joka on mielestäni pitänyt tänään rakentavia puheita.

Arvoisa rouva puhemies! Olen keskustellut monen maahanmuuttajataustaisen suomalaisen kanssa vasemmiston tavasta käyttää heitä oman politiikkansa keppihevosena. Moni heistä ei hyväksy sitä ja pitää sitä loukkaavana. Tiedoksi teille, hyvä vasemmisto: maahanmuuttajat eivät ole mikään kollektiivinen ryhmä, joka jakaa juuri teidän — ja vain teidän — poliittiset tavoitteenne. Mietin myös sitä, miltä mahtaa tuntua siitä maahanmuuttajataustaisesta nuoresta, joka on pahoinpidelty ihonvärinsä tai etnisen taustansa vuoksi ja näin ollen joutunut törkeän rasistisen väkivallan uhriksi. Vasemmisto pitää rasismina hallituksen maahanmuuttopolitiikkaa ja näin ollen rinnastaa aidon ja vakavan rasistisen väkivallan hallituksen täysin normaaliin politiikkaan, joka seuraa yleiseurooppalaista ja pohjoismaista linjaa — näitäkin rinnastuksia on salissa tänään kuultu ja todella paljon. Mietin myös niitä nuoria, jotka ovat joutuneet pääosin, valitettavasti, maahanmuuttajataustaisista koostuvien katujengien toimesta hakatuksi, potkituksi ja nöyryytetyksi maahan, että miltä heistä mahtaa tuntua, kun vasemmisto syyttää hallituksen maahanmuuttopolitiikkaa rasistiseksi, kun se ohjelmansa puolesta pyrkii tekemään kaikkensa, ettei tällaista nöyryytysväkivallan kulttuuria Suomeen tuotaisi eikä sitä hyväksyttäisi. [Eva Biaudet'n välihuuto] On valinta toistaa muiden maiden virheet. Onneksi hallitus haluaa välttää ne. Hallituksen politiikan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

voikin toteutuessaan sanoa vähentävän vastakkainasettelua. Kysymys on vain siitä, kauanko vasemmistolla kestää tunnistaa tämä tosiasia.

Arvoisa rouva puhemies! Olen myös huolissani osan vasemmistolaisista tavasta osallistua tarpeetonta ja tuomittavaa vastakkainasettelua sisältävään mielenosoitukseen ilman pienintäkään pohdintaa, mitä sellainen aiheuttaa yhteiskuntarauhalle. Te osallistuitte Me emme vaikene -nimeä kantavaan mielenosoitukseen, jossa muun muassa äärivasemmistolainen A-ryhmä marssi lakanan kanssa, jossa haluttiin leikata pää irti pääministeriltä ja valtiovarainministeriltä. Hyvä vasemmisto, te marssitte mielenosoituksessa, joka julisti hallituksesta näin: ”Rasistit ja fasistit ulos hallituksesta.” Odotan edelleen vastausta siihen, keitä te pidätte hallituksessa rasistina tai fasistina. Tarkoitetaanko siinä kenties pääministeri Orpoa vai tarkoitetaanko siinä kenties valtiovarainministeri Purraa? Toivon, että voisitte kertoa sen rehellisesti. Tähän on oltava vastaus olemassa, kun olette kyseiseen mielenosoitukseen kuitenkin ylpeänä osallistuneet. On häpeällistä, että annatte oman arvovaltanne tuollaiselle puheelle ja näin ollen lisäätte tuollaisen puheen hyväksyttävyyttä yhteiskunnassa. Tätä on pakko korostaa, koska olen aidosti huolissani tällaisen toimintatavan seurauksista, joka kiihdyttää vaarallista vastakkainasettelua.

Arvoisa rouva puhemies! Yhdenvertaisen, rasismista ja syrjinnästä vapaan Suomen rakentamiseen tarvitaan koko kansa ja hallituksen lisäksi myös oppositio. Toivon todella, että aidosti olisitte sen tukena ettekä tekisi vakavalla asialla teatteria kutsumalla hallituksen ohjelmaa, sen maahanmuuttopoliittista ohjelmaa ja sen sisältäviä kirjauksia rasistisiksi. [Eva Biaudet: Teatterista puheen ollen!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

21.32 **Joakim Vigelius ps:** Arvoisa puhemies! Luulin vielä keväällä tullessi eduskuntaan. Kun tulen, näin syyskauden aluksi sali on täynnä keittiöpsykologeja ja pseudopsykiatreja arvioimassa: Voimmeko uskoa? Voidaanko uskoa anteeksipyyntöjen aitouteen, irtisanoutumisten vilpittömyyteen, hallitusohjelman lähtökohtien ja taustaoletusten ajatusten hyvyteen, toisten korvien väliin spekuloidujen ajatusten puhtauteen? Kyllä, tämä hallituskausi alkoi sillä, että vasemmisto haastoi istuvan hallituksen, ei sen hallitusohjelmalla tai tulevilla toimilla vaan puhtaasti uskon asialla: Uskotko sinä? Uskotko sinä vilpittömyyteen, aitouteen, hyvyteen? Kyse ei enää ole siitä, mitä hallitus tai perussuomalaiset tekevät, vaan siitä, onko vasemmisto valmis menemään eteenpäin. Mutta koska eteenpäinmeno ei ole päivän agendalla, toisin kuin vanhoissa vellominen, niin vellotaan hetki vanhoissa, mutta ei 15 vuoden takaisissa vaan ihan tämänpäiväisissä vanhoissa, aiemmissa puheenvuoroissa.

Aloitan edustaja Koskelasta. Hän kertoi, että perussuomalaiset ovat saivarrelleet rasismien määritelmästä. Olen tätä samaa puhetta kuunnellut jo pari kuukautta. Voin todeta, että olette siinä oikeassa, että rasismien määritelmästä on kyllä saivarreltu. Se on kestänyt kuitenkin paljon enemmän kuin pari kuukautta. Se on kestänyt vuosia. Olette kuitenkin auttamattoman väärässä siinä, kuka on siitä saivarrellut vuosien ajan. Minä kysyn teiltä, edustaja Koskela: kuka on todella saivarrellut rasismien määritelmästä? Kuka on aiheuttanut sen, että yli puolet suomalaisista pitää Helsingin Sanomien tuoreessa kyselyssä epäselvänä, mitä rasismilla tarkoitetaan? Kuka on laventanut rasismien määritelmän ja inflatoinut sen tarkoittamaan joissain yhteyksissä aivan muuta kuin on perinteisesti, klassisesti, ymmärretty — siis ihonväriin ja etnisyyteen perustuvana syrjintänä, eriarvoistamisena? Kuka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

on jatkuvasti riitauttanut mitä viattomimmat ja vahingoittamattomimmat teot tarkoittamaan pahaa, kaksoisviestintää, ehkä mikroaggressioita?

Me perussuomalaiset emme ole tehneet sitä. Me emme ole kutsuneet rasistiseksi pesukarhuprinttiä, oli se lakanoissa tai solmioissa. Me emme myöskään ole tehneet sitä Afrikan tähden kohdalla. Emme ole kutsuneet rasistiseksi pikkulettejä, emme kohteliaasti englantiksi vieraan ihmisen lähestymistä, emme tiernapoikia, jäätelöpuikkoja, riisipaketteja, emme kulttuurisia naamiaisasuja, sombreroja, saati intiaanipäähineitä. Emme ole myöskään lyöneet rasismileimaa liputta matkustavia kiinni ottaviin, työtään tekeviin lipunkastajiin tai siihen nettikirjoitteliijaan, joka täysin aiheesta kritisoi naisia alistavaa ja dehumanisoivaa kaavutuskulttuuria. Rasistiseksi emme ole kutsuneet myöskään nykyistä hallitusohjelmaa, sillä syytä siihen tai mihinkään edellä mainittuun ei ole. Ja kyllä te siellä punavihreässä kuplassanne, intersektionaalisen feministisessä sellaisessa, kriittiseen rotuteoriaan nojaavassa vasemmassa laidassa tiedätte sen. Te tiedätte, mistä nämä ilmiselvät ylilyönnit ja niiden aiheuttama rasismien käsitteen sekä sen yhteisesti ymmärtämisen rapautuminen ovat lähtöisin. Katsokaa siis peiliin.

Myös palatakseni vanhoihin: Edustaja Ohisalo kauhisteli, ettei perussuomalaisten eduskuntaryhmän puheenjohtaja voi mennä takuuseen, etteikö uusia kohuja voisi nousta. Kysynkin teiltä, edustaja Ohisalo: Menettekö te takuuseen, ettei teidän riveistänne kukaan päästä suustaan rumaa sanaa? Menettekö te takuuseen, ettei teidän riveistänne vuodeta luottamuksellisia, sisällöltään kiusallisia ja kontekstistaan irrotettuja tekstiviestejä? Menettekö te, edustaja Ohisalo, takuuseen, ettei kenenkään viheraktiivin historiasta paljastu juutalaisia ja homoja solvaavia tai lemmikkieläimiä lapioivia vihreitä? Voitteko mennä sellaisesta takuuseen? En usko, se ei ole inhimillistä. Me emme voi sitä vaatia. Kukaan meistä ei voi olla ennakkosensuroimassa täällä toisten puheita. Kukaan meistä ei tunne toisten tekstiviestihistoriaa, saati sitten henkilöhistoriaa, jopa vuosikymmenten ajoilta. Me inhimillisesti reagoimme siihen, mitä meidän eduskuntaryhmissämme, mitä meidän puolueissamme tapahtuu. Te ette voi vaatia meiltä sen enempää. Ja toivon, että te itsekkin ymmärrätte sen. On älytöntä käyttää tätä aseena perussuomalaisia vastaan — sitä, että ryhmänjohtajamme puhuu juuri niin kuin on aiheellista ja järkevää — koska teilläkin voi vielä maito läikkyä niin kuin on läikkinyt aiemminkin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Asell.

21.37 **Marko Asell sd:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssämme on Orpon hallituksen tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Rasismi on väärin ja tuomittavaa. Kenenkään ei pidä joutua syrjityksi ihonvärinsä tai taustansa takia. Valitettavasti Suomessa monet ihmiset kuitenkin kokevat syrjintää ja kohtaavat rasistista käytöstä. Siitä pitää päästä eroon, ja sen eteen on tehtävä töitä. Tämä tiedonanto toivottavasti tätä asiaa myös edistää.

Valitettavasti Suomessa on kuitenkin useita enemmän tai vähemmän järjestäytyneitä tahoja, jotka pitävät yllä ajattelua siitä, että maahanmuuttajat ovat valtava ongelma ja pelottava sellainen, pelkoahan rasismi on. Ihmettelen myös, että erityisen suosittuja tällaiset rasistiset puulaakit ovat sellaisilla alueilla, joissa ei juuri maahanmuuttajia edes ole. Siellä pelätään eniten, missä ei siis maahanmuuttajia edes juurikaan ole, kun sitten isommissa kaupungeissa, joissa on totuttu näkemään monenlaisia kasvoja ja ymmärretään paremmin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

se, ettei kasvoista tai ihonväristä voida päätellä, onko ihminen hyvä vai paha, on vähemmän rasistisia ajatteluita.

Perussuomalaisten ministerien vanhat kirjoitukset ovat olleet median syynissä, ja niiden rasistinen luonne on tuotu kaikkien eteen. Anteeksipyyntöjä on tullut, ja ne ovat olleet tarpeen, ja monet ne ovat varmasti vakuuttaneetkin, mutta se, onko kaiken tämän jälkeen vielä eduskunnan luottamusta, nähdään tietysti perjantaina äänestyksissä. SDP ei luottamuksen puolesta äänestä, koska on edelleen epäselvää, onko hallitus kokonaisuudessaan todella sitoutunut rasismien kitkemiseen vai onko tämä tiedonanto vain tukipuu, jolla hallitus pysyy pystyssä. Pääministeri Orpo vakuutti tänään, että kaikki ministerit ovat sitoutuneet rasismien torjuntaan ja syrjimättömyyden edistämiseen. Tänään ovat kuitenkin jo hallituskumppaneiden silmät pyörineet, kun perussuomalaisten kärki on tuonut julki ryhmänsä kantaa. Tämä lienee juuri sitä kaksoisviestintää, jota perussuomalaisten on pakko tehdä pitääkseen tässä tilanteessa ydinkannattajajoukkonsa takanaan. Tämä heikentää tiedonannon ja myös hallituksen uskottavuutta.

Arvoisa puhemies! On kuitenkin tärkeää, että rasismien ja syrjinnän poistamiseksi tehdään jatkuvaa työtä, ja vaikka hallituksen aiheet rasismien torjumiseen ja suhtautumisen asian vakavuuteen eivät ole vakuuttaneet, niin on hyvä, että tänään tämä tiedonanto on tuotu eduskunnan käsittelyyn, tämä on ollut tärkeä keskustelu. Tämän tarpeellisuutta korostaa se, että hallitusohjelmassa ei tälle ole juuri sivutilaa riittänyt. Rasismien torjunta loistaa poissaolollaan. Ja tämän aiheen valossa kun sitten katsoo hallitusohjelmaa ja niitä linjauksia, niin kyllä, siinä tulee mieleen se, että minkälaisia linjauksia siellä tehdään.

Esimerkiksi samaan aikaan kun elinkeinoelämä peräänkuuluttaa ulkomaisen työvoiman tarvetta, huoltosuhteemme kehittyy heikommaksi, kun väestö ikääntyy ja samaan aikaan syntyvyys on ennätysalhaista, niin hallitus haluaa työn perässä tulleen mutta työttömäksi pudonneen maahanmuuttajan poistuvan maasta pikavauhtia eli jo kolmen kuukauden päästä, jos uutta työpaikkaa ei ole löytynyt. Tässä ajassa tämä on maallemme haitallinen linjaus. Ja mistä tällainen hallituksen tahtotila kumpuaa? Mitä hallitus sanoo elinkeinoelämälle ja niille yritykselle, jotka tälläkin hetkellä rekrytoivat työväkeä ulkomailta ja koettavat vakuuttaa, että Suomeen kannattaa tulla?

Arvoisa puhemies! Poliittinen keskustelu on jo pitkän aikaa polarisoitunut voimakkaasti tietysti täällä eduskunnassa, yhteiskunnassa ja sosiaalisessa mediassa. Ei tarvitse mennä kuin Twitteriin tai tähän nykyiseen X:ään, niin huomaa, miten aggressiiviseksi ihmisten välinen viestintä on mennyt. Monesti ei haluta edes ymmärtää toisen mielipiteitä, ja erilainen nimittely, solvaaminen ja rasistinen ja syrjivä puhe saavat valitettavan paljon näkyvyyttä.

Arvoisa puhemies! Valtion johto, ministerit ja kansanedustajat näyttävät keskustelukulttuurista tietysti myös esimerkkiä, miten Suomessa asioista keskustellaan täällä ja myös somessa. Syrjivä rasistinen puhe ja kirjoittelu synnyttävät enemmän sitä suuntausta, ja silloin rakentavat puheet jäävät sen puheen alle. Tällä on tietysti myös pitkäkestoiset vaikutukset, koska myös lapset ja nuoret seuraavat ja oppivat aikuisilta käytös- ja puhetapoja. Se on omiaan lisäämään tietysti myös kiusaamista ja pahoinvointia nuorten keskuudessa.

Sananvapaus on yksi tärkeimmistä demokraattisen valtion arvoista ja peruspilareista, mutta siihen kuuluu myös vastuu. Poliitikot ovat tässä paljon vartijoina, pidetään se mielessä. En halua, että Suomessa koskaan ajaudutaan siihen kahtiajakautuneeseen ilmapiiriin, joka esimerkiksi USA:ssa vallitsee. Siellä toisen ymmärtäminen ja kuunteleminen on täysin loppunut, ja se on turmiollinen tie.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lundén poissa, edustaja Eestilä poissa, edustaja Kiuru, Krista poissa, edustaja Eerola poissa. — Edustaja Kallio paikalla.

21.43 **Vesa Kallio kesk:** Arvoisa puhemies! Kiitos hallitukselle tiedonannosta. Kuten moneen kertaan on todettu, se on vähintäänkin kelvollinen. Sitoutumisen siihen näyttää aika sekä teot, puheet ja kirjoitukset, somekäyttäytyminen ja salikäyttäytyminen.

Rasismien lisäksi tiedonannossa olisi ollut tarpeen käsitellä enemmän myös yhdenvertaisuutta. Tämä sen vuoksi, että yhdenvertaisuus on merkittävästi laajempi kysymys — kysymys, jonka vastauksena on koko Suomen pitäminen kehityksessä mukana ja elinvoimaisena. Erityisesti tämä koskettaa Itä- ja Kaakkois-Suomea, joka ottaa tällä hetkellä vastaan kaikista rajuimmista kaikista taloudelliset, geopoliittiset ja globaalit šokit.

Itse tiedonannon luettuani totesin, että se on luettelo asioista, joita jokainen tavallinen ihminen noudattaa, mikäli on saanut edes jonkinlaisen kotikasvatuksen. Tilanne on siinä mielessä ongelmallinen, että samaan aikaan kun osa kansalaisista kokee rasismia muodossa tai toisessa jopa päivittäin, osa kansalaisista on perin kyllästyneitä siihen, että eduskunnan aika näyttää menevän kutakuinkin kokonaan tähän keskusteluun — keskusteluun asioista, joiden pitäisi olla meille kaikille itsestäänselvyyksiä.

Arvoisa puhemies! Tässä jakautumisessa eivät päde puoluerajat, eikä kyse ole puoluepolitiikasta. Rasismien kokemukset tai kokematta jäämiset eivät noudata oppositio—hallitus-rajoja. Kokemukset ovat tavallisten ihmisten jokapäiväisiä kokemuksia. Tässä jakautumisessa näiden ryhmien kokemat tuntemukset ovat ymmärrettäviä ja myös hyväksyttäviä. Ne ovat ikävä kyllä myös suurelta osin meidän syytämme. Emme ole pystyneet luomaan yhteiskuntaa, jossa ei ole rasismia, emmekä ole pystyneet luomaan yhteiskuntaa, jossa toimintamme herättäisi kaikissa kansalaisissa luottamusta, arvostuksesta puhumattaakaan.

Nyt meidän tehtävämme on aloittaa muutoksen eteen työ, jossa korjaamme epäonnistumisemme. Mikään ei muutu -periaate ei siinä mielessä päde. Nyt on tehtävä muutos, jonka seurauksena tämä surullinen episodi eduskunnan työssä ei tule toistumaan. Kyse ei ole pelkästään hallituksesta ja sen ministereistä, kyse on meistä kaikista tässä salissa ja meistä kaikista omissa puolueissamme: ruokimmeko yhtenäisyyttä vai ruokimmeko erimielisyyttä.

Arvoisa puhemies! Tällaiselle ensimmäisen kauden kansanedustajalle työn alku ollut vähintäänkin hämmentävä, välillä jopa halvaannuttava. Missään muussa työpaikassa ei ole samaa kokemusta tullut vastaan. Lohtua ja voimia tähän on tuonut edesmenneen mummoni ohje välillä hieman rauhattomalle jälkikasvulle: istu alas, rauhoitu ja näytä levolliselta. Istu alas, rauhoitu ja näytä levolliselta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

21.46 **Rami Lehtinen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Hallitus on sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä sekä tekemään työtä rasismien vähentämiseksi. Hallitus työskentelee hallitusohjelman kirjausten mukaisesti määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa. Sen ohjelma sisältää lukuisia kirjauksia aihepiiriin liittyen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Ministerien rasistiseksi koettuja sanamuotoja on pyydetty anteeksi, ja tällä tiedonannolla on lisäksi haluttu konkreettisin toimin osoittaa, että hallitus on tosissaan. Tänään on kuitenkin tullut selväksi, että hallituksen puhetta ei ole täysin kuultu eikä ymmärretty. Tämä tänään täällä käyty keskustelu ei riittävästi edistä rasismien vastaista taistelua, koska luottamusta toistemme sanomisiin ja tekemisiin ei yksinkertaisesti riittävästi ole. Väistämättä pitää kysyä tässä tärkeässä asiassa: eikö Suomen eduskunta todellakaan parempaan pysty?

Samaan aikaan, kun Suomen talous on sukeltamassa, suuria rakennusyhtiöitä kaatuu, terveydenhuolto on kaaoksessa, Euroopassa riehuu täysimittainen sota, me keskitämme voimamme eduskunnassa siihen, miten rasismi pitää määritellä uudelleen, ja pohdimme, pitääkö jopa mesimäyrien ja pesukarhujen ympärillä käydyn keskustelun vuoksi kaataa koko hallitus. Kaikissa asiakirjoissa ja puheenvuoroissa nähdään kaksoisviestintää, ja niistä tehdään tahallista väärinymmärtämistä, ja tähän syyllistyy niin hallituksen kuin opposition edustajat.

Toivon, että lopultakin tästä asiasta päästäisiin eteenpäin, uskottaisiin ja luotettaisiin toisiimme. Suomi ei kestä eduskunnan vastakkainasettelun lisääntymistä ja hallituksen luottamuksen jatkuvaa kyseenalaistamista hallitusohjelman ulkopuolisesta asiasta. Tässä meillä kaikilla on peiliin katsomisen paikka.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä maassa tarvitaan kipeästi hallituksen toimia talouden ja työllisyyden hoitamiseksi, yhteiskuntarauhan turvaamiseksi ja hyvinvointiyhteiskunnan pelastamiseksi. Siksi toivon, että jokainen täällä keskittyisi jatkossa toisen moittimisen sijaan konkreettisten omien vaihtoehtojen esittämiseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

21.49 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Tässä tänäiltäisessä keskustelussa hallituksen tiedonannosta yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi on hyvin monipuolisesti käsitelty tämän tiedonannon ansioita, ja haluan vielä tähän keskustelun päätteeksi erään asian esiin nostaa.

Minusta on hienoa se, että tiedonannossa nimenomaan pääministeri nostetaan erittäin keskeiseksi, ehkä keskeisimmäksi toimijaksi valtioneuvostosta toimeenpanemaan tätä tiedonantoa. Täällä on monia konkreettisia esimerkkejä siitä lueteltu näiden 23 toimenpiteen joukosta. Mainittakoon niistä tässä muutama. Pääministerin alaisuuteen valtioneuvoston kansliaan kootaan syrjinnänvastaista osaamista. Tavoitteena on yhdenvertaisuutta edistävien viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyön ja koordinoinnin tehostaminen. Tämän lisäksi todetaan, että käynnistetään vuosittainen yhteiskunnallinen pyöreän pöydän keskustelu yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi pääministerin johdolla.

Eli kaikesta tässä tiedonannossa voi päätellä, että juuri pääministeri osoittaa sitoutumista ja laittaa myöskin arvovaltansa vahvasti tämän tärkeän asian eteen, rasismien kitkemiseksi ja yhdenvertaisuuden eteen, ja pidän tätä erittäin hyvänä asiana. Se viestii samalla koko hallituksen sitoutumista, joka totta kai on tärkeää, mutta myöskin pääministerin esimerkki on se, joka tuo tähän vahvaa arvojohtajuutta. Sen halusin vielä tähän keskustelun päätteeksi erikseen kiitoksena nostaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

21.51 **Joakim Vigelius ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Harakka, edustaja Perholehto, molemmat olitte huolissanne siitä, että tässä hallitusohjelmassa ei mainita sanaa ”rasismi”. Te molemmat esitte huolenne siitä. Toivottavasti te ette nyt liikaa järkyty, kun kerron teille, että rasismia ei mainita myöskään Suomen perustuslaissa, ei Suomen rikoslaissa, ei myöskään meidän tasa-arvolaissa, ei myöskään meidän yhdenvertaisuuslaissa. Miten me ollaan Suomessa pärjätty? Meidän keskeisessä lainsäädännössä ei mainita sanaa ”rasismi”, ei edes perustuslaissa. Eikö ole järkyttävää — järkyttävää?

No, hyvin on silti pärjätty, saman asian kun voi sanoa monin eri tavoin, oli kyse maamme laeista tai hallitusohjelmasta. Hallitusohjelmassahan on sanoja ”yhdenvertaisuus” ja ”tasa-arvo” käytetty yhteensä yli 60 kertaa, mutta ei niillä niin väliä — tärkeintä on, että käytetään sanaa ”rasismi”. Näin älyllistä argumentointia kuullaan tässä salissa, suomalaisen kansanvallan huipulla.

Jos näitten yksittäisten sanojen käyttäyksen ja niihin liitetyn sanamagian, siis näiden irrationaalisten pelkotilojen ja tässäkin salissa nähdyn julistuksellisuuden, sijaan kykenemekin lukutaitoisten ja sivistyneiden ihmisten tapaan myös ymmärtämään sanomaa sanojen takana, voimme huomata niin nykyisessä lainsäädännössä kuin hallitusohjelmassakin rasismin vastustamista sanoen se muilla sanoilla kuin rasismi.

Edustajat Harakka ja Perholehto, kuunnelkaapa tätä, tämä on suoraan hallitusohjelmasta: Hallitusohjelman alaotsikko alkaa ”Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään”. Seuraavaksi siellä kuullaan sanatarkasti näin: ”Hallitus työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa.” Hallitusohjelmassa jatketaan: ”Kaikilla on oikeus tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksi Suomessa.” Sen jälkeen jatketaan: ”Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.” Ja viimeiseksi: ”Ketään ei saa syrjiä heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.”

Tuliko selväksi? [Miko Bergbom: Hyviä kirjauksia!] Oliko ymmärrettävää puhetta, oliko ymmärrettävää tekstiä? Se olisi sieltä löytynyt, jos sen olisi lukenut eikä vain laukoisi täällä salissa.

Arvoisa puhemies! Tästä keskustelusta edellisen esimerkin tapaan puuttuu suhteellisuudentaju. Minäpä kertaan teille nyt vielä: Perussuomalaisen puolueen ohjelmissa ei ole rasismia. Jos olette eri mieltä, osoittakaa se, näyttäkää meille ne kohdat. Hallitusohjelmassa ei ole rasismia. Jos olette eri mieltä, osoittakaa ne kohdat. Ja tämä hallitus ei ole tehnyt, se ei tee eikä se tule tekemään mitään rasistista. Ja jos te olette tästäkin eri mieltä, perustakaa teidän argumenttinne johonkin muuhun kuin omaan uskoonne. Perustakaa se oikeisiin argumentteihin.

Päinvastoin hallitus on kaikkine puolueineen sitoutunut paitsi tähän tiedonantoon myös jo olemassa olevaan lainsäädäntöön: perustuslakiin, yhdenvertaisuuslakiin, tasa-arvolakiin, rikoslakiin ja niin edelleen. Jos se ei teille riitä, vaan te todella tahdotte käydä tänään, huomenna, tulevina kuukausina, ehkä koko nelivuotisen hallituskauden ajan keskustelua siitä, voitteko te uskoa, voitteko te luottaa, oliko irtisanoutuminen vilpittömän, missä mielen-tilassa hallitusohjelma oli kirjattu, se on absurdia — se on todella absurdia.

Kun tässä salissa tämän istunnon hyvin alkuvaiheessa todettiin avajaispuheessa, että tämä hallitus ei hyväksy rasismia, vasemmalta kuultiin jo alussa välihuuto ”paitsi hallitusohjelmassa”. Toteankin tähän loppuun, että jos esimerkiksi hallitusohjelmaan kirjatut hal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

litsemattoman turvapaikkavaeltelun minimointi, tehotoman pakolaiskiintiön pienentäminen tai laittoman maassa oleskelun torjuminen ovat teille rasismia, te olette väärässä. Se on rationaalista ja se on realismia, ja sitä tullaan tässä hallituksessa tällä hallitusohjelmalla toteuttamaan. — Kiitos teille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, nyt on tilanne, arvoisat jäsenet ja edustajat, niin, että meillä olisi neljä minuuttia aikaa tähän, ja se tarkoittaa sitä, että minä annan nämä kolme puheenvuoroa, mitkä täällä ovat, mutta ne loput jäävät sitten huomiseksi, jos tänne lisää tulee. Haluan teille vain kertoa, että kyselytunnin ja pitkän listan jälkeen tulevat huomenna sitten ne loput. Mutta nämä kolme, jotka ovat täällä odotelleet kaikessa rauhassa, saavat nämä puheenvuorot. — Ja ne aloittaa edustaja Kiljunen, Kimmo.

21.57 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minä yritän olla sen verran lyhyt, että näille muillekin jää tämä aika käyttää luontevalla tavalla. Yritin itse asiassa sanoa jotakin kiitoksia tälle salille varsinaisesti tästä käydystä keskustelusta, mutta edustaja Vigeliuksen puheenvuoro, joka tässä oli, kirvoittaa hieman jälkikommenttiin, ja haluaisin sen muotoilla tällä tavalla: On arvokasta, jos hallitusohjelmassa, edustaja Vigelius, lukee juuri nuo asiat — niin kuin siellä lukeekin. Jää vain pohtimaan, miksi on tarve hallituksella tehdä tämä tiedonanto, jos kerran on jo täydellinen se hallitusohjelma. Jotain sieltä puuttuu, kun on tiedonannolle tarpeellinen tila ja kun on vielä tarpeellista tehdä se, joka on se hieno asia tässä tiedonannossa, että tätä seuraa myöskin toimenpideohjelma. Hallitusohjelma yleensä rakentuu tiettytyypiseen toimenpideohjelmaan hallitukselle, ja selvästi siellä on puute, vaje, tässä kohdassa. Arvokasta on, että se toimenpideohjelma tulee. Arvostetaan sitä, että se tulee.

Kuten täällä edustaja Peltonen tuossa aikaisemmin jo totesi, arvokasta on myöskin se, että tätä toimintaa rupeaa vetämään pääministeri. Se kertoo sen tason, mihin tämä halutaan viedä nyt tämän hallituksen työskentelyssä, ja sille me haluamme antaa kyllä oppositiossa myöskin tuen. Ei tästä ole kysymystäkään.

Tämä debatti on ollut tarpeellinen juuri tämän vuoksi, että me pääsemme tässä asiassa yhdessä eteenpäin tekemään sitä vakavaa työtä. Toivottavasti se on yhteistyötä samalla tavalla, ja silloin on ollut järkevää, että tämä keskustelu on tänään käyty. — Kiitokset.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Biaudet.

21.58 Eva Biaudet r: Arvoisa puhemies! Jos sallitte, niin vaikka tänään on keskusteltukin hallituksen tiedonannosta rasismia vastaan ja erittäin hienoja ja tärkeitä puheenvuoroja suurimmaksi osaksi, niin on tullut myös ilmi se, että kuitenkin osaamisen ja tiedon tarve on suurta myös täällä eduskunnassa siitä, millaiset meidän ihmisoikeussitoumukset ovat ja millä tavalla ne velvoittavat meitä kaikkia tekemään parhaamme myös poistaaksemme niitä esteitä, jotka toimivat syrjivinä ja eriyttävät ihmisten asemaa johtuen esimerkiksi heidän kansalaisuudestaan, uskonnostaan ja niin edelleen. Ajattelinkin ehdottaa, että puhemies ottaisi omakseen ajatuksen, että voisimme jollain tavalla myös lisätä tätä perehdyttämistä ja ihmisoikeusosaamista täällä eduskunnassa ihan laajemminkin, koska se on kuitenkin asia, josta meidän tarvitsee koko ajan päivittää tietojamme. Vähän samalla tavalla kuin teimme tasa-arvotyötä viime kaudella ja useana kautena eduskunnassa sisäisesti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten vielä edustaja Lindén.

22.00 **Aki Lindén sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kuuntelin tässä salissa ryhmäpuheenvuorot, mutta muuten olen joutunut olemaan etänä mutta seurannut kokouksen tarkkaan etänä. En lähde tässä toistamaan täällä kuultuja useita hyviä puheenvuoroja. En lähde myöskään polemisoimaan ketään vastaan täällä enkä haastamaan riitaa minkään puolueen tai kenenkään edustajan kanssa, enkä aio arvostella kenenkään puheenvuoroa.

Mitä aion siis sanoa? Suurta organisaatiota johdetaan yleensä strategialla. Valtiolaiiva — jos tällaista vertailua käytetään — on tähän verrannollinen suuri organisaatio, ja meillä on nyt uloskirjoitettuna eräällä tavalla muotoiltu rasismin vastaisen työn strategia. Paras strategian määrittely, minkä olen koskaan kuullut, on ruotsalaisen Bengt Karlöfin määritelmä, jossa sanotaan, että strategialla ymmärretään tässä hetkessä tehtäviä päätöksiä ja toimenpiteitä tulevien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Tässä mielessä nyt tulee korostumaan tämä toimenpideohjelma, ja kaikkeen strategiseen ajatteluun ja toimintaan liittyy aina seuranta. Tiedän, että ohjelmassa kerrotaan pääministerin pyöreän pöydän tapaamisista, mutta itse asiassa ehdotukseni tässä lopuksi olisi se, että meidän tulisi eduskunnassa kerran vuodessa pysähtyä seuraamaan sitä, miten hallituksen nyt julkistama strateginen ajattelu rasismin vastaisen työn edistämiseksi Suomessa etenee, ja varsinkin, miten ne konkreettiset toimenpiteet kunakin vuonna toteutuvat. Tämä olisi minusta todella semmoinen konkreettinen tapa pitää eduskunta tässä tärkeässä työssä mukana. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.